

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПЕРИОД ОД 2026. ДО 2030. ГОДИНЕ

Основна школа „Десанка Максимовић“, Горњи Милановац

На основу чл. 119.став 1.тачка 2) Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл.гласник РС", бр. бр.88/2017, 27/2018-др.закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025) и члана 78. Статута Основне школе „Десанка Максимовић“ у Горњем Милановцу, Школски одбор на седници од 25. јуна 2026. године, усвојио је

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПЕРИОД ОД 2026. ДО 2030. ГОДИНЕ

I ПОЛАЗНЕ ПРАВНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Полазне основе за израду школског програма су:

1. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ бр.88/2017, 27/2018 (др. закон), 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023, 19/2025)
2. Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр.55/2013, 101/2017, 27/2018 (др. закон), 10/2019, 129/2021, 129/2021 (др. закон),92/2023, 19/2025)
3. Правилник о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања (“Службени гласник РС”, бр.104/2024);
4. Правилник о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, бр. 1/2011-1, 1/2012-1, 1/2014-1, 12/2014-1, 2/2018-1, 3/2021-54, 14/2022-49, 4/2023-1, 5/2023-5 (исправка)
5. Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС- Просветни гласник“, бр. 10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019, 2/2020, 16/2022, 1/2023-79 (исправка), 13/2023, 14/2023, 11/2024 и 1/2026)
6. Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС- Просветни гласник“, бр. 15/2018, 18/2018, 3/2019, 3/2020, 6/2020, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 3/2024, 6/2025 и 1/2026)
7. Правилник о плану наставе и учења за седми и осми разред основног образовања и васпитања (Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр. 18/2018, 13/2023 и 1/2026)
8. Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања: („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 16/2018, 3/2019, 5/2021, 13/2023)
9. Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019, 1/2020, 6/2020, 7/2022, 13/2023)
10. Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2019, 6/2020, 7/2021, 1/2023, 13/2023)
11. Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019, 1/2020, 6/2020, 8/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023 и 6/2025)
12. Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 4/2024 и 6/2025)
13. Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник РС“, бр. 30/2019);
14. Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности основне школе („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр 5/2019, 16/2020);
15. Правилник о условима и поступку напредовања ученика основне школе („Службени гласник РС“ бр. 47/94);
16. Правилник о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 2/92 и 2/2000);
17. Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС“, број 22/05, 51/08, 88/2015, 105/2015, 48/2016, 9/2022);
18. Закон о учбеницима (“Службени гласник РС”, бр. 27/2018, 92/2023 и 109/2025);

19. Правилник о стандардима квалитета уџбеника и упутство о њиховој употреби (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 42/2016, 45/2018);
20. Правилник о плану уџбеника (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 3/2026);
21. Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 3/2021)
22. Правилник о изменама Правилника о степену и врсти образовања наставника и стручних сарадника у основној школи („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 11/12, 15/13, 2/16, 10/16, 11/16, 2/17, 3/17, 13/18, 11/19, 2/20, 8/20, 16/20, 19/20, 3/21, 4/21, 7/21, 18/21, 1/22, 2/22, 5/22, 6/22, 10/22, 7/2023);
23. Правилник о степену и врсти образовања наставника који изводе образовно васпитни рад из изборних предмета у основној школи („Службени гласник РС - Просветни гласник“ 11/12, 15/13, 10/16, 11/16, 2/17, 11/17, 16/20, 3/21, 7/23);
24. Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС“, бр.109/2021);
25. Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 5/12 и 6/2021);
26. Правилник о стандардима квалитета рада установе („Службени гласник РС“, бр. 14/2018, 1/2024);
27. Правилник о вредновању квалитета рада установе („Сл. гласник РС“ бр. 10/2019 и 77/2024)
28. Правилник о стандардима компетенција директора установа образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 38/13);
29. Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 10/2024);
30. Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, бр. 11/2024);
31. Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности („Службени гласник РС“, бр. 65/18);
32. Правилник о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада („Службени гласник РС“, бр. 10/24);
33. Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Службени гласник РС“, бр. 74/18);
34. Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом („Службени гласник РС“, бр. 80/18);
35. Правилник о ближим условима за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновање наставе на даљину у основној школи („Службени гласник РС“, бр. 74/18);
36. Правилник о начину организовања наставе за ученике који су на дужем кућном и болничком лечењу („Службени гласник РС“, бр. 66/18);
37. Упутство за доношење општег акта о заштити и безбедности деце и ученика у установама образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 67/22)
38. Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године („Службени гласник РС“ број 63 од 23. јуна 2021.)
39. Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025.г. („Службени гласник РС“, бр. 22/2015)
40. Развојни план
41. Извештаји о самовредновању
42. Услови рада школе

НАЧЕЛА ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм утемељен је на начелима:

- 1) усмерености на процесе и исходе учења;
- 2) заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
- 3) уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- 4) хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних

предмета;

- 5) поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- 6) заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
- 7) уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- 8) развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог интересовања за учење и образовање у току целог живота;
- 9) коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- 10) уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

II ЦИЉ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Циљ школског програма је континуирано унапређивање квалитета наставе и учења ради развијања компетенција ученика за живот, рад и активно учешће у савременом друштву.

У раду са ученицима ћемо се руководити циљевима и исходима основног образовања и васпитања дефинисаним чланом 21 и 22 Закона о основном образовању и васпитању.

III НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ СВИХ ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ

Назив: Школски програм од 2026. до 2030. године ОШ „Десанка Максимовић“ Горњи Милановац.

Врста: основно образовање и васпитање (у трајању од осам година у два образовна циклуса, у складу са законом и програмом наставе и учења). Први циклус обухвата први, други, трећи и четврти разред. Други циклус обухвата пети, шести, седми и осми разред. У Школи се реализује припремни предшколски програм у организацији ПУ „Сунце“ у једној групи у ИО Браћевшница.

Трајање свих програма наставе и учења које школа остварује: ОШ „Десанка Максимовић“ примењиваће нови школски програм од 1. септембра 2026. године у периоду од четири године 2026/2027–2029/2030.

Образовно-васпитни рад остварује се у току школске године, која почиње 1. септембра, извођењем химне Републике Србије, а завршава се 31. августа наредне године.

Образовно-васпитни рад организује се у два полугодишта. Време, трајање и организација образовно - васпитног рада и школског распуста утврђује се школским календаром на годишњем нивоу.

У матичној школи настава се изводи у две смене, а у издвојеним одељењима у једној смени.

У програмима по предметима и разредима у другом циклусу који се налазе на сајту школе у делу: Школски програми уз овај документ приказани су и начини реализације школског програма, односно организације наставе и учења у директној и настави на даљину (тзв. хибридној настави).

Време које ученик проводи у школи изражава се у сатима и обухвата:

- 1) часове обавезних предмета;
- 2) часове изборних програма;
- 3) време проведено у активностима, које су садржане у школском програму и у функцији су развоја способности, интересовања и креативности ученика.

Поједини делови донетог Школског програма моћи ће да се иновирају у току његовог остваривања у складу са Законом и потребама Школе.

Језик остваривања образовно-васпитног рада

Образовно-васпитни рад школа остварује на српском језику и ћириличком писму у складу са чланом 12 Закона о основном образовању и васпитању.

У школи се настава не изводи двојезично.

За ученике који су у школу дошли из иностранства и остале који не говоре српски као матерњи језик настава ће бити организована по процедури описаној у Плану подршке новопридошлим ученицима на страни 120 овог документа и уз примену Стандарда за српски као нематерњи језик који се налазе на следећој адреси:

<https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/Prilog-Standardi-za-srpski-kao-nematernji-jezik.pdf>

IV ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

А. ПЛАН И ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
Страни језик – енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А	20	720	21	756	21	756	21	756

Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Верска настава/грађанско васпитање**	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: Б	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А+Б	21	756	22	792	22	792	22	792

** Ученик бира један од понуђених изборних програма.

Остали облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети и изборни програми

ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Редовна настава	21	756	22	792	22	792	22	792
Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
Додатна настава	-	-	-	-	1	36	1	36
Настава у природи	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	
ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
Ваннаставне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
Екскурзија	1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње	

Б. ПЛАН И ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Српски језик и књижевност	5	180	4	144	4	144	4	136
Страни језик – енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	68
Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34

Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	102
УКУПНО: А	25	900	26	936	28	1008	28	952
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ								
Верска настава/грађанско васпитање ¹	1	36	1	36	1	36	1	34
Други страни језик: француски или немачки ²	2	72	2	72	2	72	2	68
УКУПНО: Б	3	108	3	108	3	108	3	102
УКУПНО: А+Б	28	1008	29	1044	31	1116	31	1054

¹ Ученик бира један од понуђених обавезних изборних наставних предмета.

² Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ ³	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Медијска писменост	1	36	1	36	-	-	-	-
Вежбањем до	1	36	1	36	-	-	-	-

здравља								
Животне вештине	1	36	1	36	-	-	-	-
Цртање,сликање и вајање	1	36	1	36	-	-	-	-
Музиком кроз живот	1	36	1	36	-	-	-	-
Сачувајмо нашу планету	1	36	1	36	-	-	-	-
Чувари природе	1	36	1	36	-	-	-	-
Домаћинство	-	-	-	-	1	36	1	34
Предузетништво	-	-	-	-	1	36	1	34
Филозофија са децом	-	-	-	-	1	36	1	34
Моја животна средина	-	-	-	-	1	36	1	34
Уметност	-	-	-	-	1	36	1	34
Врлине и вредности као животни компас I	1	36	1	36	-	-	-	-
Врлине и вредности као животни компас II	-	-	-	-	1	36	1	34
Боравак у природи и планинарење I	1	36	1	36	-	-	-	-
Боравак у природи и планинарење II	-	-	-	-	1	36	1	34
УКУПНО:	1	36	1	36	1	36	1	34

³ Школа је дужна, да поред обавезних изборних предмета са листе Б, понуди слободне наставне активности за сваки разред у другом циклусу образовања. Ученици у сваком разреду, од петог до осмог, бирају један од три програма СНА који школа нуди што значи да ће сваки ученик током другог циклуса основног образовања и васпитања похађати четири различита програма. Ученици и њихови родитељи се пре избора могу упознати са понуђеним програмима на часу одељенског старешине, на родитељском састанку, путем сајта школе и др. Одабрани програми СНА су за ученика обавезни, а успех се изражава описном оценом и не утиче на општи успех. Сврха СНА је да допринесу остваривању општих исхода образовања и васпитања, развијању кључних и општих међупредметних компетенција потребним за сналажење у свакодневном животу. Осим тога, подршка су професионалном развоју ученика који на крају основне школе доносе важну одлуку о наставку школовања у контексту новог концепта средње школе у којој се полажу општа и

стручна матура.

Остали облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети и изборни програми

ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Редовна настава	29	1044	30	1080	32	1152	32	1088
Слободне наставне активности*	1	36	1	36	1	36	1	34
Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
Додатна настава	1	36	1	36	1	36	1	34
ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
Ваннаставне активности **	1	36	1	36	1	36	1	34
Екскурзија***	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

*Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.

** Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

***Екскурзија се организује у складу са одговарајућим правилником. То је облик образовно-васпитног рада који се остварује ван школе.

V ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ, ИЗБОРНИХ И ОСТАЛИХ ПРЕДМЕТА, ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Програми обавезних, изборних и осталих предмета, допунске и додатне наставе по разредима приказани су на сајту школе на адреси: <https://www.dmaksimovic.edu.rs/> у делу: Школски програми и саставни су део Школских програма уз овај документ у коме су приказани програми осталих активности у школи по чл. 27 Закона о основном образовању и васпитању.

Начини и поступци остваривања Школских програма и заснованост на прописаним начелима (по чл. 28 Закона о основном образовању и васпитању)

Школски програм је сачињен на основу наставних планова и програма прописаних од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја који су наведени у полазним основама Школског програма, заснован је на стандардима и усмерен је на процесе и исходе учења.

Операционализација начина остваривања програма видљива је кроз глобалне и оперативне планове наставника, који су саставни део Годишњег плана рада школе.

Посебни акценат је стављен на планирање и реализацију циљева учења и образовних стандарда, као и на проверу остварености образовних стандарда. **У провери остварености стандарда биће коришћени дефинисани критеријуми оцењивања који су саставни део програма предмета по разредима и приказани су уз овај документ у делу: Школски програми на сајту школе. У планирању и реализацији програмских активности водили смо рачуна о хоризонталној и вертикалној повезаности садржаја и активном укључивању ученика у образовно-васпитни рад што омогућава развијање кључних компетенција код ученика, потребних за живот у савременом друштву.**

У настави и ваннаставним активностима ће бити коришћене различите методе и технике активног учења: партиципативне методе учења које посебно доприносе развоју когнитивних процеса, захваљујући практиковању одређених радњи; решавање проблемских ситуација које погодују развоју мисаоних способности; кооперативне методе учења, које омогућавају социјалне активности на заједничким задацима, велики степен личног ангажовања и снажажење у социјалном контексту; интерактивне методе, од рада у пару до тимског рада, које омогућавају разне облике социјалне партиципације и обогаћивање сопственог искуства кроз размену са другима, амбијентално учење, које омогућава најадекватнији простор за упознавање садржаја програма и сагледавање исте ствари са различитих аспеката у различитим околностима и различитим појавним формама (организоване посете, шетње, излети, екскурзије и сви остали облици амбијенталног учења). Наведене методе учења стављају ученика у активну позицију у процесу стицања знања и развоја вештина. **Акценат ће бити на омогућавању различитих начина учења.**

У остваривању обавезних и изборних предмета у другом циклусу примењиваће се различите активне методе и технике наставе и учења: за уводне активности, за централне активности и методе и технике за рефлексију и давање повратне информације ученицима како би ученици могли да унапреде свој успех и рад. **Примена метода и техника прилагођена је узрасним карактеристикама ученика од првог до осмог разреда, као и садржајима који се обрађују.**

Облици рада који ће се примењивати приликом остваривања програма предмета су: рад у паровима, рад у групама, индивидуални, фронтални, радионичарски рад, рад у различитим амбијенталним срединама, рад на даљину (по потреби, а и због недостатка простора).

Материјално-технички услови за остваривање обавезних и изборних предмета за ученике од првог до осмог разреда, представљају коришћење учионица и кабинета за предмете: математика, физика и техника и технологија, хемија и биологија, српски језик, страни језици, информатика и рачунарство, коришћење библиотеке, сале за физичко, спортских терена око школе, као и целокупног ресурса локалне заједнице, по програму сарадње са локалном заједницом.

Како би се настава осавременила, учинила очигледном и креативном, како би мотивишуће деловала на ученике за остваривање знања и вештина и њихову функционалну примену, користе се и **различита наставна и дидактичка средства (примена ИКТ-а у настави, интерактивне**

табле...)). Изборни предмет грађанско васпитање остварује се применом радионичарског начина рада и у сарадњи са локалном заједницом кроз испитивање проблема на терену, израду и реализацију ђачких пројеката кроз које ученици уче да буду активни грађани нашег друштва. Верска настава се остварује амбијентално, у сарадњи са парохијском Црквом и манастиром Враћевшница и кроз обележавање верских празника пригодним интердисциплинарним активностима по програму културних активности школе.

За остваривање одређених наставних садржаја школа реализује екскурзије, излете и наставу у природи чиме спаја чвршћом везом процесе образовања и васпитања и уводи амбијенталну наставу.

За остваривање обавезних и изборних предмета првог и другог циклуса, успостављена је **корелација међу предметима**, хоризонтална и вертикална повезаност и системски приступ: повезивањем и тематским приступом садржајима, што се препознаје у оперативним плановима рада наставника; **усклађивањем програма предмета кроз временску димензију; коришћењем већ стечених знања, вештина и искуства ученика за усвајање нових садржаја.**

У периоду реализације школског програма у настави ће бити коришћени **уџбеници** чија се листа налази на почетној страни сајта школе на адреси: <http://dmaksimovic.edu.rs/> у делу: настава/уџбеници.

Већина наставника користи и електронске уџбенике јер за то имамо техничке услове.

Према потребама ученика тимови наставника за додатну образовну подршку израђују индивидуалне образовне планове рада са прилагођеним техникама и начинима рада и измењеним исходима (ИОП 2) као и ИОП-е 3 за надарене ученике са обogaћеним наставним садржајима.

Кроз остваривање програма, уважавају се искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и остварује се њихово повезивање са садржајима наставе кроз: креирање часова на којима се уважава знање и искуство ученика стечено ван школе, функционалну примену знања стечених ван школе у самом процесу наставе, слободних наставних и ваннаставних активности, међусобну подршку и размену ученика са препорукама за продубљивање знања, организацију часова вршњачког подучавања и учења, мотивисање за истраживање и примену других извора знања ван школе, учешћем на културним, спортским и другим акцијама и манифестацијама у окружењу, учешћем у актуелним дешавањима у локалној заједници, организовањем посета и друго.

У остваривању програма предмета, посебна усмереност је и на развијању позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог интересовања за учење и образовање у току целог живота. Ова компонента остварује се подучавањем ученика да поставе циљеве учења и начине за њихово остваривање, давањем позитивне повратне информације ученицима и њиховим родитељима/старатељима о остварености постигнућа ученика, подучавањем ученика методама и техникама успешног учења, прилагођавањем наставе као и дидактичког наставног материјала способностима и интересовањима ученика, поштовањем темпа рада и усвајања знања ученика, организацијом вршњачког учења, упућивањем на коришћење различитих извора знања, развијањем програма професионалне оријентације кроз наставне садржаје, ваннаставне активности и кроз остваривање реалних сусрета: посете предузећима и установама, компанијама, предузетницима и сусрети са родитељима – представницима занимања, што су такође све задаци и активности предвиђене Школским развојним планом за наредни период.

Уз разноврсну понуду ваннаставних садржаја и активности, програме допунске и додатне наставе који остварују директну везу са постизањем образовних стандарда, разноврсни програми слободних наставних активности ученика у складу са испитаним потребама и одговором на интересовања, квалитет припреме ученика за учешће на такмичењима и конкурсима представљају додатни квалитет и видљиву усмереност школе на развој и напредак ученика.

Рад на припреми ученика за полагање завршног испита је видљив у плановима рада наставника који остварују везу између предметних садржаја са садржајима за завршни испит и са образовним стандардима, континуирано пратећи постигнућа ученика инструктивним деловањем за унапређивање квалитета процеса усвајања знања и вештина и о томе дају повратну информацију

како ученицима тако и њиховим родитељима. **Програм припреме за завршни испит** саставни је део програма предмета у 8. разреду из којих се полаже завршни испит и приказан је уз овај документ у делу: Школски програми на сајту школе. Школа је развила механизме и процедуре за подршку квалитетном инклузивном образовању у сарадњи са родитељима/старатељима, као и са локалном самоуправом кроз деловање интересорне комисије.

Активности ученика праћене су континуираном проценом и праћењем постигнућа ученика, уз подстицај и подршку за даље напредовање изражене позитивном повратном информацијом наставника, похвалом и наградом као средством за мотивисање ученика, али се истовремено и родитељима/старатељима даје повратна информација о постигнућима ученика уз конкретне и мотивишуће препоруке за даљи рад. Посебан значај има инструктивна функција повратне информације која подржава развој ученика према сопственим потребама и способностима, али истовремено и развија васпитне компетенције родитеља за подршку деци у процесу стицања знања. Као посебан квалитет ћемо вежбати самопроцену и процену постигнућа осталих ученика у раду ради формирања објективног односа према сопственом и напредовању осталих ученика што је потребно и за израду личног плана рада и напредовања ученика (стандарди 2.4.4., 2.4.5., и 2.5.4.).

У циљу развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог интересовања за учење и образовање у току целог живота, у школи се организују разноврсне активности вршњачког учења у којима учествују сви ђаци школе као што су: Фестивал науке, Дан Еко-школе и многе друге. Програми ових активности део су овог документа и налазе се у наставку.

Школа посебан значај придаје квалитету сарадње са родитељима, које види као најбројнију заинтересовану циљну групу за сарадњу у остваривању заједничког циља: подршка развоју и напредовању ученика у складу са развојним потребама и интересовањима. Остваривање свих предвиђених активности школе у сарадњи са родитељима и укључивање родитеља у живот и рад школе са давањем повратне информације и проценом квалитета школских активности и садржаја, путоказ су за унапређивање међусобне сарадње. У школи се негује развојно-подстицајна, безбедна средина и окружење, у којој сваки ученик треба да остварује права која му припадају.

Опште међупредметне компетенције за крај основног образовања и васпитања дате у Члану 21 а Закона о основном образовању и васпитању код ученика ћемо развијати и формирати кроз наставу свих предмета и остале програме и активности на начине приказане у овом документу.

Повезаност Школског програма са Развојним планом школе

Кроз Школски програм биће унапређени индикатори који су процењени као присутни у мањој мери – степен остварености 2:

2.3.3. Ученик прикупља, критички процењује и анализира идеје, одговоре и решења.2,41 (2)

2.3.6. Ученик уме да планира, реализује и вреднује пројекат у настави.2,5 (2)

2.4.4. Ученик поставља себи циљеве у учењу.2,37 (2)

2.4.5. Ученик уме критички да процени свој напредак и напредак осталих ученика.2,32 (2)

2.5.4. Ученик има могућност избора у вези са начином обраде теме, обликом рада или материјала.1,92 (2)

Стручни актив за развој школског програма предложио је да за показатељ 2.3.3. треба више подстицати ученике на часу тако што ће им наставници дати линкове за претраживање садржаја на интернету и упутити их на доступну литературу и више усмеравати комуникацију међу ученицима у настави и ваннаставним активностима што ће допринети бољем развоју критичког мишљења код ученика.

Наставници ће додатно бити обучени за примену активних метода и техника учења и рада са ученицима у настави и активно ће размењивати материјале и искуства у раду кроз интерно стручно усавршавање.

Унапређивању рада допринеће и учешће у следећим пројектима:

Школске 2025/2026. године школа реализује Еразмус пројекат К1 мобилности ученика под називом: „Зелена инклузија: Размена добрих пракси за одрживу

будућност“ OID број: E10353487. Партнер у реализацији пројекта је ОШ „Лока“ из Словеније.

Пројекат „Заједнице за сву децу - подршком до социјалне и образовне инклузије“ реализује ЦИП – Центар за интерактивну педагогију у сарадњи са Дечијом фондацијом Песталоци и уз подршку Министарства просвете.

Пројекат има за циљ да унапреди приступ инклузивном и праведном квалитетном образовању за сву децу, са посебним фокусом на децу из осетљивих група којој је потребна додатна подршка. Пројекат ће бити реализован у сарадњи са 15 школа (9 основних и 6 средњих школа), институцијама и организацијама на подручју три јединице локалних самоуправа у општинама Суботица, Обреновац и Горњи Милановац у периоду јануар 2026. – децембар 2028. године.

Везано за показатељ 2.3.6. у Школским програмима смо дефинисали пројекте у настави по разредима.

Циљ пројектне наставе и реализације пројекта у настави је развијање општих међупредметних компетенција уз употребу информационо комуникационих технологија усмерених на достизање исхода основног образовања и васпитања. Ученици са наставницима бирају теме или осмишљавају нове по свом интересовању.

Пројекти у настави

Назив пројекта	Разред/ узраст ученика	Предмет/ предмети	Циљ	Место активности и сарадници	Активности у оквиру пројектног задатка	Дигитални алати и остала средства	Продукти
Слика мог детињства	5. разред	иторија	Оспособљавање ученика да на основу примера из своје прошлости разумеју врзсте и значај историјских извора	Школа, ученици, наставници, родитељи и рођаци	Сакупљање и анализирање историјских извора, разговор са члановима породице, припремање презентације, извештаја, изложбе, презентовање		Ученичке презентације, фотографије, изложба историјских извора, извештај о раду на пројекту, чланак о пројекту за школски сајт
Пази, српски језик је мој језик !	Пети, шести, седми и осми	Српски језик и књижевност	Негуј, чувај и воли матерњи језик Овладати правилном употребом матерњег језика	Школа, учионица, улица, друштвена средина... Наставници српског језика	Истраживање примене правописних правила, , обрада материјала, заступљеност српског језика у медијима, анкете , интернет сајтови , квизови...	Компјутер, телефон, дигитални учбеници , Canva, Google	Представљањ е резултата, вредновање пројекта
Примена углова – Ератостен и обим Земље	Пети	Математика, историја, географија	Оспособљавање ученика да уоче и примене односе између углова у реалним ситуацијама	Школа	прикупљање историјских чињеница; израда презентација, модела; пороналагање примера примене углова у разним областима;	Паметна табла, рачунар, пројектор, хамер папир, модели...	презентација о историјским околностима у којима је Ератостен живео; презентација која објашњава како је израчунат обим

							Земље; задачи са практичном применом знања о угловима.
Осна симетрија из разних углова	Пети	Математика, ликовна култура...	Ученици повезују осну симетрију у математици, ликовној култури, техници, биологији...	Школа	Проналажење разних примера за осну симетрију Израда модела	Паметна табла, рачунар, пројектор, хамер папир, модели...	Презентација о осној симетрији у разним областима; Модели
Питагорина теорема из разних углова	Седми	Математика	Оспособљавање ученика да примене Питагорину теорему у реалним ситуацијама	Школа	прикупљање историјских чињеница; израда презентација, модела; пороналажење примера примене Питагорине теореме у разним областима;	Паметна табла, рачунар, пројектор, хамер папир, плексиглас...	презентација о историјату настанка Питагорине теореме; презентација са примерима примене Питагорине теореме у реалним ситуацијама; модели уз помоћ којих се практично доказује Питагорина теорема.
Обим круга. Број π	Седми	Математика	Упознавање ученика са бројем π и његовим применама у разним реалним ситуацијама	Школа	прикупљање историјских чињеница; израда презентација, модела; пороналажење примера примене броја π у разним областима;	Паметна табла, рачунар, пројектор, хамер папир, модели...	презентација о историјату броја π ; презентација како се долази до броја π ; презентација о примени броја π .
Израда и спровођење анкете о коришћењу	Седми	Математика	Обрадити тему Обрада података, да ученици схвате средњу	Школа, ученици	Израда анкетног листића, спровођење анкете, обрада података,	Рачунар, пројектор, платно, папир за анкетне	Реална слика о коришћењу интернета и његових предности и

интернета у једном учениковом дану или о врсти музике коју ученици слушају или о филмовима и серијама које гледају...			вредност, медијану и мод и како се израђују дијаграми		презентација података	листиће (ако се буде радило преко листића)...	мана за време боравка ученика у школи и ван школе, о ученичким интересовањима. .. Ученици су на практичном примеру упознати са обрадом података
Примена линеарних једначина	Шести и осми разред	Математика, физика, хемија	Повезивање задатака из физике и хемије са математичким једначинама	Школа, ученици	Проналажење примера и решавање једначина	Рачунар, дигитални уџбеници, разни извори	Ученици примењују решавање једначина које су учили у математици у другим предметима.
Кретање оцена из математике на полугодишту од другог до осмог разреда	Осми	Математика	Приближити ученицима област Обрада података кроз нешто занимљивији приступ	Школа, ученици	Прикупљање података, анализа података, обрада и презентација података	Рачунар, пројектор, платно, Power Point	Ангажовали су се “слабији” ученици, направили презентацију и презентовали тему
Фестивал науке	Сви разреди	Сви предмети	Повезати знања више предмета у научним чињеницама и појавама.	Школа, ученици	Прикупљање материјала и спровођење експеримената, објашњење појава...	Рачунар, пројектор, паметна табла, разни материјали за експерименте	Подстакнута је ученичка знатижеља за научна истраживања и чињенице. Ученици схватају да природне појаве можемо схватити у потпуности једино ако их посматрамо из аспекта више

							наука
Мини рукомет	Од 2. до 4. разреда	Физичко васпитање	Развој моторичких способности и сарадње	Школска фискултурна сала, ученици	Вежбе моторике, вођење, додавање и хватање лопте	Рукометне лопте, чуњеви, координацион е мердевине	Разумевање игре и активно учествовање
Пољска учионица- учионица без зидова реализатори: Марија Илинчић, Анђела Васиљевић, Александра Миловановић	Млађи разреди	Интердисциплинарно	Развој предметних и међупредметних компетенција	Школско двориште, околина школе	Прикупљање материјала, разне практичне активности, истраживање, објашњавање узрока и последица појава...	Едукативна поља у школском дворишту, околина школе у складу са планираним циљевима и исходима	Презентације, производи рада, фотографије

Приказ интердисциплинарне реализације наставе

Разред	Тема/област	Садржај	Наставни предмети
	Епохе		Историја, музичка култура, ликовна култура, српски језик
	Производња (органска производња), економија, потрошња		Историја, техника и технологија, географија, биологија, математика, информатика
	Мерење и мере		Математика, физика, географија, хемија, страни језици, техника и технологија, ликовна култура, музичка култура, физичко и здравствено васпитање, биологија, информатика
	Размера		Математика, хемија, физика, географија, ликовна култура, информатика, ТиТ
	Култура и медији		Српски језик, страни језици, ликовна култура, музичка култура, географија, историја, информатика, техника и технологија
	Материјали		Техника и технологија, ликовна култура, физика, хемија, биологија
	Здравље (значај и превентива)		Свет око нас, природа и друштво, српски, француски, немачки и енглески језик, биологија, хемија, ликовна и

			музичка култура
	Животне вештине (комуникација, социјализација, емпатија...)		Програми свих предмета и разне ваннаставне активности

Показатељи 2.4.4., 2.4.5. и 2.5.4. ће бити унапређени тако што ће дефинисани критеријуми по разредима и предметима бити доступнији преко школског сајта родитељима и ученицима ради праћења рада и напредовања ученика, а у настави ће се више подстицати самопроцена и вршњачка процена рада и напредовања ради стицања мотивације и објективног утиска о сопственом залагању, постигнућима и могућностима за напредовање у раду и учењу.

Стицање компетенција за живот у савременом друштву, мотивација ученика за рад у напредовање у учењу биће подстицани и развијани и кроз интердисциплинарно планирање и реализовање наставе приказано у табели изнад. Интердисциплинарна реализација ових садржаја ће бити разрађивана кроз годишње и оперативне планове и припреме за часове и биће део стручног усавршавања у установи у оквиру кога ће наставници размењивати идеје, искуства и материјале за рад са ученицима. Надамо се да ћемо на овај начин допринети и бољим постигнућима ученика наше школе.

Програми слободних наставних активности

Програми слободних наставних активности за 5, 6, 7. и 8. разред основног образовања и васпитања биће реализовани према Правилницима о допунама Правилника о плану и програмима наставе и учења датих на следећој адреси: <https://zuov.gov.rs/programi-slobodnih-nastavnih-aktivnosti-za-5-6-7-i-8-razred-razred-osnovnog-obrazovanja-i-vaspitanja/>

Слободне наставне активности у 5. и 6. разреду	Слободне наставне активности у 7. и 8. разреду
Медијска писменост	Предузетништво
Вежбањем до здравља	Филозофија са децом
Животне вештине	Моја животна средина
Чувари природе	Уметност
Цртање, сликање и вајање	Домаћинство
Музиком кроз живот	Врлине и вредности као животни компас II
Сачувајмо нашу планету	Боравак у природи и планинарење II
Врлине и вредности као животни компас I	
Боравак у природи и планинарење I	

На основу Смерница за организацију и реализацију образовноваспитног рада у основној школи у школској 2023/2024. години у Школски програм интегришемо следеће слободне наставне активности: Врлине и вредности као животни компас I, II

Циљ увођења програма у рад: развој позитивних људских вредности, унапређивању односа заснованих на поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости.

ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ КАО ЖИВОТНИ КОМПАС I

Циљ програма је оснаживање личног развоја ученика и подстицање развоја вредности и врлина као главних ослонаца и водича у животу за добробит појединца и друштва, као и развој социјалних вештина значајних за просперитет, физичко и ментално здравље и живот у атмосфери узајамног уважавања и бриге једних за друге.

Разред: пети и шести

Годишњи фонд часова: 36 часова

Опште међупредметне компетенције	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема и кључни појмови садржаја програма
Компетенција за целоживотно учење. Решавање проблема. Одговорно учешће у демократском друштву. Сарадња. Комуникација. Одговоран однос према здрављу. Одговоран однос према околини. Дигитална компетенција. Рад с подацима и информацијама.	– наведе неколико универзалних животних вредности и људских врлина и доведе их у везу са понашањем особе; – идентификује код себе врлине које поседује и које жели да развије; – препозна и именује врлине код блиских особа и ликова у књижевности, филму; – покаже саосећање са другим људима, препозна примере бриге за друге и покаже спремност да помогне другоме у складу са својим могућностима; – препозна и именује сопствена и туђа осећања; – разликује асертивну комуникацију од агресивне и пасивне; – образложи значај дружења и наведе како се другарство негује; – препозна примере негативног понашања где је лична добробит испред општег добра; – наведе неколико техника самоконтроле осећања; – прихвати одговорност за сопствено понашање; – образложи карактеристике конструктивног решавања конфликта; – наведе неколико глобалних и локалних организација које се баве хуманитарним радом; – искаже поштовање и захвалност према људима који чине добра дела за опште добро; – у дискусији покаже вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, напада проблем а не особу; – сарађује и буде члан тима.	ЖИВОТНЕ ВРЕДНОСТИ Живот. Породица. Здравље. Љубав. Образовање. Мир. Другарство. Заједништво. Опште добро. Социјална правда или једнакост.
		ЉУДСКЕ ВРЛИНЕ Праведност. Истинољубивост. Одговорност. Захвалност. Поштење. Толеранција. Емпатија. Поверење. Солидарност. Самоприхватање. Одмереност.
		СОЦИЈАЛНЕ ВЕШТИНЕ Просоцијално понашање. Брига за себе и друге. Сарадња. Асертивна комуникација. Препознавање сопствених и туђих осећања. Самоконтрола. Волонтирање. Конструктивно решавање конфликта. Одређивање приоритета. Критичко мишљење.
		ДОБРОЧИНСТВО Филантропија -појам и значај. Доброчинитељи некад и сад. Црвени крст. Институт за трансфузију крви. Хуманитарне невладине организације. Добротворне фондације. Осмишљавање и реализација мање акције за добробит неког појединца, групе или заједнице.

Реализација програма биће усмерена на практичан рад и разговор о неким актуелним ситуацијама из школског живота и самим тим ће утицати на смањивање неких постојећих тензија, разрешавање неких школских конфликта или идентификовање ученика којима је потребна додатна помоћ.

У раду са ученицима користићемо следеће технике:

Драматизација – ученици драматизују изабрани текст/ситуацију који у себи има неки вредносни проблем – на тај начин се стимулише разумевање како изгледају ствари из туђег угла, како се проблем може решавати и сл.

Разговори о људима који су пуно учинили за заједницу – ове активности имају за циљ да ученици увиде да се иза сваког великог достигнућа крије стрпљење, издржљивост и вежбање, а иза подршке заједници и поседовање одређених вредности и спремност да се особа посвети њиховом остваривању. Пример такве особе може бити Михајло Пупин.

Разговор са гостима који су учинили добро дело – организовање посете особа које су урадиле нешто што се уклапа у концепт програма. То може бити нпр. ватрогасац који је спасао особу из пожара али и неки ученик који је видео да гори кућа и јавио ватрогасцима. Уколико има услова наставник може организовати гостовање особе која је жива зато што је неко за њу учинио велико дело нпр. дао бубрег и пуно крви. Уколико је то изводљиво гост може бити и особа која је донирала бубрег (може се контактирати Удружење деце бубрежних болесника и трансплантираних особа <http://svezaosmeh.org.rs>). Пре гостовања ученике треба упознати са животом бубрежних болесника и поступком дијализе и заједнички припремити питања која ће им поставити.

Моделирање кроз лични пример или пример појединаца из школе – када ученици виде да се наставник труди да помаже другима или се у школи високо вреднује такво понашање то представља моћан начин подучавања вредностима.

Подстицање самоиницијативе – охрабрити ученике да сами проналазе начине како могу самостално помоћи другима у свакодневном животу с тим да то не треба да буде ништа велико нпр. помоћ старијим особама у комшилуку, брига о млађој браћи и сестрама или једноставно пружање подршке пријатељима у школи.

Награђивање позитивног понашања - истицање и похваљивање ученика који помажу другима и испољавају другарско понашање. Награђивање позитивног понашања подстиче ученике да буду пажљив и корисни у заједници.

Разговор о филмовима – разговор о животним вредностима и врлинама ликова који се појављују у изабраном филму даје ученицима јаснију слику о понашању људи.

ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ КАО ЖИВОТНИ КОМПАС II

Циљ програма је оснаживање личног развоја ученика и подстицање развоја вредности и врлина као главних ослонаца и водича у животу за добробит појединца и друштва, као и развој социјалних вештина значајних за просперитет, физичко и ментално здравље и живот у атмосфери узајамног уважавања и бриге једних за друге.

Разред: седми и осми

Годишњи фонд часова: 36 часова

Опште међупредметне компетенције	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема и кључни појмови садржаја програма
Компетенција за целоживотно учење Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Сарадња Комуникација	– доведе у везу вредности, врлине и осећања са понашањем људи; – критички разматра систем вредности у друштву;	ЖИВОТНЕ ВРЕДНОСТИ Живот. Породица. Здравље. Љубав.

Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Дигитална компетенција Рад с подацима и информацијама	– препозна активности којима се промовишу људске врлине и вредности и изражава позитиван став према томе; – се одупре притиску вршњака да се понаша супротно сопственом систему вредности; – препозна примере бриге за друге и позитивно се о томе изјасни; – покаже саосећање са другим људима и спремност да помогне другоме у складу са својим могућностима; – идентификује код себе врлине које поседује и које жели да развије; – препозна и именује врлине код блиских особа и у примерима из живота, књижевности, филма; – препозна и именује сопствена и туђа осећања; – користи асертивну комуникацију; – образложи значај дружења и наведе шта другови једни другима не треба да раде; – препозна примере негативног понашања где се лично добро ставља испред општег добра и искаже свој негативни став према томе; – користи технике самоконтроле осећања; – прихвати одговорност за сопствено понашање; – конструктивно решава конфликте; – наведе неколико глобалних и локалних организација које се баве хуманитарним радом и исказује позитиван став према волонтирању; – искаже поштовање и захвалност према људима који чине добра дела за опште добро; – у дискусији покаже вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, напада проблем а не особу; – сарађује и буде члан тима.	Образовање. Мир. Другарство. Заједништво. Опште добро. Социјална правда или једнакост. ЉУДСКЕ ВРЛИНЕ Праведност. Истинољубивост. Одговорност. Захвалност. Поштење. Толеранција. Емпатија. Поверење. Солидарност. Самоприхватање. Одмереност. СОЦИЈАЛНЕ ВЕШТИНЕ Просоцијално понашање. Брига за себе и друге. Сарадња. Асертивна комуникација. Препознавање сопствених и туђих осећања. Самоконтрола. Волонтирање. Конструктивно решавање конфликта. Одређивање приоритета. Критичко мишљење. ДОБРОЧИНСТВО Филантропија -појам и значај. Доброчинитељи некад и сад. Црвени крст. Институт за трансфузију крви. Хуманитарне невладине организације. Добротворне фондације. Осмишљавање и реализација мање акције за добробит неког појединца, групе или заједнице.
---	--	--

У раду са ученицима користићемо следеће технике:

Драматизација – ученици драматизују изабрани текст који у себи има неки вредносни проблем – на тај начин се стимулише разумевање како изгледају ствари из туђег угла, како се проблем може решавати и сл.

Разговори о људима који су пуно учинили за заједницу – ове активности имају за циљ да ученици увиде да се иза сваког великог достигнућа крије стрпљење, издржљивост и вежбање, а иза подршке заједници и поседовање одређених вредности и спремност да се особа посвети њиховом остваривању. Пример такве особе може бити Михајло Пупин.

Разговор са гостима који су учинили добро дело – организовање посете особа које су урадиле нешто што се уклапа у концепт програма. То може бити нпр. ватрогасац који је спасао особу из пожара али и неки ученик који је видео да гори кућа и јавио ватрогасцима. Уколико има услова наставник може организовати гостовање особе која је жива зато што је неко за њу учинио велико дело нпр. дао бубрег и пуно крви. Уколико је то изводљиво гост може бити и особа која је донирала бубрег (може се контактирати Удружење деце бубрежних болесника и трансплантираних особа <http://svezaosmeh.org.rs>). Пре гостовања ученике треба упознати са животом бубрежних болесника и поступком дијализе и заједнички припремити питања која ће им поставити.

Моделирање кроз лични пример или пример појединаца из школе – када ученици виде да се наставник труди да помаже другима и да се у школи високо вреднује такво понашање то представља моћан начин да се ученици науче вредностима.

Подстицање самоиницијативе – охрабрити ученике да сами проналазе начине како могу самостално помоћи другима у свакодневном животу с тим да то не треба да буде ништа велико нпр. помоћ старијим особама у комшилуку, брига о млађој браћи и сестрама или једноставно пружање подршке пријатељима у школи.

Награђивање позитивног понашања - истицање и похваљивање ученика који помажу другима и испољавају другарско понашање. Награђивање позитивног понашања подстиче ученике да буду пажљиви и корисни у заједници.

Волонтирање – укључивање у неку локалну организацију, хуманитарну групу која тражи волонтере. Кроз волонтерски рад, ученици ће научити о стварним потребама других и како својим доприносом могу направити позитиван утицај. У Црвеном крсту 60% волонтера су младе особе,

Дискусије и дебате – организовање дискусије о друштвеним питањима, моралним дилемама и изазовима с којима се суочава савремени свет. Ученике треба подстицати да изразе своје мишљење, чују различите перспективе и развијају критичко размишљање.

Студије случаја – анализа стварних ситуација које су се десиле а садрже неку моралну дилему. Пожељно је да изабране ситуације буду што блискије искуству ученика а по сложености примерене њиховом узрасту да их ученици могу анализирати.

Тимски пројекти – подстицање ученика да учествују у тимским пројектима где морају међусобно сарађивати и развијати решења за одређене изазове.

Разговор о филмовима – разговор о животним вредностима и врлинама ликова који се појављују у изабраном филму или о проблемима заједнице и начинима решавања.

ПЛАНИНАРСТВО - БОРАВАК У ПРИРОДИ

(1 час недељно, 36 часова годишње)

Циљ и задаци

Циљ наставе Планинарства, као слободне наставне активности, јесте да ученици кроз теоријску обуку и практичне активности у учионици и у природи стекну вештине и усвоје

моделе понашања који ће им помоћи да очувају и унапреде своје здравље и личну безбедност, промовишу просоцијалне моделе понашања и усвоје одговоран однос према природи. Кроз реализацију програма и развијање компетенција, ученик ће стећи способност да планира (у школи, а касније и кроз живот) своје планинарске активности и да их реализује у природи кроз боравак у различитим окружењима, где ће научити да опажа, схвата и поштује животну средину. Програм се остварује кроз низ практичних активности, којима се подиже ниво међупредметних компетенција и које својим синергичким дејством доприносе развијању и унапређивању општих образовних компетенција за крај основног образовања. Највећи допринос планинарства на овом узрасту јесте стварање навике боравка у природи и стварање могућности за усвајање једног од најздравијих целоживотних стилова.

Задаци наставе предмета Планинарство су да ученици стекну следеће компетенције:

Компетенција за учење

1. Стицање знања о специфичностима природне средине која је простор у којем се одвијају планинарске активности.
2. Развијање способности да се, на основу расположивих информација о природном окружењу кроз који се одвија планинарска активност, на прави начин испланира маршрута.
3. Стицање знања и вештине тумачења и коришћења рационалних начина приказивања географске средине (географске карте, топографске карте, сателитски снимци).
4. Стицање знања о савременим електронским уређајима за приказивање терена и вештине кретање помоћу њих (GPS уређаји, различите апликације за мобилни телефон).
5. Стицање знања о здравственом аспектима боравка у природи, о позитивном утицају на здравље и могућим здравственим проблемима на одређеним надморским висинама.

Компетенција - одговорно учешће у демократском друштву

1. Развијање свести да сопствено искуство, своја знања и ставове о планинарству треба преносити на друге и ширити свест о предностима и користи које пружа ова активност.
2. Неговање спремности на одрицање од захтева за максималним личним комфором ради остваривања заједничког циља.

Естетичка компетенција

1. Стицање способности да се уочи естетска визуелна и аудитивна посебност окружења у коме се одвија планинарство.
2. Развијање потребе да се обрати пажња на природне феномене (пећине, водопади, кањони, истакнути врхови и друго) и радом човека створене вредности (манастири, споменици, тврђаве, привремена и стална насеља и друго) као и однос природе и људским радом створене вредности.
3. Развијање способности и потребе да се фотографски забележи пејзаж, феномен, детаљ из природе. Покушај стварања уметничке фотографије из природе уз претходно упознавање кроз примере са истом.

Компетенција - комуникација

1. Развијање способности комуникације уз познавање и усвајање стандардне планинарске терминологије.
2. Усвајање знања и вештина коришћења комуникационих средстава специфичних за кретање у природи (ручни преносни двосмерни радиопријемници).
3. Научити се прецизној и јасној комуникацији током планинарења и извиђања.

Компетенција - одговоран однос према природи

1. Развијање свести да је степен задовољства планинарском активношћу, пропорционалан степену очуваности природе.
2. Развијање навике да отпад који сами стварамо боравећи у природи не сме остати у њој. Стварање потребе и навике да се уклони и онај отпад који сами нисмо оставили.
3. Развијање осећаја одговорности и потребе за сопствено ангажовање у промоцији заштите животне средине.
4. Свест о потреби посебног поштовања правила понашања у заштићеним природним областима и односа према споменицима природе.

Компетенција - одговоран однос према здрављу

1. Развијање умећа примене принципа хигијене и здраве исхране, коришћење адекватних формацијских и приручних средстава заштите и прве помоћи. Значај пажљиве припреме: паковања ранца, правилан избор одеће и обуће, опреме за

кретање и боравак у природи, процена сопствене здравствене и кондиционе способности за планинарску активност.

2. Развијање способности препознавања опасности и процене и контроле ризика.

Познавање елементарних правила безбедног кретања и боравка у планини и усвајање стандардних безбедносних процедура.

3. Развој способности да се контролишу сопствене емоције и поступци. Имати свест о важности сопственог понашања и деловања на задовољство самим собом што умногоме поспешује жељу за даљим бављењем планинарства.

Компетенција - предузимљивост и оријентација ка предузетништву

1. Развијање способности дефинисања циља активности и способности креирања акционог плана за појединца и групу.

2. Развијање способности за организацију групе и одлучивање у групи.

3. Развијање способности реализације активности.

4. Развијање способности анализе остварености постављених циљева и способности корекције дефинисаних циљева.

Компетенција - рад са подацима и информацијама

1. Рад са различитим изворима података кроз коришћење: литературе, интернета, личних и туђих искустава

2. Развијање умећа селекције извора података (релевантност, ажурност, прецизност)

3. Коришћење оних информација који у највећој мери помажу при планирању и реализацији планинарских активности, и за вођење планинарског дневника.

4. Развијање способности одвајања битног од небитног.

Компетенција - решавање проблема

1. Развијање способности препознавања и артикулације проблема.

2. Развијање способности да се решавају непланиране ситуације током извођења планинарске акције.

3. Развијање способности да се доносе алтернативна решења током планинарења и реализације планинарске акције.

4. Развијање самопоуздања. Излазак у природу оставља у психи пријатну успомену изграђену на сопственој афирмацији.

Компетенција - сарадња

1. Научити да се ради у групи – тимски рад. Преузете различите улоге у пројекту током планинарења.

2. Развијање вештина да се унутар групе увиде различитости и да се сходно афинитету и способностима направи што ефикаснија подела задатака у циљу реализације планинарске активности.

3. Развијање специфичних вештина које утичу на успешну сарадњу у групи, осећај задовољства и припадност групи (поштовање права другог, прихватање другог са свим његовим специфичностима, самопроцењивање, самопоштовање, развијати емпатију, исказивати и препознавати емоције).

4. Развијати вештине процене ризика и преузимања одговорности приликом доношења одлука.

Компетенција - дигитална компетенција

1. Ученици знају да користе фото апарат, камеру на мобилном телефону, таблетицама итд. Знају да формирају дигитални књигу од снимљених фотографија и видео записа.

2. Користе различите апликације које помажу приликом кретања на терену (дигитални компас, ГПС, висиномер) користе различите апликације које помажу идентификовању рељефних форми, врста биљног и животињског света.

3. Ученици користе програмске апликације и дигиталне мапе за пројектовање маршруте кретања. Способни су да обраде и практично користе податке прикупљене ГПС технологијом након кретања по терену.

4. Ученици писане извештаје са фотографијама, стазом кретања, текстуалним описом излета, постављају на друштвене мреже (школски сајт, facebook страна школе)

Исходи

Кроз реализацију програма ученици ће стећи знања, вештине, ставове и навике, које ће им бити вишеструко корисни за правилан физички и психички развој, унапређивање здравља, развијање просоцијалних облика понашања, одговоран однос према другима и према окружењу. Један од значајних карактеристика овог предмета је што остварени исходи, путем трансфера знања, могу да се примене у настави других наставних предмета, а пре свега у реалним животним ситуацијама.

Ученик:

- разуме значај планина са географског, историјског, биолошког, еколошког и здравственог аспекта

- разуме специфичности планинарске опреме и способан је да се адекватно спреми за планинарење
- препознаје и примењује правила кретања на различитим подлогама
- у стању је да превентивно и протективно реагује на опасности током планинарских излета
- способан је да пружи елементарну прву помоћ себи или другим члановима тима
- оспособљен је да се оријентише у планини користећи различита средства и методе
- познаје основе здраве исхране и примењује правила о исхрани током планинарења
- познаје и примењује кодекс планинарске етике
- поштује еколошка правила и брине о заштити животне средине
- користи компас, дигиталну опрему и информационе технологије за оријентацију у простору, али и за документовање својих искустава
- учествује у малим истраживачким пројектима и способан је да, коришћењем различитих техника, посебно информационих технологија, анализира и класификује прикупљену грађу и припреми различите врсте извештаја
- знања стечена у оквиру предмета планинарење примењује у другим наставним предметима и у свакодневном животу
- развија емпатију развија позитиван однос према другима
- развија социјалне и комуникацијске вештине
- сарађује у групи и поштује правила групе
- процењује и доноси одлуке

Садржаји програма и начин реализације

Наставне теме

1. ПЛАНИНЕ - ПРОСТОР ВЕЛИКЕ ЛЕПОТЕ И ПРИВЛАЧНОСТИ (1 час)

Планине - њихов утицај и значај за човека и његова схватања о свету кроз историју.
Историја човековог одласка у природу и планине ради рекреације, уживања и боравка.
Историја организованог планинарског покрета у свету и код нас.
Зашто идемо у планине? Циљеви, смисао и значај боравка у природи планина.

2. БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ

Опрема за планинарење и боравак у природи (2 часа)

- Основна планинарска опрема (обућа и одећа)
- Техничка планинарска опрема (опрема за боравак и преживљавање у планини)
- Опрема за пењање, спуштање и осигуравање
- Планинарски чворови
- Правилно паковање ранца

Кретање на стази – техника кретања (10 часова)

- Кретање маркираном стазом
- Брзина кретања
- Паузе
- Техника пешачења
- Мимоилажење
- Растојање
- Дисање
- Кретање шумом
- Кретање травнатим теренима
- Кретање по сипару
- Прелазак преко водених токова
- Кретање кроз насељено место
- Употреба штапова за ходање
- Међусобна помоћ у кретању
- Кретање по снежаницима у летњим условима
- Кретање по камењару
- Техника пењачких покрета
- Хватишта, газишта
- Основни пењачки покрети
- Кретање по гелендеру
- Виа ферата
- Спуштање низ уже
- Пењање уз уже

- Снег и лед
- Лавине
- Кретање лавинозним теренима
- Спасавање из лавине
- Кретање по снегу

- Крпље
- Скијање

Боравак у природи и планини (5 часова)

- Планинарско логоровање,
- Објекти за боравак планинара,
- Израда принудног склоништа у летњим условима,
- Израда принудног склоништа у зимским условима,
- Израда иглоа и вучјих јама,
- Хигијена у планинама.

Опасности у природи и планини (1 час)

Објективне опасности

- Опасности од рељефних детаља (пад камена, експонирани терен, сипар)
- Опасности од временских услова (сунчево зрачење, дехидрираност, сунчаница и топлотни удар, снежно слепило, опекотине, хладноћа, потхлађеност, смрзотине, мрак, ветар, киша, муња, магла)
- Опасност од снежних услова (снежна стреха, снежна лавина)
- Опасност од воде (коришћење воде за пиће, планински потоци, леднички потоци)
- Опасност од боравка на великим висинама
- (временске непогоде, опасности узроковане каменитим стрмим теренима, снежне опасности, животиње, отровне биљке).
- Опасност од дивљих животиња (медвед, вук, дивља свиња, змија, шкорпија, крпељ, мрави, пауци, пчеле, осе, стршљен, обад, комарац)
- Опасност од домаћих животиња (стадо, пси)
- Опасност од непознатог биља и гљива

Субјективне опасности

- Необученост, неискуство, неопремљеност, претерана самоувереност, употреба недозвољених супстанци

Прва помоћ у природи и на планини (1 час)

- Начини позивања у помоћ
- Пружање помоћи пре доласка медицинске помоћи
- Понашање током евакуације повређене особе
- Прибор за прву помоћ

Оријентација у природи и планини (5 часова)

- Сналажење на терену
- Употреба карте
- Употреба компаса
- Одређивање страна света без употребе компаса
- Оријентација ноћу
- Оријентација помоћу ГПС уређаја
- Планинарске маркације
- Geocaching - потрага за планинарским благом (апликација која развија дигиталне компетенције на пољу оријентације).

Атмосфера и време (1 час)

- Метеоролошки елементи важни за планинарску активност
- Прогноза времена

Исхрана и хидратација у природи (1 час)

Основе здраве исхране и правила о исхрани и хидратацији током кретања и боравка у природи.

Планинарски дневник (1 час)

Планови и извештаји са планинарских акција. Наративни део, електронски запис маршруте, висински профил маршруте, фотографије, видео запис, огласне табле, презентације, блогови, есеји.

Зашита природе (1 час)

Заштићена природна добра.

Манифест међународне планинарске и пешачке асоцијације (одговоран однос према окружењу кроз који се крећемо).

Спремање таборишта и планинарског дома.

Реализација пројекта заштите природе. Осмислите и спроведите пројекат који ћете унапредити стање животне средине у вашем окружењу.

Кодекс планинарске етике (1 час)

Понашање у групи, понашање на стази, понашање у објектима. Решавање проблема у групи. Правила доброг понашања.

3. СВИ У ПЛАНИНЕ (6 часова)

Припрема планинарске акције излета

Избор циља
Извођење планинарске акције

Извештај и анализа изведеног планинарске акције
План за следеће акције

Начин остваривања програма

Наведени садржаји програма изборног предмета Планинарство - боравак у природи, поред основног теоријског приступа, поседују и активан присуп који је усмерен ка практичној реализацији планинарских акција излета, акцијама и изради малих пројеката за сваку пређену стазу, прилагођавање боравку у разичитим окружењима. Овако конципиран програм даје велику слободу наставницима и ученицима да га у складу са могућностима, условима и временом спроведу.

Улога наставника је да уз примену различитих метода рада подстиче одговоран однос према животној средини, друштву, усмерава интересовање ученика у покушају да се самостално организују за активност и реализују пројекте.

Оперативна разрада програмских садржаја је препуштена наставницима који одређују место и време реализације наставних садржаја изборног предмета Планинарство – боравак у природи.

Врло битан сегмент у реализацији програма је сарадња са планинарским клубовима у окружењу школе. Посебно се то односи на припрему и реализацију планинарских излета. Учесће искусних планинара - планинарских водича током припреме излета подиже заинтересованост ученика и утиче на став о припреми као важном делу планинарских активности. Само спровођење излета подразумева присуство лиценцираног планинарског водича.

Препорука за број излета током школске године је четири, и то два у првом и два у другом полугодишту. Први излет би требало планирати у најближем окружењу, макар оно и није планинског карактера. Излети који подразумевају трошкове превоза до планинског одредишта, не би требало да буду обавезујућег карактера за ученика.

Препоручено место извођења наставе за наставне теме: кретање на стази – техника кретања, боравак у природи и планини, оријентација у природи и планини, сви у планине је природна средина у планинском окружењу школе.

Корелација са дугим наставним предметом

Степен корелације планинарства са осталим предметима је изузетно висок, а нарочито на пољу компетенција стечених кроз наставу других предмета. Васпитни карактер је изузетно присутан, нарочито током извођења акције.

- Географски садржаји су најочигледнији, почев од терена – рељефа којима се крећемо са свим њиховим карактеристикама, нагибом и облицима (вулкански,

крашки, еолски, флувијални). Геолошке и педолошке карактеристике терена, метеоролошки услови су могуће теме о којима се разговара током свих фаза припреме планинарског излета.

- Биолошки садржаји – карактеристике вегетације, (вегетацијски спратови, типичне биљне врсте, лековите биљке, јестиве биљке, микологија – наука о гљивама) животињски свет, заштићена подручја, заштићени биљни и животињски екосистеми (Национални паркови, Специјални резервати природе, Споменици природе, итд.).

- Историја - код припреме излета информишемо се о локалној историји, културној и локалној баштини. Планинарење пружа идеалну прилику да се до изабране планинарске маршруте обиђу значајни културно историјски споменици (археолошки локалитети, античка, средњевековна утврђења, меморијални комплекси, споменици, сачуване амбијенталне целине). Саме стазе често воде поред археолошко-историјских локалитета који су далеко од модерних саобраћајница, те планинари често имају ексклузивно задовољство обиласка таквих, другима тешко и ретко доступних места.

- Математика - Планинарење је активност која поставља на важно место појмове простора и времена. Оно омогућава да се крећемо кроз простор и захтева оријентацију и подразумева што прецизнију оријентацију током кретања. Спајајући конкретно и апстрактно, планинарење пружа прилику да се бавимо математиком кроз појмове мере, растојања, прорачуна нагиба, растојања итд.

- Информатика – Проналажење, селекција и употреба информација из дигиталних ресурса уз коришћење дигиталних карти, фотографија места и предела који се обилазе и уз коришћење апликација намењених давању информација о просторним одликама терена са алатима за мерење раздаљина висинских разлика...

- Техника и технологија – Употреба уређаја за геопозиционирање – ГПС, коришћење уређаја за мерење пређеног пута – педометар, употреба барометра, термометра...

- Физичко васпитање – Овладавањем технике ходања по равном и стрмом терену, техником пењања уз употребу руку и ногу и техником трчања по планинским стазама кроз инфраструктуру, тренажни процес и такмичења развијају се психофизичке способности. Дисциплине планинарског спорта: пешачење, спортско пењање, планинска такмичарска оријентација, планинско трчање развијају психомоторичке способности: издржљивост, равнотежу, координацију, покретљивост, снагу и прецизност.

- Српски језик и матерњи језик – Писмени извештаји са излета, есеји и чланци за зидне новине, школски лист и друштвене мреже. Развијање реторичких способности кроз стимулисање комуникације у групи.

- Хемија – Упознавање са степеном опасности и проблемима код поједних загађивача животне средине. Кружење материје у природи. Стене и минерали: како настају пећине и јаме? Руде, њихова експлоатација и последице.

- Ликовна култура – ликовне изложбе на тему планинарских импресија, неговање форме уметничке фотографије. Излазак у природу није само визуелни већ и аудитивни естетски доживљај.

- Грађанско васпитање – у домену социјализације, комуникације, сарадње у групи, поштовања права и обавеза, поштовања природног и формалног ауторитета.

VI ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Програм допунске и додатне наставе за први циклус

Програм допунске и додатне наставе за први циклус приказан је у обједињеним програмима за први, други, трећи и четврти разред који се налазе на сајту школе и саставни су део Школских програма уз овај документ.

Циљ допунске наставе у млађим разредима из наставних предмета српски језик, математика и енглески језик је пружање подршке ученицима у учењу и савладавању наставних садржаја.

Циљ додатне наставе у трећем и четвртом разреду је пружање нових, додатних садржаја ученицима који су савладали програм редовне наставе, а показују интересовање за даљи рад и напредовање.

Програм допунске и додатне наставе за други циклус

Циљ **допунске наставе** у другом циклусу основног образовања и васпитања је пружање подршке ученицима у учењу и савладавању наставних садржаја.

Са ученицима који нису успели да усвоје планиране садржаје у редовној настави биће утврђени конкретни садржаји које ученици нису постигли и са њима ће у допунској настави се радити индивидуализовано уз прилагођавање начина рада и материјала, као и времена и темпа рада како би им се омогућило усвајање програма. У допунској настави ће бити коришћени следећи облици и методе рада: диференцијација и индивидуализација задатака, индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, рад у гугл учионици. Квалитет допунског рада ће бити вреднован кроз: усмену и писмену проверу постигнућа ученика по дефинисаним критеријумима у складу са додељеним индивидуализованим задацима. Наставници воде педагошку документацију о раду и напредовању у допунској настави.

Додатна настава се организује за ученике који показују посебне способности и интересовања за поједине области природних и друштвених наука, пружајући им могућност да континуирано развијају своју даровитост

Циљ додатне наставе је проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе ради бржег и темељнијег увођења даровитих ученика у свет науке.

У оквиру праћења рада и напредовања ученика посебна пажња биће посвећена уочавању даровитих ученика који брже напредују, организацији додатног рада према склоностима, способностима и интересовањима (избор садржаја за одређени разред или за одређеног ученика), праћењу и подстицању даровитих ученика на даљи рад кроз ангажовање у разним изазовним активностима школе.

Облици и методе рада: диференцијација и индивидуализација задатака, индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, рад у гугл учионици.

Начин вредновања додатног рада: вођење педагошке документације о наставном и ваннаставном раду у школи, учешће даровитих ученика на свим нивоима такмичења (школско, општинско, градско, републичко, међународно), учешће даровитих ученика на разним конкурсима и у раду ЛНШ у Петници.

Програми допунске и додатне наставе део су програма по предметима и разредима и налазе се на сајту школе у делу: Школски програми.

VII ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Циљ: Подстицај развоја позитивних људских вредности код ученика и активно учешће школе у културном развоју ужег и ширег окружења школе.

Кроз Програм културних активности ученици ће:

- оплеменили чулни сензибилитет;
- развити способности перцепције, уметничког, креативног мишљења;
- изградити свест о својим стваралачким способностима и способностима својих вршњака;
- стећи информације о средствима и материјалима за креативно стварање и начину њихове употребе;
- оспособити се да стечена знања и искуства примењују у свакодневном животу;
- развити моторичку осетљивост и спретност путем реализације различитих научних и техничких активности;
- развити способност за стваралачко али и репродуктивно изражавање и деловање;
- изградити однос поштовања и вредновања према уметничким делима и културном наслеђу;
- изградити мерила за критичко вредновање сопственог рада, као и рада вршњака;
- развити компетенције за комуникацију и сарадњу;
- оспособити се за примену модерних технологија у процесима уметничког стварања и реализације културних активности,
- стећи чвршћи осећај припадности својој школи.

МАНИФЕСТАЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ КОЈЕ ШКОЛА ОРГАНИЗУЈЕ

Прослава Дана школе обавља се 16. маја низом манифестација у којима учествују ученици школе. Наставници и учитељи са ученицима праве пригодан програм за ученике и госте. Том приликом се истичу ученици учесници такмичења који су освојили прва три места на свим нивоима такмичења (осим школског). Прослава се пригодним драмским програмом обележава у свим издвојеним одељењима, а посебно у Враћевшници у којој смо успоставили изузетну сарадњу са Месном заједницом. У ову сврху ћемо користити и реновиране просторије старе школе која се сада налази у власништву г-дина Жиловића који има категорисани објекат за сеоски туризам. Можемо слободно рећи да је Дан школе у Враћевшници празник за мештане и околину.

Школа је учесник програма прославе локалне манифестације «Дани књегине Љубице» која се сваке године у јуну месецу у организацији Туристичке организације и МЗ Враћевшница одржава у Враћевшници. Манифестација се одржава у школском дворишту, а школа је програм манифестације употпунила својим културно-уметничким и научним активностима. Планирамо проширивање програма на више дана.

Школски Фестивал науке је манифестација која има следеће циљеве и задатке:

- промоцију и популаризацију науке кроз низ интересантних огледа у извођењу ученика школе,
- подсицање жеље за самосталним учењем, истраживачким и практичним радом (јачање унутрашње мотивације за рад и учење),
- оспособљавање ученика за примену стечених знања,
- развијање еколошке свести.

Практикујемо да на Фестивалу имамо и специјалне госте-некадашње ученике школе који су у средњим школама или на факултетима. Важни гости ће бити и научници са факултета, института и осталих научних центара. Планирамо да ову манифестацију одржавамо у центру града користећи просторије Дома културе. Мислимо да је ова манифестација веома важна за нашу школу, и да на најбољи начин презентује наш рад, па ћемо поред старих снимака на школски сајт поставити и нове.

Носиоци активности у оквиру Фестивала науке су наставници природних наука, учитељи трећег и четвртог разреда и ученици од трећег до осмог разреда.

За талентоване ученике (који су своје знање показали и потврдили освојивши запажене резултате на такмичењима) школа организује **посету београдском Фестивалу науке** који се одржава крајем новембра и почетком децембра сваке године.

Школски лист «Врт детињства» излази поводом Дана школе. Уређују га наставници и ученици. Сви бројеви школског листа могу се прегледати преко школског сајта.

У школи планирамо да оспособимо **школски разглас** у коме ће ученици заједно са наставницима уређивати и водити интерни радио програм. Фокус овог програма биће на забавним садржајима током великих одмора кроз које ће, поред одабране музике и актуелних информација ученици имати прилику да приређују и слушају научно-популарне садржаје у краткој форми.

Активности на пољу културе и уметности обављаће се и кроз **посете изложбама** («Бијенале минијатуре» и остале изложбе по програму Културног центра Г. Милановца), **концертима, Музеју рудничко-таковског краја, излетима у околину (по Годишнем плану рада школе).**

Посебна пажња ће се посвећивати **гостовањима научника, награђиваних децјих писаца, песника, глумаца (у Годишнем плану рада школе).** Циљ ових посета је формирање естетских вредности и компетенција и популаризација науке и културе

Сваке године школа организује **посету београдском Сајму књига** за ученике (у оквиру УНЕСКО клуба) и наставнике.

Школска библиотека организује низ културних догађаја усмерених на активан рад са ученицима и наставницима на популарисању читања, истраживања и промовисања наслова у сарадњи са стручном службом и наставним кадром. Конкретне активности школске библиотеке дате су у Програму рада библиотеке.

Школа сарађује са установама из области културе и науке и на тај начин организује и предавања за запослене, ученике, родитеље и локалну заједницу. Посебан вид оваквог рада долази до изражаја у реализацији активности по програму «Образовни туризам у функцији руралног развоја» чиме се директно трудимо да наше (образовне) ресурсе пружимо локалној заједници на корист и задовољство. На овај начин подстичемо одрживи развој локалне заједнице.

Школа организује **прославе значајних датума** као што су: Дан Светог Саве, државни празници, важни историјски датуми, датуми по програму Светске здравствене организације, датуми који се у Календару светских дана односе на развој толеранције и заштиту природе и сл. Ови значајни датуми се обележавају **пригодним културно-уметничким програмом** у реализацији ученика, наставника и стручних сарадника школе, **популарним предавањима и трибинама** са разним занимљивим гостима, **прилозима емитованим преко школског разгласа и уређивањем паноа** на улазу у школу.

Дан Светог Саве и остали верски празници обележавају се пригодним драмским програмима, изложбама ускршњих јаја и цветних венчића такмичарског карактера, активностима везаним за обичаје нашег народа (мешење славског колача, и сл.), изложбама ученичких радова, прилозима у школском листу и у локалним новинама.

У наредном развојном периоду ћемо **радити на повезивању Школе (“братимљењу”) са школама из наше земље** (које негују примере добре праксе) и **иностранства** (са француског и енглеског говорног подручја, као и са норвешким школама јер Г. Милановац већ има традиционално добру сарадњу са норвешким градићем Мушјеном). Интензивније ћемо сарађивати са руководством Друштва српско-норвешког пријатељства. Наравно планирамо да будемо и добри и занимљиви домаћини школским екскурзијама из већих градова и околине. У том смислу намеравамо да направимо радионице на разне еколошке, обичајне, научне и уметничке теме. Сценарио тих активности биће анексима додат Школским програмима.

О свим важним догађајима ученици и наставници ће објављивати **прилоге у Летопису на сајту школе, у локалном листу «Таковске новине», а планирамо да се огласимо и у «Просветном прегледу».**

Сваке године се израђује детаљан Календар значајних активности који је део Годишњег плана рада школе.

Програм културних активности школе ће се обављати и кроз ангажовање ученика у оквиру рада ваннаставних активности.

У културне активности школе спадају и активности које планира и реализује школски УНЕСКО клуб.

Програм рада УНЕСКО клуба

У програм рада уграђене су најновије смернице УНЕСКО-а и предлози са Форума младих УНЕСКО клубова Србије. Рад клуба одвијаће се кроз следеће активности:

1. Организовање дебатних клубова у циљу решавања конфликтног понашања младих, развијања толеранције и поштовања различитости.
2. Неговање матерњег језика, са посебним освртом на употребу ћириличног писма.
3. Сардња са Канцеларијом за младе при локалним самоуправама у циљу реализације заједничких програма.

4. Организовање секције у оквиру УНЕСКО клуба које ће се бавити различитим активностима као што су: организовање дебата и трибина у циљу приближавања ставова, организовање сусрета УНЕСКО клубова у циљу зближавања младих, презентовање рада УНЕСКО клуба на фејсбуку.
5. Позивање неких од УНЕСКО клубова да школским манифестацијама присуствују као гости.
6. У оквиру обележавања значајних датума са листе Уједињених нација и УНЕСКО-а, остварују се **образовни циљеви** као што су: развијање свести о штетности дувана, стицање навика здравог живота у здравом окружењу, неговање културе мира и узајамног разумевања, чување културних и природних добара, борба за људска права и правовремено и истинито информисање, заштита од сиде и борба против дроге, очување ресурса воде за пиће.
7. Упознавање европске културе и цивилизације. Организовање студијских путовања у земљи (манастир Студеница, Сопотани, Стари Рас и Гамзиград-Ромулијана) и иностранству (Париз, Барселона и Рим) а у циљу упознавања споменика културе под заштитом Унеска.
8. Организација размене ученика у земљи и иностранству.
9. Укључивање младих у интернационалне кампове.
10. Проналажење спонзора у локалној заједници.
11. Организовање вашара Унеско клубова на којима би млади продавали своје рукотворине а у циљу прикупљања средстава за неке активности. У ову врсту манифестације пожељно је укључивати и родитеље.
12. Организовање посете Сајму књига и културно образовним установама у Београду за најактивније чланове УНЕСКО клуба.

Обележавање значајних датума са листе Уједињених нација: 21. 09. Светски дан мира, 15. 10. Међународни дан пешачења, 24. 10. Дан Уједињених нација, 10. 11. Дан науке у циљу мира и развоја, 16. 11. Међународни дан толеранције, 17. 11. Дан права детета, 01. 12. Светски дан борбе против сиде, 10. 12. Дан људских права, 21. 02. Дан матерњег језика, 22. 04 Дан планете Земље. 23. 04. Дан књиге, 31. 05. Светски дан без дувана, 05. 06. Светски дан очувања животне средине.

*Програм рада саставила је Весна Ацовић,
професор историје,
координатор рада УНЕСКО клуба*

VIII ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Развојни период ученика/ца основне школе карактеристичан је по бурном телесном расту и развоју, који води до биолошке и полне зрелости појединца. Убрзани телесни раст и развој одвија се по фазама " издуживања и попуњавања", па се често стиче утисак телесне дисхармоније. Учешће масе међусобно се мења и према деловима целог тела. Ове пропорционалне промене утичу на континуирани развој моторичких способности, односно, доводе до одређене стагнације или успореног развоја, што ученици тешко прихватају. Посебан проблем овог развојног периода представља развој психолошких обележја личности. Друштвени захтеви, као и биолошке промене у овом развојном периоду воде ка емоционалној неусклађености. Правилно вођена спортска активност може значајно да компензује овај веома осетљив период и да пружи велики допринос за стварање и обликовање здраве личности. Овај период је веома погодан за почетак спортских активности.

Због ефикасности вежбе и боље мотивације реализација Програма школског спорта и спортских активности захтева савременији дидактичко-методски приступ наставника што се односи, у првом реду, на слободнију композицију часа – тренинга и на усавршавање и осавремењавање технологије радних процеса у самом његовом току. У раду ће се користити методе које ће подићи интензитет вежбања – интервални метод, метод станица и др. Од изузетне важности је индивидуални приступ и индивидуално вежбање. Ово се посебно односи на реализацију садржаја изабраног спорта.

Стандарди знања

Стандарди знања представљају степен усвојености спортско-техничких достигнућа које по правилу треба да усвоје сви ученици који су укључени у програм.

Брига за сигурност ученика

У настави физичког васпитања нарочиту пажњу ћемо посветити сигурности ученика. Наставник ће водити рачуна о:

- поштовању норматива (величина групе и сл.)
- заштити простора за вежбање;
- прилагођавању садржаја, методских поступака, организације вежбе и оптерећења у односу на способности и предзнање ученика;
- доследности код употребе спортске опреме, основним принципима помоћи и сигурности.
- томе да ормарићи прве помоћи буду на приступачном месту у сали за физичко вежбање и у непосредној близини других објеката који се користе за наставу и да се редовно пуне неопходним санитарним материјалом.

Разлике међу ученицима и ученицама

Могућности и интереси ученика и ученица су условљене телесним и физиолошким разликама међу половима, традицијом, васпитањем и обичајима, као и различитим временом полног сазревања. Због тога се препоручује наставницима да наставно тренажни процес, при реализацији садржаја организују одвојено за ученике и ученице. За реализацију уметничких садржаја препоручује се заједнички рад.

Интензитет вежбања

Обзиром да физичко вежбање у великој мери доприноси здравом живљењу, намеће се обавеза наставнику да стручно и на одговарајући начин прилагођава однос између обима и интензитета оптерећења. Већа ефикасност реализације може се постићи у условима када се ученици излажу дејству довољних физиолошких оптерећења. Да би се изазвале промене у организму потребно је давати такве физиолошке надражаје који ће изазвати одређене промене на органима и органским системима и допринети њиховом развоју.

Успешност и мотивација ученика

Програм омогућава мотивисаност и успешност свих ученика, при чему ће наставник физичког васпитања водити рачуна о различитости деце. Захтеви ће се прилагодити сваком појединцу, али узимајући у обзир принцип да сви ученици морају напредовати.

Да би ученици осећали задовољство и пријатност у раду наставник одабира циљеве, садржаје и методе рада који омогућавају психичко растерећење и растерећење од напора, које доноси устаљени школски ритам.

Наставник у свом раду треба да има у виду изграђивање правилног става према физичком вежбању, формирање позитивне личности, кооперативног и пријатељског односа према друговима.

Одговарајућим избором садржаја и поступака, подстицањем, вредновањем и напредовањем ученика, наставник обезбеђује мотивацију за рад.

Интереси и циљеви ученика су различити и морају бити такви да их ученик може достићи. Активност ученика не сме бити усмерена само на победу и пораз, већ на такмичење са другима. Рад наставника код обликовања личних циљева ученика иде у правцу свестраног праћења спортских знања, телесних особина и моторичких способности ученика.

Мотивација је нарочито потребна код ученика са нижим степеном моторичких способности који због тога постижу слабије резултате.

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Развој свести о потреби здравог начина живота и практиковања редовних физичких активности ради унапређивања сопственог здравља и превенције насиља, болести зависности и других непожељних облика понашања.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ

Подмиривање биолошких, психолошких и социјалних мотива за кретањем и повећање адаптивних и стваралачких способности ученика, овладавање разноврсним спортско-техничким садржајима спорта, развијање склоности и способности, упознавање плесне фолклорне традиције свога и других народа, овладавање савременим плесним достигнућима, јачање поверења у себе, разумевање и поштовање различитости као и стварање трајне навике да се бављење спортом угради у свакодневни живот.

По Закону о основном образовању и васпитању, школа у циљу развоја здравих стилова живота и превенције непожељних облика понашања ученика у оквиру Програма школског спорта и спортских активности организује **недељу школског спорта** у сарадњи са локалном самоуправом два пута годишње.

Определили смо се за то да ове активности организујемо у термину Дечје недеље у октобру и уочи Дана школе у мају месецу. Ученици се у недељи уочи Дана школе такмиче у разним спортским дисциплинама и уживају у разним забавно-рекреативним активностима. Тако у плану поред утакмица имамо и игре без граница, журке на бициклама и ролерима, денс и сл. У сарадњи са локалном самоуправом и по Плану маркетинга школе, планирамо да за неке од ових активности искористимо ресурсе локалне средине и центар града (због боље промоције школе).

Планови Недеље школског спорта у Годишњем плану рада школе обухватаће спортска такмичења у стоном тенису, турнире у малом фудбалу, рукомету, одбојци, кошарци, атлетске вишебоје и слична спортска такмичења.

Школа активно учествује у такмичењима која организује Савез за школски спорт Републике Србије.

Школа пружа могућност свим ученицима да се активно баве спортом.

У оквиру програма „Образовни туризам у функцији руралног развоја“, „Еко школе“ и „Дечја економија и предузетништво“, планирамо извођење оријентационих кросева у Враћевшници за наше ученике и госте. У плану је и редовно извођење традиционалних дечјих игара за старије и млађе ђаке ради очувања културне баштине и размене искустава са школама из земље и иностранства.

Наставници физичког васпитања планирају и спортско-рекреативне излете и пешачења у околини. Ови излети се налазе у плану излета, екскурзија и наставе у природи у Годишњем плану рада школе.

У млађим разредима се реализује програм: „Покренимо нашу децу“. План активности по овом програму дат је у Школским програмима млађих разреда.

IX ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ И УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

ПОСЕБАН ПРОТОКОЛ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ И УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

ОСНОВНА ШКОЛА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“, ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

I УВОД

Основ за доношење Посебног протокола

Сви облици насиља, злостављања, злоупотреба и занемаривања деце, којима се угрожава или нарушава физички, психички и морални интегритет личности детета, представљају повреду једног од основних права детета: право на живот, опстанак и развој, дефинисано је у Конвенцији Уједињених нација о правима детета. Конвенција је послужила као основ за међународне уговоре, документе и стратегије, које је потписала и донела и наша држава.

Документа и закони на којима се заснива израда Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања (у даљем тексту Протокола):

- Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета („Службени лист СФРЈ” - додаток: Међународни уговори, број 15/90 и „Службенилист СРЈ” - додаток: Међународни уговори, број 4/96 и 2/97), према овом Закону и Уговору држава се обавезала да преузме мере за спречавање насиља у породици, институцијама и широј друштвеној средини и да обезбеди заштиту детета од:
 - физичког и менталног насиља, злоупотребе и занемаривања (члан 19);
 - свих облика сексуалног злостављања и искоришћавања (члан 34);
 - отмице и трговине децом (члан 35);
 - свих других облика искоришћавања (експлоатације) штетних по било који вид
 - дететове добробити (члан 36);
 - нехуманих и понижавајућих поступака и кажњавања (члан 37);
 - да држава обезбеди мере подршке за физички и психички опоравак детета жртве насиља и његову социјалну реинтеграцију (члан 39)
- Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС” бр. 62/03, 64/03, 58/04, 62/04, 79/05 и 101/05, дефинисао је да се права детета и ученика остварују у складу са потврђеним међународним уговорима, и да је установа дужна да обезбеди њихово остваривање (члан 95).
- Национални план акције за децу - стратешки документ којим је Влада дефинисала општу политику земље према деци, за период до 2015. године. (усвојен фебруара 2004. године)
- Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања, усвојен од Владе Републике Србије августа 2005. године
- Националним планом акције за децу предвиђена је и израда посебних протокола (у оквиру: образовања, здравства, социјалне заштите и полиције и судства)

II ЗНАЧЕЊЕ ПОЈМОВА

Насиље, злостављање и занемаривање

Општим протоколом су дефинисани појмови злостављање и занемаривање.

Злоупотреба или злостављање детета обухвата све облике физичког и/или емоционалног злостављања, сексуалну злоупотребу, занемаривање или немаран поступак, као и комерцијалну или другу експлоатацију, што доводи до стварног или потенцијалног нарушавања дететовог здравља, његовог преживљавања, развоја или достојанства у оквиру односа који укључује одговорност, поверење или моћ. (дефиниција је усвојена на Консултацији о спречавању

злоупотреба деце у Светској здравственој организацији у Женеви, 1999. године, Општи протокол)
У складу са природом делатности Основне школе „Десанка Максимовић“, као и у складу са наведеним документима и законским основама, у Протоколу ће се користити појам насиље, који ће подразумевати различите врсте и облике насилног понашања, злостављања, занемаривања, злоупотребе и искоришћавања.

Насиље може бити у оквиру вршњачких односа, као и односа одрасли-деца, који укључују одговорност, поверење и моћ.

Насиље се овде дефинише као: сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика.

Насиље може имати има следеће форме:

1. Физичко насиље се односи на понашање које доводи до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета/ученика.

Примери физичког насиља су: ударање, шутирање, гурање, шамарање, чупање, дављење, бацање, гађање, напад оружјем, тровање, паљење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна и сл.

2. Емоционално/психолошко насиље односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета/ученика.

Односи се и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потенцијалима детета/ученика. Емоционално насиље и злостављање обухвата поступке којима се врши:

омаловажавање, етикетирање, игнорисање, вређање, уцењивање, називање погрдним именима, оговарање, подсмевање, исмејавање, неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања деце/ученика, као и други облици непријатељског понашања.

3. Социјално насиље представља искључивање из групе и дискриминацију.

Односи се на следеће облике понашања: одвајање детета/ученика од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било ком основу.

4. Сексуално насиље и злоупотреба деце/ученика подразумева њихово укључивање у сексуалну активност коју она не схватају у потпуности, за коју нису развојно дорасла (не прихватају је, нису у стању да се са њом сагласе) и која има за циљ да пружи уживање или задовољни потребе друге особе.

Сексуалним насиљем сматра се :

- сексуално узнемиравање - ласцивно коментарисање, етикетирање, ширење прича, додиривање, упућивање порука, фотографисање, телефонски позиви и сл.;
- навођење или приморавање детета/ученика на учешће у сексуалним активностима,
- било да се ради о контактним (сексуални однос, сексуално додиривање и сл.) или
- неконтактним активностима (излагање погледу, егзибиционизам и сл.);
- коришћење деце/ученика за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

5. Насиље коришћењем информационих технологија (електронско насиље): поруке послате електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта, четовањем, укључивањем у форуме и сл.

6. Злоупотреба деце/ученика представља све што појединци и институције чине или не чине, а што директно утиче или индиректно шкоди деци/ученицима или им смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи их у немоћан, неравноправан и зависан положај у односу на појединце и установу.

7. Занемаривање и занемарно поступање представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој детета/ученика у свим областима, што, у противном, може нарушити његово здравље, физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој.

8. Занемаривање представља и пропуст родитеља, усвојоца или староца, односно друге особе која је преузела одговорност или обавезу да негује дете да обезбеди услове за развој по питању: здравља, образовања, емоционалног развоја, исхране, смештаја и безбедних животних услова у оквиру разумно расположивих средстава породице или пружаоца неге, што изазива, или може, са великом вероватноћом, нарушити здравље детета или физички, ментални, духовни, морални и његов социјални развој. Ово обухвата и пропусте у обављању правилног надзора и заштите детета од повређивања у оноликој мери у којој је то изводљиво.

9. Експлоатација деце/ученика односи се на њихов рад у корист других особа и/или установе. Она обухвата и киднаповање и продају деце у сврху радне или сексуалне експлоатације. Ове активности имају за последицу нарушавање физичког или менталног здравља, образовања, као и моралног, социјалног и емоционалног развоја детета/ученика.

III ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОТОКОЛА

Основне школе „Десанка Максимовић“

Основни принципи на којима почива Протокол ОШ „Десанка Максимовић“, а који уједно представљају и

смернице за деловање су :

- омогућавање услова у школи који деци и ученицима обезбеђују живот и рад који доприносе њиховом оптимално максималном развоју;
- интерес детета/ученика је примаран у односу на интерес свих одраслих који раде у школи или који учествују у раду школе; (1.)
- обезбеђење поверљивости података и заштита права на приватност детета и ученика;
- учешће детета/ученика у свим фазама процеса заштите кроз благовремена и континуирана обавештења на начин који одговара њиховом узрасту и разумевању ситуације и кроз могућност да изразе своје мишљење;
- Протокол се односи на сву децу/ученике у школи без обзира на њихов пол, узраст, породични статус, етничко порекло и било које друге социјалне или индивидуалне карактеристике (боју коже, језик, вероисповест, националност, способности и специфичности детета);

1. Заштита запослених у образовно-васпитним установама регулисана је већ донетим законским у подзаконским актима

Задаци Школе у омогућавању реализације принципа Протокола:

У школи ћемо креирати климу у којој се:

- учи, развија, негује и подстиче култура понашања и уважавања личности
- не толерише насиље
- не ћути у вези са насиљем
- развија одговорност и поступање свих
- сазнања о насиљу обавезују да се реагује

Општи циљ Посебног протокола је унапређивање квалитета живота деце/ученика применом :

- мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у школи и установама.

Специфични циљеви у превенцији

1. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања.
2. Укључивање свих интересних група (деца, ученици, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директори, родитељи, старатељи, локална заједница) у доношење и развијање програма превенције.
3. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања.
4. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља.
5. Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља.
6. Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, деце, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

Специфични циљеви у интервенцији

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља.
2. Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља.
3. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите.
4. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе.
5. Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.

Задаци у области превенције:

- Упознавање наставника, родитеља ученика и запослених у Школи са правном регулативом, Општим и Посебним протоколом;
- Усклађивање постојећих подзаконских аката установе;
- Израда Програма за заштиту деце/ученика од насиља (превентивне и интервентне активности);
- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака;
- Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно-образовних активности;
- Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавања конфликта;
- Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити деце/ученика од насиља;
- Дефинисање правила понашања и последица кршења правила;
- Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља;

- Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (савет родитеља,школски одбор, ученички парламент, одељенско веће, наставничко веће,итд.).

Задаци у области интервенције:

- Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља;
- Сарадња са релевантним службама:
- Континуирано евидентирање случајева насиља;
- Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем истраживања, запажања и провере;
- Подршка деци која трпе насиље;
- Рад са децом која врше насиље;
- Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање;
- Саветодавни рад са родитељима.

IV ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Превентивне активности, као саставни део Протокола односи се на план и програм рада који подразумева реализацију циљева и задатака у овој области и уско су повезане са интервентним активностима. План превентивних активности је саставни део Годишњег плана рада школе и сачињаваће се за сваку школску годину на основу интервентивних активности и евалуације превентивних и интервентивних активности.

У оквиру рада са ученицима и сарадње са родитељима користићемо платформу „Чувам те“ и материјал доступан на сајту Школске управе Чачак.

V ИНТЕРВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

(Процедуре и поступци интервенције у заштити деце од насиља)

СВАКА ОСОБА КОЈА ИМА САЗНАЊЕ О НАСИЉУ, ЗЛОСТАВЉАЊУ И ЗАНЕМАРИВАЊУ ОБАВЕЗНА ЈЕ ДА РЕАГУЈЕ

1. Интервентивне процедуре и поступци морају уважавати следеће критеријуме:

- да ли се насиље дешава или постоји сумња на насиље;
- где се дешава – да ли се дешава у школи или ван ње;
- ко су учесници насиља, злостављања и занемаривања;
- облик и интензитет насиља, злостављања и занемаривања;

2. На основу ових критеријума врши се процена нивоа ризика за безбедност детета и одређују поступци и процедуре и начин реаговања:

- случај се решава у школи;
- случај се решава у школи у сарадњи са другим компетентним установама;
- случај се прослеђује надлежним службама

3. Ситуације у којима може бити присутно насиље:

Насиље или сумња да се насиље дешава између деце/ученика

Насиље или сумња да је дете/ученик изложено насиљу од стране одрасле особе запослене у школи

Насиље или сумња да се дешава насиље над дететом/учеником од стране одрасле особе која није запослена у школи

V-1 Кораци и поступци при интервенцији.

Кораци и поступци имају обавезујући карактер

3.1 Насиље или сумња да се насиље дешава између деце/ученика

1. Опажање или добијање информације да је насиље у току

1.1 Сумња да се насиље дешава на основу:

- препознавања спољашњих знакова или специфичног понашања детета/ученика и породице, или
- путем поверавања, непосредно – од стране самог детета/ученика
- посредно – од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).

2. Прекидање, заустављање насиља или обавештавање одговорне особе - свака одрасла особа која има сазнање о насиљу(дежурни наставник,учитељ/васпитач/разредни старешина, предметни наставник, сваки запослени у установи)

у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати помоћ (уколико процени да самостално не може да прекине насиље)

2.1. Хитна акција- позивање МУП-а, здравствених служби; (уколико су сукоби и насиље таквих размера да имају веће последице по учеснике насиља);

3. Смиривање ситуације - подразумева обезбеђивање сигурности за дете/ученика, раздвајање, разговор са учесницима насиља;

3.1 Прикупљање информација: разговор са учесницима и другим актерима (прикупљање информација се односи и на насиље и на сумњу да постоји насиље).

4. Консултације - остварују се непосредно по појави сумње или по стицању информација о насиљу или након непосредног насиља. Обављају се у оквиру установе на следећи начин:

А) уколико је видео насиље или је обавештен да се насиље непосредно дешава, обавештава неког од наведених особа: дежурног наставника, педагога, психолога, разредног старешину, помоћника директора, директора, члана Тима за заштиту деце/ученика од насиља итд.)

Б) уколико код њега постоји сумња на насиље или је добио информације да постоји сумња на насиље, о томе обавештава стручну службу, разредног старешину, помоћника директора, директора, члана Тима)

4.1 Обавештавање стручне службе у школи - Након А и Б ситуације, информације о насиљу и чињенице о вршењу насиља прослеђују се стручној служби (педагогу и психологу), који су дужни да забележе све релевантне податке :

- Име и презиме особе која је дала информације о насиљу или сумњи да постоји насиље;

- Имена особа који су актери насиља или потенцијалног насиља

- опис ситуације која се може назвати насиљем, детаљно, објективно, без процена и тумачења

- белешке разговора са непосредним актерима насиља и учесницима догађаја у вези са догађајем

- опис ситуације у писаној форми од стране непосредних учесника догађаја

4.2. Састанак стручне службе са Тимом и упознавање чланова са околностима и чињеницама;

4.3. Тим на основу података процењује ниво ризика и сачињава (уколико процени да је потребно) план заштите и даље корак поступања (реаговања) и праћења ситуације и последица ситуације и план реинтеграције учесника насиља;

- Тим одређује задатке, одговорности и улоге чланова тима и других запослених у школи;

- разговори, белешке и описане ситуације у описаној форми, поверљивог су карактера, ради заштите најбољег интереса детета/ученика;

4.4. Тим се може, у зависности од сложености ситуације, консултовати са службама изван установе:

- са Центром за социјални рад;

- специјализованим здравственим службама

5. Након откривања насиља и обављених консултација са релевантним стручњацима и/или институцијама Тим доноси одлуку о предузимању акција које се односе на:

- информисање родитеља деце/ученика учесника у насиљу и о предузетим планом заштите и праћења развоја ситуације (родитељи се обавештавају и позивају непосредно после насиља и у време консултација);

- организовање посебних програма оснаживања деце/ученика за конструктивно поступање у ситуацијама насиља);

- укључивање надлежних служби: здравствена служба, МУП, ЦЗС (уколико се процени да је потребно)

Напомена: У случајевима у којима је постојала сумња на насиље, прати се понашање потенцијалних учесника (разредни старешина, предметни наставници, стручна служба,).

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Пријава садржи податке о детету/ученику и породици, који су у том моменту познати, и разлоге за упућивање. Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако тим установе процени да ће тиме бити угрожена безбедност детета/ученика.

6. Праћење ефеката предузетих мера

Тим за заштиту деце/ученика је у обавези да, у сарадњи са запосленим у установи и релевантним установама, прати ефекте предузетих заштитних мера и активности због планирања новог циклуса Програма заштите деце/ученика од насиља.

ВАЖНО: Приликом консултација са колегама унутар и/или изван установе обавезно је поштовати принцип поверљивости, као и принцип заштите најбољег интереса детета!

ВАЖНО: у образовно-васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

3.2. Насиље или сумња да је дете/ученик изложено насиљу од стране одрасле особе запослене у школи

1. Непосредно опажање или непосредно добијање информације да је насиље у току или да се насиље десило;

1.1 Сумња да се насиље дешава на основу:

- препознавања спољашњих знакова или специфичног понашања детета/ученика
- путем поверавања, непосредно—од стране самог детета/ученика
- посредно—од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).

2. Прекидање, заустављање насиља или обавештавање одговорне особе - свака одрасла особа која има сазнање о насиљу (дежурни наставник, учитељ/васпитач/разредни старешина, предметни наставник, сваки запослени у установи)

у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати помоћ (уколико процени да самостално не може да прекине насиље)

2.1. Хитна акција- позивање МУП-а, здравствених служби; (уколико су сукоби и насиље таквих размера да имају веће последице по учеснике насиља);

3. Особа која је опазила насиље, добила посредно или непосредно информацију о насиљу или има сумњу о насиљу, дужна је да информације саопшти директору школе;

4. Тим обавља консултације и прикупљање информација: Након сазнања да постоји или се сумња на насиље директор је дужан да обавести Тим. Тим организује консултације и прибављање информација уз поделу задатака који се односе на:

- обављање разговора са учесницима и другим актерима насиља или сумње о насиљу ради прикупљања чињеничних информација или на неки други начин за који Тим процени да је адекватан ситуацији;
- Имена особа који су актери насиља или потенцијалног насиља
- опис ситуације која се може назвати насиљем, детаљно, објективно, без процена и тумачења;
- белешке разговора са непосредним актерима насиља и учесницима догађаја у вези са догађајем или сумњом на насиље
- опис ситуације у писаној форми од стране непосредних учесника догађаја
- разговори, белешке и описане ситуације у описаној форми, поверљивог су карактера, ради заштите најбољег интереса детета/ученика;

4.1 Уколико ја насиље или сумња на насиље потврђена предузимају се следеће мере:

- предузимају се мере према запосленом у складу са законима
- информишу се родитељи о предизутим мерама
- тим сачињава заштитне мере према детету/ученику на основу процене нивоа ризика
- организовање посебних програма оснаживања деце/ученика за конструктивно поступање у случајевима насиља и план реинтеграције учесника насиља
- информишу се надлежне службе(уколико се процени да је потребно):
- Центар за социјални рад;
- специјализованим здравственим службама
- Министарство унутрашњих послова, у случајевима када је детету потребна физичка заштита или када постоји сумња да је учињено кривично дело или прекршај;

5. Тим прати предузете мере: реализацију плана заштите и даље кораке поступања и праћења ситуације и последица ситуације, одређујући задатке, одговорности и улоге чланова тима;

Напомене: У случајевима у којима је постојала сумња на насиље, прати се понашање потенцијалних учесника (разредни старешина, предметни наставник, стручна служба, остали запослени у школи).

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Пријава садржи податке о детету/ученику и породици, који су у том моменту познати, и разлоге за упућивање. Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако тим установе процени да ће тиме бити угрожена безбедност детета/ученика.

6. Праћење ефеката предузетих мера

Тим за заштиту деце/ученика је у обавези да, у сарадњи са запосленим у установи и релевантним установама, прати ефекте предузетих заштитних мера и активности због планирања новог циклуса Програма заштите деце/ученика од насиља.

ВАЖНО: Приликом консултација са колегама унутар и/или изван установе обавезно је поштовати принцип поверљивости, као и принцип заштите најбољег интереса детета!

ВАЖНО: У образовно-васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

3.3. Насиље или сумња на насиље од стране одрасле особе која није запослена у установи

1. Непосредно опажање или непосредно добијање информације да је насиље у току или да се насиље десило;

- прекидање, заустављање насиља или обавештавање одговорне особе;
- смањивање напетости (смиривање учесника насиља...)
- консултације Тима: Тим организује консултације и прибављање информација уз поделу задатака који се односе на:
- обављање разговора са учесницима и другим актерима насиља или на основу информације да се насиље десило ради прикупљања чињеничних информација или на неки други начин за који Тим процени да је адекватан ситуацији;
- Имена особа који су актери насиља;
- опис ситуације која се може назвати насиљем, детаљно, објективно, без процена и тумачења;
- белешке разговора са непосредним актерима насиља и учесницима догађаја у вези са догађајем;
- опис ситуације у писаној форми од стране непосредних учесника догађаја или информација које особа име у вези са догађајем које се може назвати насиљем;
- разговори, белешке и описане ситуације у описаној форми, поверљивог су карактера, ради заштите најбољег интереса детета/ученика;

- процена нивоа ризика за учеснике насиља
- информисање родитеља, старатеља или друге особе од поверења
- информисање надлежних служби (по потреби- ЦЗР, МУП, Здравствене службе)
- Предузимање заштитних мера и плана акције
- праћење ефеката предузетих мера и плана акције;

2. Сумња да се насиље дешава на основу:

- препознавања спољашњих знакова или специфичног понашања детета/ученика
 - путем поверавања, непосредно – од стране самог детета/ученика
 - посредно – од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).
- Тим за заштиту деце/ученика врши консултације у установи тако што се консултује са другим надлежним службама, разговара са родитељима или особама од поверења, ако то не угрожава безбедност детета;
 - На основу консултација Тим процењује да ли да:

А) Неодложно пријави насиље МУП-у и Здравственој установи (ако постоји повреда или је угрожен живот);

Б) Одложи пријављивање ако је у питању изузетна ситуација и консултује се са више надлежних установа, служби и институција

В) Пријави насиље Центру за социјални рад

Г) Пружање подршке детету/ученику кроз програм оснаживања и заштите и праћење реализације програма и развоја ситуације;

Д) Пружање подршке детету/ученику у оквиру међусекторске мреже заштите;

ВАЖНО: Приликом консултација са колегама унутар и/или изван установе обавезно је поштовати принцип поверљивости, као и принцип заштите најбољег интереса детета!

ВАЖНО: У образовно-васпитном систему нема места за истрагу идоказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Разредни старешина, стручна служба, директор су у обавези да воде евиденцију о појавама насиља.

Тим за заштиту ученика од насиља води евиденцију о случајевима насиља који захтевају њихово укључивање.

Документација се чува на сигурном месту, како би се обезбедила поверљивост података.

Задаци чланова Тима су да:

- Учествоју у обуци за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања
- Информишу и пруже основну обуку за све запослене у Школи о превенцији, препознавању и реаговању на насиље
- Организују упознавање родитеља и ученика за Протоколом о заштити ученика
- Координирају израду и реализацију програма заштите ученика (превентивне и интервентне активности)
- Организују консултације у установи и процењују нивое ризика за безбедност ученика
- Прате и процењују ефекте предузетих мера и заштити ученика
- Сарађују са релевантним установама
- Планирају план наступа школе у медијима
- Организују евидентирање појава насиља
- Прикупљају документацију
- Извештавају стручна тела и органе управљања

Рад Тима за заштиту деце/ученика од насиља због ефикасности, обављаће се у обе смене у матичној школи и посебно у школи у Враћевшници.

ОБАВЕЗА ЈЕ РАЗРЕДНИХ СТАРЕШИНА И УЧИТЕЉА ДА УПОЗНАЈУ РОДИТЕЉЕ И УЧЕНИКЕ СА ОВИМ ДОКУМЕНТОМ

За информисање о обавезама и одговорностима проистеклим из *Посебног протокола*, као и за његову примену, одговоран је директор установе.

У случају непоштовања процедура прописаних *Посебним протоколом*, поред примене мера прописаних *Законом о основама система образовања и васпитања*, неопходно је предузети додатно информисање, саветодавни рад, обуке и друге педагошко-психолошке мере.

Праћење примене *Посебног протокола* је у надлежности просветне инспекције и службе стручно-педагошког надзора.

Тим за заштиту деце/ученика од насиља

ПРОГРАМ РАДА НА ОСНОВУ ПОСЕБНОГ ПРОТОКОЛА

Циљ: Стварање сигурног и подстицајног окружења, неговање атмосфере сарадње, уважавања и конструктивне комуникације између свих актера у школи, у функцији смањења насиља на свим нивоима и промене понашања у коме ће се тежити нултој толеранцији за насиље и оријентацији на позитивне вредности кроз школске активности.

Превентивне активности:

- Организовање рада Тима за заштиту деце/ученика од насиља;
 - Упознавање нових чланова Тима за заштиту деце/ученика од насиља са задацима и обавезама Тима; правном регулативом, Општим и Посебним протоколом за заштиту деце од насиља и процедуром и поступцима интервенције у заштити деце од насиља;
 - Подсећање на ланац одговорности у ситуацијама насиља. Дефинисање улоге и одговорности у примени процедура и поступака;
 - Подсећање на коришћење раније усвојених образаца за евидентирање насиља, вођење интензивног васпитног рада и индивидуалног плана заштите;
 - Процена постојања одговарајуће корелације са програмским садржајима обавезних и изборних предмета и ваннаставних активности у циљу превенције насиља;
 - Дефинисање и обезбеђивање ризичних места у оквиру школског простора и критичне периоде дана када долази до повећаног ризика по безбедност ученика;
 - Евидентирање свих врста насиља у складу са Протоколом о поступању, предузимање интервентних поступака и мера;
 - Праћење и вредновање ефеката превентивних и интервентних активности у сарадњи са одељенским старешинама и другим наставницима;
 - Израда и презентовање резулата рада Тима, реализацији и остварености превентивних и интервентних активности предвиђених планом;
- Дефинисање корака у превенцији и интервенцији дигиталног и родно заснованог насиља;*
-Израда детаљног Плана дежурства са правилима, процедурама, поделама улога и одговорности;
- Израда допуњених правила понашања у фискултурној сали и свлачионицама;
- Наставак коришћења Одељењске васпитне свеске;
- Допуна Кућног реда школе у области правила безбедног кретања ходницима и степеништима;
- Отварање посебне странице/рубрике на школском сајту посвећену теми насиља за све циљне групе;
- Подсећање Наставничког већа, Школског одбора, Савета родитеља и Ученичког парламента на правну регулативу, Општи и Посебни протоколом за заштиту деце и ученика од насиља, начина евидентирања и информисања родитеља;
- Упознавање родитеља са правном регулативом, Општим и Посебним програмом, корацима у интервенцији и превенцији, радом Тима и ланцом одговорности; Информисање родитеља о правима и одговорностима детета и подучавање за препознавање, реаговање и пријављивање у ситуацијама насиља;
- Трибине и предавања у сарадњи са другим школским тимовима и ученицима за родитеље, остале ученике и локалну заједницу на теме:
- *«Ништа није немогуће-Параолимпијци»* гости-предавачи на тему спорта особа са инвалидитетом, толеранције и социјалне инклузије;
 - *Дигитално (електронско) насиље и безбедно коришћење интернета* -наставак редовних активности
 - *Родно засновано насиље*- предавање које прати активности уз План родне равноправности;
 - *«Ко прави моју одећу»*, поводом Међународног дана детета у сарадњи са Ученичким парламентом;
 - *Изазови улице-прича о малолетничкој делинквенцији* (гост-предавач криминалистички инспектор, бивши ученик);
 - *«Трговина људима» и «Болести зависности»*, предавање активиста Црвеног крста;
 - *«Холкауст»*, јавни час/радионице/предавања у сарадњи са Удружењем «Хавер Србија», Црвеним крстом ГМ и Унеско клубом;
- Развијање културе понашања, толеранције на различитости и упознавање ученика са техникама ненасилног решавања конфликта;
 - Упознавање ученика са правилима понашања и последицама непоштовања правила, са правилником за заштиту деце/ученика од насиља, ланцем одговорности и начином пријављивања у случају насиља;
- Континуирана промоција Кодекса понашања, уз пано-приказ на видном месту у главном холу и у свакој учионици;
- Организовање предавања/радионица на нивоу одељењских заједница о насиљу и обука деце за препознавање, реаговање и пријављивање у ситуацијама насиља;
 - Обука ученика из области превенције и интервенције дигиталног и родно заснованог насиља кроз реализацију предавања и радионица из приручника *„Дигитално насиље- превенција и интервенција“* и *„Родно засновано насиље“*;
 - Формирање Вршњачког тима и по потреби следеће групе:
- Вршњачка група за медије и маркетинг (писање извештаја са трибина, прављење паноа, снимање филма);
 - Вршњачка група за рад са ученицима млађих разреда (вршњачка предавања на нивоу одељењских заједница);
 - Вршњачка група за организовање спортских активности (Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта у заштити ученика: организовање «Игре без граница» или «Фер-плеј» турнира);
 - Вршњачких група за подршку појединим ученицима, по потреби;
- Уочавање ризичне групе ученика (насилници, жртве) и планско укључивање у ваннаставне активности и програм превенције;

- Идентификација ученика са ризичним понашањем у сарадњи са одељенским старешинама и доношење мера подршке;
- Препознавање и праћење деце из васпитно нестимулативних породица и правовремено пружање адекватне подршке;
- Анализа изостајања ученика, посебно неоправданог и предузимање даљих мера;
- Укључивање различитих учесника образовно-васпитног процеса (родитељи, локална заједница, итд.) у превенцији кроз наставне и ваннаставне активности;
- Израда презентација или штампаног материјала- лифлета, флајера, постера плаката из области превенције свих облика насиља;
- Отварање посебне странице/рубрике на школском сајту посвећену теми насиља за све циљне групе;
- Започињање активности у оквиру пројекта E-twinning;
- Праћење примене поступака и процедура у ситуацијама насиља; Праћење реализације активности предвиђених Програмом заштите деце од насиља, Годишњим планом рада Тима ;

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

- Праћење учесталости појединих облика насиља (истраживање, анализа евидентираних случајева);
- Израда извештаја о учесталости насиља у школи за свако полугодиште за Наставничко веће, Школски одбор, Савет родитеља, Ученички парламент;
- Саветодавни рад са децом жртвама насиља;
- Саветодавни рад са децом која испољавају насилничко понашање;
- Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање;
- Саветодавни рад са родитељима чија су деца евидентирана као жртве или насилници;
- Сарадња са релевантним службама (спољашња заштитна мрежа);

У раду са ученицима на прелазу из разредне у предметну наставу посебна пажња биће посвећена методама и техникама успешног учења у **5. разреду**. Циљ ових активности је очување мотивације за рад и учење, задовољство собом и својим постигнућима као битан основ у превенцији непожељних облика понашања у периоду уласка у пубертет. Задужени: наставници предметне наставе, одељењске старешине и педагошко-психолошка служба. Активности ће бити реализоване на часовима редовне наставе (примена метода активне наставе и упознавање са стандардима постигнућа по нивоима) и на часовима одељењског старешине.

У **6. разреду** акценат ће бити на почетку пубертета као новог, осетљивог развојног периода, превенцији конфликта и хуманим односима међу половима. Задужени: наставници предметне наставе, одељењске старешине и педагошко-психолошка служба. Активности ће бити реализоване на часовима редовне наставе (осврт на овај развојни период кроз обраду одређених тема и израду домаћих и литерарних радова на ову тему, кроз истраживачке пројекте), на ваннаставним активностима (уређивање рубрика у школском листу, уређивање тематских паноа...), кроз активности школске библиотеке (истраживање литературе, промоција популарних наслова за младе на ову тему) и на часовима одељењског старешине (разговори о међусобним односима о односима са родитељима и осталим променама које прате почетак пубертета). Педагошко-психолошка служба ће кроз радионице и уз популарне презентације и јутјуб канале са ученицима обрађивати ову тему.

За **ученике 7. и 8. разреда**, у складу са програмом предмета биологија и хемија, физичко и здравствено васпитање биће стављен акценат на превенцију болести зависности. Овај програм биће појачан радионицама из Школе превенције болести зависности „10 корака“ (С. Ћирић Јанковић, Ј. Кнежевић Тасић и В. Ерцег: „10 корака“, школа превенције болести зависности, УНИЦЕФ, Београд 2001.), а наставници и ученици ће имати на располагању и информатор за ученике и водич за наставнике „Твоје знање мења све“. Школа ће остварити сарадњу са вршњачким едукаторима Црвеног крста на тему *Болести зависности и Трафикинг*. Периодично ћемо организовати и едукативне трибине за родитеље и ученике поводом Европског дана против трговине људима у које ћемо укључити НВО Астра. У складу са темама на часовима српског језика, музичке и ликовне културе и грађанског васпитања, као и на часовима одељењског старешине биће анализирани одабрани музички спотови усмерени на освешћивање проблема насиља у породици, родно заснованог насиља, трафикинга и проблема особа из осетљивих категорија. У наставним и ваннаставним активностима користићемо едукативне филмове по препоруци МПНТР, ЗУОВ и Покрајинског секретаријата за здравство, а препоручићемо их и родитељима у оквиру сарадње са породицом (www.nezuri.rs, тинејџ серијал РТВ Војводине: *Пундрави*). У оквиру превентивних активности користићемо и материјал са сајта Школске управе у Чачку (филмове и спотове на разне теме). Неке превентивне активности усмерене на развој толеранције, борбу против трафикинга, сиде и тсл. (обележавање међународних дана посвећених превенцији ризичних понашања) биће реализоване у оквиру програма рада УНЕСКО клуба. Ученици ће бити усмерени и на тематске наслове у школској библиотеци кроз истраживачке задатке и рад секција. Задужени: предметни наставници, одељењске старешине, стручна служба, библиотекар.

Програм превенције употребе психоактивних супстанци у школи

Програм ће се реализовати кроз редовну наставу, часове одељенског старешине, секције, предавања (стручњаци из области медицине-спољни сарадници), трибине на тему „Штетности коришћења ПАС-а“ (уз помоћ активиста Црвеног крста-вршњачких едукатора) и пројекцију филмова на дате теме уз дискусију са ученицима.

ЦИЉЕВИ	разред	носиоци активности
Стицање основних хигијенских навика	од првог до четвртог разреда	разредни старешина
Опасности неправилног и нестручног коришћења лекова	од првог до четвртог разреда	разредни старешина
Упознати ученике са појавом да неки млади користе ПАС	од петог до осмог разреда	разредни старешина
Штетност ПАС-а и безнадежна будућност особа које их користе	од петог до осмог разреда	разредни старешина
Континуирано формирање корпуса знања и навика код ученика који ће им омогућити да кажу НЕ у ситуацији да им се понуди ПАС	од петог до осмог разреда	разредни старешина
ЗАДАЦИ		
Развијање здравог стила живота ученика		
Улога правилне исхране за људски организам	наставник биологије	
Препознавање здраве и неисправне хране	наставник биологије	
Лекови-хемијске материје (боје, лакови, пестициди)	наставник хемије	
Правилно-неправилно коришћење хемијских материја	наставник хемије	
Поштовање законских прописа и правила понашања		
Шта су правила и вредности	разредни старешина-током године	
Шта је одговорно понашање	разредни старешина-током године	
Зашто је погрешно користити алкохол	предавач: лекар из ЗЦ Горњи Милановац	
Како препознати и одолети притиску да се почне са коришћењем дроге или ПАС-а		
Утицај културе и субкултуре вршњака на понашање	актив наставника историје	
Како потреба да нас други прихвате утиче на наше понашање	Радионица, дискусија ППС, ОЗ	
Наставити сарадњу са кадром у полицији и ЦСР задуженом за пружање помоћи школи	цео колектив	
Информисање родитеља о истраживањима везаним за стање безбедности ученика у школи и њихово укључивање у сузбијање оваквог понашања	директор/помоћник, старешина, ППС	разредни
Трибина за родитеље: Болести зависности	ППС	

Програм превенције насиља реализоваће се кроз сарадњу са наставницима, физичког васпитања, кроз спортске активности, часове ОЗ и радионице за мирно решавање конфликта на основу књиге “Конфликти и шта са њима”. Кроз радионице, уз посебно ангажовање ризичне деце, реализоваће се следећи програми:

- олакшавање процеса прилагођавања на школу и подстицање социјалне интеграције,
- подстицање развоја свести о себи,
- развијање оптималних стратегија за решавање индивидуалних проблема,
- развијање комуникацијских способности, вештина ненасилне комуникације и конструктивног решавања сукоба.

План остваривања на часовима одељењског старешине		
Садржај рада	разред	месец
-Хигијена учионица	први	септембар
-Брига о здрављу треба да постане свакодневна навика	први	октобар
-Значај физичке активности, правилно држање тела, правилно коришћење лекова	други	новембар
шта смо прочитали, чули, гледали на ТВ о здрављу и хигијени	трећи	септембар
-Појам заразних болести, настајање, ширење и мере заштите	четврти	септембар

-Чиниоци који угрожавају живот и здравље	четврти	децембар
-Штетности ПАС-а и безнадежна будућност оних који их користе	пети	фебруар
-Развијање свести о штетности конзумирања алкохола, дувана и наркотика	шести	мај
-Упитник којим се долази до пресека правог стања у школи	седми	окт-нов
-Наркомани међу школском децом, рећи НЕ дрогама	седми	феб-март
Упитник на нивоу општине	осми	окт-нов
Болести зависности и борба против њих	осми	феб-март

У превентивни рад укључићемо и Полицијску станицу у нашем граду, здравствене установе, Центар за социјални рад, НВО из нашег града, Црвени крст као најактивније и редовне сараднике. Обучени полицијски инспектори већ кроз низ планираних предавања пружају подршку школама на тему: Болести зависности, Безбедност у саобраћају, Трафикинг.

Кроз наставу веронауке и путем трибине за ученике и родитеље бавићемо се превенцијом погубног утицаја верских секти на младе и начинима заштите.

У превентивни рад са ученицима спада и ангажман ученика у слободним активностима које школа нуди и у волонтерским и хуманитарним акцијама које су део редовног рада школе и најчешће се одвијају у сарадњи са Црвеним крстом, НВО „ГМ оптимист“ и ЈКП Г. Милановац. Оријантација ка формирању позитивних вредности код ученика огледа се и у ширењу понуде излета ученика у циљу проширивања знања и искустава ученика. Ученички парламент је активно укључен у организацију пригодних ђачких журки и забава.

Х ПРОГРАМ РЕАГОВАЊА УСТАНОВЕ У КРИЗНИМ ДОГАЂАЈИМА

Циљеви Програма

Основни циљеви Програма реаговања у кризним догађајима ОШ "Десанка Максимовић" су:

- Заштита физичке, психичке и социјалне безбедности свих ученика и запослених у школи
- Успостављање јасне процедуре реаговања која омогућава брзо, координисано и ефикасно деловање Тима за кризне догађаје
- Обезбеђивање правовремене психосоцијалне подршке деци и запосленима непосредно и посредно погођеним кризним догађајем
- Успостављање ефикасне сарадње са спољашњом мрежом заштите (здравствене службе, полиција, центар за социјални рад, локална самоуправа)
- Информисање родитеља, ученика и запослених на основу тачних, проверених и благовремених информација
- Стабилизација рада школе и постепени повратак на редован начин рада
- Превенција накнадних штетних последица по школску заједницу

ДЕФИНИЦИЈА КРИЗНИХ ДОГАЂАЈА И ТИПОЛОГИЈА

Шта је кризни догађај?

Кризни догађај у установи образовања и васпитања је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама по ученике и запослене. Кризни догађај може да утиче на цео систем школе – ученике, запослене, родитеље и локалну заједницу.

ВАЖНО: Тим за кризне догађаје реагује у року од 24 сата!

Благовремено пружање подршке, пре свега деци и младима непосредно или посредно изложеним кризном догађају, од непроцењиве је важности у ублажавању последица.

Солидарност школске заједнице у сврху отклањања последица представља темељ успешног превазилажења кризе.

Врсте кризних догађаја

Следећи кризни догађаји могу на директан или индиректан начин да утичу на школску заједницу:

ГРУПА А – Смртни случајеви и физичко угрожавање	ГРУПА Б – Природне и техничке катастрофе
• Природна смрт детета/ученика • Покушај убиства или убиство ученика • Покушај самоубиства или самоубиство ученика • Смрт, самоубиство или убиство запосленог • Саобраћајна незгода са повредама/страдалима • Нестанак детета/ученика • Масовно тровање у простору установе • Дојава о бомби или терористичком нападу • Талачка криза • Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства)	• Техничко-технолошке опасности: – Експлозија у или близу школе – Изливање или испаравање отровних материја – Пожар у школи • Природне катастрофе: – Поплаве, земљотреси – Јаке олује, клизишта • Епидемија обухватила општину Горњи Милановац • Ванредна ситуација / Ванредно стање (поступање по важећим прописима)

Састав Тима за кризне догађаје

Тим за кризне догађаје је саставни део Тима школе за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Именује га директор школе на почетку школске године.

СЛУЖБА / УЛОГА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	КОНТАКТ ТЕЛЕФОН
Директор школе (председник Тима)	Емина Ђурић	032 / 727-010
Педагог/Психолог школе	Драгана Милорадовић, Тијана Ђукић	032 / 727-010
Руководилац Тима за кризне догађаје	Тијана Ђукић	_____
Разредни старешина	_____	_____
Представник Савета родитеља	Савић Поповић	_____
Представник Ученичког парламента	_____	_____
Секретар школе (правна питања)	Мирјана Радовић	032 / 727-010
Члан Тима – наставник	Смена млађих ђака: Биљана Марковић, Саша Радичевић, Ивана Стојковић, стручни сарадник Смена старијих ђака: Бојана Козодеровић, Дарко Вранић, Весна Ацовић, Срђан Ивановић, Марина Николић	_____

Улоге и одговорности чланова Тима

ФУНКЦИЈА	КОНКРЕТНЕ ОБАВЕЗЕ И ЗАДУЖЕЊА
Директор школе	Руководи целокупним процесом реаговања; информисе Министарство просвете и Школску управу Чачак; именује задужена лица за комуникацију; потписује службена обавештења; доноси одлуке о изменама плана рада; у случају 3+ настрадалих одмах обавештава Министарство ради ангажовања мобилног тима.
Педагог/Психолог	Пружа прву психолошку помоћ; идентификује ученике и запослене са посебним потребама; координира психосоцијалну подршку; прати реакције заједнице; сарађује са мобилним тимом.
Руководилац Тима	Координира рад Тима; прикупља информације; израђује план деловања; прати реализацију; саставља извештаје за директора.
Разредни старешина	Обавештава родитеље ученика у свом одељењу; прати понашање ученика; препознаје знаке кризних реакција; упућује на психолога.
Представник родитеља	Информисе Савет родитеља; прикупља информације о потребама породица; посредује у комуникацији школа–родитељи.
Ученички парламент	Информисе вршњаке на примерен начин; помаже у организовању вршњачке подршке; указује на потребе ученика.
Секретар школе	Осигурава правну ваљаност свих аката; чува документацију о кризном догађају; комуницира са надлежним органима на формалном нивоу.

ШЕСТ КОРАКА РЕАГОВАЊА У КРИЗНОМ ДОГАЂАЈУ

У ситуацијама кризног догађаја Тим за кризне догађаје реагује у оквиру следећих шест корака, у складу са смерницама Министарства просвете Србије:

КОРАК

1

ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА, ПРОЦЕНА ПОТРЕБА И ОБАВЕШТАВАЊЕ НАДЛЕЖНИХ

Тим прикупља информације о догађају, обавештава хитне службе и Министарство просвете.

АКТИВНОСТИ У КОРАКУ 1:

- Тим прикупља информације: опис догађаја, место, тачно време, ко је погођен
- Утврђује се ко је повређен, колико лица, где се налазе и у каквом су стању
- Утврђује се шта је већ предузето у установи
- У зависности од врсте кризног догађаја – ХИТНО се обавештавају:
 - Полиција – 192 / Хитна помоћ – 194 / Ватрогасна служба – 193 / Број за хитне случајеве – 112
 - Школска управа Чачак – телефон: _____
 - Министарство просвете – телефон: 011/3619-526
- Запослени поступају у складу са Планом поступања у ситуацијама кризе и Планом евакуације

КОРАК

2

УСПОСТАВЉАЊЕ САРАДЊЕ СА СПОЉАШЊОМ МРЕЖОМ ЗАШТИТЕ

Установа процењује да ли може да поступа самостално или јој је потребна подршка.

АКТИВНОСТИ У КОРАКУ 2:

Спољашњу мрежу заштите чине:

- Дом здравља Горњи Милановац – тел: 032/ [5150110](tel:0325150110)
- Општа болница Горњи Милановац – тел: 032/ [711 670](tel:032711670)
- Центар за социјални рад Горњи Милановац – тел: 032/ [720 405](tel:032720405)
- Полицијска управа Горњи Милановац – тел: 032/ [363-024](tel:032363024)
- Основно јавно тужилаштво Горњи Милановац – тел: 032/ 710-672
- Општина Горњи Милановац – тел: 032/ [700 590](tel:032700590)
- Мобилни тим за кризне интервенције (у надлежности МП)

На основу прикупљених података, установа:

1. Врши процену да ли може да поступа самостално
2. Уколико је потребна подршка – хитно обавештава спољашњу мрежу
3. Са спољашњом мрежом израђује јединствен план деловања и начин извештавања
4. У зависности од врсте и интензитета кризе одређује ко се укључује

КОРАК

3

САРАДЊА И ЗАЈЕДНИЧКО ДЕЛОВАЊЕ СА МОБИЛНИМ ТИМОМ ЗА КРИЗНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Кад постоје 3 или више повређених – директор одмах обавештава Министарство просвете.

АКТИВНОСТИ У КОРАКУ 3:

ОБАВЕЗА ДИРЕКТОРА: Мобилни тим

Уколико кризни догађај као последицу има НАЈМАЊЕ ТРОЈЕ или ВИШЕ повређених или настрадалих лица, директор је ДУЖАН да ОДМАХ по сазнању обавести Министарство просвете (тел: 011/3619-526) ради ангажовања интерсекторског мобилног тима за кризне ситуације.

Е-пошта: zastitaodnasilja@prosveta.gov.rs

- Када поступа мобилни тим, школски Тим постаје саставни део мобилног тима
- Школски Тим пружа мобилном тиму све потребне информације о догађају
- Заједнички се планирају, организују и реализују активности психосоцијалне подршке
- Тим установе врши праћење и идентификовање деце и запослених којима је потребна помоћ
- Школски Тим пружа прву психолошку помоћ и друге видове подршке

КОРАК

4

БЛАГОВРЕМЕНО ИНФОРМИСАЊЕ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА, РОДИТЕЉА И ЗАПОСЛЕНИХ

Директор именује особе задужене за припрему и преношење службених информација.

АКТИВНОСТИ У КОРАКУ 4:

Информисање служи: континуираном преношењу проверених и тачних информација, планирању одговарајуће подршке, спречавању ширења гласина и панике, упознавању са могућим тешкоћама и начинима за њихово превазилажење.

ГРУПА	НАЧИН ИНФОРМИСАЊА
Запослени	Ванредни састанак Наставничког већа / обавештење директора у року од 2 сата; јасне инструкције о томе шта говорити ученицима
Ученици	Обавештење у одељењима путем разредних старешина; прилагођено узрасту; без детаља који могу изазвати панику
Родитељи	Писмено обавештење / електронска пошта / порука преко платформе; телефонски позив за родитеље директно погођене деце
Медији	ИСКЉУЧИВО директор или лице које директор именује; кратка, тачна, проверена изјава без детаља; не открива идентитет жртве
Локална заједница	У сарадњи са општином Горњи Милановац, по потреби

НЕ ГОВОРИТИ медијима и јавности:

- Личне податке ученика, лика или породица без изричитог пристанка
- Непроверене информације и претпоставке
- Детаљне описе начина повреде/страдавања
- Истражне детаље о поступку полиције/тужилаштва

КОРАК

5

ПСИХОСОЦИЈАЛНА ПОДРШКА ДЕЦИ, УЧЕНИЦИМА И ЗАПОСЛЕНИМА

Тим идентификује коме је помоћ потребна и организује пружање психосоцијалне подршке.

АКТИВНОСТИ У КОРАКУ 5:

- Тим прати реаговање ученика, родитеља и запослених
- Идентификује појединце којима је помоћ потребна

- Основна интервенција: ПСИХОЛОШКА ПРВА ПОМОЋ (коју пружа педагог/психолог)
- По потреби – укључивање стручњака из система здравствене заштите
- По потреби – укључивање интерсекторског мобилног тима

ПСИХОЛОШКА ПРВА ПОМОЋ (ППП) – ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ:

ПРИНЦИП	ОПИС
Безбедност	Обезбедити да се особа осећа физички и психолошки безбедном
Смиреност	Помоћи особи да се смири и снизи ниво стреса и узбуђења
Повезаност	Помоћи особи да се повеже са вољенима и изворима подршке
Самоефикасност	Ојачати осећање компетентности и способности да се суочи са ситуацијом
Нада	Подстаћи реалистичан оптимизам о будућности

КОРАК

6

ИЗРАДА ПЛАНА РАДА У ИЗМЕЊЕНИМ УСЛОВИМА И СТАБИЛИЗАЦИЈА

Тим израђује план рада прилагођен последицама кризе и прати стабилизацију установе.

АКТИВНОСТИ У КОРАКУ 6:

- Тим у сарадњи са релевантним тимовима израђује план рада по измењеном, прилагођеном распореду
- Начин рада прилагођен је последицама кризе, могућностима и потребама деце/ученика и запослених
- План садржи: конкретне активности, носиоце, временску динамику, начин реализације и праћења
- Приликом израде плана узимају се у обзир: врста кризе, број погођених, процена даљих ризика, реакција заједнице, правни аспекти
- Постепени повратак на редован начин рада уз континуирано праћење понашања деце и запослених
- Ревизија плана у складу са током смиривања кризног догађаја

Самоубиство или покушај самоубиства ученика

ПРИОРИТЕТ: Хитна медицинска помоћ – 194

Уколико је ученик у непосредној опасности по живот, ПРВО позвати Хитну помоћ (194), затим обавестити директора.

- Лице које сазна о догађају одмах обавештава директора и педагога/психолога
- Педагог/психолог процењује тренутно стање и пружа прву помоћ
- Обавештавају се родитељи / старатељи ученика
- Обавештава се Центар за социјални рад Горњи Милановац
- Директор обавештава Школску управу Чачак
- Тим припрема обавештење за остале ученике – НЕ детаљи, НЕ романтизовање
- Педагог организује индивидуалне разговоре са ученицима које је познавао/ла
- Прати се стање осталих ученика у наредном периоду (вршњачка подршка)

Нестанак ученика

- Разредни старешина одмах обавештава директора и родитеља
- Директор одмах позива полицију (192)
- Прикупљају се подаци: кад је ученик последњи пут виђен, где, у чијем друштву, какво је расположење показивао
- Не дају се изјаве медијима без сагласности породице и полиције
- Педагог/психолог пружа подршку вршњацима и родитељима

Саобраћајна незгода са ученицима/запосленима

- Прво позвати Хитну помоћ (194) и обезбедити место несреће
- Директор одмах обавештава родитеље повређених/страдалих
- Директор обавештава Школску управу и Министарство просвете
- Уколико је 3 или више страдалих – Министарство просвете позива мобилни тим
- Тим за кризне догађаје организује психосоцијалну подршку у школи

Дојава о подметнутој бомби / терористичка претња

ОДМАХ: Позвати полицију 192 – НЕ трагати за бомбом самостално!

Не дирати сумњиве предмете. Не користити мобилне телефоне у близини сумњивог предмета. Известити ученике по плану евакуације.

- Онај ко прими дојаву: СЛУШАТИ, НЕ поклапати слушалицу, записати све детаље (глас, позадинска бука, тачна реченица претње)
- Одмах позвати полицију (192) и директора
- Директор доноси одлуку о евакуацији по Плану евакуације
- Евакуација се спроводи МИРНО, БЕЗ ТРЧАЊА, са свим ученицима
- Провера присутности ученика на прибежиштима (збирним местима)
- Родитељи се обавештавају путем разредних старешина

Пожар у школи

- Лице које уочи пожар: позвати ватрогасце (193), одмах обавестити директора
- Активирати алармни систем за евакуацију
- Евакуација по Плану евакуације до означених збирних места
- НЕ користити лифт (уколико постоји); носити влажну марамицу преко уста
- Провера свих просторија (задужени наставници по катовима)
- Тим пребројава ученике на збирним местима

Природне катастрофе (поплаве, земљотреси)

- Земљотрес: заклонити се испод клупе или оквира врата, не излазити током тресења
- Поплава: пратити упутства локалних власти и Штаба за ванредне ситуације
- У случају проглашене ванредне ситуације – поступати по прописима Владе РС
- Директор комуницира са Општином Горњи Милановац и Школском управом Чачак

СПОЉАШЊА МРЕЖА ЗАШТИТЕ – КОНТАКТИ

Следи табела са свим кључним телефонским бројевима за хитне и ванхитне ситуације:

ХИТНЕ СЛУЖБЕ	ИНСТИТУЦИЈЕ И СЛУЖБЕ
Полиција: 192 Хитна помоћ: 194 Ватрогасна служба: 193 Јединствени број хитних служби: 112	Школска управа Чачак: _____ МП – Сектор за заштиту: 011/3619-526 МП е-пошта: zastitaodnasilja@prosveta.gov.rs ЦСР Горњи Милановац: 032/_____ Дом здравља ГМ: 032/_____ Болница ГМ: 032/_____ Општина ГМ: 032/_____ ОЈТ Горњи Милановац: 032/_____

Општа чек-листа – Првих 24 сата

✓	ПРВИХ 24 САТА – ОБАВЕЗНЕ АКТИВНОСТИ ТИМА
☐	Сазнање о кризном догађају – именовати лице које је прво сазнало, записати тачно време
☐	Позвати хитне службе (ако је потребно): полиција 192 / хитна 194 / ватрогасци 193
☐	Обавестити директора школе
☐	Директор сазива хитни састанак Тима за кризне догађаје
☐	Прикупити чињенице: ко је погођен, број лица, место, тренутно стање
☐	Обавестити Школску управу Чачак (тел: 032- 311-332 и 032/341-166)
☐	Обавестити Министарство просвете (011/3619-526)
☐	Уколико 3+ настрадалих – Министарство просвете ради ангажовања мобилног тима
☐	Именовати лице задужено за комуникацију са медијима (само директор или именовано лице)
☐	Припремити службено обавештење за запослене
☐	Информисати разредне старешине о начину обавештавања ученика
☐	Контактирати родитеље непосредно погођених ученика
☐	Педагог/психолог – пружити прву психолошку помоћ погођеним ученицима
☐	Идентификовати ученике са ризичним реакцијама (плач, повлачење, агресивност)
☐	Документовати све предузете активности са временским одредницама

Чек-листа за психосоцијалну подршку

✓	ПСИХОСОЦИЈАЛНА ПОДРШКА – ПРАЋЕЊЕ
☐	Одржан индивидуалан разговор са директно погођеним ученицима
☐	Одржан групни разговор са одељењем / одељењима
☐	Родитељи директно погођених ученика позвани на разговор
☐	Идентификовани ученици са знацима посттрауматске реакције (ПТСР симптоми)
☐	Упућивање ученика са тежим реакцијама ка здравственим службама
☐	Обавештени разредни старешине о начину праћења понашања ученика
☐	Организован информативни родитељски састанак
☐	Обезбеђена вршњачка подршка (ученички парламент укључен)
☐	Праћење у периоду 1 недеља / 1 месец / 3 месеца после кризног догађаја
☐	Документоване све пружене форме подршке

Образац за евидентирање кризног догађаја

ОБРАЗАЦ ЗА ЕВИДЕНТИРАЊЕ КРИЗНОГ ДОГАЂАЈА	
Назив установе:	ОШ "Десанка Максимовић", Горњи Милановац
Датум и тачно вреЕме сазнања:	____. ____ . 202 . год. у ____:____ часова
Врста кризног догађаја:	
Место кризног догађаја:	_____
Опис кризног догађаја:	_____ _____ _____
Број погођених лица:	_____
Имена погођених лица:	_____
Лице које је прво сазнало:	_____
Шта је одмах предузето:	_____
Које службе су обавештене:	_____
Када је Министарство обавештено:	_____
Ко је пружио психолошку помоћ:	_____
Резиме ситуације 24ч касније:	_____
Потпис руководиоца Тима:	_____

Општи принципи евакуације

- Алармни сигнал за евакуацију: _____ (описати)
- Евакуација се спроводи МИРНО, без трчања, у колони
- Сваки наставник одговоран је за своје одељење
- Уопштено збирно место за цео школски објект: _____
- Алтернативно збирно место (уколико је прво недоступно): _____
- Особе са посебним потребама: _____ (навести план за исте)
- Ниједан ученик НЕ СМЕ самовољно да напусти збирно место
- Провера листе присутности врши се одмах по доласку на збирно место

Задужења по спратовима и просторијама

СПРАТ / ПРОСТОРИЈА	ЗАДУЖЕНИ НАСТАВНИК/РАДНИК	ЕВАКУАЦИОНИ ИЗЛАЗ / ПУТАЊА
Приземље	_____	Главни улаз → Двориште → Збирно место А
Спрат 1	_____	Степениште 1 → Двориште → Збирно место А
Спрат 2	_____	Степениште 2 → Двориште → Збирно место А
Физичко васпитање (сала)	_____	Бочни излаз → Спортски терен → Збирно место Б
Библиотека	_____	Степениште → Двориште → Збирно место А
Кухиња/Трпезарија	_____	Задњи излаз → Паркинг → Збирно место Б

План стабилизације – Повратак на редован рад

Тим за кризне догађаје у сарадњи са директором планира постепени повратак на редован начин рада кроз следеће фазе:

ФАЗА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР	АКТИВНОСТИ
Хитна реакција	0–24 сата	Хитне мере безбедности, прва помоћ, обавештавање, психолошка прва помоћ
Непосредна подршка	1–7 дана	Интензивна психосоцијална подршка; измењен распоред ако је потребно; контакт са породицама
Стабилизација	1–4 недеље	Постепени повратак на редован рад; континуирано праћење; индивидуални разговори
Дуготрајна подршка	1–3 месеца	Мониторинг; упућивање на стручну помоћ; ревизија Програма
Евалуација	По завршетку кризе	Анализа реаговања; унапређење Програма; рад са запосленима

Праћење реализације

- Тим за кризне догађаје прати реализацију плана након сваког кризног догађаја
- Руководилац Тима подноси писани извештај директору у року од 7 дана
- Директор доставља извештај Школској управи Чачак у законском року
- Документација о свим кризним догађајима чува се у школском архиву

Годишња евалуација Програма

- Програм се евалуира на крају сваке школске године на Наставничком већу
- Анализирају се: да ли је примена Програма била ефикасна, шта је ишло добро, шта треба унапредити
- На основу евалуације врши се ревизија Програма за наредну школску годину
- Тим за кризне догађаје се обнавља именовањем на почетку сваке школске године

Обука запослених

- Сви запослени упознати су са Програмом на почетку школске године
- Педагог/психолог организује обуку за препознавање знакова кризних реакција
- Одржавају се вежбе евакуације (минимум 1 пут годишње)
- Чланови Тима учествују у обукама Министарства просвете по позиву

XI ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Циљ: подршка ученицима у складу са интересовањима.

Специфични циљеви: подстицање индивидуалних склоности и интересовања, конструктивно коришћење слободног времена, богаћење друштвеног живота ученика кроз развијање и неговања другарства и пријатељства, развијање вештина и способности креативног изражавања и стваралаштва, осамостаљивање у раду.

Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз ваннаставне активности

Основни принципи по којима се одвија рад ученика у оквиру ваннаставних активности су добровољност и интересовање ученика.

Принцип добровољности огледа се у самосталном одређивању ученика за оне облике делатности које највише одговарају њиховим склоностима, способностима и испољеним интересовањима. Овај принцип подразумева и слободу у примени активности после дужег или краћег временског периода, као и самосталан избор нове делатности за наредни период. Уважавање овог принципа важно је и са становишта општег професионалног развоја ученика, посебно због тога што слободан избор активности омогућава ученицима да се што боље опробају у оним склоностима и способностима које могу да задовоље њихову радозналост и пронађу оне активности које највише одговарају њиховим потребама и реалним могућностима.

За успешнији рад слободних активности оствариваће се континуирана и осмишљена педагошка сарадња између школе, ђачких родитеља, друштвене средине, средстава јавног информисања, Дечјег савеза, подмлатка Црвеног крста, Установе за физичку културу и других.

Ученицима ће се омогућити да успостављају непосредне контакте са културним институцијама, библиотеком, музејем и другим васпитно-образовним организацијама, као и другим институцијама за чију делатност ученици испољавају посебне склоности и интересовања.

Школа ће организовати јавне манифестације, квизове знања, вечери поезије, спортска такмичења, сусрете културних радника, песника и других личности које су интересантне за ученике школе.

Посебан допринос у остваривању програма ваннаставних активности је објављивање ученичких радова којима се афирмише делатност сваког појединачног рада ученика, одељења и школе у целини у школском листу „Врт детињства” и локалном листу „Таковске новине”.

Ваннаставне активности ученика доприносе остваривању следећих васпитних задатака: подстицају најразноврсније видове стваралаштва; буде и задовољавају интелектуалну радозналост и стварају могућност да ученици истражују и упознају најразноврснија достигнућа у науци, техници и култури; пружају услове за заједничку игру, забаву, спортске активности и испуњавају део слободног времена корисним садржајима.

У ваннаставне активности укључују се ученици од I до VIII разреда, с тим да се стални облици организују за ученике од IV до VIII разреда. За ученике I до III разреда ваннаставне активности се организују као повремене интересне активности у оквиру одељенске или разредне заједнице. То значи да имају интегративни и информативни

карактер, где се ученици опробавају у разноврсним садржајима и активностима и стичу прва искуства о добровољном организовању тих активности.

Програми рада ваннаставних активности за млађе разреде налазе се у Школским програмима од 1. до 4. разреда. Годишњи фонд за сваку активност је 36 часова од I-VII разреда, а у VIII разреду 34 часа.

У складу са могућношћу школе и интересовањем ученика, у школи раде следеће секције:

Назив секције	Активности
Драмско-рецитаторска секција	Представе Приредба Јавни наступи Такмичења Учешће у школским пројектима Драматизације одабраних наслова из школске библиотеке Посете установама културе Сарадња са филмском секцијом
Литерарно-новинарска секција	Уређивање одељењских и школских новина, израда текстова за сајт школе и репортажа о догађајима Учешће на конкурсима Јавни наступи Такмичења Учешће у школским пројектима Посете установама културе Иницирање и учествовање у Друштвено ангажованим акцијама у сарадњи са осталим секцијама
Фото и филмска секција	Уређивање одељењских и школских новина, израда видео и фото прилога за сајт школе и фото-репортажа о догађајима Учешће на конкурсима Учешће у школским пројектима Посете установама културе Иницирање и учествовање у Друштвено ангажованим акцијама у сарадњи са осталим секцијама Снимање драматизација одабраних наслова из школске библиотеке
Хор и оркестар	Представе Приредбе Јавни наступи Такмичења Презентација Школски пројекти
Математичка секција	Програм рада је део школских програма у првом (за 4. разред) и другом циклусу
Еколошко-биолошка секција	Еколошке акције (чишћење околине, сакупљање секундарних сировина, хуманитарне акције) Вршњачка едукација Сарадња са општинском Еко-канцеларијом и локалним еколошким УГ Обележавање међународних еколошких датума Предавања, презентације Израда збирки, хербаријума Одржавање акваријума и биљака Изложбе Укључивање у локалне манифестације Посета научно-технолошким институцијама (Биолошки факултет Универзитета у Београду)
Мали дизајнери	Изложбе Конкурси Такмичења Школски пројекти (рециклажа старог намештаја и употребних предмета) Израда плаката, честитки, позивница, рукотворина Презентација Посета установама културе Хуманитарне акције

Спортске секције: - Мини рукомет (за ученике у 1. циклусу). Програм рада се налази у Школском програму за 3. разред) -Атлетска секција -Оdboјкашка секција -Кошаркашка секција (женска екипа, мушка екипа) - Стрељаштво - Фудбалска секција - Рукометашка секција - Секција стоног тениса	Развој и усавршавање моторичких способности у оквиру датог спорта; Такмичења/спортски сусрети; Утакмице: ђаци/наставници
Секција програмирања микробит уређаја	Планирано је 15 часова, а у зависности од интересовања ученика могуће је проширити план рада многим занимљивим пројектима. Секција се може држати и онлајн путем, а на посебном часу информатике би се тестирали модели.

ПЛАН РАДА СЕКЦИЈЕ ПРОГРАМИРАЊЕ МИКРОБИТ УРЕЂАЈА

Наставници реализатори: Дарко Вранић

Разред: пети, шести, седми и осми

Годишњи фонд: 15 часова

Циљ секције: Стицање знања и вештина из области програмирања. При раду са микробит уређајем, примарни циљ јесте промена начина размишљања ученика, односно усмеравање процеса учења на највиши ниво самосталног закључивања и повезивања. Рад са микробит уређајем развија критичко мишљење и алгоритамски приступ решавању проблема. Ученици ће поред стицања знања развијати креативност, логичко размишљање, сарадњу и тимски рад.

Начин остваривања: Секција ће окупљати ученике који желе да прошире знање из области програмирања и реализоваће се кроз један час недељно. Након формирања групе, ученици се упознају са планом и програмом рада секције који се могу допунити и њиховим предлозима, зато што се рад, пре свега, конципира по принципу индивидуалног приступа и интересу ученика. Осим проширивања информатичког знања и вештина који се усвајају на редовној настави информатике и рачунарства, главни циљ секције је да ученици стекну навику да рачунар радо користе за учење и напредовање, као што то раде из забаве.

Активности секције: Планирано је 15 часова, а у зависности од интересовања ученика могуће је проширити план рада многим занимљивим пројектима. Секција се може држати и онлајн путем, а на посебном часу информатике би се тестирали модели.

Час 1 - Уводни час - формирање секције за програмирање

Час 2 - Увод у програм за коришћење микробит уређаја

Час 3 - Здравно, микробит!

Час 4 - Улази и излази

Час 5 - Светлеће диоде и петље

Час 6 - Променљиве и обрада података

Час 7 – Звук

Час 8 - Радио

Час 9 - Гранање и Булови оператори

Час 10 - Додир као улаз

Час 11 - Израда произвољног програма

Час 12 - Израда произвољног програма

Час 13 - Микропајтон за микробит -Петља

Час 14 - Микропајтон за микробит -Петља

Час 15 - Обнављање и презентовање радова

Компетенције које ученик стиче кроз активности секције:

- Решавање проблема: ученик испитује проблемску ситуацију, проналази могућа решења, упоређује их, примењује и вреднује одређено решење
- Вештина сарадње: конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, доприноси постизању договора, ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе
- Вештина комуникације: познавање усмене и писмене комуникације, познавање комуникације путем интернета, изражава своје ставове и мишљења
- Рад са подацима и информацијама: уме да процењује поузданост података, уме да користи информационо-комуникационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података
- Дигитална компетенција: сигурна и критичка употреба електронских медија у школи, у слободном времену и комуницирању
- Естетска компетенција: прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија.

РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

Активности у раду секције:

Формирање секције; усвајање плана и програма рада.

Чиниоци изражајног казивања: правилан изговор гласова и речи. Слушање примера рецитовања познатих глумаца – са плоче или магнетофонске траке.

Акценатске вежбе: одабир одломка текста, акцентовање, читање, корекција и процена.

Паузе у рецитовању. Понављања и рефрени: ученици самостално трагају за решењима паузирања, расправљање.

Рецитовање одабраних стихова из народне поезије

Вежбе интонације и интензитета (јачине) гласа: слушање текстова звучне читанке, праћење, имитирање, процењивање интонације и интензитета.

Вежбе темпа, мимике и гестикулације: природност и одмереност у складу са осећањима и поступцима који се тумаче.

Слушање снимка радио-драме (или рецитала): утврђивање задатака за слушање (развој радње, ликови, дијалози, идеје, изражајност у казивању, акценти, паузе, мимика, и др.

Рецитовање родољубиве поезије А. Шантића и М. Ракића

Увежбавање садржаја за новогодишњи програм и светосавско славље

Упознавање говорне уметности: из историје позоришта и драме.

Квиз такмичење из историје говорне уметности код нас и у свету

Рецитовање савремене српске поезије В. Попе, И. В. Лалића, М. Бећковића и Д. Максимовић

Припрема за рецитаторско школско такмичење

Гледање позоришног дела: праћење елемената изражајног казивања (артикулације, дикције, интонације, паузе, мимике, гестикулације...

Дискусија о посећеној представи: утисци и запажања.

Рецитовање одабраних стихова Р. Тагореа и Ж. Превера

Избор и увежбавање садржаја за наступ поводом Дана жена

Избор и увежбавање програма за наступ поводом Дана школе

Рецитовање одабраних стихова Д. Ерића

Припреме за такмичење у рецитовању: избор садржаја, анализа садржаја, увежбавање.

Такмичење у рецитовању (говору): позвати у госте неког од познатих глумаца или режисера из места.

Чајанка: сусрет са члановима секције пријатељске школе.

Сусрет са истакнутим песником: слободни разговор о проблемима рецитовања.

Рецитовање љубавне поезије П. Зупца, В. Парун и М. Антића

Анализа рада секције: предлог за награде и похвале најбољим рецитаторима.

ЛИТЕРАРНА СЕКЦИЈА

Активности у раду секције:

Организовање секције: доношење плана и програма рада, договор о начину рада, подела неких задужења, договор око праћења листова и часописа и нових издања књига.

Посета библиотеци: упознавање са радом библиотеке, распоред књижног и других фондова, пут до информације (каталози, енциклопедије, лексикони, библиографије), набавка и обрада књига, израда каталога, издавање књига.

Заједнички излет: вежбе у посматрању, учовању и одабирању мотива за литерарно стваралаштво, живот у природи као извор стваралаштва.

Стваралачки књижевни покушај: читање самосталних радова поезије римованог и слободног стиха, прозних радова, сценских текстова итд., дискусија о прочитаним радовима, упутства за корекцију и даље стварање, избор радова за јавни наступ и за слање дејим и омладинским листовима и часописима

Осврт на омладинске листове и часописе: читање одабраних текстова уз коментаре (занимљиви интервју, репортажа, чланци и др.).

Анализа примера различите обраде једног мотива (у односу на садржај, форму, идеје, осећања, слике), као: мотив јесени (В. Илић, Д. Цесарић, Д. Тадијановић), мотив вечери (Ћ. Јакшић, В. Илић, Б. Радичевић), мотив тврдице (Ј. Ст. Поповић, М. Држић), мотив оговарање (Сремац, Нушић), мотив облака (Пушкин, Љермонтов, Назор, Цесарић, Крклец), итд.

Истраживање: говор и његова стилска функција. Разлике у говору људи према узрасту – говор деце у игри, омладине у школи, одраслих у кући и на улици, према професији – продавца у трговини, занатлије, сељака, и др.

Истраживање народног језичког блага: скупљање народних песама, приповедака, легенди, пословица и др. Избор радних група и утврђивање задатака на терену.

Сређивање грађе која је прикупљена: изворни текст се записује онако како је казиван сакупљачу, за песме се записује по могућству и нотни текст и прилике у којима је извођена, онда се записује име и презиме записивача, датум и место записивања и подаци о казивачу. То се остраничи и одлаже по врстама у посебне збирке, а онда занимљиви делови приређују за изложбу, зидне новине или новине.

Стваралачки покушаји: преводјење са македонског и словеначког језика. Упоредно читање оригиналних текстова и превода на српски језик; дискусије о особеностима језика.

Истраживање језичког блага: карактеристике локалног говора – прикупљање грађе; демонстрација метода, техника и средстава прикупљања речи. Бележити антропонеми, ктетике, хидрониме, орониме, топониме, облике речи, одлике реченице. Сваку реч уписати на посебном листићу – фиши.

Истраживање језичког блага: карактеристике локалног говора – сређивање грађе – израда разликовног речника и разликовне граматике. Анализа података и израда стручног рада о уоченим одликама.

Истраживање језичког блага: израда завичајног ономастикона (списка имена речи по групама). Анализа података: писање стручног рада о уоченим одликама.

Стваралачки књижевни покушај: шаљиве песме, анегдоте, афоризми, сценски облици шаљивог садржаја, и др. Читање и анализа, сугестије за корекцију. Избор радова за новогодишњи програм и слање редакцијама листова и часописа.

Истраживање језичког блага: припрема за смотру истраживачког рада. Уређивање паноа, припрема за усмено казивање, рецитовање, музичко и друго извођење у сарадњи са драмском, музичком, ликовном и другим секцијама у школи.

Заједничка посета филмској представи: утврђивање задатака за усмерено посматрање представе (режије, глуме, музике, камере и др.) и писање филмског приказа – критике.

Стваралачки покушаји: читање и анализа филмских приказа.

Стваралачки покушаји: жанровско преобликовање текста.

Стваралачки покушаји: прозни и поетски радови посвећени жени; избор радова за књижевно вече које ће се организовати поводом Осмог марта.

Књижевно вече посвећено жени: у сарадњи са осталим секцијама организује се књижевно вече на коме се читају самостални радови, рецитије, изводе одломци из драмских дела уз пригодне музичке тачке.

Књижевно посело: разговор о актуелној књижевној теми – стваралаштво писца чији се јубилеј слави, о награђеној књизи и сл.

Посета литерарној дружини пријатељске школе: читање самосталних радова, разговор о актуелној књижевној теми и сл.

Сусрет са књижевником: читају се радови књижевника – госта, води разговор са њим и читају изабрани радови чланова секције.

Уређивање школског листа: концепција листа, начин уређивања, новинарски стил и новинарске врсте изражавања.

Читање и избор радова за школски лист

Уређивање школског листа: лекторисање и кориговање текстова; техничко обликовање; прелом листа

Стваралачки покушаји са тематиком ораду, пролећу и сл.: ученици посматрају радне процесе или промене у природи, размисљају и на основу прикупљеног материјала стварају; читање радова, критичка оцена и одабир најбољих за програм поводом школске свечаности.

Писање конференсе и учешће на школској свечаној приредби

Квиз такмичење: колико познајемо дело писца по избору

Књижевни разговор: из радионице великих писаца

Стваралачки покушаји: приказ актуелне књиге

Разматрање извештаја о раду секције: предлагање чланова секције за похвале и награде.

ДРАМСКА СЕКЦИЈА

Активности у раду секције:

Формирање секције: упознавање са циљевима и задацима секције.

Доношење плана рада за текућу школску годину: избор комада за припрему и обнављање.

Проучавање текста: разговор о садржају и току драмске радње у делу; утврђивање теме и идејне основе; сукоби у драмској радњи; ликови у делу (изглед, поступци, карактерне особине, биографија ликова, промене ликова у току радње и др.).

Основни појмови из позоришне уметности: драма, глумац и сцена (декор); сценографија, костими, шминка; режија као средство изражавања; рад редитеља са глумцима на представи.

Гледање позоришног дела: утврђивање и додела истраживачких задатака за посматрање, нпр. текста, режије, глуме, костима, светла, музике и др.

Обнављање представе која је припремана у претходној години: проба раније припреманог комада; корекције и нова решења.

Ревизија новог текста: подешавање текста новог комада за потребе представе; скраћивање, проширивање.

Подела улога: одабир глумаца који ће својом појавом и темпераментом одговарати улози коју ће тумачити.

Читалачка проба (рад за столом): чита се и проверава текст након чега редитељ излаже своју главну замисао представе и схватање ликова, а онда се и остали укључују у дискусију.

Читачка проба: корекције у акценту, артикулацији, мимици и др.

Читачка проба: вежбе слушања док други говори – погледом, лицем, покретом, целим бићем.

Распоредна проба: груписање лица и ствари на сцени.

Распоредна проба: вежбе покрета и гестова.

Распоредна проба: сценске радње.

Распоредна проба: вежбе ритма и темпа.

Теоретско упознавање говорне уметности: из историје позоришта и драме.

Квиз такмичење: из историје позоришне уметности код нас и у свету.

Анализа рада секције у првом полугодишту: осврт на резултате рада; предлог за похвале члановима који су се истакли у досадашњим активностима.

Распоредна проба: вежбе акцента и паузе (тзв. маркирање)

Распоредна проба: звучни и други ефекти.

Израда и постављање комплетног декора: распоредна проба.

Костими и маске: распоредна проба.

Генерална проба

Проба пред наступ (тзв. хладна проба)

Премијера: након ње разговор о представи – о њеним добрим и лошим странама, као и о могућој корекцији.

Реприза

Представ за мештане

Гостовање секције у другој школи и давање представе

Учешће на смотри драмских секција или фестивалу

Учешће на школској свечаности поводом Дана школе

Припрема за такмичење у беседништву (говору)

Такмичење у беседништву (говору)

Сусрет са истакнутим глумцем или режисером

Слушање снимка радио-драме

Стваралачки писмени рад: писање сценских дела – игроказа, дијалога, драматизација

Разматрање извештаја о раду секције: предлог чланова секције за похвале и награде.

САОБРАЋАЈНА СЕКЦИЈА

тема	садржај рада	метод рада
Пешак у саобраћају	1. Уводне напомене о саобраћају – историјски развој, средства... 2. Основна правила кретања пешака 3. „Како долазим у школу?“	1. и 2. Разговор са члановима Секције 3. Групна израда макета саобраћајница у околини школе, уз разговор о искуствима
Прелазак и кретање пешака коловозом	4. Правила - прелазак пешака преко коловоза 5. Правила - кретање пешака по коловозу	4. и 5. Разговор са члановима Секције
Саобраћајни знаци	6. Изглед и значења знакова 7. Правила поступања по саобраћајним знацима	6. и 7. Групна израда макета саобраћајних знакова у реалној величини, уз разговор
Саобраћајна култура и безбедност	9. Искуства саобраћајне полиције	9. Разговор са представником локалне полицијске управе, укључити и остале ученике и родитеље
Саобраћајни полигон спретности „Шта знаш о саобраћају“	10. Техничка израда елемената полигона 11. Постављање полигона	10. Групна израда елемената према скицама из Правилника Смотре „Шта знаш о саобраћају“ АМСС 11. Пројектовање, исцртавање и постављање полигона у дворишту или на игралишту школе
Полигон практичног понашања у саобраћају „Шта знаш о саобраћају“	10. Техничка израда елемената полигона 11. Постављање полигона	10. Групна израда елемената према скицама из Правилника Смотре „Шта знаш о саобраћају“ АМСС 11. Пројектовање, исцртавање и постављање полигона у дворишту или на игралишту школе
Практичне вежбе на полигонима I	12. Практично усавршавање знања и технике кретања бициклиста и пешака	12. Кретање по полигонима без и са бициклом, бодовање
„Саобраћајна патрола“	13. Усавршавање знања и технике кретања у саобраћају	13. Дежурство и асистенције пешацима, посебно ученицима, на саобраћајницама у близини школе уз помоћ саобраћајне полиције
Практичне вежбе на полигонима II	14. Практично усавршавање знања и технике кретања бициклиста и пешака за ученике ван Секције	12. Кретање по полигонима без и са бициклом, бодовање
Школско такмичење „Шта знаш о саобраћају“	15. Припрема и организација такмичења	15. Организација такмичења, припрема полигона, суђење...

Циљеви организовања и рада саобраћајне секције у основној школи су: прво - омасовљење активности на унапређењу саобраћајне културе и безбедности у саобраћају свих ученика, наставника и родитеља, оспособљавање чланова секције из виших разреда за «вршњачку едукацију» у радионицама нижих разреда, и треће - подстицање афинитета и талента за опредељење ка неком од занимања из области саобраћаја.

Очекивани ефекти квалитетног рада секције су:

за ученике узраста од 6 до 9 година – обучени за безбедно понашање и кретање у саобраћају као пешаци,
за ученике узраста од 10 до 12 година – обучени за безбедно понашање и кретање у саобраћају као бициклисти, и
за ученике узраста од 13 до 14 година – обучени за безбедно понашање и кретање у саобраћају као возачи скутера или мотокултиватора.

Секција би се организовала за ученике од 5. до 8. разреда, с тим да би се у део њених активности обавезно укључивали сви, посебно ученици нижих разреда.

Секција би имала помоћ и подршку локалне полиције и локалног ауто-мото клуба, односно пословне јединице АМСС.

Додатну помоћ и подршку у реализацији саобраћајних секција школама би пружио Тим за планирање, припрему и спровођење активности и мера у области саобраћајне културе и безбедног понашања предшколске и школске деце у Србији, односно одговарајући, слични тимови у локалним срединама, у чији рад би непосредно били укључени и наставници – руководиоци секција.

ФОТО И ФИЛМСКА СЕКЦИЈА

Разред: осми

Чланови секције ће се састајати два пута месечно.

Ученици ће имати прилику да стекну основна знања из теорије и историје фотографије и филма, али и да науче основне филмске технике. Још почетком двадесетог века, када се развој филмске уметности захуктавао, педагошка испитивања показала су да слика а поготову филм, поспешује мотивацију ученика. Са друге стране, филм као дидактички материјал поставља ученика у улогу активног актера образовног процеса и даје му могућност да изрази своја виђења и схватања света. Осим што ће се у оквиру ове секције упознати са основним појмовима из фото и филмске уметности, ученици ће имати и креативне задатке кроз које ће примењивати информационо - комуникационе технологије (разне програме за обраду фотографије, филма и музике).

Крајњи циљ секције је израда кратког филма који ће моћи да се примени као наставни материјал, израда еколошког филма и израда филма о школи.

ХОР И ОРКЕСТАР

Општи циљеви и задаци

- развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа
- да код ученика развија музичке способности и жељу за активним музицирањем/певањем и суделовањем у школским ансамблима
- да подстиче креативне способности ученика и смисао за колективно музицирање
- подстицати музичке креативности кроз импровизацију на доступним инструментима
- да развија критичко мишљење

Садржаји програма:

Знања музичке писмености, стечена у редовној настави, проширивати и примењивати на примерима за певање и свирање. Изабране композиције, великим делом, ослањају се на дела српске културне баштине, тако да су, осим дела духовне музике, у програмима заступљене народне мелодије, али и дела савремених српских композиора.

ОРКЕСТАР

Ученици ће стећи основна знања о изгледу и начину свирања на Орфовим инструментима, осамосталиће се у свирању из нотног текста, као и у импровизовању ритмичких и мелодијских мотива, развијаће и неговати способност за свирање на инструментима. Школским оркестром се сматра инструментални ансамбл са најмање десет инструменталиста који изводе композиције у најмање три деонице. Оркестри могу бити састављени од инструмената који припадају истој породици (блок флауте, мандолине, тамбуре, хармонике, Орфов инструментаријум итд.) или мешовитог састава према расположивим инструментима. Репертоар школског оркестра чине дела домаћих и страних

композитора разних епоха, у оригиналном облику или прилагођена за постојећи школски састав. У току године оркестар ће извести најмање осам дела, од којих нека заједно са хором.

ХОР

Веома је значајно правилно оценити могућности хора и руководити се ставом да је боље одлично извести неко једноставније дело, него лоше отпевати тежу композицију. Наставник-хоровођа мора стално да води рачуна о доброј постави гласа, правилном дисању и декламацији, тачној интонацији и ритму. Репертоар школских хорова обухвата одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха. У току школске године хор ће извести најмање десет композиција које су примерене гласовним могућностима ученика.

XI ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Циљ: Подстицање развоја личности ученика до промишљене, ваљане и реалне одлуке о избору школе и занимања, планирања каријере и укључивања у свет рада.

Ученици првог циклуса и петог и шестог разреда наше школе ће се са светом занимања упознавати кроз садржаје предмета свет око нас и природа и друштво, као и кроз теме које ће са својим учитељи(ца)ма и одељењским старешинама обрађивати на часовима одељењског старешине и осталих предмета. Професионалном информисању допринеће и посете професионалаца разних струка нашој школи. У раду по овом програму користећемо и сарадњу са родитељима. Планирамо да родитељи ученика гостују на пригодним активностима на тему професионалне оријентације.

Ученици седмог и осмог разреда ће овај програм изучавати кроз радионице и активности по Пројекту Професионална оријентација на прелазу у средњу школу, под покровитељством Министарства просвете, науке и технолошког развоја и немачког института за техничку сарадњу ГИЗ.

Програм ће бити реализован на састанцима одељењске заједнице. Наставници реализатори Програма ће користити приручнике за рад са сценаријима радионица које имамо у школи. Предвиђено је да ученици користе материјал Портфолио за ученике, који имамо и у електронској форми. Реализатори: одељењске старешине седмог и осмог разреда, уз сарадњу са стручном службом.

Концепт програма који ће се реализовати у нашој школи подразумева пет корака:

- Самоспознаја - препознавање сопствених потенцијала, спремност за постигнућа и склоности преко одговарајућег осмишљавања наставе и учења кроз часове редовне наставе и часове одељењске заједнице / одељењског старешине,
 - Информисање о занимањима и каријери - припрема расположивих информација о занимањима на радионицама које ће реализовати одељењске старешине и стручни сарадници,
 - Упознавање са путевима образовања - мрежом школа - кроз радионице са стручним сарадницима и сајмове образовања у школи и локалној заједници,
 - Реални сусрети са стручњацима из различитих области кроз трибине занимања, где ће ученици у непосредном контакту са представницима занимања који су се пријавили за волонтере на родитељским састанцима сазнати све што их интересује,
 - Доношење одлуке о избору школе и занимања - самостално, промишљено и одговорно доношење одлуке о избору школе и занимања.
- Програм професионалне оријентације ученика 7. и 8 разреда биће реализован на следећи начин:
- Рад са ученицима: одељењске старешине и стручни сарадници на часовима одељењских заједница, предметни наставници на часовима редовне наставе, родитељи - волонтери на Трибинама занимања - од септембра до јуна
 - Рад са родитељима - одељењске старешине и стручни сарадници на родитељским састанцима и индивидуалним разговорима Савету родитеља - од септембра до јуна
 - Представљање средњих школа на Сајму образовања - март, април;

Школски тим за професионалну оријентацију је планирао обуку одељењских старешина седмог разреда за спровођење програма и огледно/угледне активности у наставном раду. У оквиру сарадње са друштвеном средином сваки реални сусрет (гостовања, трибине, посете и сл.) у коме буду учествовали ученици седмог и осмог разреда биће искоришћен за прикупљање релевантних информација о свету рада и занимања и попуњавање личног Портфолија професионалне оријентације.

Ученици ће у реалним сусретима остварити следеће добити:

- Активно и искуствено учење
- Допуњавање и упоређивање стечених теоријских знања о свету рада и занимања
- Суочавање са информацијама доприноси формирању коначне одлуке

- Потреба и увежбавање припреме за разговоре, интервјуе
- Добијање конкретних задатака за посматрање
- Сакупљање информација
- Интензивна, структурисана рефлексја

Испробавање практичних активности ће допринети

- Припреми за учествовање у самом процесу рада
- Изради “правила игре” за реални сусрет (радни став, форме понашања...)
- Интензивној, структурисаној рефлексји
- Упоређивању стечених искустава и првобитних очекивања

Програм рада професионалне оријентације у седмом разреду

Самоспознаја

1. Представљање програма и портфолија за ученике/це
2. ПО и договарање о начину рада
3. У свету интересовања
4. У свету вештина и способности
5. Пут способности
6. У свету вредности
7. Самоспознаја – аутопортрет
8. У очима других
9. Какав/каква сам у тиму
10. Мој тип учења
11. Ја за 10 година
12. За родитеље/старетеље и децу: Моја очекивања

Информисање о занимањима, каријери и путевима образовања

13. Слика савременог света рада
14. Прикупљање и начин обраде информација о школама и занимањима
15. Повезивање области рада са занимањима
16. Путеви образовања и каријере
17. Припрема за интервју
18. Спровођење интервјуа
19. Припрема сусрета са експертима у школи
20. Експерти у нашој школи

Реални сусрети са светом рада и доношење одлуке о школовању и занимању

21. Осверт на резултате информисања
22. Посета средњој школи – у сарадњи са школама на територији наше општине: Гимназијом „Таковски устанак“, ЕТШ „Књаз Милош“ и ТШ „Јован Жујовић“
23. Посета предузећу/установи – локална предузећа која сарађују са школом
24. Евалуација програма ПО за 7. разред

Планирамо 15 часова реалних сусрета.

Програм рада професионалне оријентације у осмом разреду

1. Представљање програма и портфолија за ученике/це 8. разреда
2. У свету интересовања
3. Графикон интересовања
4. О стереотипима
5. У свету врлина и вредности
6. Самоспознаја-то сам ја
7. Какав/каква сам „на први поглед“
8. Моја очекивања
9. Рад са ученицима; ученицима и родитељима/старатељима

Информисање о занимањима, каријери и путевима образовања

10. Слика савременог света рада
11. Образовни профили у средњим школама

12. Мрежа средњих школа
13. Захтеви занимања-одговарајуће способности и контраиндикације
14. Сазнајем са интернета куда после основне школе
15. Пuteви образовања и каријере
16. Припрема и спровођење интервјуа
17. Опис занимања помоћу мапе ума
18. Критеријум за избор школе
19. Испитивање ставова
20. Избор занимања и приходи
21. Оријентација ствара јасну слику
22. Опис занимања уз помоћ мапе ума на родитељском састанку

Реални сусрети са светом рада и доношење одлуке о школовању и занимању

23. Припрема за реалне сусрете - у сарадњи са школама на територији наше општине: Гимназијом „Таковски устанак“, ЕТШ „Књаз Милош“ и ТШ „Јован Жујовић“, предузећима и осталим сарадницима школе
24. Остварујемо учење помоћу реалних сусрета
25. Документација за реалне сусрете
26. Рефлексија учења путем реалних сусрета
27. Обука за конкурисање
28. На разговору у предузећу
29. Моја одлука о школи и занимању
30. Саветодавни рад
31. За родитеље/старатеље и децу: стилови васпитања наших родитеља

XII ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Програм здравствене превенције

Циљ програма је:

Стицање знања, формирање ставова и понашања ученика у вези са здрављем и здравим начином живота и развијањем хуманизације односа међу људима.

Унапређење хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делују на здравље.

Остваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породице и заједнице на развоју, заштити и унапређивању здравља ученика.

Програм ће реализовати наставници кроз свакодневне школске активности, а здравствени радници биће ангажовани за реализацију одређених делова програма у оквиру сарадње са Саветовалиштем за младе при Здравственом центру.

САДРЖАЈ	РАЗРЕД	ВРЕМЕ	РЕАЛИЗАТОР
Одржавање личне хигијене и хигијене школског простора	I-IV	IX	Наст.разр.наставе
Хигијена одевања и хигијена становања	V-VIII	Током године	Одељ.старешине
Физичке вежбе, спорт и рекреација	I-VIII	Током године	Наст.разр.наставе и наст.физичког васп.
Телесне вежбе и њихов утицај у разним узрастима	V-VIII	Током године	наст.физичког васп.
Формирање навика у вези са здравом исхраном	I-VIII	Током године	Наст.разр.наст. и проф.биологије
Хигијена усне дупље, нега и заштита зуба	I-VIII	Током године	Стоматолог Дома здравља и проф. биологије
Болести зависности	VII	фебруар	Педагог и психолог Волонтери Црвеног крста, студенти медицине

Усвајање здравих стилова живота	V-VIII	Током године	Одељ.старешине,
Безбедност у саобраћају	I-VIII	Током године	Наст.разр.наставе, МУП, Одељ.старешине
Потреба за одмором, сан	I-VIII	Током године	Одељ.старешине
Упознавање са пубертетским променама	V,VI	Током године	Одељ.старешине, Психолог, Педагог, проф.биологије
Односи у породици и школи, хуманизација односа међу половима	I-VIII	Током године	Наст.разр.наставе, Одељ.старешине
Усвајање вештине ненасилне комуникације, развој другарства и међусобне помоћи	V-VIII	Током године	Одељ.старешине, Психолог, Педагог
Како сачувати животну средину	I-VIII	Током године	Одељ.старешине, проф.биологије

Програм здравственог васпитања по областима

САДРЖАЈ	РАЗРЕД	ВРЕМЕ	РЕАЛИЗАТОР
I ИЗГРАЂИВАЊЕ САМОПОШТОВАЊА			
Сазнање о себи	I-IV	Током године	Наст.раз.наст., Психолог, Педагог, радионице
Препознавање осећања	I-IV	Током године	Наст.раз.наст. Психолог, Педагог, радионице
Проналажење начина за превазилажење психолошких проблема	V-VIII	Током године	Психолог, Педагог
Свест о сличностима и разликама наших акција, осећања, изгледа	V-VIII	Током године	Психолог, Педагог
II ЗДРАВА ИСХРАНА			
Формирање навика у вези са правилном исхраном	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Разноврсна исхрана	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Формирање ставова у погледу исхране	V-VIII	Током године	Проф. биологије, одељ.старешина
Балансирање хране са енергетским потенцијалима	V-VIII	Током године	Проф. биологије, одељ.старешина
III БРИГА О ТЕЛУ			
Стицање основних хигијенских навика: прање руку, купање, хигијена уста и зуба, хигијена одевања и становања	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Развијање личне одговорности за бригу о телу: чистоћа тела, брига о одећи, здраве навике, непушење	V-VIII	Током године	одељ.старешина проф. биологије проф. физичког васп.
IV ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ И ЗДРАВЉЕ			
Стицање основних способности покретљивости, игра, значај одмарања	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Избор активности, спорта и клубова за вежбу	V-VIII	Током године	проф. физичког васп.

V БИТИ ЗДРАВ			
Потреба за одмором и релаксацијом	I-IV	Током године	Наст.раз.наст.
Начин савладавања лаксих здравствених проблема	I-IV	Током године	Наст.раз.наст.
Научити како да се спречи болест: природне одбране организма	V-VIII	Током године	проф. биологије проф. физичког васп
Спречавање инфекција	V-VIII	Током године	проф. биолог. и физ. в.
VI БЕЗБЕДНО ПОНАШАЊЕ			
Научити основна правила о безбедности у кући, школи и саобраћају	I-IV	Током године	Наст.раз.наст.
Безбедност у саобраћају, безбедно понашање	V-VIII	Током године	Одељ.старешине Настава ТО
Упознавање ученика са заштитом од пожара	I-VIII	Током године	Одељ.старешине Настава ТО
VII ОДНОСИ СА ДРУГИМА			
Упознати се са односима у породици и школи	I-IV	Током године	Наст.раз.наст.
Савладати конфликте и нерасположења	I-VIII	Током године	Психолог, Педагог
Оспособити ученике да разумеју потребе и осећања других водећи рачуна о њима	V-VIII	Током године	Одељ.старешине
Адаптирати се на промене у социјалним односима	V-VIII	Током године	Одељ.старешине, Психолог, Педагог
VIII ХУМАНИ ОДНОСИ МЕЂУ ПОЛОВИМА			
Оспособити ученике да уоче разлике међу половима	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Да сарађују са супротним полом	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Науче да помажу другима када је то потребно	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Оспособити ученике да: спознају физичке разлике међу половима	V-VIII	Током године	Одељ. старешина Проф. физичког васп.
Правилно препознају своја осећања	V-VIII	Током године	Педагог, Психолог
Стекну позитивне ставове и позитивно вреднују супротан пол	V-VIII	Током године	Проф. биологије
Сазнају све што их интересује о СИДИ	V-VIII	Током године	Педагог, Психолог
IX ПРАВИЛНО КОРИШЋЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНИХ СЛУЖБИ			
Упознавање и први контакти са лекаром, стоматологом, мед.сестром, здравственим установама	I-IV	Током године	Наст.раз.наст
Упознавање да одређене службе пружају здравствену помоћ појединцу, организацији, заједници у целини	V-VIII	Током године	Одељ. старешина Проф. биологије
X УЛОГА ЗА ЗДРАВЉЕ ЗАЈЕДНИЦЕ			
Знати како сачувати здраву околину	I-IV	Током године	Наст.раз.наст (наст. ППД, ПП,О.З.)
Чувати животну околину	V-VIII	Током године	Проф. биологије, одељ. старешине

У сарадњи са Здравственим центром: редовни систематски прегледи ученика и коришћење статистичких података о здравственом стању ученика за јачке пројекте и радове у циљу оспособљавања ученика за стицање компетенција за одговоран однос према здрављу, за рад са подацима и информацијама, за решавање проблема, сарадњу и одговорно учешће у демократском друштву.

ПЛАНОВИ ПРЕВЕНТИВНИХ АКТИВНОСТИ У ОКВИРУ ПОДРШКЕ УЧЕНИЦИМА У УСВАЈАЊУ ОДГОВОРНОГ ОДНОСА ПРЕМА ЗДРАВЉУ- МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ

Циљ 1: Развијање знања и компетенција везаних за очување и унапређење психо-физичког здравља са нагласком на ментално здравље уз подстицање развоја позитивних ставова према здравим животним стилима уз јачање вештина суочавања са стресним ситуацијама, критичног односа према ризичном понашању и техникама пружања отпора негативним притисцима околине.

Циљ 2: Превенција и рана интервенција

Задаци:

- Образовање о важности очувања и унапређења менталног здравља (информисање свих циљни група о значају менталног здравља, развијање вештина и стратегија за одржавање оптималне психичке равнотеже, јачање социјалних и комуникацијских вештина кроз социјално-емоционално учење, повећавање осетљивости о теми и смањивање стигме везане за исказивање потешкоћа у области менталног здравља, подучавање како, када и где тражити психолошку подршку);
- Умрежавање ученика и њихових породица са школским особљем у активностима које повећавају осетљивост школске и локалне заједнице о важности теме менталног здравља;
- Подршка менталном здрављу ученика, њихових породица и запослених;

Активност	Носиоци	Време реализације	Начин праћења
1. Активности превенције реализоваће чланови тимова за међупредметне компетенције, Тима за заштиту ученика од насиља и Тима за инклузивно образовање; -Израда плана рада и активности тима, инкорпорирање у Годишњи план рада и Школски програм; -МПК Одговоран однос према здрављу- подсећање наставног кадра о законском оквиру и педагошким импликацијама. Упућивање на допуњеним материјал о менталном здрављу постављен на школској платформи у оквиру постојећег одељка МПК Одговоран однос према здрављу где се налази комплетан материјал Завода за примену у настави; -Подсећање на обавезу и значај реализације међупредметног програма Одговоран однос према здрављу са нагласком на ментално благостање на састанцима Педагошког колегијума и Наставничког већа; -Јачање и оснаживање наставника за планирање и реализацију активности које имају за циљ развијање МПК Одговоран однос према здрављу у оквиру редовних часова са тематском корелацијом са менталним здрављем, часова одељењских заједница, угледних интердисциплинарних часова и пројеката, часова СНА; -Охрабривање наставника на стручно усавршавање у области менталног здравља кроз бесплатне обуке у оквиру платформи ЗУОВ и „Чувам те“; -Наставак израде брошура и инфографика на теме везане за ментално здравље за ученике, родитеље и локалну заједницу; -Школски кутак о менталном здрављу у холу школе, у рубрици електронског часописа, у оквиру школског профила на друштвеној мрежи Инстаграм уз постојећи материјал на сајту школе и Гугл	Директор Стручни сарадници Тим за међупредметне компетенције Тима за инклузију Тим за заштиту ученика од насиља Педагошки колегијум Наставничко веће Унеско клуб Редакција школског часописа Стручна већа предметне разредне наставе Стручни сарадници Одељењске старешине	Септембар-октобар Септембар и током полугодишта У складу са плановима стручног усавршавања Током целог полугодишта у складу са активностима Октобар, новембар, децембар, Септембар-јун у складу са плановима стручних сарадника,	Записници са састанака тимова, НВ, Педагошког колегијума ГПР, ШП Школска платформа, одељак МПК Одговоран однос према здрављу Припреме за часове и активности, извештаји за летопис и друштвене мреже Планови стручног усавршавања (лични и школски) Сертификати са обука у оквиру портфолија Протоколи са посећених часова редовних и угледних часова Евиденција у електронском дневнику; Фотографије, презентације и дечији продукти на друштвеним мрежама школе, сајту, школском електронском часопису, Школске брошуре и инфографици Протоколи и евиденције стручних сарадника о раду на нивоу одељења, група и појединача Евиденција у

учионици психолога; -Обележавање међународних датума везаних за тему важности очувања менталног здравља; <u>2. Одговоран однос према менталном здрављу-образовање о важности психичког благостања и развијање С/Е свештина и стратегија за његово очување</u> -Наставак промовисања социјално-емоционалног учења кроз вишегодишњу реализацију предавања/радионица стручне службе на нивоу сваког одељења (самоконтрола, емпатија, толеранција, сарадња, асертивна комуникација,одолевање вршњачком притиску, технике дисања и смиривања, технике потпуне свесности, итд.); -Подршка стручне службе у развијању социјално-емоционалних вештина на нивоу малих радионичарских група или у оквиру индивидуалног саветодавног рада са ученицима и родитељима; -Подстицање осетљивих и проактивних наставника у реализацији активности које развијају социјално-емоционално учење у оквиру наставних и ваннаставних активности и школских пројеката; -Укључивање вршњачке подршке и стварања вршњачког тима састављеног од емпатичних ученика из сваког одељења предметне наставе као додатна помоћ ученицима; -Наставак другог дела интердисциплинарног пројекта „Ко прави твоју одећу?“ у оквиру МПК „Одговоран однос према здрављу“ на тему присилног дечијег рада, родно заснованог насиља и покрета за људска права и праведнију трговину; -Тематска трибина о менталном здрављу за родитеље и локалну заједницу у реализацији стручних сарадника уз госте из помажућих професија (психијатар, клинички психолог, психотерапеут, педијатар који су родитељи наше школе); -Предавање за родитеље на тему дигиталних уређаја и менталног здравља „Медијска писменост за родитеље-савети са постављање граница“, гости предавачи психотерапеут мобилног тима ЈЛС и родитељ стручњак за дигитални маркетинг; <u>Процена менталног здравља на нивоу школе у циљу превентивних активности и раних интервенција</u> - Мини скрининг свих ученика-испитивање снага, тешкоћа и потреба ученика уз сагласност родитеља; - Идентификација ученика/одељења са високим потребама за подршком менталном здрављу уз пружање психолошке подршке на нивоу школе, мобилног тима ЈСЛ или здравствене установе; - Периодично испитивање задовољства школском атмосфером свих актера образовно-васпитног процеса; -Усмеравање на постављен материјал о менталном здрављу на школској платформи, сајту, друштвеним мрежама школе;	Предметни наставници Вршњачки тим за промоцију менталног здравља Тим за инклузију, Унеско клуб, библиотекари Педагошко-психолошка служба Гости предавачи из редова родитеља одговарајућих професија и представници мобилног тима ЈЛС и здравственог центра Педагошко-психолошка служба Чланови Тима за Етос и Подршку ученицима По потреби у сарадњи са спољашњом мрежом институција подршке из области образовне, социјалне и здравствене заштите Стручна служба Директор Директор, представници синдиката	одељењских старешина и додатно по потреби Октобар20 Светски дан детета, 20. новембар или 09. децембар, Дан укидања ропства 10. октобар дан менталног здравља или у складу са могућностима предавача Дечија недеља Септембар или октобар и по потреби током првог полугодишта, датно по потреби Крај првог полугодишта да уђе у полугодишњи извештај Август-септембар и током целог полугодишта Током целог полугодишта по потреби 08. новембар, Дан просветних радника или 13. новембар, Дан љубазности, новембар Крај августа и децембара Једном током полугодишта	електронском дневнику Презентације са предавања на Гугл учионици психолога Фотографије, материјали са радионица, дечији продукти, припреме Записник са састанка Тима за ментаално здравље Видео снимци и фотографије, друштвене мреже, сајт, летопис, локални електронски медији и телевизија Евиденција у педагошко-психолошкој служби Упитник снага и потешкоћа Интерни инструменти за процену у виду скалда процене за испитивање става свих актера о/в процеса Доступан материјал на школској платформи и сајту, друштвеним мрежама Школске брошуре о менталном здрављу са контактима свих релевнтних пружалаца бесплатних услуга Евиденција рада са наставницима стручне службе Фотографије,снимци, извештаји за летопис и друштвене мреже
--	--	--	--

- Промоција бесплатних онлајн ресурса који промовишу важност менталног здравља и очување уз „мајндфулнес“ тренинг програме; -Наставак праксе континуиране израде постера, брошура и инфографика на теме из области менталног здравља за све циљне групе; -Пружање подршке школском особљу у виду психолошког дебрифинга, обрађивање педагошких ситуација и ефикасности примењених стратегија; -Континуирано информисање свих актера о доступности психолошке подршке од школског преко локалног до националног нивоа (коришћење постојећих интерних брошура и стварање нових); -Породични школски дан или осмишљавање мини пројеката и прослава међународних датума у сарадњи са родитељима у циљу упознавања запослених у другим улогама и неформалним контекстима; -Наставак организовања заједничких активности школског особља које јачају међуљудске односе и промовишу Етос школе (тематски излети, посете културним манифестацијама, прославе важних датума, итд.); -Организовање редовних систематских прегледа у сарадњи са здравственим центром или приватним пружаоцима услуга;			
---	--	--	--

ХИИ ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА

Циљ програма социјалне заштите: Брига и заштита ученика из осетљивих друштвених група. Превентивно или интервентно деловање у сарадњи са надлежним институцијама.

Материјална подршка: Одељењске старешине ће систематски пратити услове живота и рада ученика и у складу са уоченим стањем обавештавати стручну службу која ће предузимати адекватне мере за укључивање осталих установа које се баве социјалним радом у сарадњу са породицом ученика. Овде спада сарадња са Центром за социјални рад која подразумева обезбеђивање социјалне помоћи, оснаживање васпитног рада родитеља. Сарадња са Општинском Интерресорном комисијом подразумева да Комисија по захтеву школе одобрава ученицима право на средства за бесплатну исхрану у школској кухињи, бесплатне уџбенике, превоз, школски прибор и бесплатно учешће у свим активностима школе које подразумевају новчане издатке).

Подршка у школском раду и учењу: Праћење ученика у напредовању у учењу и израда програма индивидуализације или ИОП-а у складу са уоченим потребама.

Превентивни рад у оквиру Програма социјалне заштите ученика обухвата рад на следећим темама:

- Разумевање других ученика и усклађивање њихових поступака и активности у социјалној групи;
- Развијање толеранције према разликама у мишљењима, ставовима, особинама, навикама, изгледу и потребама других;
- Успостављање неговање и развијање односа са другима: пријатељство, сараднички однос, односи међу генерацијама, односи у породици и школи, чиниоци који доводе до повезивања и нарушавања односа;
- Сарадњу у школи, примењивање заједничких програма којима се побољшава квалитет живота у школи. Наведене теме ће се обрађивати кроз радионичарски начин рада са одељењима.

Подршка у заштити од занемаривања, злостављања и насиља: Снимак услова живота ученика и његове породице којој је потребна подршка; Сарадња са надлежним установама социјалне заштите у циљу превенције или интервенције за ученике из осетљивих друштвених група; Сарадња са надлежним институцијама у случајевима насиља у породици. Праћење прихватања ученика у вршњачкој групи и његова социјализација .

Социјална заштита сиромашних ученика остварује се и кроз сарадњу школе са Црвеним крстом Горњег Милановца.

Програм рада подмлатка Црвеног крста Горњи Милановац у ОШ „Десанка Максимовић“

У циљу унапређења акција хуманитарног карактера и подизања свести ученика наше школе о хуманости и толеранцији ученици наше школе биће укључени у волонтерске активности Општинске организације Црвеног крста.

Ученици ОШ „Десанка Максимовић“ активно ће учествовати у реализовању следећих активности:

1. Спровођење акција хуманитарног карактера:

- Дечја недеља
- Трка „За срећније детињство“ – прва субота у октобру.
- Солидарност на делу – средина октобра.
- Светски дан хране – 16. октобар

Циљ: да се код ученика промовишу хумане вредности и солидарност, како би се финансијска средства и материјална добра за помоћ онима којима је та помоћ најпотребнија.

- „Један пакетић пуно љубави“ – Новогодишњи или Божићни празници

Циљ: да се сиромашној и болесној деци и деци која су на лечењу обезбеде слаткиши, млеко, сокови и воће које ће им се уз пригодан програм поделити за празнике.

2. Вршњачка едукација:

- *Превенција болести зависности* – 31. 01. Национални дан против дуванског дима
07. 04. Светски дан здравља

Циљна група: деца и млади, као и наставници ученика.

Циљ: Подизање свести о важности усвајања и примене здравих стилова живота и здравих навика и сузбијање болести зависности. Један од циљева је и смањење броја младих који су у ризику да угрозе своје здравље, путем вршњачке едукације и повећање могућности за креативно провођење слободног времена укључењем у активности Црвеног крста.

- *Прва помоћ* - март

Циљ: обука ученика у пружању прве помоћи у околностима свакодневних незгода и ширење знања о значају прве помоћи.

3. Стручна предавања и трибине о толеранцији и дечијим и људским правима - новембар и децембар.

4. Квиз „Шта знаш о Црвеном крсту?“ – јун

Сви програми и активности спроводиће се у складу са наставним планом и програмом.

Програм урадила: Весна Ацовић – координатор рада подмлатка Црвеног крста у ОШ „Десанка Максимовић „ и Председник Општинске организације Црвеног крста Горњи Милановац.

У школи се у време трајања Дечје недеље организују **хуманитарне акције** за прикупљање средстава за хигијену, одеће и обуће, школског прибора које су намењене ученицима из социо-економски угрожених породица.

Школа остварује успешну сарадњу са месним одбором **Кола српских сестара** који месечним стипендијама у износу од 1000 динара награђују и стимулишу успешне ученике из социјално економски угрожених породица. Коло српских сестара је у два наврата обезбедило боравак ученика школе са потребом за додатном подршком у бањи.

XIV ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ: Формирање одговорног односа према очувању и унапређивању животне средине.

У изради Програма заштите животне средине водили смо рачуна о еколошким и естетским утицајима које садржаји које нудимо имају на васпитање и образовање ученика.

Заштита школског простора од буке и аерозагађивача доприноси васпитно-наставној функцији, јер ће ботаничко упознавање врста дрвећа, жбуња, цвећа и њихових корисних функција развити код деце љубав према биљкама и природи уопште. Естетски уређено двориште и атрактивно обликовано зеленило допуњују васпитни ефекат буђењем племенитих осећања код младих да воле, цене и уживају у лепо обликованом природном амбијенту. Овде смо посебно имали у виду дворишта издвојених одељења школе, јер двориште матичне школе због градилишта још није у потпуности спремно за уређивање зелених површина.

Брига о животињама је још један важан циљ који намеравамо да постигнемо у оквиру овог програма. Поред садржаја које ће ученици изучавати у оквиру предмета свет око нас, природа и друштво, биологија, грађанско васпитање и верска настава, организоваћемо и предавања и посете ветеринара, орнитолога и акваристичара, као и осталих стручњака који се баве заштитом животне средине.

Чланови еколошке секције пратиће рад одељењских заједница на уређењу школе, а све са циљем стварања квалитетнијих услова у средини у којој се учи и борава.

САДРЖАЈ	РАЗРЕД	ВРЕМЕ	РЕАЛИЗАТОР
Естетско уређење учионица, доношење саксија са цвећем	I- VIII	IX, X	Наставници разредне наставе
Брига о школском акваријуму	Еколошка секција	Редовно одржавање	Наставници биологије
Организовање сакупљања старе хартије, пет амбалаже и лименки	I -VIII	X ,V	Одељењске старешине, наставници биологије, еко координатор
Чишћење и уређење зелених површина и школског дворишта	I -VIII	X, XI, IV	Одељењске старешине, наставнице биологије
Тематско уређење панора по учионицама	V-VIII	Током године	Одељењске старешине
Уређење панора по годишњим добима	I-IV	Током године	Наставници разредне наставе
Уређење ентеријера школе (фарбање зидова, ходника, учионица и др. Школског простора)	I-VIII	Током године	Разредне старешине
Излагање ученичких радова у холу школе	IV-VIII	Током године	Наставници ликовне културе
Организовање ђачке еколошке патроле у школи	V-VIII	XII	Наставници биологије, разредне старешине, Ђачки парламент
Едукација ученика путем еколошких радионица и вршњачког образовања	I-VIII	Током године	Наставници биологије
Обнављање и уређивање биљака у школи	I-VIII	IV	Одељењске старешине, наставници биологије
Обележавање Дана планете Земље	I-VIII	V	Одељењске старешине, наставници биологије
Обележавање Светског дана заштите животне средине и редовно одржавање зелених површина	I -VIII	VI	Одељењске старешине, наставници биологије
Уређење школске фасаде- мурали и осталих пригодних површина у школи и околини	V-VIII	Током године	Одељењске старешине, наставници ликовне културе

Остале активности везане за заштиту животне средине налазе се у програму „Еко школе“ и програму „Образовни туризам у функцији руралног развоја“.

XV ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Циљ: Активан допринос школе богаћењу културног и друштвеног живота средине у којој се налази у служби одрживог развоја. Укључивање локалне самоуправе у планирање и реализацију активности директно везаних за развој школе.

Оријентација на холистички приступ образовању подразумева укључивање локалне заједнице и ширење сарадње на разне партнере ради стицања компетенција ученика за живот у савременом друштву и стварања подстицајне атмосфере за образовно-васпитни рад на сваком месту.

Задаци школе у програму сарадње са друштвеном средином су следећи:

- Планирање и реализовање заједничких активности са субјектима из окружења
- Повезивање школе и локалне заједнице заједничким интересима и активностима
- Обезбеђивање подршке локалне заједнице у активностима школе у побољшању услова рада за ученике и запослене

Програм сарадње са друштвеном средином и локалном самоуправом прецизиран је Годишњим планом рада школе.

Тип установа	Установе и организације	Садржај сарадње	Облик сарадње
Друштвене и привредне организације	Општинска управа	Планирање буџетских средстава	Саветовање, планирање и извештавање
		Консултације са инспекцијским и осталим органима	саветовање, предузимање превентивних и интервентних мера ради остваривања безбедности и здравља ученика и запослених
		Учешће у заједничким пројектима и програмима (Еколошка канцеларија, Развојна канцеларија, Канцеларија за младе)	- Предавања у сарадњи са општинском Еколошком канцеларијом; - партнерство у пројектима усмереним на одрживи развој - сарадња са Општинским саветом родитеља, - посете ученика Општини ради директног упознавања са функционисањем служби у оквиру грађанског васпитања и рада Ђачког парламента - реализације активности по Програму реализације пројекта „Образовни туризам у функцији руралног развоја“, што се уклапа у Стратегију развоја општине до 2020. године. Сарадња са Општином обухвата и део финансирања рада школе, сарадњу школе са општинском интересорном комисијом и Канцеларијом за младе у циљу реализације ђачких пројеката и иницијатива.
	МУП Г. М.	-Сарадња са МУП-ом у оквиру програма безбедности ученика.	Обучени инспектори ПС Г. Милановац ће одржати сет предавања за ученике млађег и старијег узраста по Годишњем плану рада школе
	Јавно комунално предузеће	Заштита и уређење животне средине	- Постављање контејнера за селекцију отпада у издвојеним одељењима (Ђачки парламент) - Набавка опреме за чишћење града за акцију: „Очистимо Србију“, - учешће школе у кампањама ЈКП
	МЗ Враћевшница, Туристичка организација општине Г. Милановац	Организација манифестације „Дани кнегиње Љубице“	Заједничка израда програма прославе манифестације „Дани

		Развој понуде програма у оквиру пројекта „Образовни туризам у функцији руралног развоја“	књегине Љубице“Учешће школе у програму прославе, коришћење ресурса школе и околине
	Удружење грађана „ГМ Оптимист“	Акција „Рециклажна лига“	Учешће у акцији прикупљање старе хартије и електронског и електричног отпада
	УГ „ГМ еко-баланс“	Еко-Нова година и Ускрс	Сарадња у циљу реализације активности по Програму пројекта „Образовни туризам у функцији руралног развоја“ (обележавање планинарских стаза, излети у околини уз оријентацију на одрживи развој и активизам младих); учешће представника школе у пројектима удружења (трибине са гостима из министарстава и сл.). Кићење јелки еко-украсима Изложба ускршњих еко-радова и јаја
Социјалне установе	Агенција „Нивеус тим“	Ангажовање личних пратилаца за децу са потребом за додатном подршком;	уговори, саветовање
	Коло српских сестара Г. Милановац	Подршка успешним ученицима лошег материјалног стања	Месечно стипендирање, обезбеђивање једнократне помоћи деци и породици
	Црвени крст Г. Милановца	Сарадња са Црвеним крстом у оквиру активности из социјалног програма Црвеног крста. Наши ученици активисти Црвеног крста биће укључени у разне радионице које Црвени крст има у свом програму (прва помоћ и заштита, Промоција хуманих вредности, вршњачка едукација на тему: Болести зависности, Трафикинг, Сиде).	Учешће у акцијама „Трка за срећније детињство“, „Деца деци“ Популарна предавања
	Центар за социјални рад	Подршка породицама и ученицима	Редовна сарадња са Центром за социјални рад у циљу побољшања услова живота у породицама неких наших ученика којима је потребна подршка. Школа ће укључити представнике Центра и у тематске трибине везане за толеранцију, безбедност и превенцију болести зависности и осталих облика ризичног понашања.

Културно-образовне установе	Предшколска установа „Сунце“	Обезбедити све потребне услове за одвијање предшколског програма у школи у Враћевшници где постоји једна група предшколаца; Организовање посета предшколаца школи	планирање/реализација
	Културни центар Г. М. Аматерско позориште Г. Милановца	„Минијатурни бијенале“ „Школска сцена“	Учешће на конкурсима, Учешће школских представа на такмичењу школских представа - гостовања представа, изложби и сл. по програму Културног центра и горњомилановачког Аматерског позоришта
	Библиотека Г. М.	- Колективно учлањавање ђака првака у библиотеку и посета ученика 5. разреда - редовно снабдевање издвојеног одељења градске библиотеке у Враћевшници одговарајућим насловима из области популарне психологије и остале литературе потребне основношколском узрасту; - сарадња школске и градске библиотеке у промовисању наслова намењених деци и младима, као и у остваривању циљева УН до 2030.	Посета библиотеци Промовисање наслова
	Друштво српско-норвешког пријатељства	Остварити интензивнији контакт са руководством ради размене искустава у раду школе и локалне заједнице у Норвешкој	планирање/реализација
Здравствене установе	Здравствени центар Г. М.	Предавања по Програму здравственог васпитања уз учешће стручних предавача – лекара из Саветовалишта за младе при Здравственом центру. Сарадња са Здравственим центром из Чачка који шаље своје едукаторе, медицинске струке да одрже предавање о пубертету за девојчице шестог разреда. Вакцинација ученика 7. разреда Систематски прегледи ученика Стоматолошки систематски прегледи	Предавања за ученике Редовна активност ЗЦ у школи Превентивни преглед

	Лекари, приватници из разних области (гинекологија, педијатрија)	Превентивни рад у циљу формирања одговорног односа према здрављу	Волонтерски рад
Спортске установе	Установа за физичку културу Горњи Милановац Локални спортски клубови: ФК „Металац“, ФК „Таково“, Стрелачка дружина „Драган Јевтић Шкепо“, шаховски клубови, КК „Икар“	Коришћење терена ОСИУРС-а и учествовање у свим спортским такмичењима у организацији овог спортског друштва Промоција спорта и спортских активности Подршка правилном расту и развоју деце са потребом за додатном подршком	Кросеви, спортска такмичења, планирање

XVI ПРОГРАМ САРАДЊЕ ШКОЛЕ СА ПОРОДИЦОМ

Партиципација родитеља у школи, односно њихова укљученост у различите аспекте школског живота представља важну компоненту образовно-васпитног процеса и у непосредној је вези са квалитетом тог процеса. Партнерство породице и школе представља важан предуслов за адекватно подржавање и подстицање развоја детета, будући да је добробит детета централни интерес, како породице тако и школе.

У основним одредбама Закона о основама система образовања и васпитања, предвиђа ефикасну сарадњу са породицом укључивањем родитеља, односно старатеља ради успешног остваривања постављених циљева образовања и васпитања кроз разноврсне облике сарадње са локалном заједницом и широм друштвеном средином како би се постигао пун склад између индивидуалног и друштвеног интереса у образовању и васпитању. Закон предвиђа да свака школа изради Програм сарадње са породицом.

Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне, и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

ЦИЉ:

Подржавање и подстицање развоја ученика кроз развијање партнерских односа између кључних актера у Школи, као и на јачање родитељске компетенције, посебно у областима процеса васпитања и превенције негативних појава.

ЗАДАЦИ :

- информисање родитеља о њиховим правима и обавезама, те начинима укључивања у рад Школе,
- задовољавање потреба породице и њених циљева,
- едуковање родитеља кроз информисање и пружање адекватног модела васпитања и образовања,
- развијање партнерског деловања породице и школе у образовању и васпитању ученика,
- обезбеђивање редовне, трајне и квалитетне сарадње породице и Школе,
- остваривање позитивне интеракције наставник- родитељ,
- обезбеђивање информисаности родитеља о променама у образовању које се остварују у школи и код ученика, као и о свим дешавањима у животу Школе.

ОБЛАСТИ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ:

Информисање родитеља и старатеља

Родитељи/старатељи треба да буду детаљно информисани о свим аспектима школског живота и образовног процеса који се посредно или непосредно тичу њихове деце и њих, као и о могућностима на које све начине могу да се укључују у рад школе и да дају свој допринос унапређењу квалитета васпитно-образовног процеса. Ова област сарадње породице и Школе одвија се кроз следеће облике рада:

- креирање странице намење родитељима на сајту Школе;

- организовање *Отворених врата* – термина када родитељи имају могућност да са наставницима разговарају о раду и напредовању ученика;
- наставак редовног информисања родитеља путем огласне табле за родитеље у просторијама Школе;
- организовање и реализација родитељских састанака;

Укључивање родитеља и старатеља у наставне и остале активности

У циљу интензивирања сарадње са родитељима као активним сарадницима, програмом и оперативним планом школа има у виду да укључи у образовни процес на више различитих начина:

- сарадници и асистенти у реализацији програма секција,
- едукатори деце у областима у којима су професионалци/експерти,
- кроз учешће у различитим образовним пројектима који се одвијају у школи/у које је школа укључена,
- сарадници за обезбеђивање безбедног окружења у школи,
- сарадници у реализацији програма образовни туризам, предузетништво и професионалне оријентације,
- сарадници при организацији и реализацији приредби, изложби, спортских и других такмичења и сличних активности у Школи,
- сарадници и асистенти у реализацији излета, посета, екскурзија ученика,
- сарадници у организацији и реализацији трибина радионица, хуманитарних акција и сличних активности, учешће у стручним тимовима које директор формира по потреби,
- као евалуатори васпитно-образовног рада и квалитета рада установе кроз процес самовредновања квалитета васпитно-образовне праксе,
- родитељи ученика са додатном подршком имају могућност да учествују у изради и реализацији индивидуалног образовног плана,

Укључивање родитеља и старатеља у процес одлучивања

Овај облик сарадње пружа родитељима информације о организацији живота и рада школе, а својим учешћем они доприносе побољшању услова и рада школе. Поред учешћа у планирању и организацији, родитељи треба да су стално присутни, јер то доприноси учвршћивању односа породице и школе. Законска регулатива је прописала обавезно укључивање родитеља у процес одлучивања и то кроз:

- укључивање родитеља у Савет родитеља Школе,
- укључивање родитеља у Школски одбор,
- укључивање родитеља у рад свих тимова на нивоу школе (самовредновање, развојно планирање, сарадња са локалном заједницом и породицом и сл.),
- испитивање потреба и очекивања родитеља анкетирањем на крају сваког полугодишта,
- родитељи ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) имају могућност да учествују у индивидуалном образовном плану, да по потреби предлажу спољне сараднике у тиму који се бави образовним планом, као и да дају одобрење за спровођење тог индивидуалног образовног плана.

Едукација и саветодавни рад са породицом

Будући да су родитељи у највећој мери упућени на сарадњу са наставницима и са њима имају најучесталије контакте, важан задатак наставника је да креирају такву атмосферу у којој ће родитељи бити подстакнути да се укључују на различите начине и да доприносе животу учионице/школе без страха да ће то бити протумачено као мешање улога, тј. мешање у професионалну улогу наставника. Унапређивање компетенција родитеља за педагошко деловање и пружање подршке ученицима Школа организује кроз следеће облике рада:

- едукација кроз организовање мини предавања на родитељским састанцима,
- организовање трибина и радионица за заинтересоване родитеље,
- наставак израде савета за родитеље (публикованог на сајту Школе и огласној табли „Кутак за родитеље“),
- ангажовање родитеља као едукатора других родитеља о проблемима који су релевантни за родитељску популацију, а за које су поједини родитељи стручни.

ОБЛИЦИ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ:

Савет родитеља

Представници сваког одељења Школе чине Савет родитеља Школе. Будући да Савет родитеља има значајну улогу и овлашћења у регулисању живота школе и то не само у предлагању намене средстава прикупљених од родитеља и давања сагласности на програм екскурзија и наставе у природи, већ и приликом предлагања мера за

осигурање квалитета и унапређење васпитно-образовног рада, разматрање предлога програма образовно-васпитног рада, развојног плана, Годишњег плана рада и извештаја о вредновању и самовредновању, важно је да се оствари двосмерна комуникација: од родитеља ка њиховим представницима у Савету и од представника Савета ка родитељима који су их изабрали.

Школски одбор

Законском регулативом дефинисано је да 3 члана Школског одбора као органа управљања Школом буду представници родитеља.

Родитељски састанци

се одржавају најмање 5 пута годишње, са дневним редом који је специфичан за сваки родитељски састанак. Циљ родитељског састанка је упознавања родитеља са организационим или васпитно-образовним радом у Школи.

Индивидуални разговори са родитељима

Родитељи се често нађу у ситуацијама или дилемама, које не знају на који начин да реше и тада им је стручна помоћ увек добродошла. Први сарадник родитеља је учитељ, односно одељењски старешина, а остали сарадници (наставници појединачних предмета и стручни сарадници се укључују по потреби или жељи родитеља). У оквиру ове сарадње са породицом се заједнички израђује ИОП и план подршке ученицима који показују неуспех у раду и учењу (родитељи се упознају са портфолиом ученика и заједно са тимом за подршку прате реализацију плана подршке) и доносе се васпитне мере и мере друштвено-корисног рада.

Отворена врата

У плану је да једном недељно или месечно, у термину предвиђеном за индивидуалне разговоре родитеља и наставника, наставници примају родитеље. У отвореном дијалогу наставника и родитеља често се решавају евентуални проблеми. Распоред доступности запослених налази се у ходнику школе.

Анкете и упитници

Ради праћења успешности програма сарадње са породицом, школа периодично организује анкетирање родитеља, односно старатеља, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за даљи рад.

У циљу што успешнијег родитељства, на сајту Школе се објављују чланци за родитеље, препоручена литература (наслови које поседује школска библиотека и они који се могу принаћи на интернету), као и основне информације о животу и раду Школе.

Приредбе, посете, спортска и друга такмичења ученика

Организују се у складу са Годишњим планом рада Школе и представљају сјајан показатељ ученичког напретка у току године, али и узајамног односа ученика са наставницима, као и ученика међусобно. Учешће на приредби јача самопоуздање ученика и мотивисаност за учење.

Коришћење школске библиотеке за родитеље

Родитељи имају могућност да користе библиотечки фонд и стручне савете школског библиотекара у циљу едукације и пружања подршке ученицима.

Радионице и трибине за родитеље

Школа организује трибине и радионице са родитељима путем којих унапређује педагошке компетенције родитеља. Ове едукативне активности организују се у складу са утврђеним потребама родитеља и школске свакодневице.

Реализација излета, посета, екскурзија ученика

Родитељи активно учествују у организовању и реализацији излета, посета и екскурзија ученика у складу са Годишњим програмом рада школе и личном интересовањима и могућностима.

Писана комуникација

Школа писмено обавештава родитеље у случајевима када је то потребно.

САДРЖАЈИ:

Садржаји сарадње с родитељима се односе на савремена сазнања из теорије и праксе развоја ученика. Та сазнања нуде делови медицине, развојне и педагошке психологије, педагогије. Знања из ових области, које се међусобно условљавају, а само се теоријски могу појединачно изучавати, су својеврсна основа родитељима и просветним радницима за организовање васпитно-образовног утицаја у својим срединама.

Због истовременог интензивног деловања различитих друштвених чинилаца на развој ученика, у сарадњи с породицом потребно је да родитељи познају и утицај сваког од њих.

Отуда садржаји сарадње обухватају и следеће теме:

- имунизација, исхрана, природни услови;
- развојне карактеристике и потребе ученика, норме развоја, интелектуални развој, превенција негативних појава (алкохолизам, наркоманија и сл.), понашање ученика, развој способности, подршка учењу, формирање навика, професионална оријентација ученика;
- ненасилна комуникација, ненасилно решавање конфликта, превенција и сузбијање неприлагођеног понашања;
- живот детета у породици: услови који задовољавају основне потребе ученика (здравствени, емотивни, економски), структура породице и односи у породици (између родитеља и осталих одраслих чланова, родитеља и деце, деце када их је више у породици), организација породичног живота (активности одраслих и деце у одређеном времену да би се задовољиле потребе свих чланова...), породично васпитање, децје игре и стваралаштво, садржај породичног васпитања, методе породичног васпитања;
- живот у школи: активности, резултати и понашање ученика и његових вршњака (у току дана, периодично, годишње), стручњаци који реализују васпитање и образовање, организација рада установе (простор и време, распоред активности, разреди и одељења у оквиру њих, прибор за рад и учење, општи услови за задовољавање потреба и различите активности ученика), средства за несметано одвијање активности (школски простор, уџбеници, школски прибор, наставна средства, средства за практичан рад...); чиниоци у друштвеној средини, културна и јавна делатност школе; адаптација на нову средину; укључивање ученика у ваннаставне активности;
- значај сарадње породице и школе; координација, усклађивање и повезивање активности породице и школе у процесу васпитања;
- локална средина у којој живи породица (становништво, децје и омладинске организације, културне, спортске, техничке организације које организују активности деце и младих у слободном времену, здравствене и комуналне службе и друге јавне службе...); шира средина у којој старији ученици посећују наставу или је њихово школовање ван места живљења породице; прва социјализација, идентификација, емоције, прва дружења, утицај литературе, моралне норме.

НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА:

Сарадња са породицом одвија се плански и систематски током целе године и подразумева укључивање породице у планирање, реализацију и евалуацију те сарадње. Активности у оквиру сарадње са породицом реализују се на основу Развојног плана Школе и Годишњег плана рада Школе и то кроз:

- план рада Савета родитеља
- план рада директора школе
- план рада стручних сарадника
- план за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања
- планове рада стручних већа
- планове одељењских већа
- планове одељењских старешина
- план рада секција
- план професионалне оријентације
- план здравствене превенције

XVII ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА

ЈЕДНОДНЕВНИ ПЛАН ИЗЛЕТА ЗА УЧЕНИКЕ ОД ПЕТОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА

Релација: Горњи Милановац- Жича- Манастир Студеница- Манастир Градац- Горњи Милановац
Време реализације: март-мај

Програм екскурзије: обилазак културно- историјских споменика, упознавање са прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине. Обилазак манастира Жиче, задужбине краља Стефана Првовенчаног и Светога Саве. Затим обилазак манастира Студенице- духовног, културног, уметничког и медицинског центра српске средњовековне државе, чији је ктитор Стефан Немања. На крају посета манастира Градац, задужбине Јелене Анжујске и повратак у Горњи Милановац.

Наставници, вође пута:
Весна Ацовић,
Јелена Стевановић,
Никола Гавриловић

ЈЕДНОДНЕВНИ ИЗЛЕТ У БЕОГРАД ЗА УЧЕНИКЕ ОСМОГ РАЗРЕДА

Планиране посете:

- Бели двор
- Црква Светог Марка
- Музеј науке и технике
- Панорамско разгледање Београда бродом
- Одговарајућа представа у позоришту

Време реализације: септембар-октобар

Реализатори: одељењско веће осмог разреда

ЈЕДНОДНЕВНИ ИЗЛЕТИ У САРАДЊИ СА ПЛАНИНАРСКИМ ДРУШТВИМА ЗА УЧЕНИКЕ ОД ПЕТОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА

Време реализације: током године

Реализатор: Дарко Мијаиловић

Предлог за одлазак на сајам књига у октобру

Предлог за једнодневни излет у Београд који, пре свега, има за циљ посету Сајму књига, обухватио би и посету Етнографском музеју и позоришну представу. Овај излет предвиђен је за ученике 6, 7 и 8. разреда. Посета Сајму књига предвиђена је за последњи викенд у октобру месецу.

Весна Ацовић

Предлог за Новогодишњи излет у Београд

Излет је предвиђен за ученике 6, 7 и 8. разреда, а обухвата посету Историјском музеју Србије, Југословенској кинотеци и Народном музеју. За ученике је предвиђена и шетња Београдом.

Весна Ацовић

ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Екскурзија ученика издвојених одељења

Релација: Горњи Милановац – Крушевац (обилазак цркве Лазарице, Парка минијатура и Шаренграда, посета Бора-бора лавиринта) – Горњи Милановац

Циљ: Повезати теоријско знање из учионице са реалним светом кроз игру, посматрање и учење на терену.

Задаци:

- упознавање ученика са ликом и делом кнеза Лазара пореклом и именом града Крушевца и значајем Моравске школе архитектуре.
- Препознати рељефне одлике крушевачког краја и уочити биљне врсте у парковима.
- Повезати садржај из предмета свет око нас и природа и друштво са конкретним споменицима и објектима.
- Вежбати оријентацију у новом простору и кретање у групи.
- Усвојити и поштовати правила безбедног кретања и слушање упутстава учитеља.

Актив учитеља издвојених одељења

ПЛАН И ПРОГРАМ ЈЕДНОДНЕВНЕ ЕКСКУРЗИЈЕ УЧЕНИКА ПРВОГ РАЗРЕДА

Релација: Горњи Милановац – Београд – Горњи Милановац

Релација/Локалитети: Народни музеј (обилазак и радионица) – Калемегдан – Зоолошки врт – Пан Театар (представа)

Циљеви екскурзије

- Образовно-културни: Упознавање са главним градом Србије као културним, историјским и административним центром; проширивање знања о националној историји, уметности, позоришној култури и животињском свету кроз амбијентално учење.
- Васпитно-социјални: Развијање културних навика (понашање у музеју, позоришту, на јавним местима), јачање заједништва, другарства, међусобне толеранције и емпатије унутар одељенске заједнице.
- Рекреативни: Боравак и физичка активност на отвореном простору кроз пешачење и обилазак културно-историјских и природних знаменитости града.

2. Специфични задаци по локалитетима

А) Народни музеј (Обилазак и радионица)

Задаци:

Упознавање са концептом музеја као установе која чува културно наслеђе.

Развијање визуелне писмености кроз посматрање уметничких дела и археолошких експоната.

Активно учешће у тематској креативној радионици ради практичне примене и утврђивања виђеног материјала.

Усвајање и практична примена правила понашања у јавним установама културе (тишина, пажљиво слушање кустоса, забрана додиривања експоната).

Б) Комплекс Београдске тврђаве – Калемегдан

Задаци:

Уочавање специфичности рељефа (ушће Саве у Дунав, брдо, плато) и географског положаја тврђаве.

Упознавање са основним историјским појмовима (кула, бедем, капија, споменик „Победник“).

Оријентација у простору на отвореном у складу са садржајима предмета

Свет око нас / Природа и друштво.

В) Зоолошки врт („Врт добре наде“)

Задаци:

Препознавање и именовање различитих врста животиња са свих континената.

Разумевање значаја очувања угрожених животињских врста и њихових природних станишта (биолошка разноврсност).

Уочавање физичких прилагођености животиња на услове живота (крзно, перје, канџе, начин кретања).

Усвајање еколошких правила и безбедносног протокола (забрана храњења и узнемиравања животиња).

Г) Позоришна представа

Задаци:

Развијање естетског укуса и љубави према сценској уметности.

Анализа позоришне представе: препознавање главне поруке (поуке), позитивних и негативних ликова, костима и сценографије. Вежбање пажње и концентрисаног праћења уметничког садржаја у затвореном простору.

Усвајање позоришног бонтона (исправно реаговање аплаузом, седење на свом месту током трајања чина).

3. Корелација са наставним предметима

Ова екскурзија директно повезује садржаје следећих предмета:

Свет око нас / Природа и друштво: Жива и нежива природа, оријентација у простору, прошлост и споменици културе, заштита животне средине и животињски свет.

Српски језик: Позоришна представа као део драмске књижевности; богаћење речника и усмено изражавање (препричавање утисака са екскурзије).

Ликовна култура: Посета уметничкој галерији/музеју, уочавање боја, облика, скулптура и сценографије у позоришту.

Музичка култура: Праћење музичке пратње и звучних ефеката током позоришне представе.

Физичко и здравствено васпитање: Пешачење током обиласка Калемегдана и Зоолошког врта.

4. Очекивани исходи (Евалуација)

Након реализације једнодневне екскурзије, ученик ће бити у стању да:

1. Објасни улогу Народног музеја и опише своје искуство са креативне радионице.
2. Препозна и наведе бар три историјске или географске одлике Калемегдана.
3. Разврста и именује неколико егзотичних животињских врста из Зоолошког врта и наведе њихово порекло.
4. Преприча фабулу одгледане позоришне представе и издвоји њену главну поуку.
5. Примењује правила културног понашања у музеју, позоришту и на јавним местима у групи.

ПЛАН И ПРОГРАМ ЈЕДНОДНЕВНЕ ЕКСКУРЗИЈЕ УЧЕНИКА ДРУГОГ РАЗРЕДА

Релација: Горњи Милановац – Манастир Жича – Врњачка Бања – Врњачки ЗОО парк – манастир Љубостиња – Горњи Милановац

Активности и локације	Циљеви и задаци	Активности ученика	Корелација са наставним планом	85
ПРЕ ЕКСКУРЗИЈЕ (Припрема)	Упознавање са планом пута, правилима понашања и увођење у кључне појмове.	Договор о правилима понашања; уводна прича о задужбинама уз фотографије; израда мини-путних свески.	ЧОС, Свет око нас, Српски језик, Ликовна култура	
МАНАСТИР ЖИЧА	Упознавање са појмом прошлости, традиције и задужбина кроз посматрање архитектуре.	Посматрање црвене фасаде и облика куполе; слушање приче о крунисању 7 краљева; хватање белешки	Свет око нас, Ликовна култура, Вертикална корелација са 3. разредом	
ВРЊАЧКА БАЊА	Уочавање разлика у рељефу, препознавање текућих вода и уочавање биљних врста у парку	Шетња парком; обилазак извора лековите воде; уочавање разлике између листопадног и четинарског дрвећа; сликање са врапцем Гочком	Свет око нас, Музичка култура, Вертикална корелација са 4. разредом	
ВРЊАЧКИ ЗОО ПАРК	Уочавање карактеристика животиња (изглед, исхрана, станиште) и развијање емпатије према животињском свету	Обилазак кавеза; бележење шта која животиња једе; разговор са кустосом о бризи о дивљим животињама.	Свет око нас, Српски језик	
МАНАСТИР ЉУБОСТИЊА	Препознавање историјских личности (кнегиња Милица) и уочавање специфичних народних украса у градитељству	Слушање приче о задужбини кнегиње Милице; проналажење и цртање камених розета (украса) око прозора у свеске	Ликовна култура	
НАКОН ЕКСКУРЗИЈЕ (Систематизација)	Систематизација и евалуација стечених знања, анализа понашања и изражавање утисака кроз стваралаштво.	Попуњавање евалуационог листа; учешће у квизу знања; израда одељенског колаж-паноа "Наша стаза знања"; писање састава.	Свет око нас, Српски језик, Ликовна култура	

ПЛАН И ПРОГРАМ ЈЕДНОДНЕВНЕ ЕКСКУРЗИЈЕ УЧЕНИКА ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА

Релација: Горњи Милановац – Каубојски град „Ел Пасо Сити“ (посета и обилазак) – Дино парк (Златибор – посета и обилазак) – Водопад Гостиље – Горњи Милановац

Циљеви екскурзије

- Образовно-амбијентални: Упознавање са геоморфолошким и хидрографским специфичностима Златиборског округа (планински рељеф, водопади), као и проширивање знања из палеонтологије, историје и географских контраста кроз тематске паркове.
- Васпитно-социјални: Подстицање осамостаљивања и одговорности ван породичног дома, развијање другарства, емпатије и међусобне толеранције кроз заједничке рекреативне и забавне активности.
- Физички и здравствени: Максимално коришћење планинског климата за физичку активност, рекреацију и пешачење на отвореном простору ради јачања имунитета.

2. Специфични задаци по локалитетима

А) Тематски парк „Ел Пасо Сити“ (Златибор)

Задаци:

Упознавање са историјским контрастима и културама два различита света у истом временском периоду (амерички Дивљи запад и традиционално српско златиборско село

из 19. века).

Препознавање специфичности архитектуре: дрвене каубојске куће, индијански шатори (типи) и традиционалне златиборске брвнаре.

Развијање толеранције и интересовања за упознавање различитих светских култура и обичаја.

Б) Дино парк (Златибор)

Задаци:

Стицање и проширивање знања из палеонтологије кроз посматрање реплика диносауруса у природној величини и проучавање ера у којима су живели.

Развијање логичког мишљења кроз поређење тадашњег екосистема са данашњим биљним и животињским светом.

Физичка активација ученика кроз коришћење безбедних рекреативних садржаја унутар парка (авантура парк, полигони спретности).

В) Споменик природе Водопад Гостиље

Задаци:

Непосредно уочавање одлика планинског рељефа, крашких извора, Гостиљске реке и вертикалне кречњачке стене низ коју се вода обрушава са висине од 20 метара.

Проучавање кружења воде у природи, значаја заштите природних извора од загађења и уочавање микроклиме око самог водопада.

Вежбање пажљивог и безбедног кретања уређеним планинским пешачким стазама у групи.

3. Корелација са наставним предметима

Свет око нас / Природа и друштво: Жива и нежива природа, рељеф и воде (водопад, извори), заштита природе, еволуција живих бића (диносауруси), прошлост и начини живота људи (традиционално село).

Српски језик: Богађење речника (појмови: палеонтологија, брвнара, кањон, водопад), описивање природе и писање извештаја/састава након екскурзије.

Ликовна култура: Уочавање облика и текстура у природи, као и дизајна сценографије и костима у тематским парковима.

Физичко и здравствено васпитање: Пешачење, савладавање планинских стаза и рекреативне игре на Златибору.

4. Очекивани исходи (Евалуација)

Након реализације ове екскурзије, ученик ће бити у стању да:

1. Лоцира Златибор на мапи Србије и наведе основне одлике планинског рељефа.
2. Објасни како настаје водопад и зашто је важно да чувамо изворе питке воде чистог квалитета.
3. Препозна основне разлике између живота на Дивљем западу и у традиционалном српском селу на основу посете „Ел Пасо Ситију“.
4. Именује бар три врсте диносауруса и објасни разлику између биљоједа и месоједа.
5. Покаже одговорно понашање у групи и поштује сигурносна правила током кретања поред воде и у забавним парковима.

ПЛАН И ПРОГРАМ ЈЕДНОДНЕВНЕ ЕКСКУРЗИЈЕ УЧЕНИКА ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА

Релација: Горњи Милановац – Ваљево (Народни музеј и Муселимов конак) –

Бранковина (посета и обилазак спомен комплекса посвећеном Ненадовићима и

Десанки Максимовић) – Тршић (посета и обилазак Културном центру Вук Караџић и Вукове куће)– Горњи Милановац

Циљеви екскурзије

- Културно-историјски и национални: Упознавање са кључним догађајима и личностима из националне прошлости (Први и Други српски устанак), развојем српске писмености, језичке реформе и књижевног стваралаштва.

- Образовно-амбијентални: Проширивање знања из историје, географије и српског језика кроз непосредни обилазак аутентичних простора и спомен-комплекса (амбијентално учење).

- Васпитно-социјални: Развијање патриотизма, поштовања према великанима наше културе, као и јачање другарства, самосталности и културног понашања у установама од националног значаја.

Специфични задаци по локалитетима

А) Ваљево (Народни музеј и Муселимов конак)

Задаци:

Народни музеј: Упознавање са прошлошћу ваљевског краја кроз модерну, интерактивну поставку; развијање визуелне писмености посматрањем историјских експоната.

Муселимов конак: Суочавање са историјским чињеницама о Сечи кнезова (1804. године) као непосредном поводу за подизање Првог српског устанка, уз обилазак аутентичног подрума где су кнезови били заточени.

Усвајање бонтона: Вежбање пажљивог слушања кустоса и поштовање мира и достојанства у музејском простору.

Б) Бранковина (Спомен-комплекс)

Задаци:

Породица Ненадовић: Упознавање са улогом знамените породице Ненадовић (Алекса, прота Матеја, Јаков, Љуба) у стварању модерне српске државе и дипломатије.

Десанка Максимовић: Одавање почаст највећој српској песникињи поред њеног гроба; развијање љубави према поезији и књижевности кроз обилазак Старе школе (Десанкина учионица).

Историјска архитектура: Обилазак Цркве Светих Арханђела, старе суднице и вајата, уз уочавање карактеристика градитељства 19. века.

В) Тршић (Знаменито место)

Задаци:

Вук Стефановић Караџић: Разумевање значаја Вуковог рада на реформи српског језика, писма (азбуке) и прикупљању народних умотворина кроз обилазак његове родне куће.

Етно-култура: Упознавање са традиционалним начином живота, обичајима, старим занатима и народним градитељством динарског типа (дрвене куће брвнаре, качаре, воденице поточаре) у долини речице Жеравије.

Еколошка свест: Уочавање повезаности човека и природе у очуваном пределу изузетних одлика.

3. Корелација са наставним предметима

Српски језик: Живот и дело Вука Караџића и Десанке Максимовић; народна књижевност (епске песме о устаницима); писање извештаја или састава након екскурзије.

Свет око нас / Природа и друштво: Сналажење на мапи (Колубарски и Мачвански округ); прошлост нашег народа (Немањини, кнезови, устаници); традиционална занимања људи на селу у прошлости.

Ликовна култура: Анализа народног стваралаштва, дизајна етно-објеката, старих ношњи и алата за рад.

Музичка култура: Упознавање са традиционалним народним инструментима (гусле) у контексту Вуковог бележења народних песама.

4. Очекивани исходи (Евалуација)

Након реализације ове екскурзије, ученик ће бити у стању да:

1. Објасни зашто су Ваљево, Бранковина и Тршић важни за историју и културу Србије.
2. Наведе значај Муселимовог конака и Сече кнезова за почетак борбе против турске власти.
3. Идентификује Вука Караџића као реформатора писма и повеже Тршић са његовим рођењем.
4. Препозна Бранковину као завичај песникиње Десанке Максимовић и историјске породице Ненадовић.
5. Опише основне карактеристике старог српског села (брвнара, воденица) на основу виђеног у Тршићу.

6. Примењује правила културног и достојанственог понашања у музејима, спомен-школама и на местима сећања.

Рекреативна настава од I до IV разреда

ПЛАН И ПРОГРАМ РЕКРЕАТИВНЕ НАСТАВЕ (ГОЧ - СТАНИШИНЦИ)

Дан / Локалитет	Циљеви и задаци	Активности ученика на Гочу	Корелација са наставним планом (III разред)
ПРЕ ПУТОВАЊА (Припремна фаза)	Упознавање са правилима колективног живота, безбедношћу на планини и еколошким кодексом.	Ликовна радионица: Израда планинског дневника. Договор о еколошким правилима и одабир капитена соба.	ЧОС: Правила понашања у групи. Свет око нас: Припрема за боравак у природи.
1. ДАН: Долазак и упознавање	Прилагођавање новој средини, уочавање умерено-планинске климе и упознавање околине смештаја	Смештање по собама. Шетња око комплекса Станишинци . Упознавање са маскотом, плавим зеком Гочком	Свет око нас: Релјеф, узвишења. Музичка култура: „Песма о плавом зецу“ (Д. Радовић) Станишинци на Гочу
2. ДАН: Флора Гоча (Ботаничка стаза)	Препознавање и разликовање листопадног и четинарског дрвећа, уочавање лековитог биља	Пешачка тура кроз шуму. Сакупљање и уочавање гочког бора, букве, јеле, шумских јагода и боровница . Прављење хербаријума.	Свет око нас: Биљке нашег краја. Ликовна култура: Отисак лишћа и текстура коре дрвета.
3. ДАН: Фауна Гоча (Свет животиња)	Проучавање животињског света у Специјалном резервату природе, станишта и ланаца исхране	Радионица у природи: Препознавање трагова животиња. Посматрање птица и инсеката на поточићима Цртање ланаца исхране.	Свет око нас: Животиње – изглед и станиште. Српски језик: Описивање омиљене шумске животиње.
Математика у природи и спорт	Примена математичких појмова у реалном простору, развијање тимског и такмичарског духа	Спортске игре на отвореним теренима одмаралишта Мерење и упоређивање дужина (грана, корака, обима стабала).	Математика: Мерење дужине, геометријски облици. Физичко васпитање: Елементарне и штафетне игре.
4. ДАН: Воде Гоча (Поточићи и речице)	Уочавање текућих и стајаћих вода, значаја чисте воде и формирања планинских потока .	Обилазак локалних речица и вештачког језерца у кругу одмаралишта Експеримент: Мерење брзине тока потока помоћу дрвеног бродића.	Свет око нас: Воде у мом крају (Текуће и стајаће воде). Физичко васпитање: Игре спретности поред воде.
5. ДАН: Мали планинарски „Survivor“	Развијање сналажљивости, оријентације у простору помоћу природних знакова (маховина, сунце)	Практична игра оријентације у шуми . Прављење импровизованих склоништа од грања и лишћа (под надзором) Проналажење „скривеног блага“.Изложба радова од	Свет око нас: Оријентација у простору и време. Математика: Сналажење у простору (лево, десно, испред, и Ликовна култура: Рад са природним

музика на планини	Развијање естетских вредности кроз природне материјале и музичко изражавање.	шумских плодова у учионици на отвореном Припрема тачке за завршни маскенбал и дискотеку на отвореном	материјалима. Музичка култура: Дечје планинске песме.за).
ПОВРАТАК (Након рекреативне)	Евалуација и утврђивање стечених знања, сакупљање и анализа утисака.	Попуњавање евалуационог листа; квиз знања из Света око нас; израда великог одељенског панона „Сећања са Гоча“.	Српски језик: Писање извештаја/састава. Вертикална корелација: Увод у лекције о рељефу и екологији у трећем и четвртном разреду

Актив учитеља

ПЛАН И ПРОГРАМ ДВОДНЕВНЕ ЕКСКУРЗИЈЕ УЧЕНИКА ПЕТОГ РАЗРЕДА

I дан: Горњи Милановац – Смедерево – Виминацијум – Голубачка тврђава – Лепенски Вир – Кладово

II дан: Кладово – ХЕ Ђердап – Доњи Милановац (Центар за посетиоце НП Ђердап) – Мајданпек (Рајкова пећина) – Петровац на Млави – Свилајнац (Природњачки центар) – Горњи Милановац

ЦИЉЕВИ ЕКСКУРЗИЈЕ

1. Проширивање и продубљивање знања из историје, географије, биологије и технике и технологије кроз непосредно упознавање културно-историјских и природних добара Србије.
2. Развијање свести о значају културног и природног наслеђа Републике Србије.
3. Упознавање ученика са најзначајнијим археолошким локалитетима и средњовековним утврђењима Србије.
4. Развијање еколошке свести и одговорног односа према природи и заштићеним природним подручјима.
5. Подстицање сарадње, другарства, толеранције и одговорности кроз заједнички боравак и активности ван школе.

ЗАДАЦИ ЕКСКУРЗИЈЕ

1. Упознати ученике са значајем римског наслеђа на простору Србије кроз обилазак археолошког налазишта Виминацијум.
2. Уочити значај средњовековних утврђења кроз обилазак Смедеревске и Голубачке тврђаве.
3. Разумети начин живота праисторијског човека кроз посету локалитету Лепенски Вир.
4. Упознати значај реке Дунав за развој насеља, привреде и саобраћаја.
5. Уочити природне одлике Ђердапске клисуре и значај Националног парка Ђердап.
6. Упознати рад хидроелектране Ђердап и значај обновљивих извора енергије.
7. Уочити карактеристике крашког рељефа кроз обилазак Рајкове пећине.
8. Упознати биодиверзитет Србије и значај очувања живог света кроз посету Природњачком центру у Свилајнцу.

ВАСПИТНИ ЗАДАЦИ

1. Развијање културе понашања на јавним местима, у музејима, археолошким локалитетима и заштићеним природним добрима.

2. Подстицање одговорности, самосталности и поштовања правила понашања током путовања.
3. Развијање сарадње, другарства и међусобног уважавања.

ПОВЕЗАНОСТ СА НАСТАВНИМ ПЛАНОМ И ПРОГРАМОМ ПЕТОГ РАЗРЕДА

Припремне активности пре реализације екскурзије

Историја:

- Упознавање са античким периодом и римским наслеђем на простору Србије.
- Разговор о значају Смедеревске тврђаве и средњовековне српске државе.

Географија:

- Положај Дунава и Ђердапске клисуре.
- Природне одлике источне Србије.

Биологија:

- Биљни и животињски свет Националног парка Ђердап.
- Значај очувања биодиверзитета.

Активности током реализације екскурзије:

Смедерево

- Упознавање са највећом равничарском тврђавом у Европи.
- Разговор о деспоту Ђурђу Бранковићу и последњој престоници средњовековне Србије.

Виминацијум

- Упознавање са животом у римском граду и војном логору.
- Разумевање значаја археолошких истраживања.

Голубачка тврђава

- Уочавање стратешког положаја утврђења на Дунаву.
- Повезивање историјских догађаја са географским положајем.

Лепенски Вир

- Упознавање са праисторијском културом и начином живота људи у млађем каменом добу.
- Развој свести о значају археолошког наслеђа.

ХЕ Ђердап

- Упознавање са производњом електричне енергије и значајем хидроенергије.

Национални парк Ђердап

- Посматрање природних одлика Ђердапске клисуре.
- Разговор о заштити природе.

Рајкова пећина

- Уочавање крашких облика рељефа, сталактита и сталагмита.
- Разумевање улоге подземних вода у обликовању рељефа.

Природњачки центар Свилајнац

- Упознавање са еволуцијом живог света и природним богатствима Србије.
- Развијање интересовања за природне науке.

Активности након реализације екскурзије

Српски језик и књижевност

- Писање путописа, извештаја или састава о екскурзији.

Историја

- Израда панорама и презентација о посећеним локалитетима.

Географија

- Обележавање пређене маршруте на карти Србије.

Биологија

- Израда постера о заштићеним природним добрима и биодиверзитету.

Ликовна култура и Информатика и рачунарство

- Израда фото-албума, плаката и дигиталних презентација.

Час одељењског старешине

- Размена утисака и вредновање реализације екскурзије.

ВЕРТИКАЛНА КОРЕЛАЦИЈА НАСТАВНИХ САДРЖАЈА

Реализацијом екскурзије ученици проширују знања која ће касније изучавати у шестом, седмом и осмом разреду из историје, географије, биологије, технике и технологије и српског језика. Непосредним упознавањем културно-историјских споменика, археолошких локалитета и природних добара развијају функционална знања, истраживачки дух, културу сећања и свест о очувању националне и природне баштине.

Екскурзија ученика 6. разреда

Планирана је дводневна екскурзија ученика 6. разреда.

I дан: Горњи Милановац – Крушевац (посета старом граду и цркви Лазарици)–
Ђаволја варош (посета парку природе)– Ниш (посета Чегру, посета Ћеле кули,
Медијани, обилазак Тврђаве, ноћење)

II дан: Ниш- (пут преко Параћина) - Гамзиград (посета археолошког налазишта) –
Злот (посета Лазаревој пећини) - (пут преко Параћина) – посета Парку Минијатура
-манастир Манасија (посета манастира) - Горњи Милановац

ЦИЉЕВИ ЕКСКУРЗИЈЕ:

1. Проширивање, продубљивање и конкретизација теоријских знања стечених у школи из области историје, географије, биологије и ликовне културе кроз непосредни увид у локалитете.
2. Формирање свести о значају Србије на раскршћу путева кроз антику, средњи век и Први српски устанак, уз неговање пијетета према историјским жртвама.
3. Развијање вршњачке емпатије, друштвене одговорности, колективног духа и толеранције кроз заједнички дводневни боравак и ваннаставне активности.
4. Еколошко описмењавање и разумевање потребе за очувањем споменика природе и заштићених подручја (UNESCO баштине).

ЗАДАЦИ ЕКСКУРЗИЈЕ:

1. Препознати значај касноримског периода на тлу Србије кроз обилазак царске палате Феликс Ромулијана (Гамзиград) и Медијане.
2. Уочити друштвено-политички значај кнеза Лазара (Лазарица) и деспота Стефана Лазаревића (Манасија) у одбрани српске државе од Османлија.
3. Анализирати узроке и последице Боја на Чегру, улогу Стевана Синђелића и разумети симболику Ћеле-куле у борби за ослобођење.
4. Уочити дејство ерозивних процеса у изградњи земљаних фигура (Ђавоља варош) и крашких рељефних облика (Лазарева пећина).
5. Уочити географске и природно-друштвене одлике Поморавља, Јужне Србије и Тимочке крајине.
6. Упознати се са концептом заштите парка природе и биодиверзитетом источне и јужне Србије.
7. Разликовати Моравску школу српске средњовековне архитектуре (Лазарица) од утврђених манастирских комплекса са кулама (Манасија).
8. Анализирати технику и мотиве касноримских мозаика и скулптура у Гамзиграду и Медијани.

ВАСПИТНИ ЗАДАЦИ

1. Неговање културе понашања у јавним установама, музејима, верским објектима и на заштићеним природним добрима.
2. Подстицање самосталности, тачности (поштовање сатнице путовања) и бриге о личној и колективној безбедности.

Повезаност садржаја екскурзије са наставним планом и програмом шестог разреда**Припремне активности пре реализације екскурзије**

Пре реализације екскурзије ученици ће, у оквиру редовне наставе и часова одељењског старешине, бити упознати са програмом путовања, правилима понашања и значајем локалитета који ће бити посећени. Кроз разговор, презентације, истраживачке задатке и рад у групама ученици ће обновити и проширити знања из више наставних предмета.

Географија: обновити како киша и ерозија стварају облике на терену

Историја: прича о Ресавској преписивачкој школи и деспоту Стефану како би ученици Манасију доживели као центар тадашње писмености

Верска настава / Грађанско васпитање: упознавање са значајем православних манастира и верског наслеђа; развијање толеранције, међусобног уважавања и одговорног понашања

Активности током реализације екскурзије

Крушевац

- упознавање са Србијом у доба кнеза Лазара и Косовска битка
- ученици на лицу места виде престоницу Моравске Србије и уче о кнежевој улози у јачању државе

- ученици практично савладавају наставне теме које се тичу средњовековне архитектуре, карактеристичне декорације фасада (розете, шаховска поља) и специфичности српског фрескосликарства 14. и 15. века (Лазарица)

Ђавоља варош

- на овом локалитету се учи о деловању денудације (кишних капи и ветра) на растресито земљиште, што ствара земљане куле (пирамиде).

Ниш

- повезује се са продором Османлија на Балкан (Нишка врђава)

- служи као пример развијене турске војне архитектуре

Гамзиград

- Феликс Ромулијана припада античкој историји (период Рима), која се учи у 5. разреду, па за шестак ово представља одличну ретроспективу и обнављање градива

Лазарева пећина

- ученици у пракси виде појмове које уче из уџбеника: пећински накит (сталактити, сталагмити), пећински канали и рад подземних вода.

Парк Минијатура

- упознавање са репликама српских манастира (историја, ликовна култура)

Манасија

- Манасија је идеалан пример за обраду периода владавине деспота Стефана Лазаревића, средњовековних одбрамбених кула и рада Ресавске преписивачке школе (развој писмености и културе).

- ученици на једном месту могу да упореде Рашку, Српско-византијску и Моравску архитектонску школу.

- ученици практично савладавају наставне теме које се тичу средњовековне архитектуре, карактеристичне декорације фасада (розете, шаховска поља) и специфичности српског фрескосликарства 14. и 15. века.

Активности након реализације екскурзије

Након повратка са екскурзије ученици ће, у оквиру редовне наставе, систематизовати и проширити стечена знања кроз различите облике рада.

Српски језик и књижевност

- Писање путописа, извештаја или есеја о утисцима са путовања.

- Усмено излагање и презентација најзначајнијих локалитета.

Историја

- Анализа историјских догађаја и личности повезаних са посећеним местима.

- Израда паноа, временске ленте или мултимедијалних презентација.

Географија

- Обележавање пређене маршруте на географској карти.

- Анализа природних и туристичких одлика посећених подручја.

Ликовна култура и Информатика и рачунарство

- Израда фото-албума, презентација, плаката и дигиталних садржаја.

- Прикупљање и обрада фотографија и других материјала са путовања.

Час одељењског старешине

- Размена утисака и вредновање реализације екскурзије.

- Развијање сарадње, одговорности и позитивних односа међу ученицима.

Вертикална корелација наставних садржаја

Реализацијом екскурзије ученици се уводе у садржаје које ће даље изучавати у седмом и осмом разреду кроз предмете српски језик и књижевност, историју, географију, ликовну културу и верску наставу. Непосредним упознавањем са културно-историјским и природним наслеђем развијају се функционална знања, критичко мишљење, култура сећања, национални и културни идентитет, као и свест о значају очувања природних и

културних добара.

Одељењске старешине:
Ивана Стојковић, Ивана Тодоровић, Мирјана Миленковић и Никола Арсенијевић

Екскурзија ученика 7. разреда

Релација :

Горњи Милановац – Фрушка гора- Сремски Карловци –Нови Сад – Суботица – Палић – Зрењанин- Идвор- Горњи Милановац

Циљ:

Проширивање , продубљивање и практична провера знања у оквиру редовне наставе (предмети: српски језик, историја, географија, биологија, физика /хемија) кроз непосредно упознавање са географским особеностима , културно- историјским наслеђем, природним лепотама и знаменитостима Војводине.

Задачи:

Упознавање са културно-историјским значајем Сремских Карловаца (Гимназија, Богословија, Бранко Радичевић...)
Упознавање са географским и природним карактеристикама Панонске низије , Националног парка,, Фрушка гора ,, и еко система Палићког језера.
Проучавање културне разноликости , архитектуре (сецесије у Суботици) и урбаног дела Новог Сада (Петроварадинска тврђава и Зрењанин).
Упознавање са животом и радом великана наше науке Михајлом Пупином у Идвору.

Васпитни задаци:

Јачање колективног духа , развој емпатије и другарства и међусобног поштовања.
Неговање културних навика, лепо понашање на јавним местима (музеј, знаменитости, хотел...)
Подизање свести о важности очувања животне средине и заштити природних богатстава.

Активности:

Упознавање ученика и родитеља са планом и програмом и правилима понашања током екскурзије .
Припрема ученика кроз кратка предавања или истраживачке задатке о локалитетима које ћемо посетити.
Обилазак културно-историјских споменика, верских објеката ...
Пешачке туре и едукативне шетње (Фрушка гора, Палићко језеро...)

Виолета Стевановић Казаковић

ТРОДНЕВНА ЕКСКУРЗИЈА ЗА УЧЕНИКЕ ОСМОГ РАЗРЕДА

Горњи Милановац – Кадињача – Вишеград – Требиње –Тјентиште – Златибор – Горњи Милановац

Први дан

Горњи Милановац – Кадињача – Вишеград – Требиње

- Полазак из Горњег Милановца.
- Обилазак Меморијалног комплекса „Кадињача“.
- Долазак у Вишеград: посета Мосту Мехмед-паше Соколовића; обилазак Андрићграда уз локалног водича.
- Наставак путовања до Требиња.

- Смештај и ноћење.

Други дан

Требиње и околина

- Посета Манастиру Тврдош.
- Посета Манастиру Мркоњићи.
- Повратак у Требиње.
- Разгледање Старог града уз локалног водича.
- Посета Музеју Херцеговине.
- Обилазак Херцеговачке Грачанице.
- Ноћење у Требињу.

Трећи дан

Требиње – Тјентиште – Златибор – Горњи Милановац

- Полазак из Требиња.
- Долазак на Тјентиште: посета музеју посвећеном Бици на Сутјесци.
- Наставак путовања ка Златибору.
- Обилазак Стопића пећине.
- Повратак у Горњи Милановац.

Циљеви екскурзије

1. Упознавање културно-историјског наслеђа Србије и Босне и Херцеговине.
2. Развијање свести о значају очувања националних и културних споменика.
3. Упознавање са животом, делом и стваралаштвом Иве Андрића кроз посету Вишеграду и Андрићграду.
4. Проширивање знања о значајним историјским догађајима и личностима везаним за подручје западне Србије и Херцеговине.
5. Упознавање са верским, културним и архитектонским вредностима православних манастира.
6. Развијање интересовања за природне лепоте и туристичке потенцијале региона.
7. Подстицање дружења, сарадње и одговорног понашања током групног путовања.

Задачи екскурзије

1. Обилазак и упознавање са значајем Меморијалног комплекса „Кадињача“ и његовом улогом у националној историји.
2. Упознавање са историјом и архитектуром Моста Мехмед-паше Соколовића.
3. Обилазак Андрићграда и упознавање са културним садржајима посвећеним Иви Андрићу.
4. Упознавање са историјским, верским и културним значајем Манастира Тврдош и Манастира Мркоњићи.
5. Разгледање старог језгра Требиња уз стручно вођење.
6. Посета Музеју Херцеговине ради упознавања са културном и историјском баштином Херцеговине.
7. Обилазак Херцеговачке Грачанице и упознавање са њеним духовним и архитектонским значајем.
8. Посета меморијалном комплексу на Тјентишту и упознавање са догађајима из Битке на Сутјесци.
9. Обилазак Стопића пећине и упознавање са спелеолошким и природним карактеристикама овог подручја.
10. Развијање културе путовања, тимског рада, толеранције и одговорног односа према културним добрима и природној средини.

Повезаност садржаја екскурзије са наставним планом и програмом осмог разреда

Припремне активности пре реализације екскурзије

Пре реализације екскурзије ученици ће, у оквиру редовне наставе и часова одељењског старешине, бити упознати са програмом путовања, правилима понашања и значајем

локалитета који ће бити посећени. Кроз разговор, презентације, истраживачке задатке и рад у групама ученици ће обновити и проширити знања из више наставних предмета.

Српски језик и књижевност

- Обнављање знања о животу и стваралаштву Иве Андрића.
- Упознавање са романом „На Дрини ћуприја“ и његовим историјским и културним значајем.

- Припрема за непосредно упознавање са Андрићградом и Мостом Мехмед-паше Соколовића.

Историја

- Обнављање знања о османском периоду, задужбинарству и значају Мехмед-паше Соколовића.

- Упознавање са историјским околностима Другог светског рата и Битком на Сутјесци.

- Разматрање значаја културно-историјских споменика и неговања културе сећања.

Географија

- Уочавање природних и друштвених одлика западне Србије, Републике Српске и Херцеговине.

- Упознавање са туристичким потенцијалима посећених крајева.

- Анализа географског положаја и саобраћајних праваца.

Верска настава / Грађанско васпитање

- Упознавање са значајем православних манастира и верског наслеђа.
- Развијање толеранције, међусобног уважавања и одговорног понашања.

Активности током реализације екскурзије

Кадинача

- Повезивање садржаја из историје са спомен-комплексом и догађајима из Другог светског рата.
- Развијање свести о слободи, миру и неговању културе сећања.

Вишеград

- Повезивање наставних садржаја из српског језика и књижевности са животом и делом Иве Андрића.

- Упознавање са културним наслеђем кроз посету Андрићграду.

- Уочавање архитектонских и историјских вредности Моста Мехмед-паше

Соколовића.

Требиње

- Упознавање са културно-историјским и духовним наслеђем Херцеговине.

- Развијање естетских вредности и културе понашања у јавним установама и верским објектима.

- Упознавање са музејском делатношћу и значајем очувања културне баштине.

Тјентиште

- Повезивање наставних садржаја из историје са догађајима из Другог светског рата.

- Развијање критичког односа према историјским изворима и значају очувања националног памћења.

Стопића пећина

- Повезивање садржаја из географије са крашким облицима рељефа и природним богатствима Србије.

- Развијање еколошке свести и одговорног односа према природној средини.

Активности након реализације екскурзије

Након повратка са екскурзије ученици ће, у оквиру редовне наставе, систематизовати и проширити стечена знања кроз различите облике рада.

Српски језик и књижевност

- Писање путописа, извештаја или есеја о утисцима са путовања.
- Усмено излагање и презентација најзначајнијих локалитета.

Историја

- Анализа историјских догађаја и личности повезаних са посећеним местима.
- Израда паноа, временске ленте или мултимедијалних презентација.

Географија

- Обележавање пређене маршруте на географској карти.
- Анализа природних и туристичких одлика посећених подручја.

Ликовна култура и Информатика и рачунарство

- Израда фото-албума, презентација, плаката и дигиталних садржаја.
- Прикупљање и обрада фотографија и других материјала са путовања.

Час одељењског старешине

- Размена утисака и вредновање реализације екскурзије.
- Развијање сарадње, одговорности и позитивних односа међу ученицима.

-

Вертикална корелација наставних садржаја

Реализацијом екскурзије ученици се уводе у садржаје које ће даље изучавати у средњој школи кроз предмете српски језик и књижевност, историју, географију, социологију, филозофију, ликовну културу и верску наставу. Непосредним упознавањем са културно-историјским и природним наслеђем развијају се функционална знања, критичко мишљење, култура сећања, национални и културни идентитет, као и свест о значају очувања природних и културних добара.

XVIII ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Циљ: унапређивање развоја општих међупредметних компетенција за живот у савременом друштву које се мења.

Циљеви и задаци садржаја програма	Садржаји програма	Начин и поступак остваривања
Развијање културе читања код ученика, говорне културе као и потреба, навика и интересовања за коришћење библиотечке грађе	Промовисање програма читања и културних догађаја кроз квизове такмичења, изложбе, постављање паноа на задате теме, израда сценарија за промотивне активности Тематске изложбе и сусрети у вези с појединим издањима, ауторима, акцијама и јубилејима Упознавање различитих култура кроз сарадњу са школама из Србије и других држава	На часовима одељенске заједнице, у библиотеци, кроз рад секција, уређивање школског листа и сајта школе; скајп сусрети, посете
Оспособљавање за самостално коришћење и проналажење потребне књижне и некњижне грађе	Обука ученика за коришћење каталога и претраживање базе података по различитим параметрима (аутор, УДК,)	У библиотеци, на часовима информатике
Обогаћивање библиотечног фонда Формирање тематских медијатека за ученике и наставнике	Анализа потреба и набавка литературе и осталих материјала за образовно-васпитни рад; Коришћење ресурса библиотеке у наставном и ваннаставном образовно-васпитном раду; Информисање наставника о новоиздатим књигама, стручним часописима и другој грађи	Прикупљање и набавка уџбеника и других наставних средстава намењених ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и стручне литературе и периодике за наставнике и стручне сараднике

Учешће у стручном усавршавању у установи	Организовање израде сценарија за угледне и огледне наставне/ваннаставне активности	Извођење активности, извештавање
Оспособљавање ученика у овладавању вештина за учење током читавог живота	Овладавање вештином учења (прикупљање, бирање, коришћење информација у свим облицима и на свим медијима)	У библиотеци, на часовима наставних/ваннаставних активности
Сарадња са установама ван школе	Припремање и организовање културних активности школе) Сарадња са издавачким кућама	Књижевне и едукативне трибине, сусрети, такмичења, конкурси, акције прикупљања књига, обележавање значајних јубилеја; Посете националним медијским кућама(РТС, Радио Београд)

БИБЛИОТЕКЕ КАО НОСИОЦИ РАЗВОЈА У АГЕНДИ 2030 УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

У оквиру оријентације рада библиотеке на остваривање УН Агенде 2030 и битну улогу у остварењу глобалних циљева и циљева одрживог развоја планирамо да обележимо одређене датуме и тако активно допринесемо њиховом успешнијем остваривању кроз израду сценарија за ефектне приче, кратке филмове, медијске наступе, подстицање друштвених иновација, заговарање, креативне аргументе и разне иновативне садржаје.

СЕПТЕМБАР: * Обележити 8.09. Међународни Дан писмености

*Обележити 21.09. Међународни Дан мира

ОКТОБАР: *Обележити 5.10. Међународни Дан учитеља

*Обележити 17.09. Међународни Дан борбе против сиромаштва

Уједињене нације и циљеви одрживог развоја (без сиромаштва и без глади):

Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима. Окончати глад, осигурати безбедност хране и квалитетну исхрану и промовисати одрживу пољопривреду.

Библиотеке остварују овај циљ тако што обезбеђују:

1. Јавни приступ информацијама и изворима које људима нуде могућност да побољшају живот (упућивање на литературу, практична решења, организовање тематских трибина и едукација за ученике и локално становништво, сарадња са Општином и локалним НВО).
2. Стицање нових вештина потребних за образовање и запослење (професионална оријентација за ученике 8. раз.)

НОВЕМБАР: *Обележити 4.11. Међународни Дан климатских промена

Започети борбу против климатских промена и њихових последица (живот под водом; живот на земљи)

Библиотеке остварују ове циљеве тако што обезбеђују:

1. Одрживи систем дељења и кружења материјала који умањују отпад (електронски садржаји-медијатека)
2. Историјске записе о обалским променама и коришћењу земље (архивска грађа)
3. Истраживање и подаци од значаја за политике климатских промена (истраживачки рад)
4. Широки приступ информацијама потребним за доношење одлука локалних и националних управа о коришћењу природних ресурса (грађански активизам)

ДЕЦЕМБАР: *Обележити 10.12. Међународни Дан људских права

Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација.

Библиотеке остварују свој циљ тако што:

1. Организује међугенерациска дружења и размену знања и искустава
2. Јавни приступ изворима информација о здрављу, које помажу појединцима и породицама да буду здрави (линкови за квалитетне материјале).

Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења.

Библиотеке остварују овај циљ тако што обезбеђују:

1. Посвећено особље које пружа подршку раном описмењавању и доживотном учењу (интерно стручно усавршавање и размена квалитетних материјала за рад).
2. Приступ информацијама и омогућавају истраживања (квалитетне базе и архиве)
3. Инклузивни простор за стицање нових знања и вештина (материјал за рад са децом са потребом за додатном подршком и асистивне технологије)

ФЕБРУАР: *Обележити 21.02. Међународни Дан матерњег језика

МАРТ: *Обележити 22.03. Међународни Дан заштите вода

АПРИЛ: *Обележити 22.04. Међународни Дан планете Земље
*Обележити 23.04. Међународни Дан књиге и ауторских права

МАЈ: *Обележити 15.05. Међународни Дан породице
*Обележити 22.05. Међународни Дан биодиверзитета

ЈУН: *Обележити 5.06. Међународни Дан заштите животне средине

XIX ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Циљ: Обезбеђивање адекватних оптималних услова рада применом савремених техничких, организационих, здравствених, социјалних и других мера и средстава заштите на раду.

Садржаји програма	Активности	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Обука запослених из прве помоћи	Присуство предавњу, вежбање,	Усмено излагање практичне вежбе	Оспособити одређени број запослених за пружање прве помоћи при повређивању како ученика тако и запослених
Обука запослених у школској кухињи о правилном и безбедном чишћењу опреме за рад у складу са ХАСАП стандардом	Предавања	Усмено излагање практичне вежбе	Оспособити запослене у школској кухињи да правилно безбедно рукују опремом за рад у складу са ХАСАП стандардом
Процедуре понашања професора физичког при повређивању ученика на вежбама, такмичењима, при изазивању нереда на утакмицама које организује школа	Састанак, обука, предавање	Усмено излагање израда ходограма, практичне вежбе	Утврђивање процедура понашања професора физичког при повређивању ученика на вежбама, такмичењима, при изазивању нереда на утакмицама које организује школа ради повећања сигурности и заштите ученика
Управљање отпадом и смећем	Предавања	Усмено излагање, презентација	Оспособити помоћно особље за правилно и безбедно по здравље одлагање отпада
Обука помоћног особља о правилном и безбедном коришћењу средстава за хигијену	Предавања	Усмено излагање презентација	Оспособити помоћно особље да правилно и безбедно користи средстава за хигијену
Укључивање родитеља ради елиминисања могућег злостављања од стране ученика према вршњацима и према запосленима	Састанак са саветом родитеља, родитељски састанци	Усмено излагање	Елиминисање могућег злостављања од стране ученика према вршњацима и према запосленима, избећи ризичне ситуације, оснажити ученике и запослене за мирно решавање конфликта

XX ПРОГРАМ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

Програм родне равноправности Циљ: Јачање капацитета школе укључивањем родне перспективе у образовање				
Активности	Очекивани резултат	Извор провере	Носиоци активности	Време реализације
1. У оквиру програма професионалне оријентације ускладити програм родне равноправности: - кроз радионичарски рад и ваннаставне активности обрађивати појам родне равноправности; - посета успешних жена које ће презентовати свој животни позив;	Формирање нових генерација ученика који препознају и вреднују различитост, формирају међусобне односе кроз узајамно поштовање и једнакост; Превазлажење родних стереотипа приликом избора занимања; Обезбеђивање адекватне помоћи приликом избора будућег занимања;	Резултати радионичарског рада; Упитници, Извештаји или видео записи са посета;	Одељењске старешине, Тим за РР, стручна служба, наставници, ученици	Током школске године
2. Развијање свести о потреби афирмације родно сензитивног језика: -Критичка анализа језика у уџбеничкој литератури кроз родну перспективу ; - Израда кодекса понашања на нивоу одељењских заједница према стандардима родне равноправности за ученике/це и наставни и родитеље;	Развијање свести о потреби за афирмацијом према родно осетљивом језику; Наставно особље и ученици који разумеју и примењују родно осетљиве језик и образовне принципе;	Резултати критичке анализе родно сензитивног језика у уџбеничкој литератури; Материјал и продукти рада одељењских заједница;	Наставници српског језика, одељењске старешине, ученици, Тим, стручна служба	Током школске године
3. Континуирано ажурирање и професионално администрирање школског сајта	Сајт основан, ажуриран и професионално администриран; Ученици, родитељи, наставници имају доступне информације у вези родно осетљивих тема и професионалне оријентације	Број посета сајту, квалитет текстова, садржај форума, итд.	Тим за ажурирање сајта, стручна служба, тим за РР	Током школске године
4. Укључивање родне перспективе у науку: - „Жене у математици“, „Жене у физици“, „Жене у хемији“, „Жене у биологији“- у оквиру наставних и ваннаставних активности, нпр. школског Сајма науке;	Присуство и афирмација жена у науци	Извештаји, продукти рада, видео записи са наставних и ваннаставних активности	Стручно веће за природне науке, Тим за РР, ученици	У сваком полугодишту по једна презентација
5. Укључивање знања о предузетништву у васпитно-образовни програм: - Укључивање жена из локалне заједнице у издвојеном одељењу у Враћевшници у оквиру посебног васпитног програма „Еко предузетништво“	Едукација жена у сеоским домаћинствима о еколошкој култури и предузетништву	Подигнут ниво еколошке културе жена у сеоским срединама	Наставни кадар и ученици издвојеног одељења у Враћевшници, Тим РР, стручна служба	Током године

XXI ПРОГРАМ РАДА ЕКО-ШКОЛЕ

ОПШТИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ И РЕСУРСИ

ОШ „Десанка Максимовић“ је најмлађа основна школа у Горњем Милановцу. Налази се на периферији градског насеља и почела је са радом 1991. Године. У нову школску зграду усељена је 1993. године. Зграда је од тог периода остала недовршена, тако да користимо сав расположиви простор за рад.

Материјално-технички и просторни услови

Школска зграда се налази на узвишењу на коме је некада постојало клизиште које је санирано. Приликом санације клизишта посађене су саднице багрема који сада чини шумарак иза школе. У том шумарку имамо и веверице, птице и разне друге животињце.

Школско двориште, због недовршених радова, није ограђено и до краја уређено, али се трудимо да га одржавамо и уређујемо, мада имамо проблем са честим пуцањем водоводних цеви испред школе. Због овог проблема је један део асфалта оштећен, као и туја која је у близини била посађена. На жалост, због рада у две смене и недовољног броја учионица, немамо кабинетску наставу. Но, ова чињеница не умањује квалитет рада школе. Поред постојећих отежавајућих околности, имамо једно одељење продуженог боравка, што задовољава потребе родитеља и ученика. Задовољни смо бројем ученика који похађају нашу школу, а постоји и тенденција раста броја уписаних ученика.

Специфични смо по томе што имамо шест издвојених одељења: осморазредну школу у Враћевшници, четвороразредне школе у Сврачковцима, Мајдану, Горњој Врбави, Доњој Врбави, Горњој Црнући и Доњој Црнући.

Матична школа у Г. Милановцу је солидно опремљена наставним средствима и има одличне техничке услове рада. Имамо спортску салу, разглас, 31 рачунар са видео бим-ом, итд.

Све четвороразредне сеоске школе имају по један рачунар, кухињу, а грејање учионица у зимском периоду је помоћу пећи на дрва, осим у Сврачковцима где имамо централно грејање. Школа у **Горњој Врбави** налази се поред пута Крагујевац-Г. Милановац, има две учионице, асфалтирано спортско игралиште и реновиран санитарни чвор. У **Доњој Врбави**, школа са две учионице и спортском салом има асфалтиран спортски терен, велико двориште и пољски тоалет. Истим путем, налази се на издвојено одељење у **Враћевшници**, осморазредну школу у дивној, старој двоспратној згради са обновљеном фасадом и столаријом. Краси је диван, стари парк-двориште, место културних и спортских дешавања читавог краја. Ту имамо: два асфалтирана спортска терена, школски воћњак, кухињу (деца једу домаћу и кувану храну), чесме, библиотеку, чак и веверице. Уредили смо приступ школи за кориснике колица. У школској згради имамо: информатички кабинет са 11 рачунара и интернетом, нов санитарни чвор и тоалете, спортску салу, подијум за представе. Кроз програм Еколошког предузетништва од ове школске године реализујемо мноштво активности које ће бити посебно наведене у Плану активности Еко школе.

Школа у Горњој Црнући, налази се иза школе у Враћевшници и манастира, идилична, између два брда, оивичена шумом и Враћевшничком речицом, са дрвеним мостићем који олакшава улаз у школу. Има лепу фасаду, уклопљену у амбијент, три учионице, пољски тоалет, изгледа као да се време зауставило у 50-им годинама прошлог века. Двориште је пространо, ограђено дрвеном оградом и испуњено зимзеленим дрвећем украсним шибљем и цвећем. Школу користе локални планинари као одмориште, јер поред ње, школе у Враћевшници и Горњој Врбави пролази Коридор Е-7 уцртан на Европској пешачкој карти. Мало даље, налази се Конак кнеза Милоша, значајан културно-историјски споменик, а преко брда са кога пуца живописан поглед, где низ стење у кишним периодима лију речице право на путељак, излазимо испред нашег **издвојеног одељења у Сврачковцима**. Ту имамо малу сеоску школу са две учионице, новим санитарним чвором, са 15 ученика и предшколцима. Налази се на Ибарској магистралу на самом улазу у Г. Милановац. Лепо двориште има асфалтирани спортски терен са рефлекторима. Путем ка Руднику долазимо до **издвојеног одељења у Мајдану**, мале школе у живописном амбијенту. Школа има две учионице, спољни санитарни чвор, свој воћњак, лепо двориште и малу пекару. Поред школе се налази и Црква. **У саставу школе биле су сеоске школице у Мутњу и Белом Пољу које су угашене**. Школица у Белом Пољу има филмску атмосферу и планирамо је као музејску поставку. У овом месту постоји категорисани објект сеоског туризма. Школа у Мутњу је такође на лепом терену у близини града, а локално становништво улаже у пројекте за оживљавање краја (филмски фестивали, натпис „Српски Холивуд“ види се са Ибарске магистрале-на делу где се налази раскрсница са путем ка Руднику).

Поред сарадње са локалним еколошким удружењима негујемо сарадњу и са Туристичком организацијом града којој значе наши људски ресурси за бољу понуду садржаја туристима који овуда пролазе у великом броју ка манастиру Враћевшници. Наравно, ту су и школске екскурзије због којих смо ушли у пројекат: „Образовни туризам у функцији руралног развоја“ пре две године.

Амбијент и окружење

Амбијент у коме се налазе наше сеоске школе је живописан, терен је брдовит и заталасан, али приступачан, ваздух чист, а мир загарантован. Смењују се шумовита брда и обрадиве површине, речице и воденице. Много

становника живи од пољопривреде, гаји стоку и живину, бави се производњом млечних производа (кајмак, сир, млеко), печурака, обрадом воћа и поврћа. Део становника ради у граду, а живи на селу, има пуно просветних радника и интелектуалаца који говоре језике, а многа домаћинства су усмерена на сеоски туризам. На улазу у Враћевшницу, у Доњој Црнући постоји категорисани објекат сеоског туризма са узгојем коња у рекреативне сврхе. Поред школе налазе се: амбуланта, Пошта и категорисани објекат сеоског туризма са пристојним капацитетом за разне прилике. Поред школе протиче Враћевшничка речица, са низом старих воденица, река Гружа је позната из поезије Добрице Ерића који близу школе има породичну кућу. Манастир Враћевшница има богату збирку културно-историјских експоната, ту је сахрањена Баба-Вишња, мајка кнеза Милоша, као и *Сретен Ацић* – веома значајан лик националне историје педагогије, оснивач Мушке учитељске школе у Јагодини која је почетком прошлог века по квалитету рада и опремљености и уређености школе и околине са пет оригиналних пољских учioniца и развијеном методиком педагошког рада била у самом врху институција ове врсте не само на Балкану, већ и у европским размерама. Крај има лековито биље, шумско воће, одличну гастрономску понуду здраве хране, изворну народну музику и фолклор (женска група *Црнућанка, фолклорни амсамбли*). У близину су средњовековна археолошка налазишта, поред школа пролази Коридор Е-7, уцртан на европској пешачкој карти, а крај је атрактиван за планинарење и екстремне спортове.

Људски ресурси школе

У настави ради укупно 57 наставника (35 у предметној, 21 у разредној настави и једна професорка разредне наставе у продуженом боравку). Седми степен стручне спреме има 58, шести степен – 5 запослених. Школа има три стручна сарадника: психолога и педагога (са 100% ангажованости) и дефектолога (са 20% ангажованости), секретара школе (седми степен стр. спреме), шефа рачуноводства и административно- финансијског радника (четврти и седми степен с. с.) 20 помоћних службеника (6 са трећим, 1 са четвртим и 14 са другим степеном с. с.) од којих су две куvariце, два домара и један ложач, а остали су у улози хигијеничара).

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА ЕКОЛОШКИХ АКТИВНОСТИ

У изради плана и програма еколошких активности пошли смо од услова којима располажемо, потреба родитеља, ученика, образовно - васпитних и развојних циљева Школе и Националне стратегије одрживог развоја Републике Србије, али и нове Националне стратегије образовања до 2020. године.

- Развијање предузетничких компетенција код наставника, ученика, родитеља и локалне заједнице;
- Развијање еколошке свести и формирање правилних навика ученика потребних у очувању животне средине;
- Подизање нивоа еколошке културе код локалног становништва;
- Оснаживање свих циљних група за иницирање конкретних еколошких акција у локалној средини;
- Интензивирање сарадње са локалном самоуправом, успешним појединцима и невладиним организацијама;

Теме обухваћене планом еколошких активности

- Отпад
- Рециклажа
- Заштита животне средине
- Енергија-обновљиви извори и уштеда
- Превенција и заштита од фактора ризика по животну средину
- Уређивање и оплемењивање школског простора и околине школе
- Здрава храна и њен значај
- Воћњак, поврћњак, гајење лековитог биља и компостирање

Начин реализације тема

- Предавања уз употребу едукативног филма у настави (водиће се рачуна да теме буду равномерно распоређене и усклађене са узрастом ученика). Већина предметних наставника и учитеља ће у настави користити мултимедијални наставни материјал „Зелени пакет“.
- Радионице у којима ће ученици активним наставним методама учити, увежбавати, разрађивати и планирати конкретне еколошке акције у сарадњи са Бачким парламентом Школе;
- Израда одељењских и школских пројеката с еколошким темама и покретање акција у школи и локалној заједници у сарадњи са Бачким парламентом Школе и представницима локалних заједница;
- Израда репортажа са еко-тематиком;

- Израда зидних новина, паноа, флајера, извештаја и прилога за школски лист и локалну штампу са еколошким садржајима.

У реализацији еколошког програма учествоваће сви запослени радници Школе, сви ученици, родитељи према својим могућностима и компетенцијама за одређене послове, локална заједница, партнери и спонзори. Један од развојних циљева Школе је отварање Школе за потребе локалне заједнице, што подразумева коришћење свих ресурса школе (посебно образовних-људских и материјалних) у служби развоја средине у којој се школа налази. Овим програмом желимо да активније и квалитетније него у претходном периоду учествујемо у развоју локалне заједнице на обострану корист. Надамо се да ћемо у томе успети јер смо већ успоставили контакте са локалним партнерима.

Усвајање и спровођење програма Еко-школе

Усвајање и спровођење програма Еко-школе контролише Еко-одбор у следећем саставу:

1. Емина Ђурић, директор школе, задужена за спровођење програма у школи
2. Председник Савета родитеља школе, координатор активности родитеља
3. Душица Јестровић, професорка разредне наставе, задужена за координирање активности у млађим разредима теренских одељења
4. Љиљана Максић, професорка разредне наставе, задужена за координирање активности у млађим разредима матичне школе
5. Дарко Мијајловић, професор биологије, задужен за координирање активности у старијим разредима матичне школе и координација рада ђачких еко-патрола у матичној школи
6. Ђорђе Васовић, професор географије, задужен за координирање активности у старијим разредима издвојеног одељења школе у Враћевшници и координација рада ђачких еко-патрола у Враћевшници
7. Љубица Савић, професорка биологије, задужена за планирање активности у старијим разредима у Враћевшници
8. Невена Обрадовић, представница Еколошке канцеларије Општине Г. Милановац, сарадник
9. Бојан Миловановић, представник еколошког УГ „ГМ оптимист“, сарадник
10. Група ученика, представника Ђачког парламента (који ће се мењати из године у годину)
11. Драгана Милорадовић, педагог, сарадник школског координатора програма Еко-школе
12. Ивана Ђорђевић, професорка српског језика, школски координатор програма Еко-школе, задужена за вођење документације о раду (Еко-дневник, записници са седница еко-Одбора школе)

Партнери и сарадници Школе у реализацији еколошког програма

Општина Горњи Милановац- Еколошка канцеларија;
Удружење грађана „ГМ оптимист“;
„Тетра-Пак“, Г. Милановац
ЈКП „17. септембар“ Г. Милановац;
Таковске новине

НАЧИН СПРОВОЂЕЊА ЕКО-ПРОГРАМА У ШКОЛИ

Анализом података прикупљених Упитником за процену стања животне средине, определили смо се за теме: **Селективно прикупљање и разврставање отпада у школи и Уређивање школе и околине.**

Прикупљање отпада вршиће се у акцијама: „Рециклажна лига (стара хартија)“ (сарадња са УГ „ГМ оптимист“) у новембру месецу; „Лименка по лименка“ -сарадња са фондацијом „Рикејн“ из Београда у јуну и децембру; „Еко пакет“-континуирано у сарадњи са локалним ЈКП Г. Милановац. Пратићемо и календар одношења папирне и ПЕТ амбалаже по коме ово предузеће односи отпад. До краја маја установићемо и спровести акцију: „Чеп за хендикеп“ (са предузећем 9. Септембар) која има за циљ да рециклажом пластичних чепова потпомогне набавку колица корисницима којима су најпотребнија. Приликом изношења отпада, помоћно особље ће водити рачуна о правилној селекцији отпада. Ученици ће батерије одлагати у наменски контејнер на улазу у школу. На истом месту се налази и кутија за одлагање лименки за пиће и канта за Тетра-пак амбалажу. На спрату се налазе причвршћени цакови за Тетра Пак на оба краја ходника, па ће ученици и ту одлагати отпад ове врсте. Помоћно особље ће једном недељно (петком после наставе) контролисати напуњеност посуда и односити лименке, Тетра Пак амбалажу и батерије у гаражу до договора о преузимању са рециклерима. У кухињи се не користи Тетра Пак амбалажа, па нема потребе за више пунктова са посудама за овај отпад. У кухињи се користе намирнице у ПЕТ и картонској амбалажи, која се одлаже у корпе које се редовно празне, а отпад се селекује у наменске контејнере који се налазе иза школе.

Рад према наставном плану и програму:

Сваки учитељ и наставник ће из програма свог предмета издвојити теме и наставне јединице које се односе на реализацију програма Еко-школе. Зависно од предмета, број наставних јединица је различит, али сви морају дати свој допринос. У организацији и планирању рада наставници и учитељи ће водити рачуна о временској и садржајној

корелацији градива различитих предмета, што треба да олакша усвајање градива и појача мотивацију и интересовање за рад код ученика. Уз попис наставних јединица по предметима, документацији се прилаже и узорак припрема.

Означавање реализованих садржаја вршиће се у рубрици: Напомена Дневника образовно-васпитног рада - констатацијом да је одређена наставна јединица одрађена по програму Еко-школе. На ово се обавезују сви наставници који реализују програмске садржаје. Документацији се прилаже и копија једне странице дневника рада разредне/предметне наставе са означеним садржајима.

ЕКО-ПАТРОЛЕ ће чинити групе ученика заинтересованих за програм Еко-школе које ће бити задужене за контролу и праћење рада на одређеној теми и/или појединим параметрима. Они „надгледају“ поступање осталих ученика, али и одраслих и о томе воде своје белешке (у посебне свеске, табеле, листе, на огласној табли). Имаћемо три патроле: две у матичној школи (једна у млађим разредима, под руководством учитељице Љиљане Максић и једна у старијим разредима под руководством професора биологије Дарка Мијаиловића) и једну у Враћевшници (под руководством професора географије). Задатак ће им бити да свакодневно прате понашање запослених и ученика у односу на изабрану тему. Периодично ће попуњавати Упитник за процену стања (на крају сваког класификационог периода). Успешне поступке ћемо јавно похваљивати преко Еко-инфо паноа, а на лоше ћемо на исти начин упозоравати.

Сарадња са медијима

О укључивању у програм и свим предузетим активностима редовно ћемо обавештавати локалне и дневне медије. За ово је задужен координатор програма у школи и директор школе.

Изложбе ученичких тематских радова у оквиру реализације програма Еко-школе припремаће предметни наставници.

Извештаје о стању средине ће припремати еко патроле по извршеним анализама.

Сарадњу са Еколошком канцеларијом и еколошким удружењима вршиће школски координатор у сарадњи са представницима ученика.

Негу школског воћњака и цвећа у Враћевшници вршиће заинтересовани ученици под руководством наставника биологије, а у сеоским школама ученици под руководством учитељица. Уређивање околине матичне школе вршиће разредне старешине са својим одељењима по утврђеном распореду, а имаћемо и организоване акције чишћења и озелењавања учионица и околине школе.

Пројектни дан Еко школе

Пројектни дан наше школе је 22. април Дан планете Земље. Овај дан ћемо обележити низом манифестација кроз које ће наши ученици показати посетиоцима шта су све научили и урадили током спровођења Програма у школи.

У том смислу планирамо представе са еко-тематиком, изложбе радова од рециклажног материјала, популарна предавања и експерименте.

НАСТАВНИ САДРЖАЈИ

Наставни предмети	Разред	Наставне јединице	Време и место реализације
Српски језик	5.	Обредне лирске песме	Септембар
	4.	Моја омиљена животиња-опис	Септембар
	7.	В. Петровић: „Јабука на друму“	Март
	6.	С. Раичковић: „Хвала сунцу, земљи, трави“	септембар
Енглески језик	1.	Clean up! Tidy up!	
	2.	Be kind to animals!	
	3.	Wild animals	
	4.	Animals – the environment, Pets – одговоран однос према љубимцима	
	5.	Cities (London)-Keep your town clean (recycling)	Децембар
	6.	Our world. Do you taste? Talk about environment and the ways how to protect it	Мај
	8.	Food (organic food)	новембар
Француски језик	7.	La protection des animaux sauvages -Les espèces en danger, -Mesures de protection des espèces en France,	Новембар матична школа

		-La convention de Berne, -Le projet de classe: Protéger un animal en voie de disparition,			
Математика	8.	Начин графичког повезивања	Јануар		
Физика	7.	Закон одржања енергије	Април		
	7.	Енергија и топлотне појаве	мај		
	8.	Утицај и заштита од радиоактивног зрачења	мај		
	8.	Светлосне појаве	октобар		
Хемија	8.	Киселе кише	Септембар		
	7.	Значај воде за жива бића	Март		
	7.	Раствори, киселине	Март		
	8.	Ефекат стаклене баште, озон	Септембар/октобар		
	8.	Нафта и загађивање воде	Децембар		
	8.	Водоник као еко-гориво	Септембар		
Биологија	5.	-Израда збирке плодова и семена -Клијање семена -Веgetативно размножавање биљака - Јестиве,лековите,зачинске и отровне биљке -Израда хербаријума -Лишајеви и загађивање ваздуха -Угроженост и очување биљака, алги и гљива и биолошка разноврсност	фебруар -фебруар -фебруар април -мај-јун -мај -јун		
		6.	-Разноврсност живог света -Разноврсност царства животиња и биодиверзитет -Фактори угрожавања и значај заштите животиња -Суживот људи и животиња -Одговоран однос према животињама	-септембар -април -мај -мај -мај	
			7.	-УВ зрачење и заштита коже -Утицај буке на људско здравље -Пирамида исхране	-октобар -децембар -јануар
				8.	-Разноврсност живог света -Екосистеми копнених вода-загађивање и могућности заштите -Екосистеми мора-загађивање и могућности заштите -Шумски екосистеми -Травни екосистеми-угроженост и могућности заштите -Антропогени екосистеми-угроженост и могућности заштите -Заштићена природна добра -Црвене књиге флоре и фауне -Климатске промене.Ефекат стаклене баште. -Оштећење озонског омотача -Киселе кише.Сушење шума -Нестајање биљних и животињских врста -Одрживо коришћење природних добара -Енергетска ефикасност -Отпад и рециклажа -Савремени начин живота и здравље људи -Еколошка култура,право на информисаност и здраву животну средину -Унапређивање заштите животне средине и еколошке културе
	8.		Национални паркови		Април-мај
	5.	Загађивање атмосфере	мај		

	8.	Енергетика	децембар
	6. и 8.	Заштита земљишта, биљног и животињског света	октобар
Историја	6.	Свакодневни живот у средњем веку (Развој еколошке свести)	децембар
	7.	Еколошке последице индустријске револуције	децембар
Техника и технологија Техничко и информатичко образовање	5.	ТО- Енергија Сунца, ветра, воде	Фебруар
	7.	ТО-Извори и облици енергије	април
	8.	Алтернативни извори енергије	децембар
	7.	Израда презентација	Током године
Ликовна култура	5.	Природа и њени облици	децембар
	Сви разреди	Израда радова од рециклажног материјала и изложбе у холловима школа	
	1.	Јестива азбука	септембар
Музичка култура	5.	„Вишњицица“, „Веверица“, „Јеж“	септембар
	5. и 7.	Израда инструмената од рециклажног и природног материјала	
	5.	Звуци из природе	септембар
Физичко и здравствено васпитање	Сви разреди	Значај здраве исхране и физичке активности за здравље	Током године
Грађанско васпитање	5.	Отпад и Рециклажа	октобар
	7.	Уређивање и оплемењивање школског простора и околине школе	јануар
Верска настава	6.	Значај човекове слободе за спасење света однос човека према природи	Фебруар,март
Часови одељењског старешине и одељењске заједнице	Сви разреди	Селекција отпада, уређивање учионица, прикупљање лименки, Тетра-пак амбалаже и пластичних чепова (акције)	Током године
Ученички парламент	7. и 8.	Уређење школе, школског дворишта и очување животне средине	април

План ваннаставних активности

Еко радионице

Активности	Време реализације	Место реализације	Носиоци активности	Начин реализације
Рециклажа сапуна		Матична школа	Учитељи/це, наставници хемије и биологије	Радионица
Израда корпица од папира		Матична школа	Учитељи/це	Радионица
Плетење торбица од кеса	Током године	Матична школа, терен	Учитељи/це	Радионица
Израда радова ликовних и литерарних радова за конкурс „Еко пакет“	По објављивању конкурса	Сва одељења школе	Учитељи и наставници српског језика и ликовне културе	Групни и индивидуални радови на редовним часовима
„Новогодишња“	Крај месеца	Матична школа	ученици од 1 до 8 разреда	Групни рад,

еко радионица	децембра	и издвојена одељења	са учитељима и наставницима ликовне културе, деца из боравка	израда различитих украса за јелку од рециклажног материјала
Рециклажа папира	септембар	Сва одељења	Учитељи и наставници ликовне културе, деца из продуженог боравка	Радионица у којој ће ученици израђивати нов папир од различитих папира и на њима исписати еко кодекс
„Ускршња еко радионица“	Април	Сва одељења школе, изложба у галерији Културног центра	Учитељи, наставници ликовне културе, „ГМ еко баланс“	Израда природних боја за фарбање јаја, и израда Ускршњих украса.

Еко предавања, гостовања и обележавање значајних датума

Активности	Време реализације	Место реализације	Носиоци активности	Начин реализације
Обележавање међународног датума „Светски дан воде“	22. март	Враћевшница, Матична школа	Учитељи/це, наставници биологије, географије	Јавни часови Уређење паноа у холу школе
Гостовање представника АД „Руђер Бошковић“ из Београда	Током четворогодишњег периода	Враћевшница, матична школа	директор школе и педагог	Популарна предавања, обука за рад са телескопом, посматрање звезде итд.
Предавање о електронском и електричном отпаду	Током четворогодишњег периода	Враћевшница, Матична школа	Представник удружења ГМ оптимист, Бојан Миловановић из Горњег Милановца	Предавање
Предавање представника шумске секције о заштити шума	Током четворогодишњег периода	Враћевшница, Матична школа	Еколошка канцеларија Општине Г.М. Представник шумске секције и ученици	Предавање
Предавање ватрогасне службе	Током четворогодишњег периода	Враћевшница, Матична школа	Представник ватрогасне службе и ученици	Предавање
Обележавање међународног датума „Дан здравља“	17.април	Враћевшница, Матична школа	Наставници биологије и учитељи	Вођене дискусије на часовима о здравим стиловима живота
Обележавање међународног датума „Дан планете земље“	22.април	Враћевшница, Матична школа	Враћевшница-руководилац издвојеног одељења Еко координатор УНЕСКО клуб	Јавни часови, пројекције филмова, изложбе, едукативни панои
„Рекреативни	април	Враћевшница,	Наставник физичког	Јавни час

спорт, боравак у природи и здравље"		Матична школа	васпитања - сви ученици од 1 до 8. разреда у Враћевшници, Наставник физичког васпитања - матична школа 5.-8. разред	
Обележавање међународног дана „Дан биодиверзитета"	22. мај	Враћевшница, Матична школа	Наставници биологије у Враћевшници и матичној школи и сви ученици школе са учитељи-ца-ма	Јавни часови, изложбе, едукативни панои, филмови
Гостовања уметника	Током четворогодишњег периода	Враћевшница, Матична школа	Педагог, директор	Предавање, радионице
Обележавање „Дана заштите животне средине"	5 јун	Враћевшница, Матична школа	наставници биологије, географије, учитељи	Јавни часови, изложбе, едукативни панои, филмови

Еко излети

Активности	Време реализације	Место реализације	Носиоци активности	Начин реализације
Еко пешачење	Април	Околина школе у свим одељењима	Наставници и сви ученици	Ученици ће обићи околину својих школа и фотографисати карактеристичне еко призоре
Шетња и обилазак	Мај	Манастир Враћевшница, Милошев конак	Учитељи и ученици од 1. до 4. разреда	На редовној екскурзији ученици ће упознати еколошке предности овог места, карактеристике рељефа и биљног и животињског света
Излет	јун	Еколошки здрава средина	Наставници, реализатори еколошке радионице и ученици учесници те радионице	У оквиру фестивала „Дани кнегиње Љубице“, учесници еколошке радионице ће направити излет и фото сафари у еколошки чистој средини

Еко акције

Активности	Време реализације	Место реализације	Носиоци активности	Начин реализације
Акција прикупљања лименки за пиће	Децембар, Јун	Враћевшница, Сврачковци, матична школа	Сви запослени у школи и ученици	Сакупљање лименки и предавање рециклера- фирми „Рикејн“ из Београда са којом сарађујемо
Чишћење околине школе и школског дворишта	Октобар, Април	Матична школа и сва њена издвојена одељења	Сви наставници, учитељи и ученици	Скупљање смећа и његово селектовање и уклањање
Акција: избор нај-еко учioniце	Март, април	Сва одељења школе	Сви наставници и ученици	Сређивање учioniца у слободно време

Сађење цвећа и садница воћа	Март, Април	Сва издвојена одељења и матична школа	Наставници и ученици	Куповина садница средствима из финансијског плана школе, доношење пелцера од куће и њихово сађење и неговање
-----------------------------	-------------	---------------------------------------	----------------------	--

Наставни садржаји млађих разреда за еколошки програм

Ликовна култура

Снага природе; Украс за собу
 Ветрењача;
 Новогодишње маске; Новогодишње капе
 Новогодишњи украси;
 Игралке;
 Нек свуда љубав сја; Породица Варјачић
 Крпице и чворићи; Необични завежљаји
 Слагање- разлагање; Коцка, коцка, коцкица...; Колаж; Слагалица

Израда уметничких дела од биоразградивог (колажи од лишћа и друге биомасе нпр.) или материјала који се може рециклирати. Групна израда рециклираног папира.

Свет око нас

Домаће и дивље животиње
 Делови биљке. Размножавање биљака
 Животиње и њихова прилагођеност животној средини
 Човек гаји биљке. Како се гаје биљке
 План акције
 Вода – услов за живот
 Вода је важна – чувајмо је!
 Ваздух – услов за живот
 Светлост и топлота – услови за живот
 Земљиште – услов за живот

Музичка култура

Реке у песмама
 Ливадске приче
 Коњи у песмама
 Песма о лептиру
 Игра на ливади

Српски језик

Е, баш хоћу лепо да се понашам; подстицајни текст
 Лектира - песме Добрице Ерића (усмено)
 Стигла нам је јесен (час у природи)
Ено где лети цвет – Феликс Салтен
 Увод у тему *Породично стабло*
Сликарка зима – Десанка Максимовић
Кад почне киша да пада – Стеван Раичковић
 Игра у стрипу
Пролећно јутро у шуми – Момчило Тешић
 Шта волим, а шта не волим. Анкета
Позив на крекетање
Лепо је све што је мало – Душан Радовић
 Увод у тему *Летње пустиловине*
Чаролија, Из енциклопедије – читање и тумачење изабраних текстова
Дај ми крила један круг – Владимир Андрић

Чувари природе- комплетан програм рада

ЖИВОТНА СРЕДИНА -тема

ПРИРОДНЕ ПОЈАВЕ И ПРОМЕНЕ У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ –тема ЗАГАЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ -тема

Час одељењског старешине

Уређење еколошког паноа Дечија недеља
Уређење еколошког паноа 22. март – Светски дан заштите вода - Пројектни дан
(23. април – Светски дан планете Земље)
ЕКО акција – Чишћење и уређење школског дворишта
Јавно предавање: Селективно одлагање отпада (папир, пластика и тетрапак)

XXII ПРОГРАМ ОБРАЗОВНОГ ТУРИЗМА У ФУНКЦИЈИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

ПРОГРАМ ОБРАЗОВНОГ ТУРИЗМА

Један од развојних циљева Школе је отварање издвојених одељења школе за потребе локалне заједнице, што подразумева коришћење образовних-људских и материјалних ресурса школе у служби развоја руралне средине.

Школски развојни план израђен је на основу Стратегије развоја општине Горњи Милановац до 2020. године, Националне стратегије за образовање и Националне стратегије за развој руралне средине.

Специфични циљ школе је интензивирање ваннаставних активности кроз реализацију посебних, међупредметних програма као што су предузетништво и образовни туризам.

Програм Образовни туризам надограђује педагошки процес заснован на преплитању васпитања и образовања у садржински и организационо једну целину. Кроз програм образовног туризма постижу се постављени образовно-васпитни циљеви школског програма кроз посебне поступке активног учења кроз лично искуство и доживљај, у опуштеној и подстицајној атмосфери групног рада.

Појам дечји и омладински образовни туризам

На сваком туристичком путовању стичу се знања, јер људи на путовањима стичу нова искуства, упознају нове пределе, народе, језике, културе и обичаје. Управо се та карактеристика туризма се користи још интензивније за учење како би се унапредио образовни процес и квалитет образовања деце и младих. **Уколико туризам као један од циљева има стицање конкретних знања кроз осмишљене програме онда говоримо о образовном туризму.** Постојећи јачки туризам и образовни туризам су поткатегорије дечјег и омладинског туризма који се могу, али и не морају преклопити, јер се образовни процес одвија и ван школског система. Такође, образовни туризам може покривати друге старосне категорије.

Услуге у дечјем и образовном туризму пружају деци/младима могућност да упознају и истраже културно-историјске садржеје природне лепоте и обичаје других средина, стекну нова и прошире стара знања и вештине. Кроз осмишљене активности могу да развију предузетнички дух и компетенције, еколошку свест и културу, уз развијање социјалних вештина.

УНИЦЕФ је у оквиру заједничког програма Уједињених нација „Одрживи туризам у функцији руралног развоја“ подржао моделе развоја дечјег и омладинског образовног туризма који се темеље на активном учењу и усвајању знања. У креативним програмима и радионицама које се одвијају на туристичким дестинацијама деца и млади имају прилику да уче кроз интерактивне процесе и своје знање учине функционалним кроз практичну примену.

Улога школе у развоју дечјег и омладинског образовног туризма

У приступу који је развијан у оквиру УН програма „Одрживи туризам у функцији руралног развоја“ **значајна је улога школе** нарочито у побољшању квалитета образовних програма који се нуде у оквиру екскурзија, школа у природи и рекреативне наставе. **Посебно важну улогу у развоју ове врсте туризма у руралним областима имају сеоске школе** чији недовољно искоришћени или сасвим неискоришћени капацитети могу наћи своје место у туристичкој понуди за децу и омладину (као смештај, за организовање креативних радионица и сл.). Учитељи и наставници могу стварати образовне програме који ће деци и младима омогућити да стичу знања кроз разноврсне радионице, амбијентално учење, практичан рад, а све уз помоћ локалног становништва.

Модел за развој образовног туризма

До сада је развијено неколико модела који представљају оквирне концепте за развој дечјег и омладинског туризма, а сваки од њих садржи образовну компоненту. У раду наше школе ћемо искористити неке од предности свих наведених модела.

- Образовна фарма- Ово је место где деца о животу на селу уче кроз свакодневне активности на фарми (хране животиње, негују биљке, праве млечне производе, прате процес добијања хлеба, посматрају пчеле, цеде мед и сл.). Док бораве на оваквој фарми деца се хране домаћим производима. Покушаћемо да у раду наше школе искористимо овај модел уз договор са локалним пољопривредницима код којих ћемо моћи да доведемо своје ђаке и госте ради продубљивања програмских садржаја, мотивације ученика и стицања међупредметних компетенција.

- **Центар за забаву и образовање**- Деца ће учити кроз игру и практичан рад (знања о природи примењују у обрађивању баште, узгајању воћа и поврћа; знања из математике и физике користе у прављењу мини-колибе; познавање језика усавршавају истражујући дијалекте или топониме у области у којој се центар налази; ликовну културу развијају учећи ткање или правећи предмете од керамике, а музичку изучавајући традиционалне инструменте и мелодије).

- **Центар открића**- Опремљен техником и технологијом потребном за спровођење активности којима се бави, овакав центар може да организује конзерваторске активности, истраживање природе, историје и културе, истраживања из области природних наука и извођење експеримената и слично. У околини школе постоје културно-историјски споменици, а школа поседује добар телескоп, што ћемо искористити у сарадњи са АД „Руђер Бошковић“.

- **Тематски центри (уметнички, археолошки, еколошки)**- у којима се активности могу организовати око разних области: археологије, екологије, рециклаже, спорта, авантуре и осталих области. У сарадњи са УГ „ГМ оптимист“ планирамо да организујемо домаће и међународне летње кампове на територији Враћевшнице и околине. Школа ће се укључити понудом својих програма и понудом својих ресурса у сарадњу са Културним центром „Ковионица“ који користи задужбину „Жиловић“. Школа ће, такође користити простор задужбине „Жиловић“ и учествовати у програмима „Ковионице“.

У оквиру овакве туристичке понуде деца/млади ће имати могућност учења и стицања разноврсних знања, која ће им бити презентована на забаван начин и кроз игру.

Облици рада у програму Образовни туризам

Програма Образовни туризам планирамо да реализујемо у два облика педагошког процеса: продубљени и информативни. Први облик, продубљени облик заснива се на једном одабраном садржају који се одабраним наставним методама и дидактичким поступцима излаже ученицима/цама кроз истраживање и групни рад, чиме се добијају темељна знања. У оваквом приступу подучавања, нагласак је на ученику/ци као извођачу, а наставник/ца има улогу модератора.

Друга могућност је информативни облик где се ученик/ца упознаје са већим бројем садржаја и разноврсних информација које представља наставник/ца. Нагласак у оваквом раду је количина различитих података који се могу искористити због могућности које нуди само место боравка (природа у издвојеним одељењима). Овај облик је адекватнији за ученике који долазе као гости у посету радионицама.

Програм Образовни туризам организационо омогућава четири начина реализације:

1. **Дисциплинарни приступ**- засновано на подучавању одређеног садржаја/теме/тематског склопа са аспекта једног предмета, једне научне дисциплине. За подучавање на овом нивоу потребно је уско стручно знање;
2. **Интердисциплинарно** -извођење тематских склопова из одређених наставних планова који се заснива на интеграцији одређених предметних области;
3. **Мултидисциплинарни приступ**- усвајања одређених знања (кроскултурна) заједничка различитим предметима која спадају у категорију спретности или вештина (експерименталне вештине, поступање са подацима);
4. **Трансдисциплинарни приступ**-подразумева усвајање општих знања која су заједничка свим предметима на начин да се разматрају на неким или на свим предметима, а подразумевају општеживотна знања. У неким областима се усвајају, а на другим се утврђују.

У оквиру програма Образовног туризма и радионица сви тематски склопови, садржаји и активности из природних и друштвених наука изабрани су из наставних планова обавезних и изборних предмета.

Циљеви програма Образовног туризма

Програм образовног туризма представља садржај заснован на концепту одрживог развоја и целоживотног учења. Подразумева остваривање бројних образовно-васпитних циљева, уз развијање предузетничких компетенција и грађанског активизма.

Образовни туризам као међупредметни програм заснива се на следећим кључним сегментима:

- примена савремених метода и облика рада у настави;
- сарадња школе са локалном заједницом (предузећима, организацијама и институцијама).

Општи циљеви:

1. Увођење образовања и васпитања за одрживи развој уз ослањање на концепт целоживотног учења;
2. Стицање опште применљивих знања и критичког мишљења које омогућавају ефикасно суочавање са друштвеним окружењем;
3. Допуњавање и проширивање знања;
4. Развијање личности ученика/ца у складу са специфичним способностима и интересовањима;
5. Формирање и подстицање здравог начина живота;
6. Стицање практичних вештина;
7. Развијање позитивног и одговорног односа према околини;
8. Развијање способности за живот у друштву- васпитање за међусобну толеранцију и поштовање различитости
9. Подстицање стваралачког изражавања;
10. Формирање вештине самосталног учења;

Међупредметни програм Предузетништво директно се ослања на програм Образовног туризма, па се план рада израђује као корелација оба програма.

Специфични циљеви у корелацији са међупредметним програмом Предузетништво:

- Стицање знања и вештине претварања идеја у конкретне активности у локалној заједници као активни грађани;
- Развијање способности кооперативног и флексибилног тимског рада;
- Учење позитивног реаговања на промене и иницирања промена;
- Развијање способности за процену и преузимање ризика;
- Интензивирање сарадње са локалном самоуправом, успешним појединцима и организацијама;
- Активно учешће у побољшавању квалитета живота на селу;

Задаци у програму Образовни туризам:

1. Унапредити организацију рада у оквиру тима за реализацију програма Образовни туризам и предузетништво;
2. Континуирано медијско присуство школе и извештавање о активностима на тему образовног туризма и предузетништва путем сајта и локалних медија;
3. Унапређивање квалитета образовно-васпитног рада реализацијом програма образовног туризма и предузетништва;
4. Интензивније укључивање школе у живот локалне заједнице;

Планиране активности у програму Образовни туризам**1.1.Формирање новог тима или реорганизација старог:**

- Прецизно поделити обавезе и задужења;
- Укључити све актере васпитно-образовног процеса у рад тимова (представнике родитеља, ученика, локалне заједнице);

1.2. Интензивирање учешћа школе у локалним, националним и међународним пројектима на теме образовног туризма и предузетништва;**2.1 Редовно писање чланака за локалне медије о активностима школе у реализацији програма образовни туризам и предузетништво;****2.2. Редовно ажурање школског сајта;**

2.3. Континуирано и благовремено позивање новинара на манифестације;

3.1. Организовање и реализација радионица

Радионице на тему:

- „Ботаника“ (лековито биље нашег краја);
- „Метеорологија“
- „Астрономија“;
- „Израда филма“
- „Здрава храна нашег краја“;
- „Екологија-101 начин да спасемо планету“;
- Радионице културне баштине за све узрасте научиће да анализирају локални говор, уживају и науче о здравој исхрани и гастрономији, упознаће се са лепотом изворне музике;
- Радионице традиционалних вештина за све узрасте (надвлачење конопца, бацање камена, вез, плетење, ткање, дуборез и сл.);

4.1. Организовање трибине за мештане Враћевшнице на тему „Предузетништво и израда бизнис плана“, „Органска производња“;

- Предавања ће бити усмерена на назапослене мештане који имају потребу удруживања, доношења одлука и могућност за касније оснивање малих предузећа

4.2. Проширивање културне понуде у оквиру манифестације „Дани књегине Љубице“ школским представама и активностима везаним за образовни туризам и предузетништво;

4.3. Мапирање и означавање прилаза селу и важних културно-историјских активности званичним знаковима Светске туристичке организације ознакама од природних материјала; Локални столар и дуборезац презентујући свој рад пред децом направиће ознаке. Ученици/це са заинтерсованим родитељима подељени у групе означиће подручје кроз које пролазе туристичке туре и траса коридора Е-7;

4.4. Презентација културно-историјске баштине нашег краја за мештане. Предавање ће волонтерски организовати представници школе и Музеја Рудничко-таковског краја, а деца ће направити документарни филм о знаменитостима и природним потенцијалима свог завичаја који ће бити постављен на „Youtube“ и сајт школе;

XXIII МЕЂУПРЕДМЕТНИ ПРОГРАМ ПРЕДУЗЕТНИШТВО

КЉУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ЦЕЛОЖИВотно УЧЕЊЕ

Концепт кључних компетенција за целоживотно учење

Европски оквир кључних компетенција представља осам компетенција означених као комбинација знања, вештина и ставова које треба да поседује сваки појединац у друштву. Ове компетенције представљају предуслов за лични развој сваког појединца, активан утицај у грађанском друштву, социјалну инклузију, као и запошљавање у савременом свету.

Компетенција је дефинисана као комбинација знања, вештина и ставова који одговарају одређеној ситуацији. Кључне компетенције представљају преносив, више наменски пакет знања, вештина и ставова које су неопходне сваком појединцу током живота, за лично испуњење и развој, инклузију и запошљавање. Ове компетенције потребно је развити до краја обавезног школовања, а треба да представљају базу за даље учење као део целоживотног учења. Посматрано из угла формалног образовања, неке од дефинисаних компетенција могу се везати уз један или више наставних предмета, док друге представљају трансверзалне компетенције које се односе на шире дефинисане, међупредметне циљеве. Ова друга група компетенција се односи на квалитетно управљање својим учењем, социјалне и интерперсоналне односе и комуникацију. Важно је овај компетенцијски оквир сагледати из перспективе целоживотног учења. То значи да компетенције које су усвојене током обавезног школовања треба наставити развијати, усавршавати и одржавати током читавог живота. Оквир кључних компетенција треба интегрисати у све активности целоживотног учења на начин који је прикладан специфичном националном контексту.

Дефиниција Европске комисије наглашава да кључне компетенције треба да буду мултифункционалне, како би могле да се употребе за реализацију различитих циљева, преносиве, и стога применљиве у различитим контекстима, као и да створе предуслов за решавање различитих проблемских ситуација са којима се појединац среће током радног и животног века. Кључне компетенције су предуслов за адекватно лично испуњење у животу, рад и целоживотно учење.

Кључне компетенције за целоживотно учење:

- Комуникација на матерњем језику;

- Комуникација на страном језику;
- Математичка писменост и основне компетенције у науци и технологији;
- Дигитална компетенција;
- Учити како учити;
- Интерперсоналне и грађанске компетенције;
- Смисао за иницијативу и предузетништво;
- Културолошка експресија.

Предузетништво као кључна компетенција за целоживотно учење

Предузетништво као кључна компетенција спада у групу трансверзалних компетенција, а њена специфичност огледа се у томе што она повезује усвајање знања, вештина и ставова са њиховом практичном применом. У самој сржи предузетничке компетенције је способност препознавања контекста у којем појединац делује и проактивно реаговање на прилике које му се пружају. Основ је за специфичније вештине и знања која су потребна предузетницима за успостављање друштвених и комерцијалних активности. Компетенција предузетништво у Европском оквиру кључних компетенција подразумева активну компоненту, односно способност појединца да сам подстакне промене, способност да прихвати, подржи и прилагоди се иновацијама које доносе спољне околности.

Предузетништво укључује преузимање одговорности за сопствене поступке, позитивне или негативне, развој стратешке визије, постављање циљева и њихово остваривање, као и мотивацију за успех. У Европском оквиру кључних компетенција за целоживотно учење, предузетништво се види као способност појединца да преточи идеје у дела, а подразумева креативност, иновативност и спремност за преузимање ризика, као и способност планирања и управљања пројектима. Развој оваквих карактеристика личности оснажује особу не само у њеном приватном животу и друштвеним интеракцијама, већ и на радном месту. Омогућава јој да постане свесна контекста своје професије и способна да на најбољи начин искористи прилике које јој се указују, а такође представља темељ за конкретније вештине и знања која су потребна онима који покрећу и реализују сопствене пословне подухвате или се успешно ангажују у различитим друштвеним или привредним делатностима.

У популацији, мали проценат особа су рођени предузетници, односно имају предиспозиције за предузимљиво деловање у свим сферама живота. Највећи проценат људи не поседује особине предузетника, а истраживања указују да образовање може значајно да допринесе изградњи предузетничких ставова, знања и вештина.

Образовање за предузетништво представља много више од обуке за започињање сопственог пословног подухвата, јер подразумева и развој личних особина и вештина попут креативности, иницијативе, самопоуздања и многих других. За изградњу предузетничког духа, као неопходна основа савремене, активне методе морају бити део свих наставних области и редовна школска пракса.

Образовним системима држава чланицама ЕУ препоручује се интеграција програма и активности које подстичу предузетничку компетенцију у постојеће курикулуме, уз напомену да предузетништво може бити интегрисано као хоризонтални елемент у свим наставним предметима основне школе, изборни, или као посебни предмет, на вишим нивоима образовања. Важно постићи заједничко разумевање свих актера образовног процеса да предузетништво представља кључну компетенцију за све и да није усмерено ка томе да претвори све ученике у пословне људе, већ да промовише предузетнички начин размишљања тако што ће постати саставни део наставног плана и програма у свим областима учења.

У контексту примене предузетничког учења као међупредметне области у постојећим предметним програмима основне школе, кључну компетенцију предузетништво не посматрамо у ужем смислу, као оспособљавање за покретање сопствених пословних подухвата и реализацију пословних активности, већ у најширем смислу као концепт који промовише предузетнички начин размишљања и развој личности која је способна да проактивним деловањем ефикасно функционише у друштву.

Предузетничко учење

Универзално прихваћена дефиниција предузетничког учења не постоји, али најдетаљније одређење предузетништва нуди Европски оквир кључних компетенција за целоживотно учење. Предузетничко учење у ужем смислу подразумева оспособљавање будућег предузетника који се бави одређеном пословном делатношћу, а у ширем смислу то је учење које код ученика развија способност понашања на предузетнички начин и стицање одређених предузетничких знања, вештина и ставова, али не подразумева да ће се ученик нужно и бавити неком пословном делатношћу или покретањем властитог бизниса.

Европска комисија наглашава да предузетничко образовање не треба мешати са пословним и економским студијама, већ да је његов циљ промовисање креативности, иновативности и самозапошљивости, и може да укључује седеће елементе:

- развој карактеристика личности који чине основу предузетничког духа (креативност, смисао за иницијативу, спремност за преузимање ризика, самосталност, самопоуздање, лидерство, тимски дух, итд);
- подизање свести ученика о могућностима самозапошљавања и предузетништву као опцијама за пословну каријеру након завршетка школовања;
- рад на конкретним предузетничким пројектима и активностима;
- стицање специфичних пословних вештина и знања о томе како основати предузеће и успешно га водити.

У извештају Светског економског форума из 2009, предузетничко образовање се састоји од три компоненте:

- лични развој – самопоуздање, јачање предузетничког духа, лично усавршавање, жеља за успехом и покретањем активности;
- пословни развој – техничка и финансијска писменост и вештине samozapošljavanja, запoшљивости, предузетништва у функцији личног напредовања. Ово подразумева функционалне економски оријентисане наставне програме;
- развој предузетничких вештина – развој социјалних вештина, сарадње, креативног решавања проблема, препознавање прилика, презентовање, лидерство и управљање тимом, кооперација у заједници, познавање културних норми и њиховог утицаја на пословање.

На нивоу основног образовања, предузетничко учење је усмерено на развој индивидуалних квалитета ученика/ца – креативност, преузимање иницијативе и самосталност који доприносе развијању предузетничког става. У овој фази ученици/це треба да развијају самосталност и проактивност, као и да стекну прва знања и контакт са светом рада. Активности које подстичу активно учење на овом узрасту су рад на пројектима, учење кроз игру, презентације једноставних студија случаја и посете локалним предузећима и установама.

Предузетничко учење на нивоу основне школе представља активно учење и уклапа се у Националну стратегију образовања. Главни акценат је на томе да ученици/це истражују и експериментишу, а организовано је тако да децу охрабрује да стичу знања о локалној заједници и развијају интересовања за активности које се у њој одвијају. Током школовања, кроз предузетничко учење, ученици/це треба да развијају вештине као што су смишљање идеја, доношење одлука и решавање проблема, али и ефикасног рада у тиму. Кроз разноврсне активности, ученици/це се подучавају да преузимају одговорност за реализацију одељенских и школских активности, али и да својим идејама и акцијама утичу на унапређивања квалитета школског живота.

У функцији имплементације у предметне програме основне школе, можемо га посматрати превасходно као образовни концепт који подржава предузетнички начин размишљања, базира се на развоју личности која ефикасно функционише у свакодневном животу, али без фокуса на оспособљавање за започињање пословне активности. Предузетничко учење као исход треба да има развој предузетничког друштва.

Предузетничко учење као међупредметна област заснива се на три кључна сегмента:

- примена савремених метода и облика рада у настави;
- основни економски концепти из света рада (кроз наставне и ваннаставне активности);
- сарадња школе са локалном заједницом (предузећима, организацијама и институцијама).

ЦИЉЕВИ МЕЂУПРЕДМЕТНОГ ПРОГРАМА ПРЕДУЗЕТНИШТВО:

Ученици/це ће:

- усвојити базична знања из подручја света рада и вођења посла;
- упознати ресурсе и расположиве могућности у својој средини;
- упознати начине оспособљавања за поједине врсте послова и занимања;
- упознати и критички сагледати своје могућности и захтеве појединих послова – правилно се професионално усмерити;
- упознати и критички вредновати себе и друге;
- развити критички однос према властитом успеху, односно неуспеху;
- оспособити се за постављање, вредновање и остваривање властитих циљева;
- развити организацијске способности за доношење одлука, постављање циљева, решавање проблема, планирање и вођење;
- оспособити се за прилагођавање новим ситуацијама, идејама и технологијама;
- тежити иновативним и креативним решењима;
- бити отворени за нове идеје и могућности;
- развити способност планирања и управљања планираним активностима;
- развити иницијативност, упорност у активностима, посебно у учењу;
- развити самопоуздање и сигурност у властите способности;
- развити упорност и самокритичност.

ИСХОДИ УЧЕЊА

Активности које су у функцији предузетничког учења у основној школи треба да буду засноване на исходима, односно исказима који јасно и недвосмислено указују на то шта ученик/ца као поседицу интеракције са наставним активностима, а након реализоване наставне активности треба да зна, разуме и буде способан/на да уради.

Исходи учења, дефинисани кроз знања, вештине и ставове које ученик/ца треба да развије, представљају основу за осмишљавање ефикасних наставних активности које подстичу предузетничко учење, али и за осмишљавање метода процењивања којима ће на најбољи начин утврдити ниво остварености исхода.

ЗНАЊА

Исходи који се односе на знања о могућностима за професионалну оријентацију и познавање пословног окружења нису везани искључиво за предузетничко учење, али омогућавају ученицима/цама да стекну оквирну слику о предузетништву и пронађу своје будуће место на тржишту рада уз одређена предзнања о предностима и препрекама које их очекују. Основна економска и пословна писменост подразумева знања о концептима и процесима који могу бити примењени на предузетништво. Базично познавање пословних организација и процеса који се одвијају унутар њих је специфично знање о окружењу у ком се предузетништво развија. На нивоу основне школе, сви исходи су прилагођени узрасту и предзнању ученика/ца, и уводе се на начин да ученици/це о њима уче применом општих концепата на њима познато окружење.

- Познаје разлику између појмова: бити предузетник и деловати предузетно;
- Разуме неусклађеност потреба људског друштва и ограничених ресурса;
- Познаје производе и услуге на локалном и националном нивоу и разуме однос између понуде и потражње;
- Познаје поступке и процедуре за самостално и групно доношење одлука и може објаснити њихове поседице;
- Може да објасни различите каријерне путање;
- Може да идентификује различите могућности за запошљавање на локалном и националном нивоу;
- Може да упореди добит са трошковима;
- Може да наведе фазе у предузетничкој активности на примеру активности у одјељењу или школи;
- Може да развије предузетничку идеју на нивоу одељења или школе;
- Може да објасни појам јавног добра и да наведе примере;

ВЕШТИНЕ

Комуникација, вештине презентовања и планирања, као и вештине тимског рада су трансверзалне вештине од суштинске важности за предузетнике. Практично истраживање предузетничког окружења укључује различите процесе који опонашају пословно окружење, укључујући и осмишљавање и примену бизнис планова.

- Поседује способност индивидуалног рада и рада у тимовима;
- Има способност комуникације и сопштавања идеја другима;
- Ствара и користи креативне идеје и процесе;
- Показује вештине планирања, организовања, анализирања, комуницирања, предлагања, вођења и евалуације током групног рада;
- Способан/на је да утврди, процени и управља ризиком;
- Има способност коришћења „браинсторминг“ методе;
- Показује способност препознавања и превладавања ризика;
- Увиђа еколошке поседице својих и туђих акција;
- Показује способност за решавање проблема и доношења одлука заједно с другима;
- Има способност оцењивања резултата рада;
- Може да направи план производње;
- Може да представи предузетничку идеју;
- Може да оцени личне и компетенције других;
- Способан је да развије и имплементира пројекат;
- Зна да решава конфликте на конструктиван начин;

СТАВОВИ

Исходи који се односе на ставове подразумевају развој самосвести и самопоуздања, као основа за све остале аспекте предузетништва, али и спремност за преузимање иницијативе, ризик, критичко размишљање, креативност.

- Поседује одговорност за завршетак задатака, испуњење обавеза и рокова;
- Преузима иницијативу за успостављање контакта и сарадње с појединцима и групама;
- Показује способност за самостални рад;
- Показује способност поштовања других;
- Показује способност прихватања иновација и промена;
- Има одговорност за јавна добра;
- Показује отвореност за промене;

Примена предузетничког учења у постојећим предметним програмима

Примена савремених активних и интерактивних наставних метода омогућава да се предузетништво ефикасно инкорпорира у све наставне предмете у форми међупредметног програма.

Кључни предуслов за успешну реализацију исхода у оквиру предузетничког учења је осмишљавање наставних садржаја тако да буду усмерене на ученике и њихове активности, а не на класичном фронталном приступу настави. Ово се посебно односи на исходе из области вештина и ставова, али у великој мери и на исходе везане за знање.

Потребно је да наставник/ца приликом планирања узме у обзир исходе које треба уврстити у постојеће наставне садржаје, и одабира оне теме/активности за које сматра да ће бити најадекватније за реализацију жељених исхода, на начин да то не омета остваривање основних циљева који се односе на предметни програм.

Исходи предузетничког учења који се односе на знања о могућностима за професионалну оријентацију и познавање пословног окружења, формирање оквирне слике о предузетништву и тржишту рада, претпостављају упућеност наставника/це у базична економска знања као предуслов за ефективно осмишљавање и реализацију адекватних наставних активности.

Комуникација, вештине презентовања и планирања, као и вештине тимског рада, симулација предузетничког окружења кроз различите активности које опонашају пословно окружење, имплицирају потребу да се кад је то могуће и сврсисходно, настава изводи у форми пројектних активности и активности усмерених на ученика/цу, у којима је ученик/ца у центру наставног процеса.

Самопоуздање, спремност за преузимање иницијативе и ризика, критичко размишљање, креативност су вредносне категорије које подразумевају висок ниво активности, креативности, слободе и одговорности ученика/це током наставног процеса, и пред наставника/цу стављају задатак да наставне стратегије прилагоди у мери да сам наставни процес ком је ученик/ца изложен/на утиче на формирање и оснаживање ових позитивних карактеристика личности које су претпоставка за стварање предузетничког друштва.

Примери примене предузетничког учења на нивоу предметног програма

Када је у питању предузетничко учење и развој предузетничких вештина и ставова, у оквиру свих наставних предмета могуће је осмислити активности тако да поред остваривања основних циљева везаних за предметни програм буду реализовани и исходи који се тичу предузетништва.

Од наставника/ца се очекује да редовно осмишљава активности тако да ученици/це раде у групама или тимовима, да се од ученика/ца очекује да доносе одлуке, међусобно преговарају и комуницирају, бирају начине презентовања свог рада, да реализују ученичке пројекте. Управо интерактивна настава, стављањем ученика/ца у специфичне ситуације и улоге развија предузетнички дух. Ретки су наставни садржаји који не могу да се осмисле на овакав начин.

Математика и природне науке

Предузетничко учење у настави математике огледа се кроз повезивање наставних садржаја са реалним животним окружењем и свакодневним ситуацијама: примена математике у спорту, грађевинарству, финансијама, истраживању тржишта, техници и другим областима.

- Спровођење истраживања у школи, анализа резултата и коришћење графичких приказа при презентовању;
- Прављење личног буџета;
- Процена трошкова за организовање екскурзије, излета, школских манифестација;
- Примена просечне вредности за различите цене истог производа;
- Израчунавање неопходне количине/величине материјала за прављење производа/услуге;
- Коришћење процентуалних обрачунавања у трговини;
- Статистичко, табеларно и графичко представљање података;
- Примена површине правоугаоника и квадрата на уређење стамбених простора
- Круг и кружница као део полигона за игру у школском дворишту (млађи разреди)

Географија

Примена предузетничког учења у настави географије могућа је у темама које се односе на туризам, транспорт, путовања, индустрију, демографију, тржиште рада, заштиту животне средине:

- Развој предузетничког размишљања кроз дискусију о локалним и глобалним питањима, као што су туризам, прехранбена индустрија, проблем недостатка хране – 8. разред март/април;
- Компаративне предности привреде једне земље наспрам друге – 6. разред новембар;
- Омогућавање ученицима/цама да размишљају глобално, а делују локално на плану заштите животне средине и одрживог развоја, уређењем школског дворишта/учионице, кроз теме о рециклажи, заштити вода, итд. – 5. разред током године;
- Развој предузетничког начина размишљања кроз дискусије о локалним и глобалним проблемима који се тичу загађења, климатских промена и слично- 6. разред 1. полугође, 8. разред 2. полугође;
- Анализа статистичких података, графичких приказа, географских карата и припрема презентација;
- Разумевање значаја очувања животне средине и развој еколошке свести – 5. разред;
- Разумевање односа и међузависности између природног окружења, начина живота и света рада- 6. разред октобар, новембар;

Историја

Предузетничко учење у настави историје помаже ученицима да боље схвате друштвене процесе у прошлости, проблеме са којима се људи суочавају, њихове ставове и уверења, активности и догађаје у којима учествују. То

омогућава ученицима/цама да разумију и боље се упознају са друштвено-економском средином у прошлости и тако боље разуму своју улогу у будућем развоју друштва.

- Посета локалним историјским споменицима у циљу повезивања предмета са локалном историјом;
- Спровођење малог историјског истраживања;
- Писање радне биографије познатих историјских личности;
- Критичка и самостална анализа историјских чињеница ради формирања уравнотежених и реалних ставова о историјским догађајима;
- Организовање музејске изложбе у школи;
- Прављење презентација о историјским темама;
- Истраживање предузетничке културе кроз историју и анализирање чувених предузетника и њиховог начина рада;
- Анализа посебних тема у вези са запошљавањем и тржиштем рада и њиховим утицајем на друштвено-економску ситуацију у локалној заједници и држави;
- Историјски квизови и игре;
- Промене у области рада и организације посла;

Српски и страни језици

У настави језика, матерњег и страних, предузетничко учење помаже развоју писане и усмене комуникације, развоју вештина и изградњи предузетничких ставова. Настава језика је веома погодна за све облике предузетничког учења и веома је важна за стицање самопоуздања кроз развој вештине презентовања и јавног наступања.

- Ученички пројекти: Писање разних чланака, огласа, извештаја о школским активностима за школски часопис и сајт, као и о темама које обрађује друштвено-економске теме које су интересантне и блиске ученицима/цама;
- Осмишљавање и реализација малих рекламних кампања – промоција школских манифестација: излета, представа, Сајма науке, еколошких активности, журки и осталих активности – 8. разред 2. полугође;
- „Преводилачки биро“ – преводиће чланака потребних за рад у наставним и ваннаставним активностима;
- Литерарне секције, дебати и књижевни клубови;
- Драматизација текстова;
- Израда тематских мини речника;
- Истраживање одређене социо-економске теме и израда есеја у задатим роковима;
- Писана комуникација, израда презентација, новинских чланака, огласа, реклама, школске новине, позориште, сајам књига и др.
- Интервју са успешним предузетницима из локалне средине- 7. разред;
- Осмишљавање брошура, летака, јеловника на матерњем и неком другом језику за потребе образовног туризма, предузетништва, (на пример: Туристичку организацију, локалне фирме и угоститеље);

Природне науке

У настави физике, хемије и биологије, предузетничко учење се може интегрисати са активностима које су базиране на експериментима, групном и тимском раду, практичним активностима, али и садржајима који се баве природним ресурсима и енергијом. Неки од примера:

- Здрава исхрана, припрема јеловника, потрошачко трошење, трошкови (биологија, математика, домаћинство);
- Коришћење хемијских супстанци у производњи хране и прерађивачкој индустрији- хемија, домаћинство 8. разред, новембар;
- Органска храна наспрам конвенционалне хране или ГМО, трошкови производње;
- Потражња и понуда производа (одређене врсте хране);
- Могућности коришћења обновљивих извора енергије;

Информатика

Предузетничко учење у информатици може да се примени кроз практична знања у областима као што су статистичка анализа, развој једноставних апликација, прављење различитих једноставних база података за школу или локалну заједницу, израда школских новина, публикација и промотивних материјала (веб сајтови, видео записи, брошуре, итд). На тај начин ученици/це препознају важност информационих технологија у савременом друштву, било у области пословања или за личне потребе.

- Употреба ИТ за прикупљање, анализу и презентовање резултата различитих истраживања;
- Употреба ИТ за израду постера, магазина, брошура, школских новина;
- Употреба програма за рад са видео материјалима ради израде филмова о школи и локалној заједници;
- Израда Интернет презентација за предузећа у локалној заједници;
- Израда помоћних материјала за учење и њихово публикување на веб сајту школе;

Ликовна култура

У настави ликовне културе, поред вештина које ученици/це стичу, велика је могућност за избор тема које омогућавају да се ликовни проблеми које ученици/це савладавају интегришу са предузетничким учењем.

- Организовање изложбе о раду уметника;
- Израда постера који промовише одређену комерцијалну активност;
- Групни ликовни радови ученика/ца;
- Ликовне интервенције у различитим просторима школе;
- Израда радова за потребе ликовних конкурса, припрема и слање радова, анализа резултата;
- Дизајн производа, брошуре, рекламе, летка, обавештења о школским активностима и слично;
- Визелне комуникације;

Физичко васпитање

Настава физичког васпитања омогућава примену читавог низа предузетничких садржаја који допуњују и продубљују садржаје из предметног програма:

- Игре базиране на сарадњи и тимском раду;
- Развој такмичарског духа кроз штафетне игре;
- Развој упорности и проактивности – проблемске игре;
- Развој одговорности, тимског рада и такмичарског духа кроз тимске спортове;
- Прихватање на прави начин и успеха и неуспеха – школски кросеви;
- Развој разумевања важности здравих стилова живота;

XXIV ПРОГРАМ ПОДРШКЕ УЧЕНИЦИМА КОЈИ ПОКАЗУЈУ НЕУСПЕХ У УЧЕЊУ

Подршка ученицима који показују неуспех у учењу обављаће се на следећи начин:

- 1. Формирање Тима за додатну подршку** и праћење напредовања који чине: одељењски старешина, предметни наставници, стручни сарадници и директор;

Интензивирање рад предметног наставника:

- организовање допунске наставе (направити распоред одржавања и обавестити родитеље о терминима на индивидуалним или родитељским састанцима);
- Предметни наставник обавештава одељењског старешину у циљу информисања родитеља

Информисање родитеља и организовање активне сарадње породице и школе:

- Интензивирање сарадње одељењског старешине и породице уз чврст став према важности учења;
- информисање о терминима допунске и терминима саветодавног рада са стручном службом; динамика долазака у школу у циљу праћења напредовања детета;

Интензивирање рада одељењског старешине на часовима одељењског старешине на тему метода и техника успешног учења; Предметни наставници индивидуализују по потреби и обавештавају одељењског старешину о предузетим активностима. Одељењски старешина а прати реализацију и постигнуће ученика, информисање родитеље, а по потреби и стручну службу;

Укључивање стручних сарадника (психолога и педагога):

- Индивидуални или групни саветодавно-инструктивни рад са ученицима: предавање и радионице на тему учења, процењивање узрока неуспеха, подучавање стратегијама учења, организовања слободног времена; прављење личног дневног и недељног плана за поправљање успеха; подучавање важности доживотног учења, залагања и извршавања задатака на време и слободу да се обрате одраслима за помоћ око учења;
- индивидуални или групни саветодавно-инструктивни рад са родитељима: јачање васпитних компетенција и комуникацијских вештина у односу са децом, значаја образовања и академског успеха, праћења напредовања, прегледања домаћих задатака, организовање повремених породичних активности у едукативне сврхе (излети, посете библиотеци, изложбама, представама, итд.); показују стално интересовање за школско постигнуће и напредовање и активно се укључује у школски живот детета;
- индивидуални или групни саветодавно-инструктивни рад са наставницима, по потреби: реална очекивања од ученика; прилагођавање захтева индивидуалном стилу учења и потребама; развијање одговорности и позитивних ставова према ученицима; указивање на лепоту и вредност наставног предмета; примењивање модела активног учења;

Вршњачка подршка- укључивање успешних ученика са добрим социјалним вештинама у циљу подршке учењу код куће и у школи. Направити распоред рада, термина и простора, као и носиоца активности (тачно назначити који ученик/ца помаже и за који предмет);

План подршке сачиниле:
Драгана Милорадовић, педагог
Тијана Ђукић, психолог

XXV ПРОГРАМ ПРИЈЕМА, РАСПОРЕЂИВАЊА И ПРАЋЕЊА НОВОПРИДОШЛИХ УЧЕНИКА

ПЛАН ЗА ПРИЈЕМ НОВОПРИДОШЛИХ УЧЕНИКА

Припремне активности за пријем ученика:

Родитељ који жели да упише по преводници своје дете из друге школе у нашу школу долази и информисе се о:

1. могућностима уписивања детета у нашу школу;
2. упознаје се са наставним предметима - страним језиком, изборним предметима који се нуде у нашој школи и са избором наслова уџбеника по којима се уче предмети;
3. упознаје се са процедуром која се у школи спроводи при пријему новодошних ученика;

4. ОБАВЕШТАВАЊЕ ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ, СТРУЧНОГ ВЕЋА, ПРЕДСТАВНИКА САВЕТА РОДИТЕЉА ОДЕЉЕЊА, ДИРЕКТОРА;

ПРОЦЕДУРА ПРИЈЕМА НОВОПРИДОШЛОГ УЧЕНИКА:

1. Родитељ ученика попуњава захтев за пријем ученика, стручни сарадник врши увид у ђачку књижицу или сведочанство. Уколико је ученик дошао из иностранства, родитељи/старатељи се упућују на процедуру нострификације школских исправа и по потреби се уводи програм за учење српског као нематерњег језика ако дете не говори српски језик. Док ученик не добије нострификацију, тестира се знање из свих предмета уз асистенцију наставника страног језика који дете користи и добро разуме. Наставници праве краће тестове који се преводе на језик који дете разуме. У почетном раду са дететом ће бити коришћено латинично или ћирилично писмо у зависности од говорног подручја са кога дете долази и прилагођавање се начин рада потребама и утврђеном нивоу предзнања до добијања нострификације. У раду са учеником ће бити коришћена технологија (гугл преводилац) и биће одређена контакт особа за потребну подршку док ученик не савлада елементарна знања српског језика.

2. Стручни сарадници (психолог и педагог) контактирају директора или сараднике школе из које ученик долази, информису се о преласку ученика из њихове школе, од њих се тражи педагошки профил ученика или се службено шаље захтев да се пошаље педагошки профил ученика;

3. Стручни сарадници упознају све чланове одељењског већа:

- о поднетом захтеву родитеља за пријем новог ученика у школу;
- упознају их са педагошким профилом детета, породичном ситуацијом, успехом и владањем детета.

ПЛАН ЗА РАСПОРЕЂИВАЊЕ У ОДЕЉЕЊА

1. Стручни сарадници заједно са одељењским већем процењују и одлучују у које ће одељење дете бити распоређено. При одлучивању води се рачуна о карактеристикама новопридошлог ученика. Поштују се критеријуми распоређивања: број ученика у одељењу, број мушке и женске деце, социјална структура одељења, број проблематичних ученика у понашању, броју деце из осетљивих група, број деце са тешкоћама...);

2. Одељењски старешина уводи дете у одељење, представља ученика одељењу, одређује ученика који ће седети са њим као подршка.

ПЛАН ПРАЋЕЊА НОВОПРИДОШЛОГ УЧЕНИКА

1. Одељењски старешина прати постигнућа ученика на часу, понашање на одмору, у ваннаставним активностима;

2. Предметни наставници прате постигнућа ученика и извештавају одељењског старешину о евентуалним тешкоћама;

3. Уколико се испоље тешкоће у прилагођавању предузимају се мере:

- одељењски старешина информисе родитеље;
- одељењски старешина разговара се са учеником о тешкоћама у прилагођавању;
- узроцима и могућностима превазилажења, укључује вршњачку подршку;
- одељењски старешина евидентира испољене тешкоће;

- одељењски старешина обавештава стручне сараднике о томе који, у разговору са родитељима узимају податке о развоју и социоекономском статусу породице;
- одељењски старешина узимају податке о развоју и социоекономском статусу породице;
- психолог врши тестирање, упознаје радне навике, тип личности, снаге и слабости детета и предлаже мере подршке родитељу и одељењском старешини;

4. Наставља се са праћењем понашања и постигнућа ученика;

5. На седницама класификационог периода одељењски старешина даје извештај о прилагођености ученика и ако је то потребно предлаже даље мере и примењују их;

6. Код посете часова стручних сарадника и директора обраћа се пажња на новопридошле ученике.

ТИМ ЗА ПРИЈЕМ НОВОПРИДОШЛИХ УЧЕНИКА ЧИНЕ:

- одељењски старешина
- стручни сарадници
- представници одељењске заједнице ученика
- наставник по избору
- директор школе

XXVI ПРОГРАМ ПОДРШКЕ НОВИМ НАСТАВНИЦИМА

У циљу пружања подршке новим наставницима и приправницима у Школи се током целе школске године предузимају следеће активности:

1. Информисање о динамици рада и упућивање у обавезе и одговорности наставника; носиоци активности су директор и помоћник директора;
2. Упознавање са подзаконским актима који се примењују у школи; носиоци активности су секретар школе и стручни сарадници;
3. Одређивање ментора приправницима; носилац активности је директор;
4. Инструктивна подршка у примени подзаконских аката; носиоци активности су: секретар, ментор и стручни сарадници;
5. Информисање о процедури у обавезама током приправничког стажа, носиоци активности су ментор и секретар;
6. Посета часовима и повратна информација са препорукама, носиоци активности су: директор, ментор и стручни сарадници;
7. Информисање о роковима за приправнички стаж, носиоци активности је секретар школе;
8. Упознавање са радом тимова, актива, већа, носиоци активности су ментор и стручни сарадници.

Детаљан програм рада ментора и приправника део је Школских програма.

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ НОВОПРИДОШЛИМ НАСТАВНИЦИМА

Уколико нови наставници долазе у школу прелазећи из неке друге установе у нашу школу, од директора и помоћника директора школе ће на почетку рада добити информисање о динамици рада и биће упућени у обавезе и одговорности наставника у складу са решењем о 40-часовној радној недељи и потребама школе. Новог наставника ће директор убацити у школску вајбер групу ради доступности информација значајних за рад. Заменик директора ће новом наставнику омогућити приступ школској платформи (гугл диску) ради доступности материјала, докумената, планова, извештаја и осталог што је битно за документацију и евиденцију о раду.

Секретар школе и стручни сарадници ће упознати новог наставника са подзаконским актима који се примењују у школи и са начином вођења педагошке евиденције у школи.

Стручни сарадници ће новог наставника упознати са кључним документима на којима се заснива рад школе: Школским програмом, Школским развојним планом, Годишњим планом рада школе итд.

Одељењске старешине и стручни сарадници ће новог колегу упознати са карактеристикама одељења и ученика са потребом за додатном подршком од значаја за његов рад.

Руководиоци стручних већа, актива и тимова ће новог колегу упознати са програмима, плановима и ресурсима за рад и са њим разменити електронске адресе ради размене материјала, идеја, организације рада, сарадње са родитељима итд..

Директор, стручни сарадници и колеге у оквиру редовног рада и у оквиру планова стручног усавршавања у установи ће посећивати часове и остале активности новопридошлог наставника и даваће му повратне информације са препорукама за унапређивање рада.

XXVI ПРОГРАМ МЕЂУНАРОДНЕ ПРОСВЕТНЕ САРАДЊЕ

Циљеви међународне просветне сарадње коју желимо да успоставимо са школама из иностранства усмерени су на развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, као и на промовисање позитивне слике о Србији.

Посебан акценат ћемо ставити на развој комуникације на страном језику, развој вештина за живот у демократском друштву, развој иницијативности и предузетничке компетенције, развој компетенција за решавање проблема, што су основни елементи компетенције за целоживотно учење.

Образовни циљеви:

Развој пријатељских веза ученика и nastavnika међу школама;

Размена искустава у области образовања и васпитања;

Развој толеранције, отворенosti и radozналosti без предрасуда кроз стицање знања о другим културама путем личних контаката и боравка у иностранству;

Усавршавање и продубљивање знања страних језика;

Развој мотивације за даљи рад и napредовање kod учениka и nastavnika .

Начин сарадње

Школа се укључила у програм Интеркултуре са фокусом на размену одељења.

Програм је усмерен на кратке размене у којима учествују две школе из две различите земље. Група ученика из једне школе предвођена професором одлази у посету другој школи у иностранству, након чега се организује узвратна посета.

Програм осмишљава и реализује школа домаћин и састоји се од активности у школи за госте и домаћине, али и ваншколских активности, као што су обиласци знаменитости и забавно-рекреативне активности.

Главне активности биће усмерене на размену искустава vezanih за реализaciju међународног програма Еко-школе и Образовни туризам и Предузетништво.

Наравно, представићемо и нашу културну баштину обиласком културно-историјских споменика у околини уз представљање нашег фолклора, домаће кухиње, културе и уметности. Наши ученици ће бити задужени да припреме одговарајуће садржаје по областима што ће бити занимљиви истраживачки задаци за њих које ће они, уз руководство наставника из школе задужених за припрему програм, припремити за госте.

Снимићемо и филм о нашем крају и активностима наших ђака који ћемо гостима поклонити.

XXVII ПРОГРАМ УВОЂЕЊА ПРИПРАВНИКА У ПОСАО

ОПШТИ ПОДАЦИ О ПРИПРАВНИКУ:

Приправник:

Стручна спрема:

Радно место:

Време праћења приправника:

ОД ГОДИНЕ

ПОДАЦИ О ИЗБОРУ МЕНТОРА:

Директор школе је на основу мишљења стручног органа:

1) стручног већа _____ (навести назив већа, датум и деловодни број записника - за наставника)

2) педагошког колегијума (навести датум и деловодни број записника – за стручног сарадника)

решењем број _____ од _____ (датум) за ментора приправнику/ци

одредила _____ (име, презиме и звање ментора).

КОМИСИЈА ЗА ПРОВЕРУ САВЛАДАНОСТИ ПРОГРАМА ЗА УВОЂЕЊЕ У ПОСАО:

Директор школе: Емина Ђурић

Педагог: Драгана Милорадовић

Члан комисије (име, презиме и стручна спрема):

Директор школе:

1. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Обавеза полагања испита за лиценцу регулисана је Законом о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 – др. закон, 10/2019, 27/2018 – др. закон и 6/2020) и Правилником о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника ("Сл. гласник РС " бр. 22/2005, 51/2008, 88/2015, 105/2015, 48/2016 и 9/2022).

ПРОГРАМ РАДА МЕНТОРА СА ПРИПРАВНИКОМ

Добро испланиран рад ментора кроз програм увођења у посао обезбеђује поступност у оспособљавању приправника за самостално обављање образовно-васпитног и стручног рада и пружање помоћи у припремању за полагање испита за лиценцу. Тај рад треба да омогући приправнику унапређивање знања, вештина и компетенција стечених у току школовања, учење из различитих извора и кроз различите приступе, размену искустава и мишљења с ментором и другим колегама, савладавање вештине самовредновања свог рада.

Задаци наставника и васпитача

По члану 137 Закона о основама система образовања и васпитања, задатак наставника јесте да својим компетенцијама осигура постизање циљева образовања и васпитања и стандарда образовних постигнућа, уважавајући принципе образовања и васпитања, предзнања, потребе,

интересовања и посебне могућности ученика и одраслог.

Задаци стручног сарадника

По члану 138 Закона о основама система образовања и васпитања задаци стручног сарадника су да, у оквиру своје надлежности, ради на: 1) унапређивању образовно-васпитног рада у установи; 2) праћењу, подстицању и пружању подршке укупном развоју детета и ученика у домену физичких, интелектуалних, емоционалних и социјалних капацитета и предлагању мера у интересу развоја и добробити детета; 3) пружању стручне подршке васпитачу, наставнику и директору за: (1) стварање подстицајне средине за учење уз примену савремених научно заснованих сазнања; (2) јачање компетенција и професионални развој наставника, васпитача и стручних сарадника; (3) развијање компетенција за остваривање циљева и општих исхода образовања и васпитања; 4) развоју инклузивности установе; 5) стручним пословима у заштити од насиља и стварању безбедне средине за развој деце и ученика, заштити од дискриминације и социјалне искључености деце, односно ученика; 6) праћењу и вредновању образовно-васпитног рада и предлагању мера за повећање квалитета образовно-васпитног рада; 7) остваривању сарадње са децом и ученицима, родитељима, односно другим законским заступницима и другим запосленима у установи; 8) остваривању сарадње са надлежним установама, стручним удружењима и другим органима и организацијама; 9) координацији сарадње и обезбеђивању примене одлука савета родитеља установе и локалних савета родитеља; 10) спровођењу стратешких одлука Министарства у установи, у складу са својим описом посла. Стручни сарадник остварује задатке на основу стандарда компетенција за стручне сараднике.

Приправник

По члану 145 Закона о основама система образовања и васпитања, је лице које први пут у својству наставника, васпитача, стручног сарадника, односно секретара заснива радни однос у установи, са пуним или непуним радним временом и оспособљава се за самосталан рад, савладавањем програма за увођење у посао и полагањем испита за лиценцу, односно стручног испита за секретара установе.

Приправнички стаж траје најдуже две године.

За време трајања приправничког стажа, ради савладавања програма за увођење у посао наставника, васпитача и стручног сарадника, установа приправнику одређује ментора.

Прва три месеца приправничког стажа наставник, односно васпитач - приправник ради под непосредним надзором наставника или васпитача који има лиценцу и које му одређује ментор.

Прва три месеца приправничког стажа стручни сарадник ради под непосредним надзором одговарајућег стручног сарадника који има лиценцу и кога му одређује ментор.

Изузетно, ако установа нема ментора, односно одговарајућег наставника, васпитача и стручног сарадника са лиценцом, ангажоваће наставника, васпитача и стручног сарадника са лиценцом из друге установе.

Стручни сарадник - приправник који има образовање из члана 140. овог закона и који је током студија остварио најмање 10 бодова, у складу са Европским системом преноса бодова на основу праксе у установи, свој рад може да обавља без непосредног надзора стручног сарадника са лиценцом из става 5. овог члана.

Приправник који савлада програм увођења у посао наставника, васпитача и стручног сарадника има право на полагање испита за лиценцу после навршених годину дана рада.

Приправнику престаје приправнички стаж када положи испит за лиценцу.

Уколико надлежни орган не организује полагање испита за лиценцу приправнику који је у законом прописаном року пријављен за полагање испита за лиценцу, рок за полагање испита за лиценцу се продужава до организовања испита.

Трошкове полагање испита из става 8. овог члана, сноси установа.

Програм обуке за ментора, програм увођења у посао наставника, васпитача и стручног сарадника, који укључује и програм оспособљавања за рад са децом и ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, начин и поступак провере савладаности тог програма, програм испита за

стицање и поновно стицање лиценце, начин полагања и језик на коме се полаже испит, састав и начин рада комисије Министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине пред којом се полаже испит за лиценцу, прописује министар.

Приправник – стажиста

По члану 146 Закона о основама система образовања и васпитања Послове наставника, васпитача и стручног сарадника може да обавља и приправник - стажиста.

Приправник - стажиста обавља приправнички стаж, савладава програм за увођење у посао и полагање испита за лиценцу под непосредним надзором наставника, васпитача и стручног сарадника који има лиценцу.

Установа и приправник - стажиста закључују уговор о стручном усавршавању у трајању од најмање годину, а најдуже две године.

Уговором из става 3. овог члана не заснива се радни однос.

Приправник - стажиста има право да учествује у раду стручних органа без права одлучивања и нема право да оцењује ученике у школи.

На остваривање права из става 2. овог члана сходно се примењују одредбе овог закона које се односе на приправника.

ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА

По члану 2. Правилника о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника програм приправничког стажа обухвата следеће области:

Р. бр.	ОБЛАСТИ	ОКВИРНЕ АКТИВНОСТИ	Планирано време
1.	Планирање, програмирање, остваривање и вредновање образовно-васпитног рада; Организација, припремање и извођење наставних и ваннаставних активности	Израда програма, планова рада, припрема за извођење и извођење редовне, допунске, додатне наставе и ваннаставних активности, анализа активности...	Континуирано
2.	Праћење развоја и постигнућа ученика (у складу са Правилником о оцењивању и Стандардима постигнућа у првом или другом циклусу основног образовања и васпитања)	Индивидуални и одељењски разговори у циљу обраде тема за које су ученици заинтересовани или решавања проблема; Израда тестова знања са спецификацијом; присуствовање часовима одељењског старешине и одељењске заједнице; анализа постигнућа ученика; присуствовање и анализа часова провере знања ученика...	Континуирано

3.	Сарадња са колегама, породицом и локалном заједницом	Присуствовање раду стручних већа, тимова, израда планова; белешке о сарадњи са родитељима, информисање родитеља о напредовању ученика; учешће у (еколошким, културним, хуманитарним акцијама и пројектима, трибине...)	По распореду рада у школи
4.	Рад са ученицима са потребом за додатном подршком	Присуствовање настави и активностима у које су укључени ученици са потребом за додатном подршком; примена планираних мера подршке по ИОП-има	Континуирано
5.	Професионални развој (у складу са Правилником о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника)	Израда плана стручног усавршавања, присуствовање и анализирање разних облика стручног усавршавања у и ван установе, примена иновација у пракси	Континуирано и у складу са могућностима
6.	Документација о раду по прописима из области образовања и васпитања	Вођење личне документације о раду: дневник рада, белешке о раду са родитељима и ученицима, процењивање постигнућа ученика, планови и припреме за рад, извештаји о раду, увид у Дневник образовно-васпитног рада	Континуирано

2. ПРАЋЕЊЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА РАДА ПРИПРАВНИКА

Праћење реализације Програма за увођење у посао наставника, васпитача и стручног сарадника – приправника обављаће континуирано ментор.

Рад приправника у сарадњи са ментором

Ментор уводи у посао приправника и то:

- пружањем помоћи у припремању и извођењу образовно-васпитног рада (израда годишњих, оперативних планова и припрема за извођење свих облике наставних и ваннаставних активности);
- присуствовањем образовно-васпитном раду најмање по 12 часова у току приправничког стажа (ментор присуствује образовно-васпитним активностима које реализује приправник и приправник присуствује образовно-васпитним активностима које реализује ментор или други наставник на препоруку ментора);
- анализирањем образовно-васпитног рада у циљу праћења напредовања приправника (наставни рад заједнички анализирају по посматраним активностима, а наставу на основу стандарда у области квалитета за наставу и учење);
- пружањем помоћи у припреми за проверу савладаности програма (упознавање са законским процедурама везаним за израду школске документације, рад школских тимова и стручних органа и остала питања везана за рад школе);
- подноси извештај директору о оспособљености приправника за самостално извођење образовно-васпитног рада, најкасније у року од 15 дана након навршених годину дана увођења у посао приправника;
- присуствује провери савладаности Програма у складу са чланом 9 Правилника о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника.

Педагошка документација

Ментор и приправник воде евиденцију о раду и активностима по програму увођења у посао.

У **обавезну (законску) педагошку документацију** коју **воде и ментор и приправник** спадају: годишњи и оперативни планови рада, писане припреме за часове/активности и други материјали којима се документује рад ментора и приправника.

Ментор израђује **Плана увођења у посао** на основу датог програма и даје га приправнику.

И ментор и приправник воде евиденцију о реализацији Плана увођења у посао.

Ментор води документацију која обавезно садржи следеће елементе:

1. **запажања** о раду приправника у савладавању програма и његовом напредовању
2. **препукама** за унапређивање свих облика образовно-васпитног рада и рада са родитељима
3. **оцену** поступања приправника по датим препорукама
4. На основу рада са приправником и вођене документације о раду, ментор подноси **извештај о оспособљености приправника за самостално извођење образовно-васпитног рада** директору школе најкасније у року од 15 дана након навршених годину дана увођења у посао.

Ако приправнику престане радни однос у установи пре истека приправничког стажа, ментор пише **мишљење ментора** о увођењу у посао до престанка радног односа. То мишљење приправник са својим портфолиом преноси у другу установу.

Приправник, поред обавезне педагошке документације и евиденције о реализацији Плана увођења у посао води документацију која обавезно садржи следеће елементе:

1. **запажања** о свом раду и раду са децом/ученицима
2. **преорукама** ментора и сопственим идејама за унапређивање свих облика образовно-васпитног рада и рада са родитељима
3. оствареним облицима стручног усавршавања

Ова документација је саставни део **портфолиа приправника**.

План посете часовима ментора (најмање 12 часова)-пише приправник				
Број часа	Разред и одељење	Датум	Наставна тема и јединица ¹	Циљ посете, садржај, методе, облик рада

¹ О сваком часу приправник је дужан да направи белешке и да у разговору са ментором анализира час (направити кратак резиме анализе часа). Посете часовима је потребно евидентирати у Дневнику образовно-васпитног рада.

План посете часовима приправника (најмање 12 часова)-пише ментор				
Број часа	Разред и одељење	Датум, час ²	Наставна тема, јединица	Циљеви посете

² Ментор је дужан да након часа анализира час. Уз анализу часа потребно је приложити и писану припрему наставног часа (обавеза приправника). Посете часовима је потребно евидентирати у Дневнику образовно-васпитног рада.

ПЛАН УВОЂЕЊА У ПОСАО

Време	Планиране активности по Програму увођења у посао	Датум реализације активности
Први месец		
Други месец		
Трећи месец		
Четврти месец		
Пети месец		
Шести месец		
Седми месец		
Осми месец		
Девети месец		
Десети месец		
Једанаести месец		
Дванаести месец		

Напомена:

Активности је потребно прецизно дефинисати (нпр. посета часа ментора – датум, редни број часа редовне, додатне, допунске наставе, навести предмет и разред за предметне наставнике; назив стручног усавршавања у установи/ван установе; назив стручног већа чијем састанку ће приправник присуствовати и сл.). Посете часовима је потребно евидентирати у Дневнику образовно-васпитног рада.

Извештај члана комисије за проверу савладаности Програма за увођење у посао приправника (име и презиме) _____				
Посматрање наставног часа				
Предмет	Разред и одељење	Датум	Наставна тема, јединица³	Запажања
Мишљење о припреми за час				
Оцена о остварености Програма за увођење у посао (У потпуности савладао програм или Делимично савладао програм)				

Члан комисије:

(име и презиме, функција)

³ Приправник је дужан да пре часа преда члановима комисије припрему у писаном облику и свој извештај о реализацији Програма. Након завршетка часа, комисија анализира припрему извођење и одбрану часа и извештаје ментора и приправника о савладавању програма за увођење у посао, о чему председник комисије писаним путем извештава ментора, а усмено обавештава приправника.

Приправник сарађује са директором школе, стручном службом и секретаром школе на почетку свог ангажовања у школи и према сопственим потребама везаним за припремање испита за лиценцу.

Рад приправника са директором школе

Директор обезбеђује све потребне законске услове за увођење приправника у посао.

По доласку у установу у којој ће бити обучавањ за рад кроз Програм за увођење у посао, приправник се јавља директору који отпочиње процедуру увођења у посао у складу са Правилником о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника.

Директор решењем одређује ментора.

На крају процеса увођења приправника у посао, директор образује комисију за проверу савладаности програма за увођење у посао.

По завршетку рада комисије, установа подноси захтев Министарству за одобравање полагања испита за лиценцу. Ако приправник испуњава услове за полагање испита за лиценцу, Министарство доставља установи обавештење о времену и месту полагања испита за лиценцу, најкасније 15 дана пре дана одређеног за полагање испита.

Рад приправника у сарадњи са секретаром школе

Правник обезбеђује:

- стручну помоћ у савладавању одговарајућих области;
- упућивање на потребну документацију;
- смернице при раду;
- решавање дилема и спорних питања.

ТЕМЕ	Распоред рада	
	план	реализација
1. Устав Републике Србије 2. Прописи из области образовања: - Закон о основама система образовања и васпитања - Закон о основном образовању и васпитању - Правилници - Статут школе - Интерни акти школе - Посебан Колективни уговор	Приликом пријема у радни однос у својству приправника. Приправник се упознаје са најважнијим правним актима који су важни за оспособљавање и полагање испита за лиценцу	Приликом пријема у радни однос и у складу са потребама приправника

Рад приправника у сарадњи са стручним сарадницима школе

Педагог/психолог обезбеђују:

- континуирану сарадњу кроз индивидуалне разговоре;
- упућивање на додатну литературу;
- упућивање на стручно усавршавање у школи и ван ње;
- савете при решавању дилема;
- одговоре на спорна питања из праксе;
- упутства при решавању конкретних ситуација у раду;
- помоћ у вођењу педагошке документације.

ТЕМЕ	РАСПОРЕД РАДА	
	план	реализација
1. Планирање и програмирање образовно-васпитног рада: 1.1. Годишњи план рада школе, Школски програми, Школски развојни план 1.2. Наставни планови и програми – национални основ - Годишњи и оперативни планови рада - Израда планова и припрема за рад 1.3. Стандарди компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја 1.4. Инклузија и рад по ИОП-у	На почетку ангажовања у школи и по потреби (од 1. 1. до 1.3.- педагог; 1.4. психолог и дефектолог)	Приликом пријема у радни однос и у складу са потребама приправника
2. Педагошка документација и евиденција - Документација о раду у основној школи - Упознавање са педагошком документацијом школе - Евиденција осталих послова из подручја рада наставника, учитеља	На почетку ангажовања у школи и по потреби (педагог и психолог)	Приликом пријема у радни однос и у складу са потребама приправника
3. Праћење и оцењивање ученика у складу са Правилником о оцењивању Процена постигнућа ученика на основу Стандарда Процена постигнућа ученика са потребом за додатном подршком	На почетку ангажовања у школи и по потреби	Приликом пријема у радни однос и у складу са потребама приправника
4. Рад са ученицима: - Мотивација за рад - рад у настави и ваннаставним активностима - васпитни рад са ученицима (план и програм рада одељењског старешине, превентивни и интервентни васпитни поступци) 5. Рад са родитељима: - Облици сарадње са родитељима	На почетку ангажовања у школи и по потреби (педагог, психолог и дефектолог)	Приликом пријема у радни однос и у складу са потребама приправника

XXVIII ПРОГРАМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА

Изазећи у сусрет потребама запослених родитеља у Школи је организован продужени боравак за ученике првог и другог разреда.

Циљеви:

- социјални и емоционални развој деце кроз стицање потребних знања и социјалних вештина
- развијање позитивне слике о себи и самопоуздање
- развијање самоконтроле код ученика
- спремност на сарадњу, разумевање потреба других, бољи вршњачки односи
- умеће ненасилног решавања сукоба и интеграције у вршњачком окружењу
- развијање креативности и стваралаштва
- промовисање здравог начина живота
- развој опште културе

Задаци:

- развијање радних навика код ученика и редовност у извршавању школских обавеза
- контрола и помоћ у изради домаћих задатака
- развијање самосталности
- проширивање и продубљивање знања
- развој социјализације
- боравак у игри, рекреацији, креативним радионицама и спортским активностима
- уређење простора
- сарадња са родитељима

ОПРЕМЉЕНОСТ ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК

Школа поседује простор опремљен за потребе продуженог боравак који задовољава прописане услове и стандарде. Просторија има површину од 76 м², налази се на источној страни и због великих прозора изузетно је светла, топла и естетски уређена. Непосредна близина библиотеке омогућиће деци несметано коришћење литературе, часописа и рачунара. Поред тога, деци из боравак на располагању ће бити физкултурна сала, школско двориште, кабинет за информатику и кухиња. Простор је визуелно подељен функционалним ормарићима за одлагање прибора и ствари на радни део и кутак за одмор и разоноду. Простор користе наизменично ученици 1. и 2. разреда јер наставу похађају у супротним сменама.

За исхрану ученика обезбеђен је другачији оброк него у школској кухињи, цена јеслична цени obroка у време наставе.

Од опреме по нормативу имамо:

- столове и столице за рад и игру,
- гарнитуру за одмор,
- креативи кутак- табуриће и сточић,
- телевизор,
- компјутер уз колекцију децјих серија, цртаних и играних филмова прилагођених узрасту
- друштвене игре,
- касет плакаре и чивилуке за одлагање одеће,
- ципеларник,
- ормаре за одлагање помоћне литературе и педагошке документације, прибора, алата и осталог дидактичког материјала,
- зидне полице,
- завесе,
- сто и столице за наставника,
- паное за децје радове,
- итисон,
- зелени кутак (саксијско биље),
- школску и магнетну таблу,
- урамљене едукативне садржаје прилагођене узрасту,
- канту за отпатке.

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА У ПРОДУЖЕНОМ БОРАВКУ

Боравак је бесплатан и добровољан, организован за ученике првог и другог разреда.

Ученици борава у продуженом бораваку у зависности од смене коју похађају, пре или после наставе. У циљу

извођења што квалитетније наставе, планирамо стручно усавршавање за рад у продуженом боравку и размену искустава међу учитељима у оквиру интерног стручног усавршавања.

Предност продуженог боравка

- **Добит за родитеље-** У периоду када су на послу, имаће на располагању организован, креативан и добро осмишљен програм за своју децу. То ће их ослободити бриге о томе где је и шта ради њихово дете, као и учења и писања домаћих задатака. Родитељи и деца ће бити задовољнији ако заједничко време проводе опуштено у причи, игри или шетњи, без тензија које носи израда домаћих задатака.
- **Добит за децу** -Функционалан и естетски уређен простор који ће деца доживљавати као свој, допринеће бољем односу ученика према школи. Продужени боравак утицаће додатно на њихов емоционални и социјални развој. Овакав вид рада допринеће бржем и лакшем развијању радних навика, осамостаљивању, учењу кроз игру и сарадњу, као и навикавању на групни рад и сарадњу. Такође, боравак ће благотворно утицати на развој дружељубивости, толеранције и солидарности, као и на формирање правилног односа према материјалним, моралним, духовним и културним вредностима.
- **Добит за школу** – Као модерна школа, као основни циљ имамо стално подизање квалитета рада, а увођењем продуженог боравка, излазимо у сусрет захтевима савременог друштва. Оснажујемо односе са родитељима и омогућавамо им интензивније учешће у раду школе.
- **Добит за локалну заједницу** – Растеређени од бриге о деци, запослени родитељи биће продуктивнији чланови заједнице. Осмишљено слободно време је један од начина у превенцији малолетничке делинквенције, чиме се дугорочно формирају активни и одговорни грађани.

Дневни распоред

- помоћ у учењу и раду
- одмор и разонода
- слободне едукативне активности

Слободне активности у учионици

- **Драма и покрет-** радионица у којој деца сама и уз помоћ учитеља драматизују текст и ситуације из свакодневног живота. Деца се кроз покрет и глуму уче да препознају разлику између замишљених и реалних животних ситуација. Кроз овако осмишљене активности деца ће бити способна да одиграју једноставне игре, да опишу речима шта су одиграла, да препознају садржај игре, да искажу шта су видела у игри других и заузму критички став. Научиће да својим телом и гласом изразе искуства и осећања, своје доживљаје и свет маште.
- **Креативни кутак** - радионица за израду маштовитих украсних и употребних ствари. Деца се у опуштеној и креативној атмосфери вежбају да слободно истражују, изражавају се и експериментишу, без страха од грешке. Овај вид активности подстиче машту и креативност, развија фину моторику и личну иницијативу.
- **Еколошка радионица-** Упознавање деце са актуелним еколошким темама и примерима конструктивног приступа проблемима очувања животне средине. Упечатљив и сликовит начин сагледавања животног окружења, проблема загађења и једноставних начина на које могу да помогну себи и осталим становницима планете. Рад је организован у оквиру занимљивих радионица: прављење еко - играчака, прављење домаћег компоста, хранилице за птице, прављење рециклираног папира који ће се користити за деље радова, итд. Циљ је да се деци на примерен начин представе еколошки појмови и олакша извођење маштовитих и корисних пројеката. На поучан и креативан начин формира се код деце еколошка свест. Радионице су осмишљене да се изводе у учионици и напољу.

Слободне активности ван учионице

- **Организоване посете** разним местима у граду: градској библиотеци „Момчило Настасијевић“, Галерији града, Музеју рудничко-таковског краја, згради Скупштине општине, ПС Горњи Милановац, пијаци (у различитим годишњим добима), фабрикама, итд. Посете јавним установама унапред се најављују и са њиховим представницима се договара о теми која се обрађује и у ком обиму.
- **Уређење школског дворишта** - у оквиру Еко радионице деца ће бринути и о уређењу зелене површине и реализовати мале пројекте који су претходно детаљно осмишљени у оквиру активности у затвореном простору (прављење домаћег компоста, хранилице за птице, итд.).
- **Изложба радова деце** из боравка у центрима локалне заједнице.
- **Сарадња са другим школама** и децом из продуженог боравка.
- **Игре без граница** - организовање спортских надметања и такмичења у решавању креативних и необичних задатака.

Рад боравка када деца имају наставу у преподневној смени:

7. 30 - 11. 10 - настава**11. 10 - прихватање ученика;****12. 00 - 12. 30 - лична хигијена, припрема за ручак, ручак;****12. 30 - 13. 00 - слободно време** (активан и пасиван одмор);**13. 05 - 14. 35 - образовно-васпитни рад** - упућивање, објашњавање, пружање помоћи у савладавању наставних садржаја, праћење израде домаћих задатака, рад на продубљивању и систематизацији наставних садржаја;**14. 35 - 15. 35 - слободне активности** - читање књига, гледање ТВ-а, слушање музике, игре по избору, драматизација и глума, веселе радионице, боравак на свежем ваздуху, друштвене игре у учионици, самостални или групни рад са различитим материјалима, итд.;**15. 35 - 16. 00 - припреме за одлазак кући и дежурство** - уређивање радног места, одлагање реквизита и играчака у ормане, спремање школског прибора, уређивање учионице.**Рад боравака када деца имају наставу у после подневној смени:****07. 30 - 09. 00 - прихватање ученика;****09. 00 - 09. 30 - лична хигијена, припрема за ужину, ужина;****09. 30 - 10. 00 - слободно време** (активан и пасиван одмор);**10. 00 - 11. 30 - образовно-васпитни рад** - упућивање, објашњавање, пружање помоћи у савладавању наставних садржаја, праћење израде домаћих задатака, рад на продубљивању и систематизацији наставних садржаја;**11. 30 - 12. 30 - слободне активности** - читање књига, гледање ТВ-а, слушање музике, игре по избору, драматизација и глума, веселе радионице, боравак на свежем ваздуху, друштвене игре у учионици, самостални или групни рад са различитим материјалима, итд.;**12. 30 - 13. 00 - припреме за одлазак на наставу и дежурство** - уређивање радног места, одлагање реквизита и играчака у ормане, спремање школског прибора, уређивање учионице;**13. 00 - 16. 00 - настава****ПЛАН И ПРОГРАМ ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА**

Уверени смо да продужени боравак треба да буде добро осмишљен, занимљив и подстицајан за децу, али и да помогне родитељима око збрињавања деце и успешнијег испуњавања њихових школских обавеза.

Васпитни рад у продуженом боравку представља прилику да школа изврши шири и дубљи утицај на дете од оног који омогућава редовна настава. Дужи боравак у школи омогућава интензивнију и непосреднију комуникацију између деце, као и између наставника и ученика.

Циљ нам је да активности продуженог боравака изводимо на мање формалан начин од редовне наставе, да на интересантан и подстицајан начин повезујемо школско учење и знање са искуством из свакодневног живота и да користимо атрактивне садржаје који доприносе развоју дечјих интересовања и креативности.

Изабрали и осмислили смо атрактивне активности које окупирају дечју пажњу, довољно изазовне да подстичу емоционални, социјални и интелектуални развој. Циљ нам је да допринесемо ширењу њихове опште културе и развоју животних вештина.

Важно нам је да организација активности, методе и облици рада буду флексибилни и разноврсни, да се разликују од уобичајеног облика рада који преовладава у редовној настави.

Опремали смо простор за реализовање продуженог боравака тако да буде у функцији остваривања постављених циљева.

Већина активности осмишљена је на интердисциплинаран начин, јер деца воле да учествују у садржајима који ангажују знања којима су већ овладала, као и да учествују у активностима у којима се повезује више школских предмета.

Нагласак ћемо ставити на рад радионичарског типа, јер се деци допада да су физички активна, да се играју, глуме, имитирају свет одраслих, да наставници учествују у активностима као равноправни чланови групе, да се баве темама које су занемарене у школи (пријатељства - чување тајне, лагање, изражавање емоција, итд.). Наводимо неке од радионица које ћемо обрађивати:

Радионице које подстичу емоционално-социјални развој

- „Наша правила понашања“,
- „Формирање групног идентитета“,
- „Свест о себи - шта знамо једни о другима“,
- „Ја и како ме виде други“,
- „Како треба“,
- „Изражавање осећања“,
- „Комуникација осећања“,
- „Комуникација и неспоразуми“,
- „Сарадња“,
- „Моје бриге“,
- „У лажи су кратке ноге“,

- „Љубав“,
- „Права и обавезе деце“.

Радионице и активности које подстичу креативност и машту

- „Моје место за опуштање“,
- „Моја соба“,
- „Различите употребе ствари“,
- „Погађање цртежа“,
- „Израда честитки и украса за пригодне прилике“,
- „Израда еколошких играчака“- еко радионица,
- „Мали кућни огледи“,
- „Игре са словима“.
-

Радионице које развијају општу културу и животне вештине

- „Идемо у госте“,
 - „Путовање око света - упознавање других култура и народа“,
 - „Животињско царство - упознајемо животиње“,
 - „Пишем ти писмо“,
 - „Здрав као дрен“,
 - „На почетку сам био ја“
- Еко радионица
- „Како да спасемо планету Земљу“,
 - „Рециклирање“,
 - „Екометар“- еколошки квиз,
- Саобраћајни бонтон
- „Моја кућа, моја улица“,
 - „Пешачка патрола“,
 - „На леђима зебре“,
 - „Пази, снима се“.

У другом разреду ћемо акценат ставити на индивидуализацију рада са ученицима у оквиру самосталног рада и праћење постизања исхода јер су деца већ солидно адаптирана на рад и боравак у школи. У другом разреду почиње бројчано оцењивање ученика, па је развој унутрашње мотивације за рад и напредовање пресудно битан фактор у овом периоду. Очекујемо да ће сарадња колега који раде у разредној настави и у продуженом боравку да допринесе већој мотивацији и успешнијем раду и учењу наших ученика.

Наша школа негује усмереност на холистички приступ учењу и развоју компетенција за живот у савременом друштву.

Изузетно нам је важно јачање унутрашње мотивације кроз стимулисање радозналости осмишљеним активностима у којима су интегрисани садржаји различитих предмета. Посебну пажњу поклањамо употреби наученог у свакодневном животу и развијању активизма код наших ученика. У оквиру редовног рада негујемо и развијамо интердисциплинарску наставу и учење кроз разне активности које организујемо у школи и школском животу наших ученика. Усмерени смо на развој еколошке свести и културе, предузетничког духа и компетенција и стицање социјалних вештина, ставова и вредности.

Ученици који похађају продужени боравак кроз активности боравка ће учествовати у свим школским манифестацијама и имаће прилику да додатно развијају своје потенцијале.

Негујемо инклузивну културу и праксу у чему смо веома успешни, а ученицима са потребом за додатном подршком ће бити посвећена адекватна пажња и у раду боравка.

Распоред и трајање часа

У складу са Правилником о посебном плану и програму наставе и учења у случају непосредне ратне опасности, ратног стања, ванредног стања или других ванредних ситуација и околности („Сл. гласник РС“, бр. 110/2020) и условима рада школе, школа ће донети посебан распоред часова који ће бити део Годишњег плана рада школе и важиће док су проглашене ванредне околности на снази.

Распоред коришћења школског простора, промена смена за групе ученика, такође ће бити регулисана Годишњим планом рада школе.

Час непосредне наставе са ученицима траје 30 минута.

Организација и реализација наставе

Приликом организације и реализације наставе у случају непосредне ратне опасности, ратног стања, ванредног стања или других ванредних ситуација и околности школа ће поштовати препоруке МПНТР-а и осталих надлежних органа и институција у циљу заштите живота и здравља ученика и запослених.

Уколико то тренутна ситуација буде дозвољавала, ученици ће наставу похађати боравком у школи или онлајн, у складу са жељом родитеља и препорукама стручњака.

Настава ће се у неким случајевима, а у складу са проценом Педагошког колегијума и Тима за обезбеђивање квалитета и развој установе одвијати комбиновано, уживо и у виртуелном простору, преко едукативних платформи.

Школа ће користити гугл платформу ци суит. Ученицима који немају адекватне услове за праћење електронске наставе, школа ће обезбедити доступност садржаја и адекватну подршку у раду и напредовању у складу са утврђеним потребама. Начин подршке биће дефинисан Годишњим планом рада школе.

Постигнућа ученика ће се редовно контролисати и пратити, а ученици и родитељи ће редовно бити обавештени о раду и напредовању у савладавању школског градива уз препоруке за унапређивање рада и успеха. Праћење наставне праксе, размена искустава у раду и ефеката рада из угла свих интересних група (ученика, наставника и родитеља) биће важан сегмент рада школе.

Планови рада биће усклађени са емитовањем школског градива преко Јавног медијског сервиса.

Евиденција

Школа ће евиденцију образовно-васпитног рада са ученицима водити у складу са законом.

1. Настава код куће

Уколико родитељ, односно други законски заступник жели да свом детету омогући стицање основног образовања и васпитања код куће, уз обезбеђивање трошкова образовања и васпитања, писмено обавештава школу о намери да за своје дете од следеће школске године организује наставу код куће. Школа ће организовати полагање разредних испита из свих предмета у складу са планом и програмом наставе и учења.

Основношколско образовање и васпитање код куће биће организовано тако да обезбеди остваривање прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа. За ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом који стиче образовање код куће остваривањем ИОП-а 2, образовање и васпитање код куће обезбеђиваће остваривање прилагођених циљева и исхода.

Школа ће водити евиденцију о образовању и васпитању ученика код куће поштујући услове за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновања наставе код куће које прописује министар.

2. Настава на даљину

Уколико родитељ, односно други законски заступник поднесе писани захтев до краја наставне године за следећу школску годину за организовање наставе на даљину у жељи да његово дете стиче основношколско образовање и васпитање, школа ће организовати наставу на даљину.

Приликом организовања наставе на даљину биће коришћена платформа ци суит или други начин комуникације са учеником на даљину који одговара породици.

Остваривање прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа током реализације наставе на даљину школа ће редовно пратити и контролисати.

Остваривање прилагођених циљева и исхода током наставе на даљину за ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом за кога је организована настава на даљину, а стиче основношколско образовање и васпитање остваривањем ИОП-а 2, школа ће такође редовно пратити, а план и програм рада са учеником евалуирати.

Школа ће водити евиденцију о образовању и васпитању ученика који основношколско образовање и васпитање стиче наставом на даљину поштујући услове за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновања наставе на даљину које прописује министар.

XXX ПРОГРАМИ ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНУ ПОДРШКУ РАЗВОЈУ УЧЕНИКА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

(ОБОГАЋЕН ЈЕДНОСМЕНСКИ РАД ШКОЛЕ)

Осликавање зидова, рестаурација намештаја, врата у техници сликања и декупажа

Област деловања ¹	Ресурси	
Циљеви и очекивани исходи активности ³	Циљ:	Исход:
	Усвајање навике и овладавање методом студиозног и планског рада	Ученици знају да истражују на сигурним мрежама Instagram, Pinterest у сврху добијања подстицаја и развијања креативности;
	Упознавање са муралом, великим форматом за израду слика	Ученици знају да је неопходно повезивања знања из предмета српски језик и књижевост, историја, техничко образовање, информатика и музичка култура у сврху добијања квалитетног производа;
	Ученици спознају лепоту процеса рестаурације и коришћења различитих материјала	Ученици знају да направе нов производ користећи старе (постојеће) производе применом техника осликавања/ декупажа;
	Стварање радних навика	Ученици су стекли вештину израде квалитетног производа – овладали су техникама израде декупажа и сликања зидова;
	Развијање вештине да се одређено знање примени на адекватан начин у оквиру постојећег концепта	Ученици су научили да је обрада старог намештаја значајна за одржив развој и енергетску ефикасност;
	Коришћење Интернета у сврху образовања и развијања креативности и стицања вештина	Ученици су развили тимски и предузетнички дух
	Развијање међупредметних компетенција	Ученици су развили визију да могу у будућности искористити своја знања и вештине да остваре додатне или

		сталне приходе на овај начин;
	Развијање тимског духа;	Ученици су развили моторику, усавршили покрете, стекли брзину и рутину у раду;
	Развијање свести о значају одрживог развоја и повећању енергетске ефикасности у циљу заштите животне средине	Ученици знају да примене програм Canva у изради пробног модела, пилот пројекта њиховог рада и да касније, употребом истог као алата графичког дизајна могу створити себи бољу будућност;
	Развијање свести о значају информатичке писмености, графичког дизајна и примене исте у будућим пословима	Ученици су повезали историјат места са мотивима који се налазе на предметима које осликавају.
	Развијање критичког мишљења	Ученици разматрају где могу применити знања стечена у групи.
	Развијање друштвено-одговорног понашања	Ученици су створили радне навике;
	Развијање предузетничког духа;	Ученици осећају унутрашње задовољство када виде успешност и лепоту коју су својим радом, маштом и креативношћу;
Опис активности ⁴	Прво полугодиште: Припрема зидова и материјала (ресурса) за реализацију планираних активности – осликавање зидова; реализација планираних активности - осликовање зидова. Динамика реализације прво полугодиште: један пут недељно по два школска часа (90 минута). Рад са ученицима после завршетка редовне наставе (тимски рад) – упознавање ученика са потребним ресурсима, заједничко учешће у припремним радовима; заједничко учешће у реализацији активности осликовања зидова. Друго полугодиште: Припрема намештаја и материјала (ресурса) за реализацију планираних активности – рестаурација намештаја; реализација планираних активности – рестаурација намештаја. Динамика реализације друго полугодиште: један пут недељно по два школска часа (90 минута). Рад са ученицима после завршетка редовне наставе (тимски рад) – упознавање ученика са потребним ресурсима, заједничко учешће у припремним радовима; заједничко учешће у реализацији активности рестаурације намештаја.	
Циљна група којој је намењено ⁵	Ученици од 5. до 8. разреда.	
Носиоци активности ⁶	Наставник ликовне културе Ивана Лазовић Вранешевић	
Место реализације ⁷	Издвојено одељење школе у Враћевшници (учионице школе, ходник - што се тиче рада сликања зидова и рестаурације), остале активности у учионици.	
Потребно ангажовање извршилаца ⁸	Наставник ликовне културе: 10%. Процењује се да је неопходно ангажовање једног помоћног радника у току ван грејне сезоне - 90 минута после последњег часа; односно укључивање ложача у грејној сезони 90 минута после последњег часа.	
Исхрана ученика ⁹	Сендвичи (кетеринг и сл.)	
Процена обухвата ученика ¹⁰	Максимално 20% од укупног броја ученика од петог до осмог разреда.	
Додатни ресурси ¹¹	Боје за зид, четке, шмиргле, ваљци, папир различитог формата, лепак за	

	декупаж, лак за декупаж, салвете, паметна табла, екстерни хард диск и/или флеш меморија од 32 (или више) GB. Потребно је регулисати ред вожње да би деца могла да остану после часова на активностима и да се на време врате кући. Огрев. Трошкови превоза за носиоца активности.
--	---

Израда публикација и интернет презентација

Област деловања ¹	Радионице за филм и фотографију, Пројекти / волимо да истражујемо; Дигитална писменост
Циљеви и очекивани исходи активности ³	Циљеви: - Оспособљавање ученика за креирање публикације - Оспособљавање ученика за израду интернет презентација Исходи: По завршетку пројекта ученици ће бити у стању да: - претражују, критички анализирају и систематизују информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а. - представе, организују и обликују одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средстава. - одаберу средство ИКТ-а и да га користе на одговарајући начин приликом решавања проблема - Ефикасно користе ИКТ за комуникацију и сарадњу. Кроз планиране активности ученици ће развијати нове вештине које ће применити у практичном раду, у сарадњи са другима учествовати у пројектима, представљати идеје, образлагати их и преговарати у тиму о њеној реализацији и тиме развијати своје компетенције за предузимљивост и предузетништво; активно и конструктивно учествовати у раду групе; препознавати проблеме, уочавати везе и односе између њих примењујући знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства, формулисати објашњења и закључке до којих су дошли у раду, примењивати стечена знања у пракси развијајући компетенције за решавање проблема и компетенције за комуникацију и сарадњу. Дигиталну компетенцију ће развијати: представљањем, организовањем и обликовањем информација користећи ИКТ, адекватним избором средстава ИКТ-а приликом решавања проблема.
Опис активности ⁴	Креирање прости публикације (позивница, резиме, визит карта, флајер, каталог...) - убацивање слика и облика, форматирање садржаја публикације Припрема за штампу и штампање публикације Израда новина школе у електронском облику коришћењем програма за израду публикација – пројекат. Сарадња са секцијама школе и стручном службом у прикупљању материјала за новине. <i>Израда визит карти за ученике који похађају часове Финансијска писменост. Израда рекламних материјала за њихове пројекте.</i> Креирање публикација за e-mail (newsletter...) Израда публикације – презентовање радова и оцењивање Презентација на интернету и њене специфичности. URL, Web страна, Web site, blog, RSS Хипер текст (HTML, XML, CSS...). Алати за израду Web презентације (WYSIWYG и HTML едитори). Поступак прављења презентације. Израда Web страна. Рад са текстом.

	Поступак прављења презентације. Израда Web страна. Рад са сликама. Повезивање (линковање) Web страна. Приказивање Web презентације. Постављање Web презентације на сервер (FTP протокол и алати). Израда сајта – пројекат. Сарадња са секцијама за израду рекламних материјала које су им потребне у програму за израду публикација. Ученицима ће коришћењем Гугл учионице бити доступни садржаји за израду пројеката.
Циљна група којој је намењено ⁵	Ученици од петог до осмог разреда.
Носиоци активности ⁶	Наставник Информатике и рачунарства или Технике и технологије Сања Глишовић Костић
Место реализације ⁷	Издвојено одељење у Враћевшници Кабинет за Информатику
Потребно ангажовање извршилаца ⁸	Наставник информатике: 10%; ложач једном недељно у зимском периоду 90 минута после последњег часа.
Исхрана ученика ⁹	У оквиру досадашњих начина обезбеђивања исхране.
Процена обухвата ученика ¹⁰	15
Додатни ресурси ¹¹	Интерактивна табла, екстерни хард диск и/или флеш меморија од 32 (или више) GB. Потребно је регулисати ред вожње да би деца могла да остану после часова на активностима и да се на време врате кући. Обезбедити огрев. Трошкови превоза за носиоца активности.

ЛУТКАРСТВО

Област деловања ¹	Ресурси	
Циљеви и очекивани исходи активности ³	Циљеви	Исходи
	-Обезбеђивање добробити и подршка целовитом образовању -развој свести о себи -развој стваралачких способности -развој критичког мишљења -развој мотивације за учење -способности за тимски рад -способност напредовања -развијати способност самоиницијативе и изражавања свог мишљења -развијање позитивних људских вредности -развијање међупредметних компетенција -коришћење Интернета у сврху образовања и развијање	Ученици ће бити у стању да: -сарађују са вршњацима у заједничким активностима -ученици су развили тимски и предузетнички дух -користе материјал и прибор у складу са инструкцијама -преобликују сами или у сарадњи са другима предмете мењајући им намену -развијају радозналост, осећај за естетичке вредности и интересовање за уметност и културу -имају осећај за линију и облик -развијају креативност и комуникацију -ученици знају да прављењем луткица и њиховом употребом повезују знања из предмета: српски језик, математика, ликовна култура, музичка култура, свет око нас -стичу бројне компетенције: за учење, одговорност у демократском друштву, комуникацију, решавање проблема, сарадњу

	креативности и стицања вештина -развијање позитивних људских вредности	
Опис активности ⁴	Активности се одвијају у првом и другом полугодишту, једном недељно по два школска часа, после завршетка редовне наставе (тимски рад) у сваком од наведених издвојених одељења. Рад са ученицима је подељен у неколико целина: 1. Магија луткарског позоришта -о луткама -о тексту -о карактеру -о кретању -о говору 2. Луткарска радионица -лутка од чарапе -гињол -мапет -лутке од штапа и папира -лутка од кишобрана -лутка на великом штапу -гранд гињол 3. Театар сенки 4. Црни театар 5. Марионета 6. Иза кулиса	
Циљна група којој је намењено ⁵	Ученици од I до IV разреда	
Носиоци активности ⁶	Учитељица Мирјана Вучетић	
Место реализације ⁷	Издвојено одељење школе у Мајдану, Сврачковцима и Враћевшници, учионица	
Потребно ангажовање извршилаца ⁸	Учитељица Мирјана Вучетић: 30%. У Мајдану и Сврачковцима помоћна радница 90 минута после последњег часа, док у Враћевшници није потребно ангажовање помоћних радника јер активност траје за време редовне наставе старијих разреда.	
Исхрана ученика ⁹	Сендвичи (кетеринг)	
Процена обухвата ученика ¹⁰	Максимално 20% од укупног броја	
Додатни ресурси ¹¹	-за цртање (оловке, бојице, фломастери, папир у боји разних величина, маркери, картон) -за сечење (маказе, скалпел, тестерица) -за шивење (игле и конци, хеклица) -за бушење (шила и бургије) -за бојење (четке и четкице, спрејеви, разне врсте фарбе, безбојни лак) - и још (брусни папир разних финоћа, лепкови за разне материјале, силикон, лепљиве траке, алкице, кукице, спајалице, вуна, тканина, канап, јута, дрво, кожа, скај, сунђер, стиропор, пур –пена. -паметна табла Потребно је регулисати ред вожње да би деца могла да остану после часова на активностима и да се на време врате кући.	

	Трошкови превоза за носиоца активности. Обезбедити огрев.
--	--

Славимо празнике

Област деловања	-Развој вештина у области извођачких уметности укључујући и вештине јавног наступа - Подстицање интелектуалног и социјалног развоја ученика - Слободне активности - Здрава исхрана
Циљеви и очекивани исходи активности	Циљеви: 1. Упознавање ученика са природом и обичајима везаних за различите празнике (националне, верске, културне) 2. Схватање смисла одређених начина обележавања празника и обичаја 3. Неговање духа породице, али и припадања свету 4. Културолошке важности празника без обзира на различитости 5. Развој верске и националне толеранције 6. Оспособљавање ученика за квалитетно планирање и управљање временом 7. Креирање и израда плаката, календара, извештаја 8. Оспособљавање ученика за усмерено истраживање, селекцију и обраду информација Исходи: 1. Упознаје се са породицом као институцијом 2. Развија љубав према свом крају 3. Анализира догађаје и доживљаје, презентује своје мисли 4. Развија поштовање према школи 5. Развија знања и искуство у стварању фото и видео материјала 6. Развија сценски наступ
Опис активности	Активности се одвијају у првом и другом полугодишту, једном недељно по два и по школска часа (ИО Мајдан) и два пута недељно по два и по школска часа (ИО Враћевшница) после завршетка наставе. Рад са ученицима је подељен у неколико целина: 1. Верски празници • славе, Божић, Ускрс 2. Државни празници • Дан примирја • Нова Година • Сретење • Празник рада 3. Светски и међународни дани 4. Међународне недеље • Дечја недеља • Недеља солидарности народа и борбе против расизма и расне дискриминације • Недеља Црвеног крста Наше празничне радионице намењене су свима од првог до четвртог разреда. Саставићемо календар празника и важних датума и договорити се на који начин их обележавамо (кратке представе, припрему трпезе, осливање у духу празника, израду породичног стабла...)
Циљна група којој	ученици млађих разреда (први, други, трећи и четврти)

је намењено	
Носиоци активности	Александра Миловановић, професор разредне наставе
Место реализације	учионице, кухиња, трпезарија, школско двориште, игралиште и шира околина
Потребно ангажовање извршилаца	Александра Миловановић- 50%
Исхрана ученика	Оброк обезбеђују родитељи ученика.
Процена обухвата ученика	Планиран је обухват до 40 ученика.
Додатни ресурси	- за цртање (оловке, бојице, фломастери, папир у боји разних величина, маркери, картон) - за сечење (маказе, скалпел) - за бојење (четке и четкице, спрејеви, разне врсте фарбе, безбојни лак)

ТЕМАТСКО ПЛАНИРАЊЕ АКТИВНОСТИ – МАЈДАН

Број теме	ТЕМЕ	Месец										УКУПНО
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	
1.	Верски празници			5	7,5	2,5		2,5	2,5			20
2.	Државни празници			2,5	5		2,5		2,5			12,5
3.	Светски и међународни дани	12,5	7,5	2,5			5	7,5	2,5	7,5	7,5	52,5
4.	Међународне недље		2,5					2,5		2,5		7,5
Укупно		12,5	10	10	12,5	2,5	7,5	12,5	7,5	10	7,5	92,5

ТЕМАТСКО ПЛАНИРАЊЕ АКТИВНОСТИ – ВРАЋЕВШНИЦА

Број теме	ТЕМЕ	Месец										УКУПНО
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	
1.	Верски празници			10	15	5		5	5			40
2.	Државни празници			5	10		5		5			25
3.	Светски и међународни дани	25	15	5			10	15	5	15	15	105
4.	Међународне недље		5					5		5		15
Укупно		25	20	20	25	5	15	25	15	20	15	185

XXXI ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Припремни предшколски програм ОШ "Десанка Максимовић"у Горњем Милановцу је основни радни документ који обухвата све садржаје, процесе и активности који су усмерени на остварење циљева и задатака обавезног образовања, а који су регулисани како на националном, тако и на школском нивоу.

Циљ Припремног предшколског програма је непосредна припрема деце за школу, допринос њиховој зрелости за живот и рад у основној школи кроз развој способности, особина личности, проширивање искустава, изграђивање сазнања о себи и другима и свету око себе.

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА И ОПРЕМЉЕНОСТ СРЕДСТВИМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИПРЕМНОГ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Припремни предшколски програм ће се реализовати у издвојеним одељењима школе, према потребама родитеља и ученика. У издвојеном одељењу у Враћевшници на спрату постоји посебна просторија за рад са предшколцима у којој са једном групом деце ради васпитачица Предшколске установе „Сунце“ из Г. Милановца. У осталим издвојеним одељењима (мале четвороразредне школе) због малог броја ученика, Програм ће се реализовати у комбинованим одељењима. Све школе имају солидне просторне услове и потребна средства и опрему за рад. Програм ће реализовати учитељице паралелно са извођењем редовне наставе и ваннаставних активности у издвојеном одељењу, а према утврђеном распореду.

Организација простора је адекватна интересовањима и потребама деце овог узраста (кутак стваралаштва, кутак друштвених игара и дидактичког материјала, градитељски кутак). Кутак стваралаштва се мења зависно од теме и потреба деце, градитељски кутак (разне врсте коцки, аутомобили), кутак друштвених игара и дидактичког материјала (парне слике – памћење, домине, „Не љути се, човече“).

ОПШТИ РАСПОРЕД ДНЕВНОГ БОРАВКА У ВАСПИТНОЈ ГРУПИ (или одељењу)

- 8h – пријем деце у групу
- блок самосталних активности по децјем избору
- усмерена активност
- блок комбинованих активности
- рекреативна пауза: вежбе за физички развој, такмичарске игре, разне креативне активности
- деца одлазе из групе у 12h

НАПОМЕНА: Могућа су одступања од распореда уколико се одлази у обилазак града, ако се слави рођендан, или реализације одређених циљева и задатака редовне наставе у комбинованом одељењу.

ЕТАПНИ ГОДИШЊИ ПЛАН

Физички развој: октобар, новембар, децембар, јануар, фебруар, март, април и мај.

Социо-емоционални и духовни развој: октобар, новембар, децембар, јануар, фебруар, март, април, мај.

Когнитивни развој: октобар, новембар, децембар, јануар, фебруар, март, април, мај.

Развој комуникације и стваралаштва: октобар, новембар, децембар, јануар, март, април, мај.

УСМЕРЕНЕ АКТИВНОСТИ

Кроз игру се усвајају елементарна знања из више области. То је специфичан облик рада на упознавању елементарних чињеница из дечијег окружења и то унапред планираних васпитно-образовних садржаја. У припремној групи се реализују усмерене активности из следећих области:

1. Развој говора
2. Почетно читање и писање
3. Развој почетних математичких појмова
4. Упознавање природне и друштвене средине
5. Физичко васпитање
6. Ликовно васпитање
7. Музичко васпитање

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ

Путем слободног избора теме, садржаја и средстава дете улази у свет личне имагинације. Употреба играчака и разних игара помоћу њих, кроз цртање, моделовање, конструисање, причање прича, прегледање и читање сликовница, неговање цвећа, кроз бригу о животињама, дежурство, помоћ васпитачу, уређење радног простора, самопослуживање, пружање помоћи друговима и сл. васпитач упознаје физичке и менталне могућности, интересовања, степен истрајности у раду, степен толеранције и способности учешћа у колективним активностима сваког детета понаособ.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Основа за даље планирање и програмирање рада јесте евалуација васпитно-образовног процеса, као процена ефекта педагошке праксе, и као таква представља значајну помоћ учитељима у даљем постављању циљева и задатака, а самим тим и исхода у педагошком раду са децом.

Праћењем остваривања васпитно-образовног рада са децом баве се пре свега непосредни носиоци тог рада (учитељи), индивидуалним праћењем и посматрањем сваког детета и његовог напредовања у развоју (израда портфолија за свако дете; евидентирање у радној књизи и сл.).

Том приликом користиће се различите технике и методе рада: континуирана опсервација деце, остваривање увида у ефекте и продукте процеса, разменом искустава и посетом осталих група у околини које остварују Припремни предшколски програм, евиденција рада Наставничког већа, Педагошког колегијума, записници и извештаји непосредних извршилаца, годишњи Извештај о раду Школе, налази и мишљења саветника Школске управе, као и повратне информације од стране деце и родитеља (на родитељским састанцима, кроз анкете са родитељима).

Анализе процеса реализације васпитно-образовног рада (приспели извештаји и друга запажања), спроводиће се периодично, на састанцима Педагошког колегијума, где ће се покретати иницијатива за измене и допуне у раду и сл.

Праћење и евалуација рада Школе у целини, спроводиће и надлежни органи Школски одбор, Савет родитеља, Просветни инспектор, Просветни саветник), што ће такође бити евидентирано кроз записнике и извештаје.

XXXII ДОДАТНА ПОДРШКА У ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ

Циљ: Пружање додатне подршке у образовно-васпитном раду ученицима из осетљивих социјалних категорија.

Специфични циљеви: Отклањање физичких и комуникационих препрека, прилагођавање начина остваривања школског програма и израда, остваривање и евалуација индивидуалних образовних планова.

Саставни део Школског програма чине индивидуални образовни планови. Ови планови се сачињавају, реализују и вреднују сваке школске године као додатна подршка у образовању и васпитању за ученике који имају потешкоћа у савладавању градива или за ученике који постижу резултате који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа. ИОП израђује Тим за пружање додатне подршке ученику, а остварује се након сагласности родитеља, односно другог законског заступника ученика. Врсте ИОП-а су: ИОП-1- прилагођавање начина рада и услова у којима се одвија образовно-васпитни рад; ИОП-2- прилагођавање циљева, садржаја и начина остваривања програма наставе и учења и исхода образовно-васпитног рада и ИОП-3- проширивање и продубљивање садржаја образовно-васпитног рада за ученике са изузетним способностима. Тим за инклузивно образовање, односно Тим за пружање додатне подршке детету и ученику, у склопу годишњег плана рада прецизираће појединости око прописаних процедура, а после усвајања ИОП-а (на седници педагошког колегијума).

Врсте подршке	Начини подршке	Носиоци активности
Начини прилагођавања рада и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад	Одређивање мера индивидуализације, у циљу прилагођавања простора, услова и начина рада. Обезбеђивање средства за уклањање физичких баријера, набавка асистивне технологије, материјала за рад, посебних уџбеничких комплета. Ангажовање асистентата, волонтера и личних пратилаца-по потреби.	Тим за инклузивно образовање, тим за пружање додатне подршке детету, одељењско веће, родитељи, интерресорна комисија
Начини прилагођавања циљева, исхода и садржаја образовно-васпитног рада	Израђен ИОП 2 који се редовно евалуира. Ангажовање персоналног асистента по потреби. Израђен ИОП 3 у циљу обogaћивања програма. Обезбеђивање средства за награђивање ученика, трошкове боравка у ЛНШ у Петници, наградне излете.	Тим за инклузивно образовање, тим за пружање додатне подршке детету, одељењско веће, родитељи, интерресорна комисија
Начин остваривања додатне подршке за ученике школе	У сарадњи са Црвеним крстом и Колом српских сестара обезбеђивање помоћи у финансирању лечења, набавци потребног прибора и гардеробе, месечно стипендирање одабраних ученика по критеријумима КСС, хуманитарне акције,	Тим за инклузивно образовање, тим за пружање додатне подршке детету, одељењско веће, родитељи, интерресорна комисија

	организовање вршњачке подршке. Сарадња са интересорном комисијом и обезбеђивање средстава за бесплатну кухињу, прибор и опрему за рад, трошкове излета и екскурзија и лечења, одобравање права на ИОП-е. Сарадња породице и школе у изради и вредновању ИОП-а.	
--	--	--

Задаци стручног тима за инклузивно образовање:

- координација рада стручних већа и стручних група за предмете у процени установљивања потреба за израду индивидуалних образовних планова за ученике;
- сарадња са родитељима ученика;
- психолошко-педагошки инструктивни рад са члановима појединачних тимова за спровођење ИОП-а;
- континуирана едукација за наставнике који учествују у тимовима за инклузивно образовање;
- наставак успостављене сарадње са другим институцијама и појединцима у циљу остваривања инклузивне културе и праксе;
- праћење и евалуација свих фаза у спровођењу ИОП-а;
- сарадња са надлежним службама Министарства просвете и науке, са Интересорном комисијом МПН Србије и саветницима ШУ Чачак;
- интензивне консултације са Мрежом подршке за инклузивно образовање и удружењем МОСТ;
- извештавање на стручним телима и Школском одбору о спровођењу програма инклузије најмање два пута годишње;

АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
-Идентификација ученика са потребом за додатном подршком; - Покретање иницијативе за израду ИОП-а; -Израда ИОП- а за нову школску годину;	Одељењске старешине, стручни тим за инклузију	Август- септембар, по потреби током године (након експлорације)
Формирање тимова за додатну подршку;	Директор, Стручни тим за инклузију, Тимови за додатну подршку	Септембар- новембар или током године по потреби
-Наставак сензибилизације ученика и родитеља за ИО; -Информисање интересних група о инклузији, ИОП-у, инклузивном развоју школе, циљевима и задацима Интересорне комисије (пано, школски сајт, предавања, трибине, итд.).	Чланови стручног тима за инклузију, Тимови за додатну подршку директор, одељењске старешине	Током школске године
-Праћење реализације индивидуалног приступа и других видова подршке (ИОП) идентификованим ученицима из осетљивих социјалних група; - Евалуација ИОП-а;	Стручни тим за инклузију, просветни саветник/инспектор Тим за додатну подршку	Тромесечна, шестомесечна анализа и извештај
Наставак сарадње школе са Одељењем за друштвене делатности, Мрежом подршке инклузивном образовању, Удружењем МОСТ, Школском управом, Интересорном комисијом, као и другим школама у циљу размене искуства и примера добре праксе;	Стручни тим за инклузију	Током школске године
Писање извештаја и захтева о потребама ангажовања помоћника у настави (личних пратиоца или педагошких асистента);	Стручни тим за инклузију	Септембар-октобар
У циљу промовисања добре праксе и сензибилизације окружења информисање о инклузивној култури на сајту и локалним медијима; Трибина са параолимпијцима -предавачима	Стручни тим за инклузију, Унеско клуб и Параолимпијски комитет Србије	Током школске године

Индивидуални образовни планови ученика који имају потребу за додатном подршком део су школског програма.

ПРОГРАМ РАДА ЗА ПОДРШКУ УЧЕНИЦИМА

Прилагођавање образовним потребама ученика

Инклузија је подразумева укључивање деце са потешкоћама у редован систем предшколског и школског образовања, уз велику подршку и пажњу, а све у складу са могућностима ученика у циљу оптималног психо-социјалног развоја. Смисао инклузије је добробит детета, неговање самопоуздања и задовољства учењем и напретком, управо прилагођавањем специфичним потребама детета и породице. У оваквом концепту, школа са својим људским и материјално-техничким ресурсима има обавезу да се прилагођава индивидуалним потребама детета. Концепт инклузивног образовања истиче значај ране интервенције и подршке деци са потешкоћама и из осетљивих и маргинализованих група од рођења, током одрастања и живота.

Инклузивни модел основа је за стварање једнаких могућности за сву децу, јер осигурава да школа буде место где се сва деца третирају равноправно, учествујући у васпитним и образовним активностима у складу са својим могућностима. Основа ефикасне инклузије је у мултидисциплинарном приступу који укључује све циљне групе у процесу подршке: родитеље/старатеље/породицу деце, вршњаке, наставнике, школу и друштвену заједницу. У остваривању квалитетне социјалне инклузије образовни систем је најважнија карика која мора да се полако трансформише како би одговорила на различите капацитете ученика, а редовна школа је у овом ланцу непроцењиво благотворна.

За сву децу без разлика, најважнији је боравак у едукативно стимулативној средини где се у вршњачкој групи усвајају знања и социјалне вештине. За децу са тешкоћама у развоју, као и за оне из друштвено и едукативно нестимулативних породица није кључно учење градива, већ учење социјалних и комуникацијских вештина, као и усвајање друштвено пожељних облика понашања. Ова врста учења успева само у редовној школи где дете остварује велики број вршњачких контаката. Важност посматрања и учења кроз остваривање свакодневних интеракција са „типичном“ децом и учествовање у друштвеном животу оставља немерљив траг у развоју социјалних и комуникацијских вештина, као и целокупне личности. У образовно стимулативној школској атмосфери са својим вршњацима, дете са потешкоћама ће се једино правилно развијати за живот после школе. За ученика коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, установа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека и доноси индивидуални образовни план.

Програм додатне подршке ученицима од посебне је важности у подстицању и стварању оптималних услова за интелектуални, емоционални и социјални развој ученика. Према Правилнику о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање, право на индивидуализовани начин рада или ИОП има ученик који има потребу за додатном подршком у образовању и васпитању због тешкоћа у приступању, укључивању, учествовању или напредовању у образовноваспитном раду, ако те тешкоће утичу на остваривање општих исхода образовања и васпитања, а нарочито ако ученик:

1. има тешкоће у учењу (због специфичних сметњи учења или проблема у понашању и емоционалном развоју);
2. има сметње у развоју или инвалидитет (телесне, моторичке, чулне, интелектуалне или вишеструке сметње или сметње из спектра аутизма);
3. потиче, односно живи у социјално нестимулативној средини (социјално, економски, културно, језички сиромашној средини или дуготрајно борави у здравственој, односно социјалној установи);
4. из других разлога остварује право на подршку у образовању.

У складу са законском регулативом и инклузивном културом, у школи се реализује и индивидуални образовни план за ученике којима је услед психофизичких сметњи у развоју, инвалидитета, тешкоћа у учењу, ризика од раног напуштања школовања и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, али и ученика који постижу резултате који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа и којима је потребно обогаћивање програма.

За ученике којима је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета, тешкоћа у учењу, ризика од раног напуштања школовања и других разлога, потребна додатна подршка у школи планирају се следећи видови подршке:

- мере индивидуализације
- индивидуални образовни план са прилагођеним програмом, ИОП-1
- индивидуални образовни план са измењеним програмом, ИОП-2

Право на прилагођен и обогаћен начин образовања ИОП-3 имају ученици са изузетним способностима који постижу резултате који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа. За њих се обезбеђују се следећи видови подршке:

- мере индивидуализације

- индивидуални образовни план са обогаћеним програмом, ИОП-3

Без обзира на то о којој врсти прилагођавања се ради, потреба за подршком код све деце може да буде трајна или привремена, може да се јави на почетку образовања или касније и може да се односи на различите области (учење, социјалне и комуникацијске вештине, самосталност и брига о себи).

Суштина сваке подршке је да је добро осмишљена, тако да унапређује самопоуздање детета, омогућава укљученост у вршњачку групу и обезбеђује развој и учење. У пружању подршке ученицима школа укључује породицу, односно законске заступнике.

Индивидуални образовни планови остварују се у складу са Правилником о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање («Службени гласник РС», број 74 /2018.) и саставни су део Школског програма и налазе се у документацији стручне службе школе.

Начин прилагођавања програма образовања и васпитања за ученике са потребама за додатном образовном подршком

У поступку испитивања ученика уписаног у школу, школа може да утврди потребу за доношењем индивидуалног образовног плана или додатном подршком за образовање. Током школовања, сви запослени овама имају обавезу да прате развој и напредовање ученика у току учења и развој вештина за учење, социјалног развоја, развоја комуникације и самосталности. У случају процене да ученик не остварује очекиване исходе образовања или су резултати које ученик остварује значајно

изнад нивоа општих и посебних стандарда, приступа се прикупљању података, ради формирања неопходне документације за пружање додатне подршке.

Подаци се прикупљају из различитих извора (родитеља/старатеља, стручњака ван установе, вршњака и др.) различитим техникама (систематским посматрањем, тестирањем, интервјуисањем, упитником и др.). На основу прикупљених података и документације стручни сарадник координира израду и у сарадњи са наставником израђује педагошки профил детета, односно ученика. Педагошки профил садржи опис образовне ситуације ученика и основ је за планирање индивидуализованог начина рада. Представља концизан и прецизан опис ученика који ће обезбедити да се идентификују и процене јаке стране ученика и његове потребе за подршком у образовању, по областима (вештине учења, социјалне вештине, комуникацијске вештине, самосталност и брига о себи). Педагошки профил помаже тиму за пружање додатне подршке да планира потребе за подршком и врсте интервенција, као и ресурсе који ће омогућити напредак у образовању. На основу њега прави се процена потребе за додатном подршком и приступа се индивидуализованом начину рада или индивидуалном образовном плану. Активности које се спроводе су:

- идентификовање ученика са потребом за додатном образовном подршком;
- израда Програма за подршку ученицима у току учења;
- припрема индивидуалних планова и програма уз помоћ Тима за инклузију, стручних сарадника и родитеља;
- индивидуализација наставних активности;
- прилагођавање наставних метода, техника, облика рада и избор одговарајућих наставних средстава;
- прилагођавање захтева, наставног материјала, темпа рада и времена могућностима ученика;
- прилагођавање простора/услова у којима се учење одвија;
- могућност измене садржаја учења и стандарда постигнућа;
- планирање вршњачке подршке у учењу;
- укључивање стручњака ван установе и интензивирање сарадње са релевантним институцијама у пружању подршке ученицима;
- корективно-педагошки рад;
- израда компензаторних програма/активности за подршку учењу за ученике из осетљивих група;

Рад са надареним ученицима

Надареност је свеукупна натпросечна способност за решавање појединих проблема који поседује одређена личност. У односу на друге, надарена особа брже, лакше и боље решава поједине сложене проблеме, што је чини изнадпросечном. Таленат је даровитост у ужем смислу, развијена специфична способност која омогућава брзо и лако стицање неке вештине, као и високо постигнуће успеха на одређеном пољу.

Рад са даровитим ученицима се одвија кроз следеће етапе:

1.Идентификација

Потребно је да наставници буду добро упознати са различитим карактеристикама и типовима надарених и талентованих ученика. Ти ученици имају специфичне образовне потребе и могуће проблеме у редовном школовању и могу бити даровити подбацивачи (досађује се, негативан став према школи, ослабљена мотивација и др.).

Након препознавања надарених и талентованих ученика наставник обавештава одељењског старешину, родитеља, стручног сарадника и Стручни тим за инклузивно образовање.

1. Различити видови подршке

Подршка подразумева обогаћивање програма и диференцијација школског програма, било кроз индивидуализацију, било кроз ИОП за даровите ученике. Када се изврши идентификација ученика и одреди се степен/ниво на коме ће се радити са њима, планиране активности могу бити:

а) Активности у редовној настави

- коришћење напреднијих уџбеника или материјала преко интернета
- прилика да брже прође кроз базично градиво
- самосталан истраживачки рад
- сложенији задаци и виши нивои знања
- задаци који омогућавају различите приступе и различита решења
- дивергентни задаци, они који омогућавају различите приступе и различита решења
- коришћење савремених наставних средстава у настави
- обезбеђивање наставе која садржи анализу и синтезу у учењу наставних садржаја, а не само меморисање чињеница
- развој способности логичког и стваралачког мишљења
- коришћење аудио-визуелних и других стимулативних материјала у настави
- флексибилни временско-просторни услови за рад
- едукативни излети и посете различитим институцијама
- гостујући предавачи

б) Ваннаставне активности

- слободне активности (секције)
- додатна настава из појединих предмета
- самосталан рад код куће
- онлајн учење
- такмичења
- едукативни излети и посете различитим институцијама
- гостујући предавачи
- ИС Петница

3. Мотивисање талентованих и надарених ученика

Током школске године потребно је мотивисати надарене и талентоване ученике у зависности од тога ком типу даровитих припадају, и која би образовна потреба требало да буде нарочито подкрепљена. Неки од могућих начина су:

- добивање одређених повластица (кроз оцену или други облик награде) за резултате на такмичењима, иновације или изузетне резултате у неком другом облику активности;
- јавно похваљивање, сајт школе и друге медије, као и кроз стручне и руководеће органе у школи;
- презентације истраживачких радова;
- укључивање у презентацију школе;
- вршњачка едукација- поставити их у улогу предавача за друге ученике.

Посебан нагласак ставља се на активну употребу стеченог знања, на самосталну продукцију, на видљиве резултате рада; на процену рада и успостављање критеријума успешности; на унутрашње задовољство, на осећај постигнућа и поноса због раста сазнања, развоја способности и овладавања вештинама.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ, ДОДАТНЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ

Допунска настава

Циљ : омогућити ученицима који имају потешкоћа у савладавању и усвајању наставних садржаја

Задаци:

- одређивање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе,
- понављање, утврђивање и увежбавање стечених знања који обезбеђују боље разумевање појмова, усвајање основних знања, препознавање, разумевање наставникових инструкција, повезивање градива, примена наученог
- помоћ у усвајању наставних садржаја (према ИОП-у),

Допунска настава се организује за све ученике:

- који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет,
- који не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја,
- који наилазе на различите тешкоће у учењу,
- за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова
- за оне који желе да утврде и прошире своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Садржај: У зависности од наставног предмета одруђује се садржај из редовног програма наставе и учења код кога постоји потреба за допунским радом.

Начини и поступци:

- индивидуални
- групни
- фронтални
- рад у пару
- кооперативни

- интерактивни
- текстуални
- дијалошки
- демонстративни

Допунска настава је додатна подршка ученицима за остваривање циљева и стандарда образовања. Наставници је планирају за појединца, групу ученика, цело одељење, пре као превентивну активност у млађим разредима, како би се обезбедило напредовање ученика у складу са њиховим могућностима са једне стране и захтевима програма са друге стране. Наставник уводи различите разноврсне активне облике и методе наставе/учења на допунској настави, како би се осигурао диференциран и индивидуализован приступ сваком ученику. План допунске наставе израђује у договору са родитељем/старатељем ученика и обавештава их о напредовању ученика и престанку запотребом похађања допунске наставе. Заступљеност допунске наставе, која се брижљиво планира у односу на тренутне/конкретне потребе ученика за додатном подршком, јесте и једна од мера против осипања ученика.

Допунска настава се организује за ученике који - из објективних разлога – у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад. На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика.

Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе - полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчијим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена).

Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике се додатно прате у виду диференцирања редовне наставе у циљу омогућавања да градиво савладају на редовним часовима.

Додатна настава

Програм рада додатне наставе

Циљ додатне наставе је да омогући обдареним и талентованим ученицима да прошире и да продубе своја знања и вештину из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самосталан рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задаци:

- Допуњавање обавезних наставних садржаја сходно израженој даровитости ученика (ИОПЗ),
- Утврђивање конкретног програма рада за сваког даровитог ученика у складу са његовим способностима и интересовањима,
- Праћење развоја и напредовања даровитих ученика

Додатним радом се обухватају ученици који постижу изузетне резултате у савладавању садржаја програма, који показују интересовање за проширивање знања и вештина и који су обдарени и талентовани за одређење области и предмете.

То су ученици који:

- постигу изузетне резултате у одговарајућим наставним предметима;
- испољавају посебне склоности и интересовања;
- постижу запажене резултате на такмичењима и конкурсима;
- на тестовима способностисе идентификују као даровити;
- испољавају креативан одкоји су у процесу решавања проблема, стицања знања, умења и вештина;

Ученици ће моћи да:

- прошире, продубе и стекну нова знања и умења;
- задовоље интересовања уз активно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање креативности;
- развијају логичко и критичко мишљење;
- развијају креативно мишљење;
- буду оспособљени за коришћење научно-популарне и стручне литературе, приручника и лексикона;
- се упознају са методама истраживања и са мултидисциплинарним и интердисциплинарним приступом решавању проблема;
- усаврше спретност за експериментални и практични рад;
- развијају сарадничке односе,
- уоче повезаност градива и примене научено.

Индивидуални планови рада додатне наставе сваког наставника налазе се у педагошкој документацији и саставни су део Школског програма.

Припремна настава

Организује се у циљу припреме ученика за завршни испит на крајњосмог разредаи за ученике упућене на разредни или на поправни испит.

Задаци припремне наставе:

- Систематизација, обнављање и повезивање градива од петог до осмог разреда за сваки предмет који се полаже на завршном испиту;

- усклађивање утврђених наставних садржаја са могућностима сваког појединца (за ученике који се образују по ИОП-у 2)

Начин реализације

- Припремна настава за ученике 8. разреда се организује током целе школске година у складу са планом,

- Припремну наставу спроводе наставници оних предмета који се полажу на завршном испиту,

- Са ученицима се раде задаци, вежбе, тестови

- Интензивнији је рад на областима које ученици слабије знају

- За ученике који се образују по ИОП-у 2 израђују се посебни задаци и вежбе који су у складу да њиховим могућностима;

- За ученике са којима се ради индивидуализација или ИОП1 раде се утврђена прилагођавања

- Припремна настава за ученике упућене на полагање поправног или разредног испита се организује по потреби, према садржајима из програма наставе; пре полагања испита

План припреме за завршни испит

Циљ: Подизање нивоа успешности ученика на завршном испиту. (Када се у Плану помињу тестови, подразумева се и израда прилагођених тестова за ученике са потребом за додатном подршком).

Активност	Циљ	Време реализације	Начин реализације	Задужени
Анализа постигнућа на завршном испиту у односу на републички просек, просек Округа и Општине	Унапређење образовних активности на основу анализе резултата ученика на завршном испиту	Август/септембар текуће школске године	Анализа постигнућа на састанцима стручних већа Анализа усклађености оцена на крају школске године са оствареностима образовних стандарда на завршном испиту Израда Акционог плана за подизање нивоа успешности ученика – израда плана програма провере	Предметни наставници, стручна већа, наставник информатике

			остварености образовних стандарда из датих предмета	
Иницијално тестирање	Утврдити исходе постигнућа ученика и на основу тога планирати наставни рад који ће допринети да 80% ученика постигне основни, 50% ученика средњи, а 20% ученика напредни ниво стандарда постигнућа	До 15. септембра	тестирање	Предметни наставници
Квалитативна и квантитативна анализа постигнућа ученика са доношењем предлога активности и мера за даљи рад	Корекција оперативних планова и реализација осталих активности у складу са добијеним резултатима и мерама за унапређење	Септембар	Анализа иницијалних постигнућа ученика, израда планова (анализе и акциони планови су део документације о раду стручних већа и налазе се у прилозима записника)	Стручна већа, Педагошки колегијум
Упознавање наставника, ученика и родитеља са постигнућима ученика након иницијалног тестирања и планом активности	Координирање рада, праћење напредовања ученика, благовремено укључивање ученика у допунску и додатну наставу	Прво Наставничко веће након спроведених активности текуће школске	Извештаји о утврђеном стању и планираним активностима	Педагошки Колегијум Стручна већа, савет родитеља, Бачки парламент

Континуирано праћење постигнућа ученика кроз писмене задатке, контролне вежбе	Унапређење образовних активности на основу анализе резултата ученика на контролним задацима из предмета који се полажу на завршном испиту	Током школске године	Анализа постигнућа на писменим и контролним проверама у свакодневном раду и на састанцима стручних већа уз планирање даљег рада у редовној, допунској и додатној настави и корекцију постојећих планова у складу са резултатима анализа.	Предметни наставници, стручна већа
Обнављање и систематизација градива из претходних разреда (5., 6., 7. разред)	Унапређење образовних активности на основу анализе резултата ученика на припремној настави (8. разред)	Од почетка школске године у складу са планом припремне наставе дефинисаним по предметима у школским програмима за 8. разред	Анализа постигнућа ученика на припремној настави кроз рад наставника и рад стручних већа, израда планова за даљи рад у односу на уочено стање.	Предметни наставници, стручна већа
Тромесечно тестирање ученика по узору на завршни испит и анализа резултата тестирања	Унапређење образовних активности на основу анализе резултата ученика на припремној настави (8. разред)	Крај 1., 2. и 3. класификационог периода	Тестирање, планирање рада у складу са постигнутим резултатима	Предметни наставници, стручна већа

Полугодишња провера остварености образовних стандарда из градива за 8. разред	Унапређење образовних активности на основу анализе постигнућа ученика у редовној настави	Крај 1. и 2. полугодишта	Тестирање, планирање рада у складу са постигнутим стандардима и исходима ученика	Предметни наставници, стручна већа
Пробни завршни испит	Реализација пробног ЗИ, анализа постигнућа ученика, израда акционог плана за унапређивање рада	По календару за текућу школску годину	Пробни ЗИ, анализа резултата и израда акционих планова на састанцима стручних већа	Предметни наставници, стручна већа
Годишњи завршни тест	Унапређење образовних активности на основу анализе постигнућа ученика у редовној настави	Мај	Тестирање, планирање рада у складу са постигнутим стандардима и исходима ученика	Предметни наставници, стручна већа
Упознавање ученика, наставника и родитеља са резултатима завршног теста, резултатом пробног ЗИ и планом припреме за ЗИ	Завршна припрема ученика за ЗИ	Мај/почетак јуна	Информисање родитеља, наставника и ученика о резултатима тестова кроз Савет родитеља, Бачки парламент и наставничко веће	Предметни наставници, стручна већа, стручна служба
Реализација припремне наставе до	Завршна припрема ученика за ЗИ	Јун до ЗИ	Одржавање часова припремне наставе за ученике 8.	Предметни наставници

завршног испита			разреда	
Реализација ЗИ		По календару за текућу школску годину	Извођење ЗИ	Сви ангажовани наставници и чланови комисија
Анализа постигнућа ученика по завршеном ЗИ	Процена ефикасности рада	По добијеним резултатима	Анализа постигнућа по предметима у односу на републички просек, просек Округа и Општине на састанцима стручних већа	Предметни наставници, стручна већа, стручна служба
Информисање наставничког већа, Савета родитеља и Ученичког парламента о резултатима ЗИ	Информисање о резултатима ЗИ	Крај јуна, почетак септембра	Извештавање о постигнућима на ЗИ на састанцима Наставничког већа, Савета родитеља и Ученичког парламента	Руководиоци стручних већа, стручна служба, наставник задужен за рад Ученичког парламента

XXXIII ПРАЋЕЊЕ НАПРЕДОВАЊА И ОЦЕЊИВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА ПРВОГ И ДРУГОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Оцењивањем ученика процењује се оствареност прописаних циљева и стандарда постигнућа у току савладавања школског програма, а за ученике са сметњама у развоју прилагођених стандарда постигнућа у савладавању индивидуалног образовног плана.

Ученик се оцењује из свих наставних предмета и владања. У току школске године оцењивање је бројчано и описно и врши се на основу праћења напредовања ученика у савлађивању школског програма а на основу посебних стандарда постигнућа.

У првом разреду обавезног образовања оцењивање и закључна оцена су описне.

У другом разреду оцењивање и закључна оцена су бројчани осим за, верску наставу и грађанско васпитање.

У трећем и четвртном разреду оцењивање и закључна оцена су су бројчани осим за верску наставу и грађанско васпитање.

У петом, шестом, седмом и осмом разреду оцењивање и закључна оцена су бројчане, осим за верску наставу и грађанско васпитање.

Описно оцењивање, које је квалитативно и формативно, доприноси обезбеђивању услова за остваривање планираних циљева образовања, односно услова за развој ученика кроз васпитно-образовни процес у школи.

Током првог разреда, као почетног у институционализованом процесу образовања, оцена и оцењивање, пре свега, су у функцији праћења напредовања ученика: шта је ученик усвојио, шта му теже иде, шта треба додатно подржати и др. На основу чега се даље прави план наредних активности у раду са учеником;

Дефинисани циљеви образовања, а посматрани и као корак до остваривања циљева за први и други циклус, представљају наставницима кључни ослонац да осмишљавају своју праксу оцењивања у контексту целовитости наставног процеса, која је, у функцији праћења напредовања ученика и планирања наредних наставних активности. Према томе, нужно је уважавати особености индивидуалног тока развоја и напретка појединог ученика у савлађивању школског програма.

Потребно је да наставник ученику, континуирано и на адекватан начин (примерено учениковој способности да разуме и прихвати) , указује на квалитет његовог постигнућа у различитим доменима активности и знања. Овим се ученицима омогућава да развијају способност да самостално прате и да самостално себе процењују (оцењују) на релативно објективан начин. Постављањем основа за развој способности евалуације већ у првом разреду, ученици почињу да се оспособљавају да и активно учествују у свом развоју и образовању.

Формативна улога оцењивања захтева да оно има улогу подстицајне повратне информације, што значи да се мора водити рачуна о следећем:

- повратна информација је ефикасна када је добро увременењена, тј. дата непосредно након активности на коју се односи, или током обављања активности,
- она мора да буде конкретна, тј. мора да се односи на активности и продукте детета, а не на личност или трајне карактеристике особе,
- она мора бити позитивно интонирана, тј. прво да садржи истицање оних елемената који су за похвалу, а тек потом оних елемената у односу на које би дете требало или

могло да уложи додатне напоре.

Сумативна евалуација је вредновање у завршној фази образовног процеса. Финална евалуација има за циљ да сумира исходе и процени њихов квалитет.

Овако постављено и реализовано праћење напретка ученика и оцењивање (квалитативно, континуирано, коректно, позитивно и адекватно образложено) , доприноси и њиховом развоју појма о себи, формирању реалне слике о себи, о ономе што знају, умеју, о својим способностима, што је значајно за развој самопоштовања ученика и здравог односа према себи.

XXXIV ЕЛЕМЕНТИ, МОДЕЛИ ПЛАНИРАЊА И ПРОГРАМИРАЊА НАСТАВНОГ РАДА

Стручни актив за развој школског програма је размотрио више модела, односно могућности како да се у школском програму прикажу циљеви, задаци, исходи, садржаји и активности па је одлучено да начин планирања прилагоди својим потребама и прошири другим потребним елементима.

Планирање и програмирање обавезних, обавезних изборних, изборних наставних предмета као и осталих облика образовно-васпитног рада извршено је по следећем моделу: наставне теме, исходи, међупредметно повезивање и начини рада.

У оперативним плановима рада наставника назначене су наставне наставне јединице које се баве заштитом деце од насиља а део су акционог плана превентивних активности Програма заштите деце од злостављања и занемаривања. Такође су назначене наставне јединице које се односе на програм Еко школе и иновације у настави.

Критеријуми оцењивања рада и напредовања ученика приказани су као део програма предмета по разредима и доступни су ученицима и родитељима на сајту школе ради успешнијег планирања подршке у раду и напредовању ученика.

XXXV ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Праћење остваривања школског програма је континуиран задатак чланова школског тима са циљем унапређивања свих сегмената школског програма.

Праћење остваривања школског програма реализоваће се на основу неколико елемената, који ће се оперативно разрађивати у поступку планирања и реализације праћења:

Садржај праћења остваривања школског програма: постигнуће ученика, оствареност циљева и задатака, усклађеност циљева и задатака са садржајима и темама, адекватност наставних метода и облика рада, активност ученика и наставника, наставна средства, временска динамика, усклађеност са узрасним и развојним карактеристикама ученика, фактори који подржавају реализацију планираног и фактори који ометају реализацију планираног у школском програму.

Начин праћења остваривања школског програма: различите методе и технике оцењивања ученика, мерење постигнућа ученика, ученички радови, мерење задовољства ученика и наставника у раду, диференцирање различитих нивоа постигнућа ученика и процењивање активности ученика.

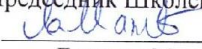
Инструмент праћења остваривања школског програма: тестови, анкете, скале процене, упитници, модели евалуације, извештаји о ученицима.

Сарадници у тиму за праћење остваривања школског програма: наставници, стручни сарадници, директор, надзорници за осигурање квалитета МПС-а, родитељи, институције које су задужене за унапређивање праксе оцењивања и вредновања.

Временска динамика праћења остваривања школског програма: месечно, класификациони периоди, током целе године.

Број: 639/2026 од 25.06.2026. године

Председник Школског одбора,

 Љиљана Максић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Основна школа "Десанка Максимовић"
Број: 639/2026
Датум: 25.06.2026. године
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
Тел. 032-727-010

На основу члана 119. Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл.гласник РС", бр.88/2017, 27/2018 - др.закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023, 19/2025) и члана 78. Статута Основне школе "Десанка Максимовић", Школски одбор, на седници одржаној дана 25.06.2026. године, доноси

ОДЛУКУ

о доношењу Школског програм за период од 2026-2030 године

1. ДОНОСИ се Школски програм за период од 2026-2030 године.
2. Ова одлука ступа на снагу даном њеног доношења.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Школски програм Основне школе "Десанка Максимовић" за период од 2026-2030. године разматран је на састанцима стручних актива, тимова, седницама Савета родитеља и Наставничког већа, усаглашен је са Законом о основама система образовања и васпитања, Законом о основној школи и другим подзаконским актима као и условима рада матичне школе и издвојених одељења.

ДОСТАВЉЕНО:

1 х члановима Школског одбора
1 х а/а

Председник Школског одбора,

*/ Љиљана Максић, наставник
разредне наставе /*